

# ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ



ΕΤΟΣ ΠΔ' – ΤΕΥΧΟΣ 5 – ΜΑΪΟΣ 2007  
ΑΘΗΝΑΙ

# ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ  
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ίω. Γενναδίου 14 – 115 21 Ἀθήναι  
Τηλ.: 210-72.72.253. Fax 210-72.72.251  
<http://www.ecclesia.gr>  
e-mail: [contact@ecclesia.gr](mailto:contact@ecclesia.gr)

## Ἐκδίδεται

Προνοία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν  
καὶ πάσης Ἑλλάδος  
κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Ἰδιοκτησία τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων  
τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς  
Ἐπιχειρήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

## Ἐκδότης:

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων  
Ἀρχιμ. Κύριλλος Μισακούλης,  
Ίω. Γενναδίου 14  
115 21 Ἀθήναι

Ἀρχισυντάκτης  
Κωνσταντῖνος Χολέβας

Τμῆμα Συντάξεως  
Ἐπιμέλεια ὕλης, διόρθωσης δοκιμίων  
Χρῆστος Γ. Καραγιάννης, Δρ. Θ.

Φωτογραφίες  
Χρῆστος Μπόνης

Στοιχειοθεσία - Ἐκτύπωση - Βιβλιοδεσία  
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ  
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ  
Ἰασίου 1 – 115 21 Ἀθήναι  
Τηλ.: 210-7272.356 – Fax 210-7272.380  
<http://www.apostoliki-diakonia.gr>

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου:  
Νικόλαος Κάλτζιας  
Πρωτομαγιάς 3, Κρουσινέρι Ἀττικῆς

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

### ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου,

Συγχαρητήριοις Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Εἰσαγγελέα κ. Γ. Σανιδᾶ ..... 331

### ΜΗΝΥΜΑΤΑ

Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου,

Γὰ τὴν ἡμέρα Γενοκτονίας τοῦ Ποντιακοῦ Ἑλληνισμοῦ ..... 332

### ΟΜΙΛΙΑΙ

Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου,

Γὰ τὴν ἐπέτειο τῶν 180 χρόνων ἀπὸ τὸν ἡρωϊκὸ θάνατο τοῦ Γ. Καραϊσκάκη..... 333

Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου,

Κατὰ τὴν ἐπίσημη ἑναρξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ 4ου Διεθνoῦς Συνεδρίου τῆς I.O.V. -  
UNESCO (Συνήχηση τῶν λαῶν τῆς γῆς) στὴν Ἀθήνα..... 338

Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου,

Ἰσλάμ τὰ ὄρια τῆς προβληματικῆς ..... 341

### ΤΟ ΑΡΘΡΟΝ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διαφωνεῖ μὲ τὴν Ἑθνικὴ Ἐπιτροπὴ Βιοηθικῆς ..... 344

### ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

Κωνσταντῖνου Χολέβα,

Ἡ σημασία τῆς Εἰρηνικῆς ἐπισκέψεως τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου  
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου στὴν Κύπρο ..... 346

Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου,

Χρονικὸν ἐπισήμου Εἰρηνικῆς ἐπισκέψεως τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου  
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου στὴν Κύπρο ..... 349

### ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ Ε.Ε.

Κωνσταντῖνου Ζορμπᾶ,

Οἱ Θρησκείες στὸ νέο εὐρωπαϊκὸ γίνεσθαι ..... 388

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ ..... 399

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ ..... 402

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ..... 405

**ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΟΣ  
ΕΠΙΣΤΟΛΗ  
ΠΡΟΣ ΤΟΝ  
ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ  
κ. Γ. ΣΑΝΙΔΑ**

Άριθμ. Πρωτ./Χ/ΕΞ. 1739/2007

Έν Αθήναις τῇ 27ῃ Ἀπριλίου 2007

Έντιμότατον  
κ. Γεώργιον Σανιδᾶν  
Εἰσαγγελέα Ἀρείου Πάγου  
Λ. Ἀλεξάνδρας 121  
115 10 ΑΘΗΝΑΣ

Έντιμότατε Κύριε Εἰσαγγελεῦ,

Μεῖ ιδιαίτερη ἱκανοποίηση πληροφορήθηκα καὶ ἀνέγνωσα τὴν ὑπ' ἀριθμ. 8/2007 Ἐγκύκλιό σας πρὸς τοὺς Διευθύνοντας τῆς Εἰσαγγελίας Ἐφετῶν τῆς χώρας σχετικὰ μετὰ τὸ ἀπαράδεκτο φαινόμενο τῆς πωλήσεως ἀπὸ ἔντυπα ταινιῶν μετὰ ἄσεμνο περιεχόμενο καὶ σᾶς ἐκφράζω τὰ θεομότατα συγχαρητήριά μου καὶ τὴν ἠθικὴν μου συμπαράστασιν.

Πράξατε τὸ καθήκον σας. Ἐνεργήσατε ἄριστα καὶ ὅπως ἔπρεπε ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν σας ιδιότητα τοῦ φρουροῦ τῶν νόμων μιᾶς συντεταγμένης πολιτείας. Μετὰ τὴν συνετὴν καὶ ὀρθὴν αὐτὴν ἐνέργειάν σας πραγματικὰ προστατεύετε τὴν νεοελληνικὴν κοινωνία μας ἀπὸ τῆς ἀθλιότητος αὐτῆς ποὺ καταβαρᾶθρῶνουν τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν καθιστοῦν ζωὴ χωρὶς λογικὴ καὶ ψυχὴ.

Ἐπὶ τέλους, ἡ ἀνοχὴ πρὸς τοὺς ἀσεβοῦντας καὶ παρανομοῦντας ἔχει τὰ ὄριά της. Φθάσαμε ὡς χώρα εἰς ἔσχατον ἠθικὸν κατάντημα μ' ὅλες αὐτῆς τῆς ἐπαίσχυντες ἐνέργειες τῶν διαφόρων «ἐμπόρων τοῦ κακοῦ».

Τὸ ὅλον θέμα θὰ τὸ φέρω καὶ εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς περαιτέρω ἀξιοποίησιν.

Δεχθεῖτε καὶ αὐθις τὰ θεομά μου συγχαρητήρια.

Ὁ Ἄναστας Κύριος νὰ σᾶς εὐλογεῖ καὶ χαρίζει ὑγεία καὶ κάθε καλὸ.  
**ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!**

Μετὰ πασχαλίων εὐχῶν  
† Ὁ Ἀθηνῶν Χριστόδουλος

**ΓΙΑ ΤΗΝ  
ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ  
ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑΣ  
ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ  
ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ**

(19 Μαΐου 2007)

*Τῶν ποντίων γένος ἱερώτατον,*

Πόσο δύσκολοι εἴμαστε οἱ νεοέλληνες νὰ ὀρθώσουμε τὴν ἀλήθεια στὸ μέτρο της! Μὲ φειδῶ καὶ ταπεινὰ προφέρουμε τὰ λόγια μας ὥστε νὰ μὴν ἠχήσουν σὰν καμπάνες καὶ νὰ μὴν ξυπνήσουν τὸ γείτονα! Τί φοβόμαστε ἄραγε; Μειώνουμε τὶς ἐντάσεις, ἀμβλύνουμε τὶς αἰχμές, μαζεύουμε τὰ πόδια μας πάνω στὴ γῆ καὶ τὴ θάλασσά μας, καταπίνουμε τὴ φωνὴ τῶν παιδιῶν μας ποὺ ζητοῦν δικαίωση. Γιατί ἄραγε νὰ μὴν ἔπρατταν καὶ οἱ γείτονες τὸ ἴδιο;

Εἶναι λεβεντιά νὰ παραδέχεσαι τὰ λάθη σου κι εἶναι ἀναισχυντία νὰ τὰ καλύπτεις. Εἶναι σκληρὸ νὰ παραδέχεσαι πὼς αἱματοκύλισες καὶ θέλησες νὰ διαγράψεις ἓνα ὀλόκληρο γένος ἀπὸ τὴν ἱστορία, μὰ εἶναι καὶ ἀνανδρία νὰ ἀπειλεῖς ὅσα στόματα δικά σου τολμοῦν νὰ τὸ ὁμολογήσουν. Ναί, εἴμαστε τὸ ἐλληνικὸ ἔθνος θῦμα γενοκτονιῶν. Τοῦ Ποντιακοῦ, τοῦ μικρασιατικοῦ, τοῦ ἐλληνισμοῦ τῆς Πόλης. Ὅφείλουμε νὰ τὸ θυμόμαστε καὶ ἔτσι νὰ τὸ διδάσκουμε. Δὲν χάθηκαν ἐνάμισυ μὲ δύο ἑκατομμύρια Ἕλληνες σὲ ἐσωτερικὲς συγκρούσεις. Σφαγιάστηκαν, πέθαναν στὸ δρόμο πρὸς τὴν ἐξορία, ἀπὸ τὶς κακουχίες καὶ τὴν ἀσιτία.

Εἰδικὰ τὸ Ποντιακὸ γένος, τὸ ἰδιοσύστατο καὶ μοναδικό, τὸ ὁποῖο γέννησε ἀγίους καὶ ἔσπειρε μνημεῖα σὲ χώματα μακρυνὰ καὶ δύσβατα, κινήθηκε ὅσο κανένα ἄλλο, ἴσως ἐπειδὴ εὐλαβεῖτο τὸν ἀληθινὸ Θεὸ βαθιὰ ὅσο κανένα ἄλλο. Ἄλλ' εἶναι ὁ Πόντος μέσα στὴν καρδιά μας κι εἴσατε οἱ Πόντιοι μαγιά στὴ νεοελληνικὴ κοινωνία, ὅσο συντηρεῖτε τὶς μνήμες κι ὅσο διατηρεῖτε τὶς ἀξίες.

Νὰ εἴστε πάντοτε ὑπὸ τὴν σκέπη τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἔχετε τὴ μαρτυρία τῶν προγόνων ἐναργῆ διηγεκῶς καὶ φυτροβόλα.

Μὲ πατρικὲς ὀλόθυμες εὐχές,

**Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ**

† Ὁ Ἀθηνῶν Χριστόδουλος

**Κατὰ τὴν ἑσπερίδα  
γιὰ τὴν ἐπέτειο  
τῶν 180 χρόνων  
ἀπὸ τὸν ἡρωϊκὸ  
θάνατο τοῦ  
Γ. Καραϊσκάκη\***

(Αἴθουσα Παλαιᾶς Βουλῆς,  
Τετάρτη 25 Ἀπριλίου 2007)

Σεβασμιώτατοι,  
Κυρίες καὶ Κύριοι,

Χωρὶς ἀμφιβολία ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 1821 εἶναι τὸ πιὸ σημαντικό ἐθνικό, πολιτικό καὶ ἠθικό γεγονός τῆς Νεοελληνικῆς μας Ἱστορίας καὶ ἀπὸ τὰ ἀξιολογώτερα συμβάντα τῆς νεώτερης Εὐρωπαϊκῆς Ἱστορίας. Ἐξεκίνησεν ὡς ἀπονενομημένο διάβημα μερικῶν ξυπόλητων ἀγνῶν πατριωτῶν, τῶν ὁποίων ὅμως τὰ στήθη ἐφλόγιζε τὸ πῦρ τῆς πίστεως στὸ Θεὸ καὶ τῆς ἀγάπης στὴν ἐλευθερία.

Εἶναι χαρακτηριστικὰ τὰ λόγια τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη. «Ὅταν ἀποφασίσαμε νὰ κάνουμε τὴν Ἐπανάσταση δὲν ἐσυλλογισθήκαμε, οὔτε πόσοι εἴμεθα, οὔτε πὼς δὲν ἔχομεν ἄρματα, οὔτε ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐβαστοῦσαν τὰ κάστρα καὶ τὰς πόλεις, οὔτε κανέναν φρόνιμος μᾶς εἶπε “ποῦ πᾶτε ἐδῶ νὰ πολεμήσετε μὲ σιταροκάραβα” ἀλλὰ ὡς μιὰ βροχὴ ἔπεσε εἰς ὅλους μας ἡ ἐπιθυμία τῆς ἐλευθερίας μας καὶ ὅλοι καὶ οἱ κληρικοὶ καὶ οἱ προεστοὶ καὶ οἱ Καπεταναῖοι καὶ οἱ πεπαιδευμένοι καὶ οἱ ἔμποροι μικροὶ καὶ μεγάλοι ὅλοι ἐσημφωνήσαμεν εἰς αὐτὸ τὸν σκοπὸ καὶ ἐκάμαμε τὴν Ἐπανάσταση...» (Θ. Κολοκοτρώνη Ἐπαντα, τ. Α΄, σ. 230).

Τὰ δύο βασικὰ στοιχεῖα ποὺ συνέβαλαν στὴν ὀλοκλήρωση τῶν προϋποθέσεων γιὰ τὴν διεξαγωγὴ τοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Ἀγῶνα ἦταν α) Ἡ ὠρίμανση τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ σὲ ἓνα ἐνιαῖο, ὁμόπιστο, ὁμόγλωσσο καὶ ὁμόφυλο σύνολο μὲ βούληση ἐθνικὴ καὶ ἀνεπίστροφη καὶ β) Ἡ ὑπερβατικὴ αὐτοθυσιαστικὴ διάθεση τῶν ἀγνῶν Ἀγωνιστῶν ποὺ ἀρπάζοντας τὰ ὄπλα κατὰ τοῦ τυράννου, πίστευαν ὅτι ὁ Θεὸς κινοῦσε τὰ νήματα τῆς Ἱστορίας καὶ Ἐκεῖνος ὡς δίκαιος καὶ πολυεύσπλαγχνος δὲν μπορούσε παρὰ νὰ εὐλογήσει τὴ λυτρωτικὴ τους θυσία (Πρβλ. Ἄλ. Κωσταρᾶ, Ἀπὸ τὴν ἐξουσία τοῦ τυράννου στὴν τυραννία τῶν παθῶν. Λόγος πανηγυρικός, Κομοτηνὴ 1986, σ. 16).

Ἐγραφε ὁ Μακρυγιάννης: «Ἐσὺ Κύριε θ' ἀναστήσεις τοὺς πεθαμένους Ἕλληνες, τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν τῶν περίφημων ἀνθρώπων ὅπου στόλισαν τὴν ἀνθρωπότη μ' ἀρετὴ. Καὶ μὲ τὴ δύναμή σου καὶ τὴ δικαιοσύνη σου θέλεις νὰ ξαναζωντανέψεις τοὺς πεθαμένους. Καὶ ἡ ἀπόφασή σου εἶναι δίκαια νὰ μεταειπωθῇ ἡ Ἑλλάς νὰ λαμπρυνθῇ αὐτήνη καὶ ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ὑπάρξουν οἱ τίμοι καὶ οἱ ἀγαθοὶ ἀνθρώποι ἐκεῖνοι ὅπου περασιάζονται τὸ δίκαιον».

Ἄν λοιπὸν κατάφεραν οἱ Ἕλληνες τότε νὰ σπάσουν τὰ δεσμὰ τῆς ἐπαίσχυντης τυραννίας ποὺ γιὰ 400 ὀλόκληρα χρόνια τοὺς καταπατοῦσε κάθε ἀνθρώπινο δικαίωμα, αὐτὸ ἦταν ὁ καρπὸς καὶ τῆς πλατεῖας ἐθνικῆς τους ἐνότητος ποὺ σμίλευσε τὴν ἐνιαίαν συνολικὴ ψυχὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ κανέναν δὲν ἔλειψε ἀπὸ τὸ προσκλητήριο τοῦ ἀγῶνα. Δεσποτάδες καὶ παπάδες καὶ καλόγεροι, καὶ πρῶχοντες καὶ ἔμποροι καὶ κοτσαμπάσηδες καὶ δημογέροντες καὶ ἀγρότες καὶ ναυτικοὶ καὶ καραβοκύρηδες καὶ καθέναν ποὺ μπορούσε νὰ κρατήσῃ ἄρματα ἔδωσε τὸ παρὼν μὲ συγκλονιστικὴ προθυμία ἀνηφώντας καὶ αὐτὸ

Τοῦ  
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου  
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος  
κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

\* Σημ. Κατὰ τὴν ἑορταστικὴ αὐτὴ ἐκδήλωση, τὴν ὁποία διοργάνωσε ἡ Εἰδικὴ Συνεδρικὴ Ἐπιτροπὴ Πολιτιστικῆς Ταυτότητος, ὁμίλησε ἐπίσης ὁ Καθηγητὴς τοῦ Α.Π.Θ. κ. Ἀθανάσιος Καραθανάσης καὶ παρουσιάσθηκε μουσικὸ ἔργο τοῦ Γ. Βούκανου σὲ στίχους Γ. Κισσοῦδη ἀφιερωμένο στὸν Γεώργιο Καραϊσκάκη.



τόν θάνατο. Κανένας τους δὲν ὑπῆρξεν ἄμωμος. Ἄνθρωποι ἀπλοϊκοὶ ἦταν, ἀγράμματοι, ὀλιγογράμματοι, περισσότεροι ἀγροῖκοι καὶ στερημένοι. Ὁ ἀγώνας ἐκεῖνος ἔχει νὰ ἐπιδείξει χρυσὲς σελίδες μεγαλείου πατριωτικοῦ, ἀλλὰ καὶ μαῦρες σελίδες παθῶν καὶ ἐλαττωμάτων ποὺ ἔφθαναν ἐνίοτε μέχρις αὐτοκαταστροφῆς, μέχρις ἐκδικητικότητας καὶ ποταπῶν συμπεριφορῶν.

Τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων πολὺ συχνὰ ἀπειλήσαν τὸ ὄραμα τῆς λευτεριᾶς. Καὶ ἀπεδείχθη γιὰ πολλοστὴ φορὰ ὅτι εἶναι προτιμότερο νᾶναι κανεὶς δοῦλος χιλίων τυράννων, παρὰ ἐνὸς πάθους. Τὸ πάθος τυφλώνει, μεταμορφώνει τὸν χαριτωμένο ἄνθρωπο σὲ στυγερὸ δολοφόνο, τοῦ ὑποβάλλει ιδέες ἐλεινές, τρισάθλιες. Τὰ πάθη προσωπικά, πολιτικά, συμφεροντολογικὰ μεταβάλλουν τοὺς ἥρωες σὲ χαμερπεῖς καὶ εὐτελεῖς μανιακούς. Στὸ λόγο του στὴν Πνύκα ὁ Κολοκοτρώνης ἀναφέρεται στὸ θλιβερὸ αὐτὸ φαινόμενο. Λέει: «*Εἰς τὸν πρῶτο χρόνο τῆς Ἐπαναστάσεως εἶχαμε μεγάλη ὁμόνοια καὶ ὅλοι ἐτρέχαμε σύμφωνοι καὶ ἂν αὐτὴ ἡ ὁμόνοια βαστοῦσε ἀκόμη δυὸ χρόνους ἠθέλαμε κυριεύσει καὶ τὴν Θεσσαλία καὶ τὴν Μακεδονία καὶ ἴσως ἐφθάναμεν καὶ ἕως τὴν Κωνσταντινούπολη. Τόσον τρομάζαμεν τοὺς Τούρκους, ὅπου ἄκουγαν Ἕλληνα καὶ ἔφρουγαν χίλια μίλια μακρῶν... Ἄλλὰ δὲν ἐβάσταξεν. Ἦλθαν μερικοὶ καὶ ἠθέλαν νὰ γίνουν μπαρμπέροδες εἰς τοῦ Κασίδη τὸ κεφάλι. Μᾶς πονοῦσε τὸ μπαρμπέρισμά τους. Μὰ τί νὰ κάνομε. Εἶχαμε καὶ αὐτουνῶν τὴν ἀνάγκη.*» (Θ. Κολοκοτρώνη Ἄπαντα, τ. Α΄, σ. 211).

Δολοπλοκίες, ἀρχομανίες, ξενοδουλεῖες, ξεροζωμοί, μικρότητες, πατριδοκαπηλεία, ἐξουθένωση, ἀχαριστία, ὅλα μαζί βάλθηκαν μ' ἓνα τρελλὸ χορὸ νὰ ξεστρατίσουν τὸ ἔθνος ἀπὸ τὴν πορεία του καὶ νὰ μαγαρίσουν τὴν ἰερὴ ὑπόθεση τῆς ἐλευθερίας. Σωστὰ γράφει ὁ Κοραῆς, ὅτι «*τῆς ἐλευθερίας ἡ ἀπόκτησις εἶναι ἔργον ἀνδρείας καὶ πολλάκις ἀπελπισίας. Ἄλλ' ἡ ἀπόλαυσις καὶ φυλακὴ τῆς εἶναι ἔργον ἀρετῆς. Ματαίως κανχᾶται ὅτι ἔχει ἐλευθερίαν ὅστις δὲν ἔχει ἀρετὴν...*» (Ἀπὸ Γράμμα του στὸν Γ. Κουντουριώτη. Βλ. Γ. Κατσούλη–Α. Μαρκάκη, Νεοελληνικὰ Δημοκρατικὰ Κείμενα, τ. 1, σ. 59). Πράγματι ἡ ἀπουσία τῆς ἀρετῆς γίνεται κάθε φορὰ παρὰίτια πολλῶν δεινῶν γιὰ ἄτομα, λαοὺς καὶ ἔθνη. Ἡ ἀπουσία τῆς σημαδεύει ἐποχές καὶ ἀγῶνες ἀφαιρώντας τοὺς ὄψεις γλυκεῖες καὶ προσθέτοντάς τους δραματικὲς σελίδες. Θλίβεται κανεὶς, ὅταν ἀνασκαλεύει τὴν Ἱστορία καὶ

ἀνακαλύπτει ἐκεῖ μέσα πόσο ἀκριβὰ κοστίζει κάθε φορὰ ὄχι μόνον σὲ ἀνθρώπινη τιμὴ καὶ ἀξιοπρέπεια, ἀλλὰ καὶ στὴ θυσία τῆς ἴδιας τῆς ζωῆς ἢ ἀπουσία τῆς ἀρετῆς. Ὅποτε κυριαρχοῦν ἡ κακία, ὁ δόλος καὶ τὸ μῖσος. Ἄφθονα τὰ θύματα μεταξὺ τῶν ἐπωνύμων. Κανένας δὲν ξεφεύγει ἀπὸ τὴ μέγγενη τῶν παθῶν. Δὲν ξέφυγε δυστυχῶς οὔτε καὶ ὁ Γεώργιος Καραϊσκάκης, ὁ Ἄρχιστράτηγος τῆς Ρούμελης, ὁ γενναῖος καὶ ἀπτόητος ἀγωνιστὴς ποὺ ταλαιπωρήθηκε ἄδικα καὶ πέθανε ἐνδοξα μὲν ἀλλὰ μὲ τὸ στίγμα τοῦ προδότη. Ποιός; Αὐτὸς ποὺ ἔκρουβε μέσα στὸ ταλαιπωρημένο ἀπὸ τὴ φθίση μικρόσωμο σαρκίό του μιὰ ψυχὴ σωστὴ ἠφαίστειο. Αὐτὸς τὸν ὁποῖον ὁ Παπαρηγόπουλος θεωρεῖ τὸν ἐπιτελικότερο νοῦν τοῦ Εἰκοσιένα. Αὐτὸς ποὺ ἐπειδὴ ἦταν μαυριδερός τὸν φωνάζανε «γύφτο», ἀλλὰ ποὺ εἶχε μιὰ ξεχωριστὴ λευκάδα στὴ ψυχὴ του, παρὰ τίς βωμολοχίες του καὶ τὰ χωράτά του.

Γι' αὐτὸν τὸν ἄδικα συκοφαντημένο ἥρωα ἢ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ὠργάνωσε, διὰ τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Πολιτισμικῆς Ταυτότητος, τὴν ἀποψινὴ ἐσπερίδα μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς συμπλήρωσης 180 χρόνων ἀπὸ τὸν ἡρωϊκὸ, ἀλλὰ καὶ ἄδικο θάνατό του ὡς μνημόσυνο στὴ μνήμη του. Ἐπειδὴ δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε, οὔτε νὰ μὴ ξέρομε. Εἶναι φυσικὸ ν' ἀκουσθοῦν ἐδῶ οἱ πιὸ σημαντικὲς καὶ πιὸ ἐκφραστικὲς πτυχὲς τῆς ζωῆς του ἀπὸ τὸν εἰδικὸ ὀμιλητὴ καθηγητὴ κ. Ἀθ. Καραθανάση, τὸν ὁποῖον καὶ ἐγὼ εὐχαριστῶ. Ὅμως ἄς μοῦ ἐπιτρέψετε εἰσαγωγικὰ νὰ στρέψω τὴν προσοχή σας στὴν προηγηθεῖσα τοῦ θανάτου του μεγάλη δικαστικὴ περιπέτεια τοῦ ἥρωά μας, ποὺ παρ' ὀλίγον θὰ τοῦ κόστιζε τὴ ζωὴ μὲ τὴν ἀτιμωτικὴ κατηγορία τοῦ προδότη.

Κατηγορήθηκε λοιπὸν ὁ Καραϊσκάκης καὶ παραπέμφθηκε στὸ Ἐκτακτὸ Στρατοδικεῖο γιὰ νὰ δικασθῆ γιὰ πολλὲς αὐτοτελεῖς πράξεις προδοσίας. Τὶς κατηγορίες ἐχάλκευσεν ὁ Μαυροκορδάτος, Πρόεδρος τῆς Προσωρινῆς Διοικήσεως τῆς Ἑλλάδος ποὺ ἔλαβε καὶ τὰ μέτρα του ὥστε δικαστὲς καὶ εἰσαγγελεῖς νὰ διορισθοῦν ἄνθρωποι του, τυφλὰ ὄργανά του, μὲ πράξεις του ποὺ φέρνουν ἡμερομηνία 30 Μαρτίου 1824. Ὑπῆρξεν εὐτύχημα τὸ ὅτι στὴν σύνθεση τῶν ὀργάνων τοῦ δικαστηρίου συμπεριελήφθησαν καὶ ὠρισμένοι ποὺ ἀπεδείχθη ὅτι εἶχαν συνείδηση, μεταξὺ δὲ αὐτῶν, σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, ποὺ ἠθέλε τοὺς Ἐπισκόπους στὴν ἐποχὴ τοῦ Βυζαντίου ἀρχικὰ καὶ τῆς Τουρκοκρατίας ἀργότερα, νὰ

άσκοῦν καὶ δικαστικὰ καθήκοντα, καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Ἄρτης Πορφύριος. Ὁ Πορφύριος ὅταν διεπίστωσε ὅτι ἡ δίκη ἦταν οὐσιαστικὰ μιὰ παρωδία, τὴν ὁποίαν εἶχε στήσει ἡ ἐμπάθεια τοῦ Μαυροκορδάτου, πράγμα πού ἀνεγνώρισε καὶ ὁ Στρονάρης, Πρόεδρος τοῦ Στρατοδικείου λέγοντας μετὰ τὴν συνεδρίαση τῆς πρώτης ἡμέρας «*Ἀφήσατε τὸ σήμερον, τὸ καταντήσαμεν Τζιορτζίνα τὸ κριτήριον*», ἀπεχώρησε ἀπὸ τὸ δικαστήριον καὶ δὲν παρέστη κατὰ τὴν λήψη τῆς ἀποφάσεως.

Ἡ βασικὴ κατηγορία, ὅπως συνάγεται ἀπὸ τὸ ἔγγραφο κατηγορητήριον, ἦταν ὅτι εἶχε κρυφῆ ἀνταπόκριση μὲ τοὺς «ἐχθροὺς τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος», πῶς «ἐπίασεν ἄρματα ἐναντίον τῆς πατρίδος» καὶ πῶς «κατεκράτησε τὸ φρούριον Βασιλάδ ἐναντίον τῆς θελήσεως τῆς Διοικήσεως».

Ἡ δίκη προσδιορίσθηκε γιὰ τὶς 31 Μαρτίου 1824. Τόπος συνεδρίασης τοῦ Στρατοδικείου ἡ Ἐκκλησία τῆς Παναγίας στὸ Αἰτωλικό. Ἀπὸ τὸ ἡμερολόγιο βγαίνει πῶς ἡ δίκη διεξήχθη Μεγαλοβδόμαδο. Στὸ θρόνον τοῦ κάθεται ὁ Ἄρτης Πορφύριος, ἐπικεφαλῆς τῆς ὁμάδος τῶν πέντε Εἰσαγγελέων, καὶ γύρω του οἱ πέντε Στρατοδίκες. Φουστανελλάδες ἔχουν γεμίσει τὴν ἐκκλησία, ἐνῶ ὁ κατηγορούμενος μπαίνει μέσα, σταυροκοπιέται, ἀσπάζεται τὶς εἰκόνες καὶ παίρνει τὴν εὐχή τοῦ Πορφυρίου καὶ τὴν ἄδεια νὰ καθίσει. «*Τοῦ ἔφεραν καὶ ἕνα προσκεφάλαιον*» λέει ὁ Κασομούλης πού μᾶς ἔχει διασώσει λεπτομερῆ Πρακτικὰ τῆς δίκης «*διότι τὸ ἔδαφος ἦτον πλάκαις μάρμαρα, νὰ μὴ βλαφθῆ ἀπὸ τὸ ψῦχος*».

Ὁ Πορφύριος ἀπαγγέλλει τὴν κατηγορία. Τὴν ἀντιγράφω ἀπὸ τὸν Κασομούλη. «*Καραϊσκάκη, ἡ πατρίς ἐσχάτως, λαβοῦσα ὑποψίαν ἀπὸ τὰ κινήματά σου, ἔχουσα καὶ διδόμενα ἀπὸ μερικάς σου ἀνταποκρίσεις, σήμερον σὲ προσεκάλεσεν εἰς τὸ κριτήριον. Καραϊσκάκη, ἀφοῦ μὲ τόσας ἀνδραγαθίας ἐδόξασες τὸν ἑαυτὸν σου καὶ ἡ πατρίς σὲ ἀντάμειψεν ἀναλόγως τῆς ὑπολήψεώς σου, ἐφάνης ἀχάριστος ἐσχάτως.*

*Κανένας ἐξ ἡμῶν δὲν ἐπιθυμεῖ τὸ κακὸν σου. Εἴθε νὰ εἶσαι ἀθῶος. Οἱ λόγοι σου ὅμως, τοὺς ὁποίους ἔλεγες εἰς τὸν μὲν καὶ εἰς τὸν δέ, καὶ αἱ ὑστεριναὶ πράξεις σου δίδουν δικαίας ὑποψίας εἰς τὸ Ἔθνος ἐναντίον σου. Ἔστειλες τὸν Κων. Βουλπιώτην μὲ διαβατήριόν σου κρυφὰ καὶ πῆγεν εἰς Ἰωάννινα. Τί δουλειὰ εἶχε ὁ Βουλπιώτης εἰς Ἰωάννινα καὶ τί διαβατήριον ἔπρεπε νὰ δώσεις εἰς αὐτὸν χωρὶς τὴν ἄδειαν τῶν δημοσίων ἀρχῶν;*

*Ἔως νὰ ἐπιστρέψει ὁ Βουλπιώτης προκαταλαμβάνει τὴν Ἄρταν ὁ Οὐμὲρ πασιάς.*

*Ἐνῶ ὁ Βουλπιώτης συλλαμβάνεται καὶ ὁ Διευθυντὴς παραβλέπει τὸ λάθος σου, πρὶν καρτερέσεις τὴν ἱκανοποίησιν ἀπὸ τὴν Διεύθυνσιν μὲ τὴν παιδείαν τῶν πταισάντων κατὰ σοῦ, ἀρπάζεις τὸ Βασιλάδι ἐξ ἐφόδου ὡσὰν ἀπὸ ἐχθροὺς στέλνεις εἰς τὸ Μεσολόγγι τοὺς στρατιώτας σου καὶ ἐνῶ τοὺς ὑποδέχονται οἱ πολῖται, δένουν τοὺς προκρίτους αὐτῶν καὶ σοὶ τοὺς φέρουν καὶ ἐσὺ ζητεῖς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ἄλλην ἐκδίκησιν. Παρρησιάζονται τὰ πλοῖα τὰ ἐχθρικά ἔξω τοῦ Βασιλαδίου καὶ οἱ Τοῦρκοι εἰς τὴν Κακὴν Σκάλαν.*

*Τὰ ἐναντία λοιπὸν λόγια σου, αἱ πράξεις σου αὐταὶ σὲ ἔφεραν εἰς κριτήριον τοῦτο. Λοιπὸν τί ἀπολογίαν ἔχεις εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς κατηγορίας;» (Ν. Κασομούλη, Ἐνθυμήματα στρατιωτικὰ τῆς Ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων 1822-1833, τ. Α', σ. 382).*

Ὀλιγόλογη καὶ ἀποστομοιωτικὴ ὑπῆρξεν ἡ ἀπολογία τοῦ Καραϊσκάκη.

*«Ἀπὸ ὅσα μὲ κατηγοροῦν καμμίαν εἶδησιν δὲν ἔχω. Τοῦ Βασιλαδίου τὸ κίνημα εἶναι ἀπλοῦν καὶ θέλησα νὰ ἐκδικηθῶ εἰς ἐκείνους ὅπου ἔδειραν τὸν ἄνθρωπόν μου, διὰ νὰ μὴν φύγουν. Ἐθύμωσα, δὲν καρτέρεσα. Ἐκεῖνο στοχάστηκα νὰ κάμω. Εἰς τὴν ὥραν τοῦ θυμοῦ μου τὸ ἔκαμα. Εἶδα ἔπειτα ὅτι ἡ Διεύθυνσις ζητοῦσε νὰ τοὺς παιδεύσει, ἐμετανόησα κ' ἐγὼ διὰ τοῦτο μου τὸ κίνημα.*

*Τὸν Βουλπιώτην ἐγὼ δὲν τὸν ἔστειλα. Ἐπῆγε γιὰ δουλειὰ του. Μόνος του μὲ ἐζήτησεν ἐν διαβατήριον. Ἡμεῖς μίαν φορὰν δὲν ἐδώσαμεν-τοῦ ἔδωσα. Ἦξεύρων ὅμως τὸν ἑαυτὸν μου ἀθῶον καὶ ἀπὸ τὴν κατηγορίαν, τὸ κριτήριον ἄς ἐξετάσει τὸν Βουλπιώτην, κὶ ἐγὼ ὅ,τι καὶ ἂν πάθω ἀπὸ τὰς μαρτυρίας ἐκείνου, καὶ τὸν θάνατον καὶ τὸ παλούκι τὸ δέχομαι μὲ εὐχαρίστησιν. Λόγια δὲν ἠξεύρω νὰ εἶπα εἰς κανένα πρωτότερα».*

Ὅμως ἡ μαρτυρία τοῦ μοναδικοῦ μάρτυρα, τοῦ Βουλπιώτη, δὲν ἐνοχοποιοῦσε τὸν Καραϊσκάκη. Γι' αὐτὸ δὲν δίστασαν νὰ κατασκευάσουν καὶ ἄλλον, τὸν Γιάνκο Σούτζιου. Τὴν μαρτυρία του ὅμως, ὅτι ὁ Καραϊσκάκης τοῦ εἶχε ἐμπιστευθῆ παλιότερα κάποια σχέδιά του, κανένας δὲν τὴν πῆρε στὰ σοβαρά. Ἔτσι ἡ πρώτη μέρα τῆς δίκης κύλησε μέσα σὲ κλίμα θυμηδίας πού τὸ δημιούργησαν οἱ ἐτοιμολογες ἀπαντήσεις τοῦ Καραϊσκάκη μὲ τὴ σκωπτικὴ διάθεσή του ἀπέναντι στοὺς δικαστές του. Ὅμως τὰ προσκομιζόμενα στοιχεῖα ἦταν τελείως ἀνε-

παρκή για να στηριχθῆ μὰ τόσο σοβαρή κατηγορία για προδοσία. Ἡ ἀθώωση τοῦ Καραϊσκάκη ἦταν ἡ μόνη λύση τοῦ δράματος. Ὅμως ἰσοδυναμοῦσε μὲ καταδίκη τοῦ Μαυροκορδάτου. Καὶ ἔπρεπε ὅπωςδῆποτε νὰ διασωθῆ ἡ τιμὴ καὶ ἡ ὑπόληψη τοῦ πολιτικοῦ ἄρχοντα.

Τελικὰ βρέθηκε ἡ λύση. Ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Βουλπιώτης. Θὰ τὸν ἔβαζαν ν' ἀλλάξει τὶς καταθέσεις του. Πράγμα πὸ ἐγινε. Ὁ Βουλπιώτης πὸ ἐκρατεῖτο τὴν ἡμέρα ἐκείνη στὴν Ἀστυνομία τοῦ Αἰτωλικοῦ, λίγα βήματα πὸ κάτω ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Γιώτη, ὅπου μετεφέρθη αὐθαιρέτως ὁ τόπος συνεδρίασεως τοῦ δικαστηρίου, ἐξαναγκάστη νὰ καταθέσει γραπτῶς καὶ δὲν τοῦ ἐπετρέπη νὰ ἐμφανισθῆ αὐτοπροσώπως στὸ δικαστήριο, ἐπειδὴ προφανῶς ἦταν βέβαιο ὅτι δὲν θὰ μποροῦσε μπροστὰ στὸν Καραϊσκάκη νὰ πῆ ψέμματα. Στὶς 2 Ἀπριλίου 1824 τὸ κριτήριο συνεδρίασε πάλιν γιὰ νὰ βγάλει τὴν ἀπόφασή του. Ἀπουσίαζε ὁ Ἄρτης Πορφύριος καὶ μαζί του καὶ οἱ Καπετὰν Ζῶης Πάνου, ὁ Κίτσος Τζαβέλλας καὶ ὁ Βέρης. Ἦταν ὅμως παρὼν ὁ ἴδιος ὁ Μαυροκορδάτος συμπράττων παρανόμως στὴ λήψη καὶ ἔκδοση τῆς ἀποφάσεως. Παρὰ ταῦτα καὶ ἀπὸ ἐκείνους πὸ ἔμειναν, ἄλλοι δύο οἱ Π. Γαλάνης καὶ Τ. Μαγκίνας ἀρνήθηκαν νὰ ὑπογράψουν τὴν ἀπόφαση. Ἡ ὁποία ἀφοῦ περιέγραφε τὰ ἐγκλήματα πὸ διέπραξε ὁ Καραϊσκάκης, πολλὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐφευρέθησαν ἐκ τῶν ὑστέρων, ἀποφαίνεται ὅτι «Ἐπειδὴ ἡ Πατρις ἀγαπᾷ τὰ τέκνα της καὶ μακροθυμεῖ διὰ νὰ τὰ ἐλευθερώσει ἀπὸ τὴν ἀπάτην καὶ νὰ τὰ φέρει εἰς μετάνοιαν νὰ γνωρίσουν τὰ χριστιανικὰ χρέη των, ἀπεφασίσθη παρὰ τῆς διορισθείσης Ἐπιτροπῆς, τῇ συναινέσει ὄλων τῶν παρευρεθέντων ἀρχηγῶν τῶν ἀρμάτων καὶ τῶν πολιτικῶν καὶ ἐδόθη προσταγὴ πρὸς τὸν αὐτὸν Καραϊσκάκη νὰ ἀναχωρήσει ἀμέσως ἀπ' ἐδῶ μ' ὅλον ὅπου εἶναι ἀσθενὴς ὅστις καὶ ἀνεχώρησεν σήμερον.

Ἄν μετανοήσει ἀληθῶς καὶ ἐπιστρέψει εἰς τὰ χριστιανικὰ καὶ Ἑλληνικὰ χρέη του, ἡ Πατρις θέλει λάβει τὴν εὐχαρίστησιν ὅτι τὸν ἐκέρδισεν, εἰδ' ἐπιμένει εἰς τὴν κακίαν του ἄς ὀψεται.

Σεῖς δέ, ἀδελφοί, εἰδοποιεῖσθε διὰ τοῦ παρόντος ὅτι ὁ Καραϊσκάκης εἶναι διωγμένος ἀπὸ τὴν Πατρίδα καὶ δὲν ἔχει καμμίαν ἐξουσίαν παρὰ τῆς Διοικήσεως. Μάλιστα ἐστερήθη ὄλων τῶν βαθμῶν καὶ ἀξιωματίων ὡς ἀμαρτήσας. Ὅσοι δὲ ἀπατηθέντες ἠκολούθησαν αὐτόν, προσκαλοῦνται νὰ γυρίσουν εἰς τὰ ὀπίσω καὶ νὰ ἐνωθοῦν

μὲ τοὺς ἀρχηγούς, τοὺς ὑπερασπιστὰς τῆς Πατρίδος. Πάντες δὲ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες νὰ ἀπομακρυνθοῦν τῆς συναναστροφῆς του καὶ νὰ τὸν στοχασθοῦν ὡς ἐχθρόν, ἐν ὧσιν νὰ ματανοήσει καὶ νὰ προσπέσει εἰς τὸ ἔλεος τοῦ ἔθνους καὶ ζητήσῃ συγχώρησιν».

Τὴν ἀποκλήρυξη αὐτή, καὶ ὄχι ἀπόφαση, πὸ ἐλήφθη ὄχι στὴν αἴθουσα συνεδριάσεων τοῦ κριτηρίου ἀλλὰ στὴν κατοικία τοῦ Σωτήρη Γιώτη, ἀπουσιάζοντος τοῦ κατηγορουμένου καθιστᾷ ἄκυρη ἢ διενέργεια πρὶν ἀπὸ αὐτὴν πράξεων ἀποδεικτικῆς διαδικασίας. Ὁ Γιώτης ἄθελά του μὲ τὴ φιλοξενία αὐτῆ συνήργησε στὴν ἀδικη κρίση, ἀλλὰ στὸ τέλος ἀντιληφθεὶς τὴν σκευωρία ἀρνήθηκε καὶ αὐτὸς νὰ ὑπογράψει. Ὑπογράφουν ὡστόσο ἕνα σωρὸ ἄνδρες τὸ ὅλον 13 στρατιωτικοὶ καὶ πολιτικοὶ μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Φαναριώτη Μαυροκορδάτο, πὸ μόνον οἱ 6 εἶχαν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ διορισθῆ μέλη τοῦ κριτηρίου. Θαυμάζει κανεὶς τὴ διολίσθησιν ἱκανῶν καὶ ὀξυδεγκῶν ἀνθρώπων, ὅπως ὁ Μαυροκορδάτος, στὰ τεχνάγη τῆς μισαδελφίας, τῆς ἐκδίκησης καὶ τοῦ φθόνου. Ἐξανίσταται ἡ συνείδηση κάθε ἐλευθέρου ἀνθρώπου, ὅταν σκεφθῆ ὅτι στὴ δίκη αὐτῆ κατεπατήθησαν ὅλες οἱ δικονομικὲς ἀρχές, καὶ καταρρακώθηκαν τὰ δικαιώματα ὑπεράσπισης τοῦ κατηγορουμένου. Ὅταν σκεφθῆ ὅτι μὲ γενικόλογες ἀόριστες κατηγορίες ἐπεδιώχθη νὰ στοιχειοθετηθῆ τὸ ἐγκλημα τῆς προδοσίας κατὰ τῆς Πατρίδος.

Σημασία ἔχει καὶ τὸ περιστατικὸ πὸ συνέβη εὐθύς μετὰ τὴν ἀπαγγελία τῆς ἀπόφασης καὶ τὴν ἀπόσυρση τοῦ κριτηρίου. Ὁ Καραϊσκάκης βαρυνόμενος τώρα μὲ τὴ ρετινιὰ τοῦ προδότη πὸ πρέπει νὰ ἐξορισθῆ, ξεχνάει πρὸς στιγμὴ τὴν ἀδικία καὶ πρὶν ἀναχωρήσει ἀνεβαίνει τὰ σκαλιὰ τῆς Διοικήσεως γιὰ νὰ ἀποχαιρετήσῃ τὸν Μαυροκορδάτο καὶ τοὺς δικαστὲς του, πὸ εἶναι συγγεντρῶμένοι στὴ μεγάλη αἴθουσα καὶ μετέχουν σὲ πλούσιο φαγοπότη. Στὴ μέση κάθεται ὁ Μαυροκορδάτος καὶ δεξιὰ του ὁ Βουλπιώτης, ὁ μέχρι πρὶν ἀπὸ κάποιες ὥρες κρατούμενος. Δὲν ξέρω τί θὰ αἰσθάνθηκαν ὄλοι τους, ὅταν εἶδαν μπροστὰ τους τὸν Καραϊσκάκη. Καὶ τί θὰ περίμεναν ν' ἀκούσουν ἀπὸ τὸν φλογισμένο αὐτὸ ἦρωα, πὸ δὲν κρατοῦσε τὸ στόμα του κλειστὸ οὔτε τὴ γλῶσσα του δεμένη. Αὐτὸς ὅμως προτίμησε νὰ ἀποδράσει διαφορετικά, ὅπως κάποτε ὁ Κύριος μπροστὰ στὴ διεφθαρμένη συνείδηση τῶν ὑποκριτῶν Φαρισσαίων. Καὶ ἀπευθυνόμενος στὸν Βουλπιώτη μὲ εἰρω-



νεία και πικρία του είπε: «Φάγε, ώρὲ Βουλπιώτη, και σύ, φάγε μαζί με τὸν Πρίντζιπα και με τοὺς Στρατηγούς για νὰ θανατώσεις τὸν Καραϊσκάκη». Καὶ στρεφόμενος στὸν Μαυροκορδάτο εἶπε: «Καὶ σὺ Πρίντζιπα δὲν ἐντρέπεται νὰ ἔχεις στὸ τραπέζι σου ἕναν ψεύστην και προδότην; Ἐχετε ὑγείαν, ὥρα σας καλή» και ἀνεχώρησε.

Ὁ Κασομούλης, ἄνθρωπος τοῦ Μαυροκορδάτου, ποὺ εἶχε φοβερὸ προσωπικὸ μῖσος κατὰ τοῦ Καραϊσκάκη, ἀναγκάζεται στὸ τέλος τῆς ἀφηγήσεώς του νὰ ὁμολογήσει: «Ἐγὼ ἤμουν ἴσως ὁ μεγαλύτερος ἐχθρὸς τοῦ Καραϊσκάκη διὰ τὰς προσηρηθείσας αἰτίας, πλὴν τὸ συνειδός μου με ἔτυπεν ὅτι διδόμενα καταδίκης δὲν εἶχομεν... Ἡ κατηγορία δὲν ἐσαφηνίσθη μ' ὄλον ποὺ ἐβγήκεν ἢ ἀποκήρυξις... Εἶναι ἀληθινὸν εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν περίστασιν ὅτι περισσότερο ἀδηγήθημεν ἀπὸ τὰ πάθη παρὰ ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην... Με καιρὸν κατάλαβα ὅτι τὸ ὀλέθριον σύστημα τῆς Ἀριστοκρατείας ἦταν ὅπου κατεδίωκε τὸν ἄνδρα και ἡ ἰδιοτέλεια».

Ὁ ἴδιος ὁ Κασομούλης μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὁ Καραϊσκάκης δολοφονήθηκε ἀπὸ ἐλληνικὴ σφαῖρα στὸ Φάληρο και ἀπὸ γνωστὸ του πρόσωπο, τὸ ὁποῖο ὁ ἥρωάς μας εἶδε νὰ τὸν πυροβολεῖ. Ἀλλὰ ὅταν ξεψυχοῦσε στὰ χέρια τῶν παληκαριῶν του δὲν θέλησε νὰ τοὺς ἀποκαλύψει τὸ δολοφόνου του. Κατὰ τὴν ἀφήγησιν τοῦ Κασομούλη πεθαίνοντας ὁ Καραϊσκάκης εἶπε: «Γνωρίζω τὸν αἴτιον και ἂν ζήσω... εἰ δὲ και πεθάνω... τί ἐκέρδησεν; Ἐζήτησαν ἐπιμόνως νὰ εἶπη τὸν ἄνθρωπον και ἐσιώπησεν ὑποθέτων τί ταραχὴ ἔμελλε νὰ προκύψει ἀναμεταξύ μας ἂν τὸν ὠνόμαζεν εἶτε δικαίως εἶτε ἀδίκως».

Ἀγαπητοί μου,

Ἀσφαλῶς ἀπὸ τὴν ὁμιλία μου αὐτὴ θὰ σᾶς ἔχει προκύψει ἕνας ἔντονος προβληματισμός. Τί λαὸς εἴμαστε; Πῶς δικαιολογοῦνται οἱ ἐξάρσεις μας και μαζί και οἱ χαμέρπειές μας; Πῶς ἐνωμένοι κάνουμε θαύματα και διηρημένοι ἀλληλοφαγωνόμαστε; Τελικὰ εἴμαστε ἕνας λαὸς μεγάλων ἀντιθέσεων ποὺ μᾶς ὀδηγοῦν ἀπὸ τὸ μεγαλεῖο στὴν εὐτέλεια. Κι αὐτὸ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι και σήμερα. Δὲν ἀντέχουμε εὐκόλα τοὺς ἀξιους, δὲν ἀναγνωρίζουμε ὅσο ζοῦν τοὺς χαρισματικούς, δὲν παραδεχόμαστε τὴν ὑστέρησή μας. Ἀντὶ νὰ παραδειγματιζόμαστε ἀπὸ τοὺς καλύτερούς μας, καταβάλλουμε κάθε προσπάθεια νὰ τοὺς κατεβάσουμε στὸ ἐπίπεδόν μας.

Διψᾶμε για δικαιοσύνη πρὸς χάριν μας, ἀλλὰ μετερχόμαστε τὴν ἀδικία σὲ βάρος τῶν ἄλλων. Μιλᾶμε για τὴν ἐλευθερία μας, ἀλλὰ τὴν ἀρνούμεθα στοὺς ἄλλους, ποὺ τοὺς θέλουμε ὑποταγμένους σὲ μᾶς. Πλέκουμε ὕμνους στὴν ἀρετὴ γενικά, ἀλλὰ ἐμεῖς ἐφαρμόζουμε στὴ ζωὴ μας τὶς προστακτικὲς τῆς κακίας.

Πόσες φορὲς δὲν στήσαμε οἱ Ἕλληνες τὸ χορὸ τῆς Ἀνάστασής μας; Πόσες φορὲς δὲν νοιώσαμε τὸ ρῆγος ἀπὸ τὶς θυσίες ποὺ χρειάστηκε νὰ καταβληθοῦν για νᾶλθει τῆς λευτεριάς τὸ ἀγέρι νὰ δροσίσει τὶς ψυχές μας; Ἀλλὰ και πόσες φορὲς δὲν αἰσθανθήκαμε τὴ φαγωμάρα νὰ κατατρώγει τὰ κλέη μας; Καὶ νὰ φέρνει πάνω στὴν εὐτυχία μας τὴ δυστυχία τῆς διχόνοιας και τῆς καταστροφῆς; Τὸ σκηρικὸ αὐτὸ τὸ ζοῦμε και σήμερα, τηρουμένων βέβαια τῶν ἀναλογιῶν. Εἶναι ὅμως ντροπὴ νὰ ἀκυρώνουμε τὰ θεσπέσιά μας με τὰ ἀνόσιά μας. Εἶναι κοῖμα νὰ γκρεμίζουμε ὅ,τι με κόπο ὑψώσαμε. Τὸ χρέος μας εἶναι κοινόν. Ὅλοι μαζί νὰ κρατήσουμε ἀναμμένη τὴ δάδα τῆς ἀξιοκρατίας, τῆς δικαιοσύνης, τῆς φιλοπατρίας, τῆς ἀδαμάντινης ἀρετῆς.

Ἡ σημερινὴ ἐκδήλωσις τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γίνεται για ν' ἀνάψουμε ἕνα κερὶ εὐγνωμοσύνης στὴ μνήμη τοῦ παληκαριοῦ ποὺ γεννήθηκε τὸ 1782 στὸ Μαυρομάτι τῆς Καρδίτσας, τὸ γιοῦ τοῦ Καπετᾶν Δημήτρη Καραϊσκού, ποὺ ὠνομάστηκε χαϊδευτικὰ Καραϊσκάκης ἐπειδὴ ἦταν μικρόσωμος και μικροκαμωμένος. Ὅσο ὅμως μπόι τοῦ ἔλειπε τόσο λεοντόκαρδος ἦταν. Καὶ τόσο ἐλεύθερος, γι' αὐτὸ δὲν ἔσκυβε τὸ κεφάλι στοὺς ἐκλαμπρότατους, οὔτε βέβαια στὸν Φαναριώτη Μαυροκορδάτο ποὺ τὸ σκωπτικὸ στόμα τοῦ Καραϊσκάκη τὸν ἀποκαλοῦσε ἄλλοτε «τεσσαρομάτη» ἐπειδὴ φοροῦσε γυαλιά, και ἄλλοτε «καλαμαρά» ἢ και «τσογλάνι τοῦ Ρεῖτζ ἀφέντη».

Και ταυτόχρονα για νὰ κάνουμε ὁ καθένας τὴν αὐτοκριτικὴν μας. Καὶ νὰ δοῦμε πόσο ἀπέχουμε ἀπὸ τὴν Ἰθάκη τῶν ἀναστεναγμῶν και τῶν ὄραματισμῶν μας. Για μιὰ κοινωνία δίκαιη. Για μιὰ Πατρίδα ἐλεύθερη. Για ἕνα κόσμον εἰρηνικό. Κάτω ἀπὸ τὸ βλέμμα τοῦ Θεοῦ τοῦ πολυεὐσπλαχνου, ποὺ ἡ ἀγνόησή Του μόνον κακὰ θὰ φέρει στὴν ἀνθρωπότητα. Γιατὶ ἀντὶ τῆς ἀρετῆς θὰ ἐγκαθιδρυθῇ ἡ τυραννία τῶν δυνατῶν, αὐτὴ ποὺ κάτω ἀπὸ τὸ πέλημα τῆς συντριβεῖ τὶς εὐγενέστερες χορδὲς τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν.

**Κατὰ τὴν  
ἐπίσημη ἑναρξη  
τῶν ἐργασιῶν  
τοῦ 4οῦ Διεθνοῦς  
Συνεδρίου τῆς  
I.O.V. - UNESCO  
(Συνήχηση  
τῶν λαῶν τῆς γῆς)  
στὴν Ἀθήνα**

(10.5.2007)

Τοῦ  
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου  
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος  
κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Ἀγαπητὰ μέλη τῆς Διεθνοῦς Ὁργάνωσης Λαϊκῆς Τέχνης (I.O.V.),

Μὲ μεγάλη χαρὰ σᾶς ὑποδέχομαι στὴν πόλη τῶν Ἀθηνῶν, στὴν πόλη τῶν μεγάλων τραγικῶν ποιητῶν, στὴν πόλη τῆς Δημοκρατίας. Γιὰ τὸν παγκόσμιο Πολιτισμὸ, ὁ τόπος αὐτὸς θὰ μπορούσε εὐκόλα νὰ χαρακτηριστεῖ ὡς ὀμφαλὸς τῆς γῆς. Δὲν εἶναι μόνον οἱ πολλοὶ ἐπώνυμοι, ὁ Πλάτων, ὁ Σωκράτης, ὁ Αἰσχύλος, ποὺ ὄθησαν στὸν ἱστορικὸ τῆς Παγκόσμιας ἱστορίας νὰ καταγράψαι τὴν πόλη τῆς Ἀθήνας στὶς λαμπρότερες σελίδες τῆς. Εἶναι ἕνας ὀλόκληρος λαὸς, ποὺ ἐπὶ αἰῶνες ἔζησε καὶ ἀναπτύχθηκε, κρατώντας μία θαυμαστὴ ἰσορροπία, ἀνάμεσα στὴν ἱκανοποίηση τῶν ἀναγκῶν τοῦ σώματος καὶ στὴν ἱκανοποίηση τῶν ἀναγκῶν τοῦ Πνεύματος. Εἶναι ὁ λαὸς ἐκεῖνος, ποὺ ἀμέσως κατάλαβε ποιά ἀγαθὰ κινδύνευαν, ὅταν κλήθηκε νὰ πολεμήσει στὴν Σαλαμίνα καὶ στὸν Μαραθῶνα. Τὴν ὥρα, ποὺ οἱ βάρβαρες ὀρδές, ὑποτεταγμένες τὴν τυραννία τοῦ ἐνὸς μονάρχῃ ἔφταναν μέχρι τὰ τείχη τῆς Ἀκροπόλεως, ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν, κινούμενος ἀπὸ τὰ ἰδανικὰ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀξιοπρεπείας, διέσωσε τὸ δικαίωμα τοῦ παγκόσμιου ἀνθρώπου νὰ στέκεται μὲ τὸ κεφάλι ψηλά, ὄχι ἀπὸ ἀλαζονεία, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία νὰ ξεπερνᾷ τὰ φαινόμενα τοῦ φθαρτοῦ αὐτοῦ κόσμου καὶ νὰ ἀναζητᾷ τὰ ἀφθαρτα καὶ τὰ αἰώνια.

\* \* \*

Τὸ σύμπαν τῶν Ἀθηναίων, τὸ σύμπαν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων γέννησε πολλοὺς θεοὺς, μὲ τὸν πόθο νὰ ἐξηγηθοῦν τὰ τόσα ἀνεξήγητα ποὺ περιτριγυρίζουν τὸν ἄνθρωπο. Στους δρόμους τῆς πόλης αὐτῆς περπατοῦσαν ἐπὶ ὄρες ἄνθρωποι, συζητώντας γιὰ τὴν ἀνθρώπινη μοῖρα, τὸ θέλημα τῶν θεῶν, τὴν ζωὴ, τὸ θάνατο, τὴν ἀλήθεια. Προχώρησαν πολὺ. Κι ὅταν ὁ νοῦς δὲν ἦταν πλέον σὲ θέση νὰ διαπεράσει τὰ νέφη τοῦ ὑπέρολογου, μαζί μὲ τοὺς ἄλλους βωμοὺς πρὸς τιμὴν τῶν θεῶν, οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι ἔστησαν καὶ ἕνα βωμὸ, ἀφιερωμένο στὴν ἀδυναμία τους νὰ προσεγγίσουν, ἀλλὰ καὶ στὴν πίστη τους πὼς ὑπάρχει ἕνας ἄλλος κόσμος καὶ ἕνας Θεὸς πάνω ἀπὸ τὶς κατασκευές τῆς ἀνθρώπινης διάνοιας. Ἔστησαν βωμὸ πρὸς τιμὴν τοῦ «ἀγνώστου Θεοῦ».

\* \* \*

Αὐτὸν τὸν βωμὸ παρατήρησε ἕνας ἄλλος φιλόσοφος. Φίλος μίας σοφίας ὑπέρολογης, μιᾶς σοφίας, τὴν ὁποῖαν τὸ ἀνθρώπινο μυαλὸ πρέπει νὰ σιωπήσει γιὰ νὰ τὴν δεχτεῖ. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἦταν Παῦλος καὶ εἶναι αὐτὸς, ποὺ κάτω ἀπὸ τὸν βράχο τῆς Ἀκροπόλεως ποὺ πρὶν λίγο ἐπισκεφθήκατε, ἀποκάλυψε στους Ἀθηναίους ἕνα Θεὸ ἐλεύθερο ἀπὸ τὴν ἀναγκαιότητα καὶ τὰ ἀνθρώπινα πάθη, ἕνα Θεό, ὃχι δυνάστη καὶ ἐκδικητικὸ, ἀλλὰ ἕνα Θεὸ ἀγάπης, τόσο μεγάλῃς ἀγάπης, ποὺ, μὴ ἀντέχοντας νὰ βλέπει τὸ πλάσμα του νὰ δηλητηριάζεται ἀπὸ τὴν φθορὰ τοῦ θανάτου, μοιράστηκε μαζί του τὴν τραγωδία του καὶ τὸ ὀδήγησε ξανὰ στὴν αἰώνια ζωὴ, γιὰ τὴν ὁποῖα ἐξ ἀρχῆς εἶχε πλαστεῖ.

Πέρασε κάμποσος καιρὸς, μέχρι τὸ μήνυμα αὐτὸ νὰ γίνῃ ἀποδεκτὸ ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους. Ὁ σπὸρος ὅμως εἶχε πέσει. Καὶ ἦταν σπὸρος εἰρήνης με-

ταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς. Τί μπορεί αὐτὸ νὰ σημαίνει καὶ πῶς σχετίζεται μὲ τὴν παγκόσμια εἰρήνη, πού τόσο διψᾶμε ὅλοι μας, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν θρησκεία μας καὶ τὸ χρῶμα μας; Ὁ πόλεμος εἶναι πιά ὁ καθημερινός μας συντροφός. Ὁχι ὅμως μὲ τὴν παλιά γνωστή του ἔννοια. Ὁ πόλεμος εἶναι ἴσως ἡ γνωστότερη καὶ ἀρχαιότερη ἀνθρώπινη συμπεριφορά. Μόνο πού ἀπὸ τὴν ἱστορία τὴν ξέραμε ἀπὸ τὰ πεδία τῶν μαχῶν, τὰ ὅπλα καὶ τὴν ὄρατὴ βία. Σήμερα χωρὶς νὰ ἔχουν σταματήσει αὐτὲς οἱ καταστάσεις, ἡ ἀνθρώπινη κοινωνία βιώνει καὶ νέους τύπους πολέμου. Εἶναι ὁ πόλεμος γιὰ τὴν ἀπόκτηση χρήματος, ὁ πόλεμος γιὰ τὴν ἀπόκτηση δυνάμεις, ὁ πόλεμος γιὰ τὴν ἀπόκτηση δημοσιότητας. Οἱ νέες αὐτὲς μορφὲς πολέμου διεξάγονται στοὺς δρόμους τῶν μεγαλουπόλεων, στὰ γραφεῖα τῶν οὐρανοξυστῶν, πολλὰς φορὲς καὶ μέσα στὰ σπίτια, κυρίως στὶς κοινωνίες τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Θὰ ἀναρωτιέστε γιατί μιλάω γιὰ τὸν δυτικὸ ἄνθρωπο ἐδῶ, σὲ μία σύναξη ἀνθρώπων ἀπ' ὅλα τὰ πλάτη καὶ τὰ μήκη τῆς Γῆς. Τὸ κάνω, διότι ἕνας ἀκόμη πόλεμος διεξάγεται. Τὸ μοντέλο ζωῆς τοῦ δυτικοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἀντικαταστήσει τοὺς στρατοὺς καὶ τὰ ὅπλα. Ἡ εἰσβολὴ δὲν εἶναι πλέον μόνο στρατιωτική. Τὸ μοντέλο αὐτὸ τῆς ζωῆς ἔχει ἀποφασίσει νὰ εἰσβάλλει σὲ ὅλες τὶς παραδοσιακὰς κοινωνίες. Προσοχή! Δὲν ἔχει μόνο ἀρνητικά. Ἐχει καὶ πολλὰ θετικά. Δυστυχῶς ὅμως δὲν εἶναι ἕνα μοντέλο πού ἔρχεται νὰ ἀνοίξει ἕνα διάλογο, ἀλλὰ ἔρχεται νὰ ἐπιβληθεῖ καὶ μάλιστα, πολλὰς φορὲς νὰ ἐπιβληθεῖ μὲ μία ἐσφορική ἀλαζονεία, πού διαλύει ὅποιον καὶ ὅ,τι τολμήσει νὰ ἀντισταθεῖ. Εἶναι ἕνα μοντέλο πού ἀναγνωρίζει ὡς ἐπιτυχημένο μόνο τὸν πλούσιο καὶ τὸν ἰσχυρό. Ὁ φτωχός, ὁ ἀδύναμος, πρέπει νὰ καταχωνιαστῆ σὲ μίαν ἄκρη, δὲν πρέπει νὰ εἶναι ὄρατός. Ὑπάρχει ἀπὸ λάθος. Κάποια ὅμως στιγμή, ἡ ἀδικία αὐτὴ ἐξοργίζει τὸν ἀδύναμο καὶ ἡ ἐκδίκησή του δὲν γνωρίζει οὔτε μέτρο, οὔτε ἔλεος. Ἡ ἐκδίκηση αὐτὴ εἶναι ἡ αἰτία πολλῶν καὶ διαφορετικῆς μορφῆς πολέμων μὲ βόμβες καὶ θύματα. Μὲ τὴν πιὸ ἀπάνθρωπη καὶ ἀδίκη μορφή· ἐκείνην τῆς τρομοκρατίας. Πολέμων πιὸ ὀλοκληρωτικῶν, πιὸ ὑπουλῶν. Διότι τὰ πεδία τῆς μάχης εἶναι πιά οἱ δρόμοι τῶν πόλεων δυτικῶν καὶ ἀνατολικῶν. Στὶς συνοικίες τῶν μεταναστῶν στὸ Παρίσι ἢ τῶν μαύρων στὴν Νέα Ὑόρ-

κη, στὴ Βαγδάτη ἢ στὴν Καμπούλ, ἡ βία καὶ ὁ θάνατος εἶναι πανταχοῦ παρών, εἶναι τὸ ἐνδεχόμενο, πού μπορεί νὰ διαλύσει γιὰ πάντα τὴ ζωὴ τοῦ ἀπλοῦ καὶ ἀνυποψίαστου ἀνθρώπου.

\* \* \*

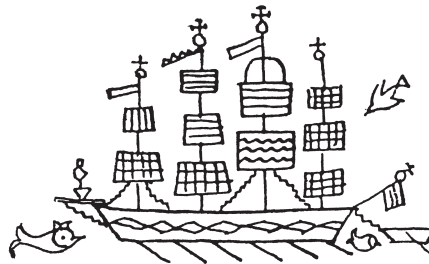
Ὁ κόσμος κουράστηκε νὰ συζητᾶται γιὰ τὴν εἰρήνη. Δὲν τὴν πιστεύει πιά. Κι ὅμως, δὲν ἔπαψε νὰ τὴν ποθεῖ. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος βρῆκε ἐδῶ στὴν Ἀθήνα ἕνα κόσμο ὅμοια μὲ τὸν δικό μας... σοφὸ, ἀλλὰ καὶ ὅμοια μὲ τὸν δικό μας κουρασμένο καὶ ἀπογοητευμένο ἀπὸ τὴν ἀδυναμία του νὰ ζήσει ὅπως θὰ ἤθελε. Ἡ πρόταση τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν, ὅπως ὀνομάστηκε, ἦταν ἀπλή καὶ συγχρόνως μεγαλειώδης: «Ἐλάτε νὰ γνωρίσετε τὸν Δημιουργὸ τοῦ σύμπαντος, τὸν δημιουργὸ σας. Εἶναι ἕνας Θεὸς καλός, ἕνας Θεὸς Ἀγάπης. Εἶστε παιδιὰ ἐνὸς Θεοῦ ἀγάπης. Ἡ βαθύτερη φύση σας εἶναι σφραγισμένη ἀπὸ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν εἰρήνη. Ὅλα γύρω σας εἶναι δῶρα. Ἀπολαῦστε τα καὶ προσπατέψτε τα. Ὅλοι γύρω εἶναι ἀδελφία σας. Ἀγαπήστε τα. Πλησιάστε τὸν Θεό, τραφεῖτε καὶ ποτιστεῖτε ἀπὸ τὴν ἀγάπη Του. Ὅσο ζεῖτε ἀπὸ αὐτό, θὰ αἰσθάνεστε χορτασμένοι, πλήρεις. Ὅσο εἶστε κοντὰ Του θὰ θέλετε νὰ ὑπάρχετε ὅπως αὐτός: ἀγαπώντας. Ὅσο ἀπαρνέστε τὸν οὐρανό, ὅσο θὰ ἀναζητᾶτε τὸ νόημα τῆς ζωῆς στὴν δύναμη καὶ τὴν κατανάλωση, ὁ θάνατος θὰ πλημμυρίζει τὴ ζωὴ σας. Τότε ὅλα θὰ μαραίνονται πρὶν κἂν ἀνθίσουν καὶ πανικόβλητοι θὰ τρέχετε νὰ ἀρπάξετε ὅ,τι νομίζετε πὼς κατέχει ὁ διπλάνος σας. Ὅσο θὰ ἀποστρέψετε τὸν οὐρανό, «ὁ ἄνθρωπος θὰ εἶναι γιὰ τὸν ἄνθρωπο, λύκος». Κοιτάξτε γύρω σας, κοιταχτεῖτε μεταξὺ σας καὶ θαυμάστε τὴν διαφορετικότητά μας. Χρῶματα, χρώματα διαφορετικὰ τοῦ δέρματός μας, τῶν φορεσιῶν πού φέρνει ὁ καθένας ἀπὸ τὴν πατρίδα του. Τί μᾶς ἐνώνει ἐδῶ σήμερα; Ἡ Τέχνη, αὐτὸ τὸ δῶρο τοῦ Θεοῦ, πού κάνει τὸν ἄνθρωπο νὰ γεννᾶει ὁμορφιά. Ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς ξέρει ἀπὸ τὸ δικό του περιβάλλον, πὼς ἡ σημερινὴ ζωὴ δὲν μᾶς γεμίζει. Ἀξίζουμε κάτι καλύτερο. Κανένας δὲν μπορεί νὰ γεννήσει ὁμορφιά ἂν δὲν πιστεύει βαθιὰ μέσα του, πὼς ἕνας κόσμος ὁμορφιάς καὶ εἰρήνης περιμένει κρυμμένος καὶ μᾶς καλεῖ νὰ τὸν γευτοῦμε. Εἶμαι ὅμως χωρὶς θυσία κόπο καὶ ἀγῶνα. Καὶ πρῶτος μας

άντιπαλος ό έαυτός μας. Αυτόν πρώτα πρέπει να πείσουμε, πώς ό κόσμος γύρω μας είναι γεμάτος γλυκές παγίδες. Λίγο μᾶς γλυκαίνει και πολύ μᾶς πληγώνει. Πρέπει να προσπατέψουμε τή ματιά μας να μην έγκλωβιστεῖ στα φθαρτά. Πρέπει να τήν κρατάμε διαρκώς στραμμένη προς τὰ πάνω. Άν τὸ καταφέρουμε, θα νιώσουμε τὸν διπλανό μας σύντροφο σὲ μιὰ κοινή πορεία. Τότε θα μάθουμε να ἀκοῦμε και ἔκπληκτοι θα διαπιστώσουμε πόσα πολλά μᾶς ένώνουν. Καὶ πάνω ἀπ' ὅλα μᾶς ένώνει μιὰ ἐπιθυμία: να ζή-

σουμε μαζί, εἰρηνικά, με τὸ κοινὸ ὄραμα ένὸς κόσμου, πὸν θα ξέρει να μεταμορφώνει αὐτὴ τὴ Γῆ σὲ παράδεισο.

\* \* \*

Ὁ τόπος πὸν ἤρθατε, να ξέρετε πὸς χρωστάει πολλά στὸν Θεό. Εὐτυχῶς ἀκόμη τὸ θυμάται. Γι' αὐτὸ και δὲν ἔχει ξεχάσει να ἀγαπάει. Με τὴν ἀγάπη αὐτὴ σᾶς ὑποδεχόμαστε και μ' ὅλη τὴν καρδία μας σᾶς εὐχόμαστε να γυρίσετε στὴν πατρίδα σας, με τὴν ψυχὴ σας γεμάτη ἀπὸ φῶς και ἐλπίδα.





## ΙΣΛΑΜ, ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗΣ

(Ήμερίδα της Ειδικής Συνοδικής Επιτροπής Ευρωπαϊκών Θεμάτων, 1. Μονή Πεντέλης, 12 Μαΐου 2007)

Ἐν πρώτοις, σᾶς εὐχαριστῶ ὄλους γιὰ τὴ συμμετοχὴ σας στὴν Ἡμερίδα αὐτή, ποῦ θέμα της ἔχει ἓνα ἀπὸ τὰ ὀξύτερα προβλήματα τῆς Εὐρωπαϊκῆς κοινωνίας.

Τὸ θέμα τοῦ Ἰσλάμ δὲν προσφέρεται γιὰ συναισθηματικὰ φορτισμένες ἀναλύσεις. Ἔχει πολλές πλευρές, καὶ μὲ λύπη μου βλέπω ὅτι συχνὰ ἀντιμετωπίζεται ὄχι μὲ τὶς προσήκουσες μεθόδους. Ἄλλοτε ὑπερεκχειλίζει ἡ ρητορικὴ τῆς γραφειοκρατίας ποῦ ἐκλαμβάνει ὡς ἀνθρωπισμὸ τὴν πολυπολιτιστικὴ καταστροφὴ τῆς εὐρωπαϊκῆς ταυτότητος. Ἄλλοτε ὑπερπερισεύει ἡ παραγωγὴ μίσους κατὰ τῶν μουσουλμάνων καὶ εἰδικότερα τῶν Ἀράβων, διοχετευόμενῃ εἴτε στὰ ἐργαστήρια τῆς ρατσιστικῆς ιδεολογίας, εἴτε στὰ χαλκεῖα ποῦ ἐπιδιώκουν ὄξυνση τῶν σχέσεων μεταξὺ Εὐρώπης καὶ ἰσλαμικοῦ κόσμου.

Ἔχω τὴν πεποίθηση ὅτι τὸ μεγάλο αὐτὸ θέμα, θὰ πρέπει νὰ τὸ διερευνοῦμε ἀσφαλῶς χωρὶς ἀντιπάθειες καὶ φοβίες, ἀλλὰ καὶ χωρὶς νὰ πέφτουμε θύματα τοῦ wishful thinking, χωρὶς δηλαδὴ νὰ ἐκλαμβάνουμε τὶς ἐπιθυμίες μας ὡς πραγματικότητα. Θὰ πρέπει οἱ συζητήσεις μας νὰ γίνονται μὲ βάση ἀυστηρὲς διακρίσεις. Ἐν πρώτοις, θὰ πρέπει νὰ εἴμαστε ξεκάθαροι γιὰ τοὺς σκοποὺς καὶ τὰ ὅρια τοῦ διαθρησκειακοῦ διαλόγου. Ἐπειτα, νὰ μὴν ὑποκύπτουμε στὴ διαστρέβλωση τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητας. Ἀκόμη, νὰ μελετοῦμε τὸ ρόλο τοῦ Ἰσλάμ στὴ σημερινὴ Εὐρώπη καὶ τὴν πατρίδα μας, μακριὰ ἀπὸ κάθε ρατσιστικὴ ρητορικὴ ἀλλὰ ἐξ ἴσου μακριὰ ἀπὸ κάθε ὠραιοποίηση. Καὶ τέλος, θὰ πρέπει νὰ εἴμεθα ἀλληλέγγυοι στοὺς οἰκονομικοὺς μετανάστες, χωρὶς νὰ παραγνωρίζουμε τὰ ἐρωτήματα ποῦ δημιουργοῦνται ἀπὸ τὴν κατακόρυφὴ αὔξησίν τους. Ἡ διαπραγμάτευση κάθε στοιχείου τοῦ προβλήματος, δὲν θὰ πρέπει νὰ στηρίζεται στὴν ὑποβάθμιση τοῦ ἄλλου, ἢ στὴ σύγχυση μὲ τὸ ἄλλο.

Καὶ ἂς ἀρχίσω διευκρινίζοντας τὰ ὅρια τοῦ διαθρησκειακοῦ διαλόγου. Ἡ Ἐκκλησία μας εἶναι ἀσφαλῶς ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως διαλόγου μὲ τὸ Ἰσλάμ. Καὶ γι' αὐτὸ χαιρετίζουμε τὴν ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου Ευρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν (ΚΕΚ) νὰ ἀναπτύξει τέτοιο διάλογο στὸ ἐπικείμενο Συνέδριο στὸ Σίμπιου τῆς Ρουμανίας. Ἀλλὰ γιὰ τὴν Ἐκκλησία μας τουλάχιστον, ὁ διάλογος αὐτὸς θὰ εἶναι γόνιμος ἐὰν φροντίζουμε νὰ μὴ ὀδηγεῖ σὲ συγκρητισμὸ, νὰ μὴ μεταβάλλεται σὲ βῆμα προώθησης τῆς ἀντίληψης ὅτι Χριστιανισμὸς καὶ Ἰσλάμ εἶναι καὶ οἱ δυὸ θρησκείες, ὅπου ἐδῶ μὲν εἶναι καλύτερη αὐτὴ ἐκεῖ ὁμως ἡ ἄλλη, ἢ ἀκόμη ὅτι Χριστιανοί, Ἑβραῖοι καὶ μουσουλμάνοι μιλοῦν γιὰ τὸν ἴδιο Θεό<sup>1</sup>.

Γιὰ τοὺς Χριστιανοὺς ἰσχύει ἀπολύτως καὶ πέραν οἰουδήποτε διαλόγου ἡ φράση τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ποῦ ἔγραψε καὶ τὴν πρώτη μεθοδικὴ ἀναίρεση τοῦ Ἰσλάμ: «Πάντα τοίνυν τὰ παραδεδομένα ἡμῖν διὰ τὸ νόμου καὶ προφητῶν καὶ ἀποστόλων καὶ εὐαγγελιστῶν δεχόμεθα καὶ γινώ-

Τοῦ  
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου  
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος  
κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

1. Ὅπως εἶδαμε στὴν πρόσφατη διατύπωση διαθρησκειακοῦ διαλόγου στὸ Τέξας, στίς 7 Μαΐου 2007.

σκομεν και σέβομεν ουδέν περαιτέρω τούτων επίζη-  
τουήντες»<sup>2</sup>. Δέν χωρεί και δέν νοείται διάλογος έπ'  
αυτου.

Ό διαθρησκειακός διάλογος έχει νόημα έφ' όσον  
μελετά τις δυνατοήτες άντιμετωπίσεως από κοινου  
προβλημάτων, όπως ή άποφυγή επικλήσεως της θρη-  
σκείας ως αίτίας πολέμων και τρομοκρατικών πράξε-  
ων, ή ανάπτυξη της φιλανθρωπίας και του σεβασμου  
του ανθρώπου άνεξαρθήτως πίστewς, φύλου ή γένους,  
και βεβαίως ό άμοιβαίος σεβασμός των θρησκευ-  
τικών καθηκόντων.

Τό έξαγόμενο αυτου του διαλόγου δέν είναι, δυ-  
στυχώς, ένισχυτικό. Πρέπει έδω να έκφράσω τη λύπη  
μου διότι από τότε που άρχισε ό διαθρησκειακός διά-  
λογος, έχει βεβαίως έπιτευχθεί σοβαρή βελτίωση των  
όρων ζωής των μουσουλμάνων στην Ευρώπη, όχι  
όμως και άντιστοίχως: οι διωγμοί των Χριστιανών συ-  
νεχίζονται στις ισλαμικές χώρες. Έπιτρέψτε μου να  
φέρω ένα μόνο παράδειγμα, για να δούμε ποιά είναι  
τά πραγματικά όρια του διαλόγου. Η Σαουδική  
Άραβία στηρίζει άφειδώλευτα την οικοδόμηση τζα-  
μιών στην Ευρώπη, καθώς επίσης ισλαμικών ίερα-  
τικών σχολών (madrassas). Καλύπτει πλήρως, με  
έγκριση των ευρωπαϊκών κρατών, τη μισθοδοσία  
μουσουλμάνων κληρικών και τη λειτουργία κέντρων  
προβολής της ισλαμικής θρησκείας στην Ευρώπη. Έν  
τούτοις όμως στην ίδια αυτή χώρα συνεχίζεται ή  
αυστηρή άπαγόρευση ίδρυσης χριστιανικών ναών,  
και ή άπαγόρευση όποιασδήποτε δημόσιας χριστια-  
νικής εκδήλωσης<sup>3</sup>. Διεθνείς οργανισμοί μεγάλου κύ-  
ρους μιλουήν για διωγμούς των Χριστιανών τόσο στη  
Σαουδική Άραβία όσο και σε άλλες ισλαμικές  
χώρες<sup>4</sup>. Υπολογίζεται ότι κατά τη διάρκεια του 19ου  
και του 20ου αι., έκτελέστηκαν και δολοφονήθηκαν  
για την πίστη τους περισσότεροι Χριστιανοί από  
όσους στους δεκαοκτώ προηγούμενους αιώνες<sup>5</sup>. Τό

σύγχρονο Κολοσσαίο, ό κύριος χώρος δηλαδή μαρτυ-  
ρίου και θυσίας των χριστιανών, δυστυχώς είναι οι  
ισλαμικές χώρες. Και σήμερα ακόμη, ή Διακήρυξη  
των Δικαιωμάτων του Άνθρώπου που υπεγράφη τε-  
λικώς από τους μουσουλμάνους Υπουργούς Έξωτε-  
ρικών μόλις τό 1990, δέν έχει ακόμη έφαρμοσθεί σε  
καμία άπολύτως ισλαμική χώρα<sup>6</sup>.

Δέν είσηγούμαι με αυτά κάποια άλλαγή στάσεως.  
Τό αντίθετο: πιστεύω ότι ό διάλογος με τό Ίσλάμ,  
παρά τό μονομερές έως τώρα αποτέλεσμα, θα πρέπει  
να συνεχισθεί, διότι δέν έχουν πάψει οι μεγάλες  
αίτιες που μās τον υπαγορεύουν: ή άναζήτηση της  
ειρήνης, ή συμπαράσταση σε εκατομμύρια άθωα θύ-  
ματα πολέμων, δουλείας, φτώχειας, άσθενειών.

Δεύτερος παράγων που πρέπει να προσέξουμε  
είναι ή ιστορία. Έχει κυριαρχήσει πλέον ή τάση να  
«ξαναγράφεται» ή ιστορία, εις τρόπον ώστε να ύπη-  
ρετεί γεωπολιτικές σκοπιμότητες. Έτσι, παρουσιάζονται  
ή Όθωμανική αυτοκρατορία και τό χαλιφάτο  
στην Ίσπανία ως προπύργια άνεξιθρησκείας και  
άνοχής.

Τό πόση ήταν ή άνεξιθρησκεία των Όθωμανών  
στην Ελλάδα, δέν περιμένουμε να τό μάθουμε από τά  
πλυντήρια της ιστορίας, στα όποια δυστυχώς άνετέθη  
να διδάξουν τά έλληνόπουλα. Τό πόσον άνεξιθρη-  
σκοι ήσαν οι Όθωμανοί τό διδάσκουν οι άμέτρητοι  
νεομάρτυρες που «παρέδωκαν τό άγιον πνεύμα των ή  
έπί της πυρᾶς, την όποια ήναπτε με ένθουσιασμόν ό  
τουρκικός όχλος, ή δι' άποτομής της ίεράς κεφαλής  
των, ή κατόπιν εκδοράς, ή κατόπιν σουβλισμου των, ή  
δι' άπαγχονισμού, ή κατόπιν άνηλεών δαρμών, ή κα-  
τόπιν πνιγμου εις θαλάσσας, λίμνας και ποταμούς, ή  
κατόπιν άποκοπής περισσοτέρων μελών του σώματός  
των, ή μετά μακράν άσιτίαν, ή και μετά από έντοιχι-  
σμόν των»<sup>7</sup>. Τόν βαθμό της τουρκικής άνεξιθρησκείας  
τόν δείχνουν πλην των νεομαρτύρων και οι 6.000  
Έλληνες κληρικοί, οι 100 περίπου Έπίσκοποι, οι  
ένδεκα Πατριάρχες που γνώρισαν τό φάσγανον των  
Όθωμανών.

2. Έκθεσις άκριβής της Όρθοδόξου πίστewς, 1.19-22.

3. *International Religious Report 2006*, section Saudi Arabia,  
US Dept. of State.

4. Σημαντικές εκθέσεις δημοσιεύει τακτικά ό οργανισμός  
International Christian Concern.

5. Nina Shea, *In the Lion's Den: A Shocking Account of  
Persecuted and Martyrdom of Christians Today and How Should  
Respond*, Nashville TN, 1997.

6. *The Cairo Declaration on Human Rights in Islam*. Adopted  
and Issued at the Nineteenth Islamic Conference of Foreign  
Ministers in Cairo on 5 August 1990.

7. Στυλ. Παπαδοπούλου, *Οί Νεομάρτυρες και τό δουλον γέ-  
νος*, Άθήνα 1991, 68 σελ.

Ἄλλα καὶ τὸ χαλιφάτο τῆς Κόρδοβας, πού προβά-  
 λεται ἐσχάτως ὡς οἰονεὶ παράδεισος ἀνεξιθρησκείας  
 καὶ παιδείας, δὲν ἔπαυσε οὔτε ἡμέρα νὰ ἐφαρμόζει  
 χωρὶς οἴκτο τοὺς κανόνες τῆς ἰσλαμικῆς σαρίας, κατὰ  
 τὴν ὁποίαν ἐφ' ὅσον χριστιανὸς ὁμολογήσει ὅτι ὁ Ἰη-  
 σοῦς εἶναι Θεὸς ἐκτελεῖται ἐπὶ τόπου, ἢ λιτανεῖα ἀπα-  
 γορεύεται, ἢ κωδωνοκρουσία ἀπαγορεύεται, ὁ μου-  
 σουλμάνος πού γίνεται χριστιανὸς ἐκτελεῖται, οἱ χρι-  
 στιανοὶ ἀπαγορεύεται νὰ φοροῦν ὑποδήματα ἀλλὰ θὰ  
 πρέπει νὰ κυκλοφοροῦν ἀνυπόδητοι, θὰ πρέπει νὰ  
 παραμερίζουν, ὅταν συναντοῦν μουσουλμάνο, ἀπα-  
 γορεύεται νὰ ἀμύνονται ὅταν τοὺς κτυπᾷ μουσουλμά-  
 νος, ἀλλὰ ἔχουν δικαίωμα μόνο νὰ τὸν παρακαλοῦν  
 νὰ σταματήσει, κ.ἄ. πολλὰ πού δὲν ἔχει νόημα νὰ  
 ἀπαριθμήσω<sup>8</sup>.

\* \* \*

Εἶναι βέβαιον ὅτι καὶ μουσουλμάνοι ὑπέφεραν συ-  
 χνὰ ἀπὸ τὰ χέρια Χριστιανῶν. Ἄλλὰ θὰ παρακα-  
 λοῦσα νὰ προσέξετε τοῦτο τὸ σημεῖο, τὸ ὁποῖο φωτί-  
 ζει μεγάλο μέρος τῆς σημερινῆς προβληματικῆς: μου-  
 σουλμάνοι, ὅπως καὶ χριστιανοὶ ἐπίσης, ὑπέφεραν  
 αἰῶνες τώρα ἀπὸ τὰ χέρια Χριστιανῶν πού παραβαί-  
 νουν τὶς ἐντολὲς τῆς πίστεως. Δὲν κακοποιοῦν συναν-  
 θρώπους των ἀκολουθώντας ἐντολὲς τοῦ Εὐαγγελίου.  
 Ἐνῶ οἱ μουσουλμάνοι καταπιέζουν καὶ ἐξοντώνουν  
 ἐπικαλούμενοι τὸ Κοράνι, ἐπικαλούμενοι τὴ Σαρία<sup>9</sup>.  
 Καὶ τοῦτο συμβαίνει διότι στὸ Ἰσλάμ δὲν ὑπάρχει  
 διάκριση ἀνάμεσα στὸ βασιλεῖο τοῦ Καίσαρα καὶ τὸ  
 βασιλεῖο τοῦ Θεοῦ, δὲν ὑπάρχει διάκριση μεταξὺ πο-  
 λιτείας καὶ θρησκείας. Αὐτὸ εἶναι μέγα πρόβλημα, τὸ  
 ὁποῖο συγκεντρώνει τὴν προσοχὴ ἀκόμη καὶ Ἐκκλη-  
 σιῶν πού ἐργάζονται μεθοδικὰ γιὰ τὴν προώθηση τοῦ  
 διαθρησκειακοῦ διαλόγου<sup>10</sup>, ἀκόμη καὶ ὀργανισμοὺς  
 τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης πού ἐργάζονται γιὰ νὰ  
 ἀναβαθμίσουν τὸ Ἰσλάμ στὴν Εὐρώπη<sup>11</sup>.

8. Robert J. Pauly, Jr., *Islam in Europe*, 127 κ.έ.

9. Χριστοδούλου Παρασκευαΐδη, Μητροπολίτου Δημητριά-  
 δος, *Ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως στὸ Ἰσλάμ*,  
 Ἀθήνα 1991.

10. Joseph Ratzinger, [Πάπα Ρώμης] «*Salt of the Earth. The  
 Church at the End of the Millennium*», an interview with Peter  
 Seewald, San Francisco, 1997.

11. EUMC, *Perceptions of discrimination and Islamophobia*,  
 Brussels 2006, 17-21 pp.

Ἐρχόμαστε λοιπόν, στὴ σημερινὴ προβληματικὴ.  
 Δὲν ἔχω νὰ σᾶς πῶ πολλὰ διότι περιμένω καὶ ἐγὼ τὶς  
 δικές σας ἐκτιμήσεις. Αὐτὰ πού μπορῶ νὰ πῶ συνι-  
 στοῦν σκέψεις βγαλμένες ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας.  
 Καὶ εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ τὶς διατυπώσω ἐπιγρाम-  
 ματικά, ἐπιφυλασσόμενος νὰ τὶς ἀναπτύξω πληρέστε-  
 ρα σὲ ἄλλη περίπτωσι.

Πρῶτ' ἀπ' ὅλα, δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει διάλογος,  
 οὔτε βεβαίως κατανόηση ἀμοιβαίως, ἐὰν ἀπομακρυν-  
 θοῦμε ἀπὸ τὴν ἀλήθεια. Ἡ παραχάραξη τῆς ἱστορίας  
 δὲν συνιστᾷ ἔδαφος συνεννοήσεως, ἀλλὰ ἄμμο ἐπὶ  
 τῆς ὁποίας δὲν οἰκοδομεῖται τίποτε σταθερό. Δεύτε-  
 ρον, δὲν θὰ γίνει ποτὲ δυνατὴ ἢ ἐνσωμάτωση τῶν  
 μουσουλμάνων στὴν εὐρωπαϊκὴ κοινωνία, ὅσο καὶ νὰ  
 γίνονται ἐκστρατεῖες ἐναντίον τῆς ἰσλαμοφοβίας, ἐὰν  
 δὲν προηγηθεῖ ἀπὸ μέρους τῶν ἰδίων τῶν μουσουλ-  
 μάνων μιὰ ριζικὴ ἀναθεώρηση τῆς ἐρμηνείας τοῦ Κο-  
 ρανίου. Καὶ δὲν ἀρκεῖ αὐτό: δὲν εἶναι σὲ θέση ἢ  
 Εὐρώπη νὰ ἀφομοιώσει τὸν ἰσλαμικὸ κόσμον πού ἔχει  
 ἐγκατασταθεῖ σὲ αὐτήν, ἐὰν δὲν φροντίσει προηγου-  
 μένως νὰ θωρακίσει καὶ ἐνισχύσει τὶς δικές της κατα-  
 βολικὲς ρίζες, τὴ χριστιανικὴ τῆς παράδοσι<sup>12</sup>.

Ἐπιτρέψτε μου μιὰ ἀκόμη ἐπισήμανση. Μποροῦμε  
 νὰ ἔχουμε αὐτὲς ἢ ἐκεῖνες τὶς ἀπόψεις γιὰ τὸ Ἰσλάμ  
 καὶ τὶς δυνατότητες τῆς Εὐρώπης νὰ ἐνσωματώσει  
 ἰσλαμικὸ πληθυσμό. Τὸ βέβαιο εἶναι ὅτι ὑπάρχουν  
 αὐτὴ τὴ στιγμή στὴν Εὐρώπη οἰκονομικοὶ μετανάστες  
 πού ὑποφέρουν. Πρὸς αὐτοὺς πρέπει νὰ δείχνουμε  
 τὴν ἀλληεγγύη καὶ τὴ μέριμνά μας, μὴ περιμένοντας  
 νὰ λυθοῦν τὰ προβλήματα. Γνωρίζετε ὅτι ἡ Ἐκκλησία  
 μας δίνει φαγητὸ καὶ προσπαθεῖ νὰ τοὺς ἀνακουφί-  
 ζει. Δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀρκεῖ αὐτό. Πρέπει νὰ ἔχουμε  
 συνεχῶς μέριμνα γιὰ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς πού κα-  
 τέφυγαν σὲ μᾶς γεμᾶτοι ἀπόγνωσι καὶ προσημονί.

Παρακαλῶ, ἄς προσευχόμαστε γι' αὐτούς.

12. Χριστοδούλου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλά-  
 δος, *Ἡ ψυχὴ τῆς Εὐρώπης*, Ἀθήνα 2007, 2η ἔκδ.

**Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ  
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ  
ΔΙΑΦΩΝΕΙ  
ΜΕ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ  
ΕΠΙΤΡΟΠΗ  
ΒΙΟΗΘΙΚΗΣ**

Στις 18.5.2007 ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κατόπιν εἰσηγήσεως τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Βιοηθικῆς, ἐξέδωσε ἀνακοίνωση, τῆς ὁποίας παραθέτουμε τὰ κυριότερα σημεῖα:

«Πρὶν ἀπὸ λίγες ἡμέρες ἡ Ἐθνικὴ Ἐπιτροπὴ Βιοηθικῆς, ὕστερα ἀπὸ ἐπαιλημμένες συνεδριάσεις, διετύπωσε τὴν τελικὴ τῆς Γνώμη γιὰ τὴν «ΠΡΟΓΕΝΝΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΕΜΦΥΤΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΕΜΒΡΥΟΥ».

Ἐπειδὴ τὸ συγκεκριμένο κείμενο ἐγνώρισε τὴ δημοσιότητα καὶ προκάλεσε ποικίλα σχόλια καὶ συζητήσεις, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος θεωρεῖ ὅτι εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ καταθέσει τὶς ἐπὶ τοῦ θέματος ἀπόψεις τῆς.

1. Χωρὶς νὰ μπορούμε νὰ δικαιολογήσουμε, κατανοοῦμε τὴ δυσκολία γονέων νὰ προχωρήσουν στὴν ὀλοκλήρωση μιᾶς ἐγκυμοσύνης, στὶς περιπτώσεις πού αὐτὴ συνοδεύεται ἀπὸ δυσμενῆ προγεννητικὴ διάγνωση. Εἶναι, ὁμως, πρωτάκουστη ἢ ὑπὸ μιᾶς Ἐπιτροπῆς Βιοηθικῆς, μάλιστα Ἐθνικῆς, διατυπωμένη ἐπίσημη Γνώμη ὅτι «ἡ ἀποδοχὴ τῆς γέννησης παιδιῶν μὲ σοβαρὲς βλάβες στὴν ὑγεία τους... κατὰ κανόνα ἐλέγχεται ἠθικὰ», μάλιστα δὲ «ἂν αὐτὴ βασίζεται σὲ συγκεκριμένες μεταφυσικὲς ἀντιλήψεις (καὶ ὄχι σὲ ἀπλὸ ἐγωισμό) τοῦ μελλοντικοῦ γονέα, δὲν μπορεῖ νὰ παραβλεφθεῖ ὅτι παραγνοῦν ἀνεπίτρεπτα τὴν ποιότητα τῆς μελλοντικῆς ζωῆς ἐνὸς νέου ἀνθρώπου».

Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ πού ἓνα ἐπίσημο κείμενο θεωρεῖ, ὄχι νομικὰ ἐπιτρεπτή, ἀλλὰ ἠθικὰ ἐπιβεβλημένη τὴν ἀμβλωση. Ἐπὶ πλεόν δὲ ὑποστηρίζει ὡς μὴ ἠθικὸ τὸ νὰ ἀρνηθοῦν κάποιοι γονεῖς τὴ διακοπὴ τῆς κύησης σὲ περιπτώση διάγνωσης παθολογικοῦ ἐμβρύου.

2. Ἄν εἶχαμε τὴ δυνατότητα νὰ διαγνώσουμε προγεννητικὰ τὴν συγγενὴ κώφωση ἢ τὴν τύφλωση ἢ τὸν αὐτισμὸ ἢ τὴν διανοητικὴ ὑστέρηση ἢ ἄλλες συναφεῖς παθήσεις, θὰ ἦταν ἠθικὸ κατὰ τὴν προτεινόμενη ἀντίληψη νὰ διακόψουμε τὴν κύηση καὶ «ἀνεπίτρεπτο ἢ ἐλεγχόμενο ἠθικὰ» νὰ συνεχίσουμε; Ποιὲς εἶναι οἱ σοβαρὲς παθήσεις πού ἐπιβάλλουν τὴν διακοπὴ τῆς κύησης καὶ ποιὲς αὐτὲς πού δὲν τὴν δικαιολογοῦν; Αὐτὸ δὲν εἶναι καθαρὴ εὐγονικὴ λογικὴ;

3. Ἄν μὲ τὴ λογικὴ τῆς Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς δικαιούμαστε νὰ παρατείνουμε «φιλεύσπλαγχνα» τὴν «νόμιμα» ἐπιτρεπτὴ περίοδο διακοπῆ τῆς κύησης ἀπὸ τὶς 12 στὶς 16 ἢ 18 ἐβδομάδες, μὲ ποιά λογικὴ δὲν θὰ ἔπρεπε «ἠθικὰ» νὰ διακόψουμε τὴν κύηση στὶς 25 ἢ 30 ἐβδομάδες γιὰ ἀδιάγνωστες σήμερα, ἀλλὰ πιὸ σοβαρὲς παθήσεις; Καὶ ἂν αὐτὸ κάποτε ἐπιτραπῆ, ποιὸ ἐπιχείρημα μὲ πείθει ὅτι εἶναι ἠθικὴ ἢ ἀμβλωση ἐνὸς παθολογικοῦ ἐμβρύου στὸν τέταρτο ἢ ἕκτο μῆνα καὶ μὴ ἠθικὴ ἢ θανάτωση ἐνὸς νεογέννητου μὲ περισσότερα προβλήματα, τὴν πρώτη ἡμέρα πού θὰ δεῖ τὸ φῶς τῆς ζωῆς;

Ἡ Ἐκκλησία μας καταδικάζει αὐτὸν τὸν κρυπτο-ρατσισμό, τιμᾷ τὸ ἀγαθὸ τῆς ζωῆς ὡς ἱερὸ μυστήριον ἀκόμη καὶ μέσα ἀπὸ ἀναπηρίες, ἀτέλειες ἢ σοβαρὲς ἀσθένειες, ἀγκαλιάζει τοὺς πάσχοντες συνανθρώπους μας ὡς ἀδελφούς καὶ προτρέπει τὶς κοινωνίες μας σὲ ἐκστρατεία ἀγάπης, καλωσύνης,



συμπόνοιας, ανάπτυξης κέντρων και μονάδων θεσμολογημένης φιλανθρωπίας. 'Ο πόνος γεννά την αγάπη, όχι ή καλοπέραση του εύγονικου σχεδιασμού. 'Η ταπείνωση της αναπηρίας αναδεικνύει τον πολιτισμό της εύγενοῦς ήθικης, όχι οί γνώμες του σύγχρονου βιοηθικού όρθολογισμού».

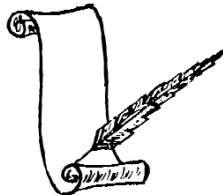
Αυτά τονίζει ή 'Εκκλησία μας και καταδικάζει την πρόταση της 'Εθνικής 'Επιτροπής Βιοηθικής, ή όποια ισχυρίζεται ότι όταν διαγνωσθεί παθολογικό πρόβλημα ή αναπηρία στο έμβρυο πρέπει - προσέξτε: λέει ότι πρέπει, όχι ότι είναι άπλως άνεκό - να γίνεται διακοπή της κύησης, δηλαδή ούσιαστικά να θανατώνεται μία ανθρώπινη ζωή. 'Η 'Ορθόδοξη Χριστιανική διδασκαλία πρεσβεύει ότι και τó έμβρυο είναι άνθρωπος έξ άκρας συλλήψεως άρα έχει δικαίωμα στην ζωή.

Με την άποψη της 'Εκκλησίας μας συντάσσεται και ένα από τὰ μέλη της 'Εθνικής 'Επιτροπής Βιοηθικής, ό καθηγητής του ΑΠΘ κ. Δ. Γ. Ρουμπακιᾶς, ό όποιος με γραπτή του ανακοίνωση σημειώνει την διαφωνία του με την γνώμη της 'Εθνικής 'Επιτροπής Βιοηθικής (ΕΕΒ). Συγκεκριμένα ό κ. Ρουμπακιᾶς διερωτάται: «Και έφ' όσον ήδη με προηγούμενες αποφάσεις της ή ΕΕΒ θεωρεί τόν άνθρωπο ως μηχανήμα και ότι έπομένως στη ζωή του πρέπει να έπιβληθεί ό ώφελιμισμός, σήμερα έχει αυτή τή γνώμη για τὰ έμβρυα που

πάσχουν, αύριο μπορεί να έχει την ίδια γνώμη για τὰ άσθενή νεογέννητα, μεθαύριο για τούς άνιάτα άσθενείς, ύστερα για τούς τετραπληγικούς, μετά για τούς άνήμπορους γέροντες, άργότερα γενικά για τούς πάνω από κάθε ήλικία. "Όλοι τους θα μπορούν να παίρνουν μία μόνιμη και ήθικά έπιβεβλημένη άπαλλαγή από την κακής ποιότητας ζωή τους». 'Υπογραμμίζει μάλιστα ό κ. Ρουμπακιᾶς ότι ό άνθρωπος έχει θεϊκή προέλευση και ότι ή διακοπή της κύησης άποτελεί φόνο.

'Εξ άλλου την διαφωνία της με την πρόταση της 'Εθνικής 'Επιτροπής Βιοηθικής εξέφρασε ή κ. Γιάννα Δεσποτοπούλου, Πρόεδρος τών SPECIAL OLYMPICS, μιλώντας στον Ραδιοσταθμό της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος στις 22.5.2007. 'Η κ. Δεσποτοπούλου μεταξὺ άλλων έπεσήμανε τὰ έξής: «Δέν θα συμβουλευσω ποτέ κανένα γονιό να θανατώσει άρρωστο έμβρυο... Δέν μπορούμε έτσι εύκολα να λέμε ότι είναι βάρος ένα παιδί που ίσως έχει Μεσογειακή άναιμία και πρέπει να θανατώνεται όταν είναι έμβρυο. Βλέπω γονείς που είναι περήφανοι για τὰ παιδιά τους και τó θεωρούν εύλογία να τὰ έχουν...».

'Η 'Εκκλησία της 'Ελλάδος ύπερασπίζεται τὰ δικαιώματα του άγέννητου παιδιοῦ και θα είναι πάντα αντίθετη στην λογική του Καιάδα.



**Η ΣΗΜΑΣΙΑ  
ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΙΚΗΣ  
ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΣ ΤΟΥ  
ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ  
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ  
ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ  
ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ  
κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ  
ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ**

Ίστορική από πάσης απόψεως ύπηρξε η επίσκεψη του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Χριστοδούλου στην μαρτυρική Μεγαλόνησο Κύπρο από τις 29 Απριλίου έως και τις 6 Μαΐου τ.ε. Επρόκειτο για την πρώτη επίσκεψη Προκαθημένου της Έκκλησίας της Ελλάδος μετά από 40 χρόνια και μάλιστα η πρώτη φορά κατά την οποία Αρχιεπίσκοπος Αθηνών έπεσκέφθη επίσημως την Κύπρο μετά την τουρκική εισβολή του 1974. Ο Μακαριώτατος με την δεδηλωμένη πίστη του στην ανάγκη για διεύρυνση των Διορθοδόξων συνεργασιών και με έγνωσμένη την έθνική του ευαισθησία έθεσε ως στόχο της επισκέψεως την σύσφιγξη των σχέσεων μεταξύ των δύο αδελφών Όρθοδόξων Έκκλησιών και την προβολή των δικαίων των Ελλήνων της Κύπρου, πολλοί εκ των οποίων είναι πρόσφυγες, εκτοπισμένοι και συγγενείς άγνωστών. Η Ειρηνική επίσκεψη του Αρχιεπισκόπου Χριστοδούλου στην Κύπρο –Ειρηνική λέγεται η πρώτη επίσημη επίσκεψη που πραγματοποιεί κάθε Όρθόδοξος Προκαθημένος στην έδρα των Πρεσβυγενών Πατριαρχείων και των Αυτόκεφάλων Έκκλησιών– είχε προγραμματισθεί και σε προηγούμενα χρόνια, αλλά άνεβλήθη δύο φορές λόγω της ασθενείας του Αρχιεπισκόπου πρώην Κύπρου κ. Χρυσόστομου. Μετά την εκλογή του νέου Αρχιεπισκόπου Κύπρου, του Μακαριωτάτου κ. Χρυσόστομου Β΄, τον Νοέμβριο του 2006, άνοιξε ο δρόμος για την Ειρηνική αυτή επίσκεψη. Η εκτίμηση όλων των συμμετασχόντων από πλευράς κυπριακής και έλλαδικής είναι ότι οι στόχοι της επισκέψεως εστέφθησαν από έπιτυχία και ότι η συνεργασία μεταξύ των δύο Έκκλησιών θα είναι ακόμη πιο στενή και πολύπλευρη προς δόξαν Θεού και για προώθηση της ένότητας της Όρθοδοξίας και του Έλληνισμού.

\* \* \*

Για την σπουδαιότητα της επισκέψεως του Μακαριωτάτου και της συνοδείας του στην Κύπρο κρίνουμε σκόπιμο να επισημάνουμε τα έξηξ επί μέρους στοιχεία.

1) **Η ύποδοχή και φιλοξενία υπό της Άγιωτάτης Έκκλησίας της Κύπρου.** Ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Χρυσόστομος Β΄, οί Μητροπολίτες και Επίσκοποι της Κυπριακής Έκκλησίας και οί συνεργάτες τους υπερέβαλαν έαυτούς για να αποδείξουν στον Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Χριστόδουλο τα φιλόξενα αισθήματά τους, τον σεβασμό προς τὸ πρόσωπό του και την αγάπη τους προς την Έκκλησία της Ελλάδος και προς τὸν έλληνικό λαὸ γενικότερα. Η τιμή που απέδόθη στον Αρχιεπίσκοπο κ. Χριστόδουλο άντανακλούσε στο σύνολο του ποιμνίου της Έκκλησίας της Ελλάδος. Οί τιμητικές εκδηλώσεις αποκορυφώθηκαν την Κυριακή 6 Μαΐου με την άπονομή του παρασήμου του Άποστόλου Βαρνάβα, ιδρυτοῦ της Έκκλησίας της Κύπρου, στον Προκαθημένο της Έλλαδικής Έκκλησίας. Τὸ πρόγραμμα της επισκέψεως, ὅπως εἶχε συνταχθεί από στελέχη της Έκκλησίας της Κύπρου ἦταν μὲν φορτωμένο, αλλά κατά γενική ὁμολογία ἦταν σωστά σχεδιασμένο. Ίδιαίτερος πρέπει να επισημάνουμε τις θεομὲς προσφωνήσεις και άντιφωνήσεις που άντηλλάγησαν μεταξύ του Αρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου και τὼν Κυπρίων Ίεραρχῶν, στις ὁποῖες ετονίζετο ἡ

ανάγκη περαιτέρω διευρύνσεως τῶν θρησκευτικῶν, πολιτιστικῶν καὶ ἐθνικῶν δεσμῶν.

2) **Οἱ ἐκδηλώσεις τιμῆς ἐκ μέρους τῆς πολιτειακῆς καὶ πολιτικῆς ἡγεσίας τῆς Κύπρου.** Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, οἱ ἡγεσίες ὄλων τῶν κομμάτων, οἱ ἄρχοντες τῆς Τοπικῆς Αυτόδιοικήσεως, οἱ στρατιωτικῆς καὶ ἀστυνομικῆς Ἀρχῆς, ἐπέδειξαν στὸ σύνολό τους τὴν ἐκτίμησή τους πρὸς τὸν Μακαριώτατο κ. Χριστόδουλο καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Γάσσο Παπαδόπουλος ἐδέχθη τὸν Μακαριώτατο καὶ τὴν συνοδεία του ἐπὶ μία ὥρα στὸ Προεδρικό Μέγαρο καὶ τὸν εὐχαρίστησε γιὰ τὴν συνεχῆ καὶ εἰλικρινῆ συμπαράστασή του πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς καὶ διπλωματικοὺς ἀγῶνες τῆς τραυματισμένης καὶ ἡμικατεχομένης Μεγαλονήσου. Ἐπίσης ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς καὶ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ ΑΚΕΛ κ. Δημήτριος Χριστόφιας ἐδέχθη ἐπὶ μία ὥρα στὸ Γραφεῖο του τὸν Ἀρχιεπίσκοπο κ. Χριστόδουλο καὶ τὴν συνοδεία του. Στὶς δεξιώσεις καὶ στὰ ἐπίσημα γεύματα παρέστησαν ἡγετικά στελέχη ὄλων τῶν κομμάτων πού μετέχουν στὴν Βουλὴ τῶν Ἀντιπροσώπων. Ἐνθουσιώδης ἐπίσης ὑπῆρξε ἡ ὑποδοχὴ ἐκ μέρους τῶν Δημοτικῶν Ἀρχῶν σὲ μεγάλες καὶ μικρὲς πόλεις. Οἱ Δήμαρχοι τῆς Πάφου, τῆς Λεμεσοῦ, τῆς Λάρνακος καὶ τοῦ Παραλμινίου εἶχαν στήσει ἐξέδρες στὸ κέντρο τῆς πόλεως τῶν καὶ ἐπεφύλαξαν πανηγυρικὴ ὑποδοχὴ στὸν Μακαριώτατο. Οἱ ἐξόριστοι Δήμαρχοι τῆς Ἀμμοχώστου καὶ τῆς Κυρήνειας ἐδέχθησαν τὸν Ἀρχιεπίσκοπο κ. Χριστόδουλο στὴν προσωρινὴ ἔδρα τους καὶ ὁ καθένας τοῦ ἀπένευσε τὸ κλειδί τῆς κατεχομένης ὑπὸ τοῦ Ἀττίλα πόλεως τῶν. Ὁ Μακαριώτατος στὶς ἀντιφωνήσεις του εὗρισκε πάντα τὴν εὐκαιρία νὰ ἐκφράζει τὴν εὐχὴ γιὰ ταχεῖα ἀπελευθέρωση τῶν κατεχομένων ἐδαφῶν.

3) **Ἡ συγκινητικὴ ἀνταπόκριση τοῦ λαοῦ.** Σὲ ὅλες τὶς πόλεις, κωμοπόλεις καὶ Μονὲς ὑπῆρχε πλῆθος κόσμου πὸν ὑπεδέχετο τὸν Μακαριώτατο. Τὰ σχολεῖα παρετάσσοντο μὲ σημαῖες ἑλληνικῆς καὶ κυπριακῆς καὶ μὲ τὰ λάβαρα τους πὸν ἔφεραν εἰκόνες Ἁγίων. Νεάνιδες μὲ παραδοσιακῆς στολῆς ἔραιναι τὸν Μακαριώτατο μὲ ροδοπέταλα. Πολλοὶ ἄνθρωποι ἔσπευδαν νὰ τοῦ φιλήσουν τὸ χέρι. Ἡ Κύπρος κυριολεκτικὰ ἔπλεε στὴν Γαλανόλευκη. Ἰδιαιτέρως συγκινητικὴ ἦταν ἡ τελετὴ στὸ Παγκύπριο Γυμνάσιο Λευκωσίας,

τὸ ὁποῖο ἰδρῦθη τὸ 1812 ἀπὸ τὸν Ἐθνομάρτυρα Ἀρχιεπίσκοπο Κύπρου Κυπριανό. Οἱ μαθήτριες πὸν ἔπαιξαν ἓνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τίς «Τρωάδες» τοῦ Εὐρυπίδη καὶ οἱ μαθητῆς πὸν ἔψαλαν βυζαντινοὺς ὕμνους καὶ τραγούδησαν δημοτικὰ τραγούδια ἀπέδειξαν τὸ ὑψηλὸ ἐπίπεδο τῆς ἑλληνικῆς παιδείας στὴν Κύπρο καὶ τὸν σεβασμὸ διδασκόντων καὶ μαθητῶν πρὸς τίς ἑλληνορθόδοξες ρίζες τοῦ νησιοῦ.

4) **Ἡ ἀπόδοση τιμῆς στοὺς ἥρωες καὶ ἡ προβολὴ τῶν ἐθνικῶν δεσμῶν.** Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος ἐπεσκέφθη τὰ Φυλακισμένα Μνήματα καὶ ἐτέλεσε τρισάγιο στὴ μνήμη τῶν πεσόντων ἀγωνιστῶν τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος τοῦ 1955-59. Ἐκεῖ συνητήθη μὲ τοὺς συγγενεῖς καὶ συναγωνιστῆς τοῦ Καραολῆ, τοῦ Παλληκαρίδη καὶ τῶν ἄλλων παλληκαριῶν πὸν ἔκαναν ὑπερηφάνους ὄλους τοὺς Ἕλληνες μὲ τὸ πνεῦμα ἡρωισμοῦ καὶ αὐτοθυσίας, τὸ ὁποῖο ἐπέδειξαν. Ἐπίσης ὁ Μακαριώτατος ἐτέλεσε τρισάγιο στοὺς τάφους πολλῶν ἀγωνιστῶν σὲ διάφορα σημεῖα τῆς ἐλευθέρως Κύπρου καὶ παντοῦ τόνισε τοὺς ἀκατάλυτους ἐθνικοὺς δεσμοὺς πὸν συνδέουν Ἑλλάδα καὶ Κύπρο. Χρῆζει ἰδιαίτερας μνείας ἡ τελετὴ μνήμης καὶ τιμῆς πρὸς τὸν Ἐθνομάρτυρα Ἀρχιεπίσκοπο Κυπριανό καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἀναιρεθέντες κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς κατὰ τὴν 9ην Ἰουλίου 1821. Τὸ τρισάγιο ἐτελέσθη στὸν Ναὸ τῆς Παναγίας Φανερωμένης, στὴν παλαιὰ πόλη τῆς Λευκωσίας, στὸ προαύλιο τοῦ ὁποῖου εὐρίσκεται τὸ μνημεῖο μὲ τὰ λείψανα τῶν Ἐθνομαρτύρων.

5) **Οἱ ἐπισκέψεις σὲ ἱστορικὰ Μοναστήρια καὶ ἡ προβολὴ τῆς Ὁρθοδόξου πνευματικότητος.** Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος καὶ ἡ συνοδεία του ἐπεσκέφθησαν τίς ἀρχαιότερες Μονὲς τῆς Κύπρου, ὅπως εἶναι ἡ Ἱερὰ Μονὴ Σταυροβουνίου, ἡ Ἱερὰ Μονὴ Κύκκου, ἡ Ἱερὰ Μονὴ Μαχαιρᾶ, ἡ Ἱερὰ Μονὴ Ἀγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, ἡ Ἱερὰ Μονὴ Παναγίας Χρυσορρογιατίσης καὶ ἡ Ἱερὰ Μονὴ Ἡρακλειδίου (γυναικεῖο κοινόβιο). Ὁ Μακαριώτατος στὶς ὁμιλίαις του ὑπεγράμμισε τὴν προσφορὰ τοῦ μοναχισμοῦ στὸν Ὁρθοδοξία καὶ ἀνεφέρθη στὶς ἀρετὲς καὶ τὴν πνευματικότητα τῶν μοναχῶν, καθὼς καὶ στὶς μεγάλες μορφὲς τοῦ Ὁρθοδόξου Κυπριακοῦ Μοναχισμοῦ. Ἐτόνισε ἐπίσης σὲ κάθε εὐκαιρία τὴν μακραίωνα

ιστορία και την έθνική, εκπαιδευτική και πολιτιστική προσφορά τών Μονών της Κύπρου, όπως αυτή καταγράφεται στα Μουσεία τών μονών και στις σχετικές εκδόσεις εγκρίτων ιστορικών.

6) **Ἡ τόνωση τοῦ ἑλληνορθοδόξου καὶ ἀγωνιστικοῦ φρονήματος.** Εἶναι ἐντυπωσιακὴ ἡ σύμπτωση ἀπόψεων μεταξὺ τών Κυπρίων Ἱεραρχῶν καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου ὡς πρὸς τὴν ἀνάγκη διατηρήσεως καὶ ἐνισχύσεως τῆς ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς συνειδήσεως τών Ἑλλήνων τῆς Κύπρου. Ὁ Μακαριώτατος κάλεσε τὸν Κυπριακὸ Ἑλληνισμό νὰ μὴν ἀποκοπεῖ ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῆς ἐθνικῆς τοῦ αὐτοσυνειδησίας, τὰ ὁποῖα εἶναι ἡ Ὁρθοδοξία, ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἡ τιμὴ στοὺς ἥρωες, ἡ μελέτη τῆς Ἱστορίας, ὁ σεβασμὸς στὴν οἰκογένεια καὶ στὶς παραδόσεις. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Χρυσόστομος Β΄ ἐπανειλημμένως ἀνεφέρθη στὴν Ἱστορία 3500 χρόνων Ἑλληνισμοῦ, ἡ ὁποία μαρτυρεῖται στὴν Κύπρο καὶ ἡ ὁποία πρέπει νὰ καθοδηγεῖ τὴν Ἐκκλησία, τὴν Πολιτεία καὶ τὸν λαό. Ἐξ ἄλλου ἐτονίσθη σὲ ὅλες τὶς προσφωνήσεις καὶ ἀντιφωνήσεις ἡ παρουσία πολυαρίθμων Ἀγίων καὶ μαρτύρων στὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῆς Κύπρου. Ἡ Κύπρος, νῆσος Ἀγίων καὶ ἡρώων δικαιούται ἕνα καλύτερο μέλλον μέσα στὴν Ἐνωμένη Εὐρώπη, μὲ εἰρηνικὴ συνύπαρξη Ἑλληνοκυπρίων καὶ Τουρκοκυπρίων, χωρὶς στρατοὺς κατοχῆς, χωρὶς λεηλασίες, χωρὶς πρόσφυγες, χωρὶς διαχωριστικὲς γραμμές. Αὐτὴ τὴν πεποίθησή του μετέφερε σὲ ἐκκλησιαστικοὺς καὶ πολιτικοὺς ἄρχοντες ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος καὶ πιστεύουμε ὅτι ἐξέφρασε μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο τὰ συναισθήματα καὶ τὴν εὐχὴ ὅλου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Οἱ Ἕλληνες τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Κύπρου μποροῦν νὰ συμβιώσουν ἁρμονικὰ μὲ ὅλους τοὺς ἄλλους λαοὺς, χωρὶς, ὅμως, νὰ χάσουν τὶς ἑλληνορθόδοξες καταβολές τους κάτω ἀπὸ τὴν ἰσοπεδωτικὴ μηχανὴ τῆς παγκοσμιοποιήσεως. Αὐτὸ τὸ μήνυμα ἐτονίσθη πολλὰς φορὲς ἀπὸ τὰ χεῖλη τών δύο Προκαθημένων.

7) **Ἡ ἐπικοινωνία μὲ τὴν διπλωματικὴ καὶ στρατιωτικὴ ἐκπροσώπηση τῆς Ἑλλάδος.** Ἰδιαίτερη τιμὴ στὸν Μακαριώτατο ἐπεφύλαξαν οἱ διπλωματικὲς καὶ στρατιωτικὲς Ἀρχές τῆς Ἑλλάδος στὴν Κύπρο. Ὁ Πρόεδρος τῆς χώρας μας κ. Δημήτριος Ράλλης καὶ ὁ Διοικητὴς τῆς ΕΛ.ΔΥ.Κ. Συνταγματάρχης κ. Ἀθ. Κυρια-

κόπουλος συνόδευσαν τὸν Προκαθήμενο τῆς Ἐκκλησίας μας σὲ διάφορες ἐπισκέψεις του σὲ τόπους θυσίας καὶ τὸν ἐδέχθησαν ἐπισημῶς στοὺς χώρους τῆς Πρεσβείας καὶ τῆς ΕΛ.ΔΥ.Κ. Στὸ στρατόπεδο τῆς Ἑλληνικῆς Δυνάμεως Κύπρου ὁ Μακαριώτατος εἶχε τὴν εὐκαιρία νὰ συνομιλήσει μὲ ἀξιωματικούς καὶ ὀπλίτες ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ποὺ ὑπηρετοῦν στὴν Κύπρο ὡς ἐγγυητὲς τῆς ἐλευθερίας τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας βάσει τών διεθνῶν συνθηκῶν. Στὸ Μουσεῖο τῆς ΕΛ.ΔΥ.Κ. παρουσιάσθηκε σύντομη ταινία μὲ τὰ ἀνδραγαθήματα τῆς ΕΛ.ΔΥ.Κ. κατὰ τὴν τουρκικὴ εἰσβολὴ τοῦ 1974, γεγονός τὸ ὁποῖο ἐνέπνευσε τὸν Μακαριώτατο σὲ μία σύντομη παραινετικὴ προσφώνησή του πρὸς τὸ παριστάμενο στρατιωτικὸ προσωπικό. Ἐξ ἄλλου πρὸ τοῦ ἐπίσημου γεύματος στὴν Ἑλληνικὴ Πρεσβεία ὁ Μακαριώτατος ἔδωσε τὴν εὐλογία του σὲ ὅλο τὸ προσωπικό, τὸ ὁποῖο εἶχε συγκεντρωθεῖ γιὰ αὐτὸ τὸν σκοπό.

8) **Ἡ προβολὴ τῆς ἐπισκέψεως ἀπὸ τὰ Κυπριακὰ Μ.Μ.Ε.** Οἱ ἐφημερίδες καὶ τὰ ραδιοτηλεοπτικὰ δίκτυα τῆς Κύπρου παρουσίασαν μὲ λεπτομέρειες τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Μακαριώτατου, τὶς ὁμιλίες καὶ προσφωνήσεις του καὶ τὴν ἐν γένει προσωπικότητά του. Λίγες ἡμέρες πρὸ τῆς ἐπισκέψεως ὁ Μακαριώτατος κ. Χριστόδουλος παρεχώρησε συνέντευξη στὸ Κυπριακὸ Πρακτορεῖο Εἰδήσεων. Κατὰ τὴν ἐκεῖ παραμονή του παρουσίασε τὶς ἀπόψεις του καὶ τὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος σὲ δύο ὡριαῖες ἐκπομπές, μία στὴν τηλεόραση τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Ἰδρύματος Κύπρου καὶ μία στὸν τηλεοπτικὸ σταθμὸ ΜΕΓΚΑ Κύπρου. Ἐπίσης ἡ τηλεόραση τοῦ Ρ.Ι.Κ. μετέδωσε μαγνητοσκοπημένη ὁλόκληρη τὴν ὁμιλία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χριστοδούλου στὸ Ἀΰκειο Πάφου, σὲ ἐκδήλωση τοῦ Πολιτιστικοῦ Συλλόγου «Εὐαγόρας Παλληκαρίδης». Ἐξ ἄλλου κατὰ τὴν ἀφίξη καὶ ἀναχώρηση τοῦ Μακαριώτατου ἀπὸ τὸ Ἀεροδρόμιο Λάρνακος οἱ Προκαθήμενοι τών Ἐκκλησιῶν Κύπρου καὶ Ἑλλάδος προέβησαν σὲ δηλώσεις πρὸς τοὺς δημοσιογράφους τών Μ.Μ.Ε. τών δύο χωρῶν.

Τὴν προσωπικὴ συγκίνηση καὶ ἱκανοποίηση τοῦ Μακαριώτατου ἀπὸ τὴν ἐπίσημη ἐπίσκεψή του τὴν Κύπρο ἀποδίδει μὲ ἐνάργεια ἡ φράση του: «Ἦλθα Ἑλλαδίτης καὶ φεύγω Κύπριος!».



**ΧΡΟΝΙΚΟΝ  
ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΕΙΡΗ-  
ΝΙΚΗΣ ΕΠΙΣΚΕ-  
ΨΕΩΣ  
ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑ-  
ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟ-  
ΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ  
ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ  
κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ  
ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟ-  
ΞΗ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΗ  
ΕΚΚΛΗΣΙΑ  
ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ**

(29.4 – 6.5.2007)

(Α΄ ΜΕΡΟΣ)

Ἐπίσημη, Εἰρηνικὴ ἐπίσκεψη στὴν Ὁρθόδοξη Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία τῆς Κύπρου πραγματοποιήσε ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος, ἀνταποκρινόμενος σὲ ἐπίσημη πρόσκληση τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, Ἀρχιεπισκόπου κ. Χρυσόστομου Β΄.

Κατὰ τὴν ἐπίσκεψη, ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε ἀπὸ 29 Ἀπριλίου ἕως 6 Μαΐου 2007, τὸν Μακαριώτατο συνόδευαν οἱ:

Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δημητριάδος καὶ Ἄλμυροῦ κ. Ἰγνάτιος, Πρόεδρος τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων

Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἄνθιμος, μέλος καὶ Ἐκπρόσωπος Τύπου τῆς Δ.Ι.Σ.

Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Παῦλος, μέλος τῆς Δ.Ι.Σ.

Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμ. Κύριλλος Μισιακούλης, Ἀρχιγραμματεῦν τῆς Ἱεραῆς Συνόδου

Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωτ. Θωμᾶς Συνοδινός, Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱεραῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμ. Τιμόθεος Ἄνθης, Ἐκπρόσωπος Τύπου τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου

Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμ. Γαβριὴλ Παπανικολάου, συνεργάτης τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων

Ἱερολογιώτατος Διάκονος Ἄνθιμος Ρεγγίδης

Ἐντιμότητος κ. Κωνσταντῖνος Πυλαρινός, Γενικὸς Διευθυντῆς τῆς Ε.Κ.Υ.Ο.

Ἐντιμότητος κ. Κωνσταντῖνος Χολέβας, Ἀρχισυντάκτης τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία»

Ἡ ἐπίσκεψη τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου στὴν Ἐκκλησία τῆς Κύπρου ἐξελίχθηκε ὡς ἑξῆς:

*ΚΥΡΙΑΚΗ 29 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2007*

**ΑΦΙΞΗ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ**

Τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς 29 Ἀπριλίου ἀφίχθη στὸ ἀεροδρόμιο τῆς Λάρνακας ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος καὶ ἡ συνοδεία του. Τὸν Προκαθήμενο τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας ὑποδέχθηκαν μὲ θέρμη ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Νέας Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Κύπρου κ. Χρυσόστομος Β΄, μέλη τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ὁ Ὑπουργὸς Παιδείας καὶ Πολιτισμοῦ τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας κ. Ἄκης Κλεάνθους, ὁ Πρέσβης τῆς Ἑλλάδος στὴν Κύπρο κ. Δημήτριος Ράλλης καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι.

Ἀκολούθως, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Χρυσόστομος Β΄ προσφώνησε τὸν ὑψηλὸ ἐξ Ἑλλάδος ἐπισκέπτη ἐνώπιον τῶν ἐκπροσώπων τῶν Μ.Μ.Ε. ὡς ἑξῆς:

Τοῦ  
Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου  
Διευθυντοῦ τοῦ Ραδιοφωνικοῦ  
Σταθμοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς  
Ἑλλάδος καὶ Γραμματέως τῆς  
Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Τύπου



Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος  
κατὰ τὴν ὑποδοχὴ του στὰ Φυλακισμένα Μνήματα.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ  
ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ  
ΚΥΠΡΟΥ κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, ΠΡΟΣ ΤΟΝ  
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ  
κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΥΠΟΔΟΧΗ ΣΤΟ  
ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ ΤΗΣ ΛΑΡΝΑΚΑΣ

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης  
Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλε,

«Χριστὸς Ἀνέστη».

Σᾶς ὑποδεχόμαστε μαζί με τὴν τιμία συνοδεία σας  
με ἰδιαίτερη χαρὰ στὴν Κύπρο, τὴν Ἀρχαία αὐτὴ κοι-  
τίδα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἀπευθύνουμε με βαθιὰ συγκίνηση ἐκ μέρους τῆς  
Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τοῦ κλή-  
ρου καὶ τοῦ λαοῦ μας, πρὸς τὴν Μακαριότητά σας,  
τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτες καὶ τοὺς εὐλα-  
βεστάτους κληρικούς καὶ λαϊκούς πού σᾶς συνοδεύ-  
ουν τό «ὡς εὖ παρέστητε». Ἐκφράζουμε ταυτόχρονα  
θερμές εὐχαριστίες γιὰ τὴν πνευματικὴ χαρὰ πού φέ-  
ρει «παντὶ τῷ λαῷ» ἡ ἐπίσκεψή σας στὴν Κύπρο. Χαι-  
ρόμαστε πράγματι «χαρὰν μεγάλην σφόδρα» πού με

τὴν Εἰρηνικὴ ἐπίσκεψή σας στὴν Ἐκκλησία μας θά  
σᾶς ἔχουμε γιὰ λίγες μέρες μαζί μας καὶ θά μᾶς δοθεῖ  
ἡ εὐκαιρία νὰ συνομιλήσουμε μαζί σας γιὰ τὰ ἐκκλη-  
σιαστικὰ θέματα πού ἀπασχολοῦν τὶς δύο Ἐκκλησίες  
μας, νὰ σᾶς ξεναγήσουμε στοὺς ἱερούς χώρους καὶ τὰ  
προσκυνηματὰ μας, καὶ νὰ σᾶς φέρουμε σὲ ἐπαφὴ με  
τὸν λαό μας γιὰ νὰ δεχθεῖ τὶς εὐλογίες σας.

Τὴν ἐπίσκεψή σας, πρώτη ὕστερα ἀπὸ 40 χρόνια  
ἐπίσημη ἐπίσκεψη προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς  
Ἑλλάδος, τὴν ἀναμέναμε ἀπὸ καιρό. «Ἐπεθύμησαν  
ιδεῖν ταύτην πολλοὶ καὶ οὐκ εἶδον», γιὰτί διάφορες  
περιστάσεις, ὅπως ἡ πολύχρονη ἀσθένεια τοῦ Μακα-  
ριωτάτου προκατόχου μου, δὲν τὸ ἐπέτρεψαν. Καὶ γι-  
νόμαστε ἐμεῖς σήμερα, μέτοχοι αὐτῆς τῆς ὄντως, ἀνε-  
κλάλητης χαρᾶς.

Ἐρμηνεύουμε, Μακαριώτατε, τὴν παρουσία σας  
στὴν Κύπρο, σὲ καιροὺς δύσκολους καὶ χαλεποὺς γι'  
αὐτὴν, λόγω τῆς ἀξανάμενης ἀδιαλλαξίας καὶ τῆς  
κυνικῆς προκλητικότητος τῆς Τουρκίας πού κατα-  
κρατᾷ με τὴ βία τὰ μισὰ ἐδάφη μας καὶ ἐποφθαλιμᾷ  
τὰ ὑπόλοιπα, ὡς ἔκφραση ἀγάπης πρὸς τὴν Ἐκκλησία  
τῆς Κύπρου καὶ ἐκδήλωση ἐνδιαφέροντος πρὸς τὸν



Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος καὶ ἡ συνοδεία αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀφίξη του στὴν Κύπρο, λίγο πρὶν τὴν προσφώνηση ἀπὸ τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Κύπρου κ. Χρυσόστομο Β΄. Διακρίνεται καὶ ὁ Ὑπουργὸς Παιδείας τῆς Κύπρου κ. Ἄκης Κλεάνθους.

Κυπριακὸ λαό, πὺν βρίσκεται σὲ συνεχῆ ἀγώνα γιὰ ἀνάκτηση τῆς ἐλευθερίας του.

Νιώθουμε ἤδη ὡς βάλσαμο παρηγορίας καὶ μήνυμα αἰσιοδοξίας τὴν ἐδῶ παρουσία σας. Ἄν «ἀδελφὸς ὑπὸ ἀδελφοῦ βοηθούμενος, ὡς πόλις ὄχυρὰ» πολὺ περισσότερο ἰσχύει τοῦτο γιὰ μᾶς, ὅταν μιὰ ὁλόκληρη Ἐκκλησία μὲ τὸ πλήρωμά της, συμπαρίσταται καὶ βοηθᾷ μιὰν ἄλλη, ἐμπερίστατη, ἀδελφὴ Ἐκκλησία. Γι' αὐτὸ καὶ δικαιούμαστε νὰ ἀναφωνοῦμε: «Θαρσέτω λαὸς τοῦ Θεοῦ. Καὶ γὰρ αὐτός», ὁ Κύριος, δι' εὐχῶν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, «πολεμήσει τοὺς ἐχθρούς, ὡς παντοδύναμος».

Ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος «δικαιοσύνας ἠγάπησε», δὲν μπορεῖ νὰ μὴν ἔλθει βοηθὸς στὴ δίκαιη ὑπόθεσή μας. Φτάνει ἐμεῖς νὰ μὴν ὑποστήλουμε τὴ σημαία τοῦ ἀγώνα. Τὸ μαρτυρᾶ ἡ ὑπερτρισχίλιετή Ἱστορία μας: ἡ ἐλευθερία δὲν εἶναι δῶρο πὺν θὰ μᾶς χαρίσουν. Εἶναι ἔπαθλο πὺν πρέπει νὰ κατακτήσουμε, τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος.

Μ' αὐτὰ τὰ συναισθήματα καὶ αὐτὲς τὶς προσδοκίες σᾶς ὑποδεχόμαστε, ἅγιε Ἀδελφέ. Εὐχόμαστε ἡ ὀλι-

γοήμερη παραμονή σας στὸ νησί μας νὰ εἶναι εὐχάριστη καὶ οἱ συνομιλίες μας, τόσο γιὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ὅσο καὶ τὸ ἐθνικὸ μας θέμα, νὰ ἀποδειχθοῦν καρποφόρες.

Καλῶς ἤλθατε!

Ἀκολούθησε δήλωση τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἑξῆς:

#### ΔΗΛΩΣΙΣ

ΕΠΙ Τῆ ΑΦΙΞΕΙ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΙΜΙΑΣ ΣΥΝΟΔΕΙΑΣ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΚΥΠΡΟΝ

Μὲ πολλὴ συγκίνηση καὶ μὲ ἐγκάρδια δοξολογία πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεὸ ἐπισκεπτόμεθα τὴν ἀδελφὴ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου καὶ πατοῦμε τὰ ἱερὰ χῶματα τῆς Μεγαλονήσου ταύτης, τὰ ποτισμένα ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν ἡρώων της. Ἐρχόμεθα ὄχι ὡς ἐπισκέπται οἰκείου χώρου, ἀλλ' ὡς προσκυνηταὶ τοῦ τόπου εἰς τὸν ὁποῖον



ἀκόμη και σήμερα δοκιμάζονται ἀδελφοί μας. Εἴμεθα ἐδῶ γιὰ νὰ καταθέσουμε τὰ αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης ποὺ μᾶς διακατέχουν πρὸς τὸν Κυπριακὸ Ἑλληνισμό, γιατί διδάσκει ὅλους μας μὲ τὴν Πίστη του, τὴν ἀγωνιστικότητά του, τὴν χωρὶς συμβιβασμοὺς προσήλωση στὶς ἠθικὲς ἀρχές, τὴν ἐμμονή του στὶς ἀξίες τοῦ Ἔθνους και τὴν ὑπομονή του στὶς δοκιμασίες. Ὅσοι πράγματι θέλουν νὰ διαπιστώσουν τὴν διάρκειαν και τὴν ἀντοχή τοῦ Γένους μας στὴν διατήρηση τῆς αὐτοσυνειδησίας του, δὲν ἔχουν παρὰ νὰ ἐγκύψουν στὴν μακροαίωνα ἡρωικὴ Ἱστορία τῶν Ἑλλήνων τῆς Κύπρου.

Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐδῶ παραμονῆς μας θὰ ἐπισκεφθοῦμε μετὰ τοῦ προσφιλεστάτου Μακαριωτάτου ἀδελφοῦ, Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Χρυσοστόμου, - τὸν ὁποῖο και μὲ τὴν εὐκαιρία ἐκ μέσης καρδίας εὐχαριστῶ γιὰ τὴν πρὸς τὴν ταπεινότητά μου ἀνανέωση τῆς προσκλήσεως τοῦ Μακαριωτάτου προκατόχου του, Ἀρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου - τόπους ἱερῶν

και τοποθεσίες, στὶς ὁποῖες θυσιάστηκαν πάλαι τε και ἐπ' ἐσχάτων ἥρωες «γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν Πίστη τὴν ἀγία και τῆς Πατρίδος τὴν ἐλευθερία» και θὰ ἀναβη- πισθοῦμε στὰ ἀθάνατα νάματα τῆς φυλῆς μας.

Τὴν Ἀναστάσιμη αὐτὴ περίοδο και ἀπὸ τοῦ ἐλευθέρου ἐδάφους τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας ἡ σκέψη μας διαβαίνει τὸ Πενταδάκτυλον ὄρος και ἀγκαλιάζει τοὺς εἰσέτι ἐσταυρωμένους ἀδελφούς μας. Τοὺς διαβεβαιώνουμε ὅτι προσευχόμεθα θερμῶς ἡ Ἀνάστασι των νὰ εἶναι ἐγγύς. Ἡ ἐπίσκεψή μας ἔχει και τὴν ἰδιαιτερότητα νὰ συμπίπτει μὲ τὴ συμπλήρωση 50 ἐτῶν ἀπὸ τῆς θυσίας τῶν Ἑλλήνων ἡρώων τοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Ἀγῶνα τῆς Κύπρου Γρηγορίου Αὐξεντίου και Εὐαγόρα Παλληκαρίδη. Τὸ ἦθος, τὸ παράδειγμα και ἡ θυσία τους ἐμπνέει ὅλους μας. Θὰ ἐπισκεφθοῦμε τοὺς τάφους τους, θὰ προσευχηθοῦμε γι' αὐτοὺς και θὰ τοὺς διαβεβαιώσουμε ὅτι ἡ μνήμη τους, ὅπως και ὅλων τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἡρώων τῆς Κύπρου εἶναι αἰωνία.



Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν και πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος κατὰ τὴν ὑποδοχή του στὴν Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Κύπρου, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Κύπρου κ. Χρυσόστομο Β'.



Τέλος μεταφέρω πρὸς τὸν Ἑλληνισμό τῆς Κύπρου μήνυμα ἀδελφικῆς συμπαράστασης ἐκ μέρους τοῦ Ἑλλαδικοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆ διαβεβαίωση ὅτι ἡ μεταξὺ μας θυσιαστικὴ ἀγάπη εἶναι δεδομένη καὶ συνεχῆς. Ἡ εὐχή μου εἶναι σύντομα νὰ ἐνωθεῖ ἡ ἐλεύθερη μὲ τὴν Κατεχόμενη Κύπρο καὶ οἱ δύο κοινότητες νὰ ζήσουν μαζί μὲ εἰρήνη, ὁμόνοια καὶ κοινὸς ὀρίζοντες γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῆς προόδου καὶ τῆς εὐημερίας ὅλων τῶν πολιτῶν τῆς Δημοκρατίας. Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς σκέπει καὶ νὰ σᾶς εὐλογεῖ.

ΔΕΥΤΕΡΑ 30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2007

#### ΕΠΙΣΗΜΗ ΔΟΞΟΛΟΓΙΑ ΕΠΙ Τῆ ΥΠΟΔΟΧῆ

Τὸ πρόγραμμα τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὴν Ἐκκλησία τῆς Κύπρου ξεκίνησε μὲ τὴν ἐπίσημη ὑποδοχὴ του στὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Κύπρου, ὅπου τὸν ὑπεδέχθη ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Χρυσόστομος Β΄, ἐπικεφαλῆς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ὁ Ἱερὸς Κληρὸς τῆς Λευκωσίας καὶ πλήθη πιστοῦ λαοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων πολυάριθμοι μαθητὲς καὶ μαθήτριες τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου Λευκωσίας καὶ σπουδαστὲς τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα.

Ἀκολούθησε πομπὴ πρὸς τὸν παρακείμενο Καθεδρικό Ναὸ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Λευκωσίας, ὅπου ἐψάλη ἡ καθιερωμένη, στὶς περιπτώσεις αὐτές, ἐπίσημη Δοξολογία. Μετὰ τὸ πέρας τῆς Δοξολογίας ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Χρυσόστομος προσφώνησε τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλο ὡς ἑξῆς:

#### ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ  
κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΟΥ  
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ  
ΕΛΛΑΔΟΣ κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, ΣΤΟΝ ΚΑΘΕΔΡΙΚΟ  
ΝΑΟ ΑΓ. ΙΩΝΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλε,

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος καὶ ὅλος ὁ χριστεπώνυμος λαὸς μας, «ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως καὶ ἐξομολογήσεως ἤχου

ἐορτάζοντος» (Ψαλμ. 41,5) σᾶς ὑποδέχεται σήμερα στὴ μαρτυρικὴ καθέδρα τῆς Ἐκκλησίας μας. Μέσα στὴν ἀναστάσιμη περίοδο πού διανύουμε, γίνεται πρόξενος ιδιαίτερης χαρᾶς ἡ ἐδῶ παρουσία σας μετὰ τῆς τιμίας συνοδείας σας. Γι' αὐτὸ καὶ μαζί μὲ τὸν ἀναστάσιμο χαιρετισμὸ «Χριστὸς Ἀνέστη» ἀναφωνοῦμε: «Ὁ Χριστὸς ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν, ἀδελφοί, καὶ ἔστι καὶ ἔσται».

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα χαιρετίζει σήμερα ἐν τῷ προσώπῳ σας καὶ ἀσπάζεται τὴν ἀδελφὴ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, τὸν κληρὸ καὶ τὸ λαὸ τῆς.

Τὴν Εἰρηνικὴ ἐπίσκεψή σας, Μακαριώτατε, δὲν τὴν μεταφράζουμε ἀπλῶς ὡς φιλοφρονητικὴ, οὔτε ὡς μιὰ ἀναγκαία, κατὰ συνθήκη ἐπίσκεψη πού μαρτυρεῖ τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ συσφίγγει περισσότερο, τοὺς ἤδη ὑπάρχοντες, στενοὺς πνευματικὸς δεσμοὺς μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν μας. Τὴ μεταφράζουμε ὡς ἀποσκοποῦσα στὴν τόνωση τοῦ ἐθνικοῦ συναισθήματος, καὶ στὴν ἐνδυνάμωση τῆς ἀγωνιστικῆς διάθεσης τοῦ λαοῦ μας.

Μικρὴ ἡ Ἐκκλησία μας, ἀριθμητικὰ, Μακαριώτατε, ἀλλὰ πάντοτε παροῦσα στὰ Χριστιανικὰ δρώμενα. Τὸ μέτρο, ἐξάλλου, στὸ Χριστιανισμὸ δὲν εἶναι ποσοτικὸ καὶ ἡ ἀξία οὐδέποτε ἐκφράστηκε ἀριθμητικὰ. Πῆρε μέρος ἡ Ἐκκλησία μας, σὲ ὅλες τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους καὶ διέλαμψε ἐπ' ἀγιότητα καὶ ἀρετῆ. Συνέβαλε μὲ Θεολόγους τῆς, ὅπως ὁ Ἐπιφάνιος, στὴν διατύπωση τῶν δογμάτων καὶ τὴν καταπολέμηση τῶν αἰρέσεων. Καὶ μὲ ἄλλους, ὅπως ὁ Ἅγιος Σπυρίδων, ἐξέφρασε μὲ τρόπο εὐληπτο καὶ πρακτικὸ τὴν πίστη μας.

Κατάσπαρτη ἡ γῆ μας μὲ τάφους καὶ λείψανα ἁγίων μας, πού διαλαλοῦν τὴν Χριστιανικότητα τοῦ τόπου μας ἀπὸ τὸ πρῶτο ἡμῖς τοῦ πρώτου μ.Χ. αἰώνα. Κατάσπαρτη καὶ ἀπὸ βωμοὺς πού διαλαλοῦν τὶς θυσίες τῶν ἡρώων μας, καὶ ἀρχαιότητες πού ἀποδεικνύουν τὴν ἐλληνικότητα τῆς πατρίδος μας ἐδῶ καὶ 35 αἰῶνες.

Ξέρουμε, Μακαριώτατε, πὼς καὶ ἄλλες πολλὲς φορὲς ἐπισκεφθήκατε τὴν Κύπρο. Πὼς εἴσθε γνώστης τῶν προβλημάτων πού ἀντιμετωπίζουμε, μέτοχος τῶν ἀγωνιῶν μας καὶ συμπαράστατης στὸν ἀγώνα μας. Ἐξάλλου, μένει ἐναργῆς στὴ μνήμη μου ἡ ἀγάπη σας, πού ἐκδηλώθηκε μὲ τὴν τελευταία ἐπίσκεψή σας κατὰ τὴν ἐνθρόνισή μου στὸν Ἀρχιερατικὸ θρόνο τῆς Κύπρου. Ἡ ἐπίσκεψή σας, ὁμως, πού γίνεται γιὰ πρώτη φορὰ,

θά μᾶς δώσει καὶ τὴν εὐκαιρία νὰ συζητήσουμε μαζί σας τὰ διαθηρησκευτικά, τὰ διαχριστιανικά καὶ τὰ διορθόδοξα προβλήματα τοῦ καιροῦ μας. Θὰ μπορέσουμε, ἀκόμα, νὰ σᾶς ξαναγήσουμε στὰ σημαντικότερα θρησκευτικά καὶ ἔθνικα μνημεῖα τοῦ τόπου μας, νὰ σᾶς ἐνημερώσουμε λεπτομερέστερα γιὰ τὶς ἀγωνίες μας, γιὰ τοὺς κινδύνους πού διατρέχουμε καὶ νὰ ζητήσουμε ἐνεργότερη τὴ συμπαράστασή σας.

Θὰ βρεῖτε, Μακαριώτατε, κατὰ τὴν περιήγησή σας στὴν Κύπρο, τὸν ἴδιο τὸ λαό ὅπως καὶ στὴν Ἑλλάδα. Ἕνα λαό πού ἔχει τὶς ἴδιες ἀρχαῖες καταβολές, τὴν ἴδια ἱστορική εὐθύνη, τὰ ἴδια ἦθη καὶ ἔθιμα. Βαπτισμένο καὶ ἀναθρεμμένο μὲ τὰ νάματα τῆς αἰώνιας ἀλήθειας πού τοῦ παρέδωσαν οἱ ἴδιοι ἀπόστολοι. Μῖς ἀλήθεια πού τὴν ἐρμήνευσαν οἱ ἴδιοι οἰκουμενικοὶ διδάσκαλοι καὶ Πατέρες, στὴν ἴδια, κοινή, Ἑλληνική μας γλῶσσα. Θὰ βρεῖτε ἓνα λαὸν ὁμαιμον, ὁμόθρησκον, ὁμόγλωσσον.

Θὰ σᾶς δοθεῖ ἡ εὐκαιρία, Μακαριώτατε, νὰ περπατήσετε στοὺς ἴδιους δρόμους πού περπάτησαν, ὁ Παῦλος, ὁ Βαρνάβας καὶ ὁ Ἰωάννης Μάρκος, οἱ ἰδρυτὲς τῆς Ἐκκλησίας μας.

Θὰ ἀγναντέψετε τὴν πόλη ἀλλὰ καὶ τὰ χαλάσματα τῆς ξακουστῆς βασιλικῆς τοῦ Ἁγίου Ἐπιφανίου, στὴ θαλασσοφίλητη Ἀμμόχωστο.

Θὰ αισθανθεῖτε, μέσα στὴν ἡρεμία τῆς γῆς μας, τὸ πρᾶον τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος. Καὶ εἴμαστε σίγουροι πὼς, ἂν τὸ ἀπαίσιον πρόσωπο τῆς κατοχῆς δὲν τὸ ἀπαγόρευε, ἀναζητώντας ἀναγνώριση, θὰ θέλατε νὰ τρέξετε μαζί μας στὴν Τριμυθοῦντα γιὰ νὰ ἐκδηλώσετε τὴν εὐλάβειά σας πρὸς αὐτόν.

Θὰ αισθανθεῖτε τὴν αὖρα τῆς θεαρέστου περισυλλογῆς τοῦ Ἁγίου Παναρέτου πού ἐδόξασε τὸν θρόνον καὶ ἀγίασε τὴ γῆ τῆς Πάφου.

Θὰ συναντηθεῖτε πρόσωπο πρὸς πρόσωπο μὲ τὸν Ἅγιο Λάζαρο στὸν περίφημο ναό του στὴ Λάρνακα.

Θὰ νιώσετε τὸν θρῆνο τοῦ Ἁγίου Θεοδότου ἀπὸ τὴν ὁμορφη Κερύνειά μας. Καὶ θὰ ραγίσει ἡ Ἑλληνικὴ καρδιά σας στὴ θέα τοῦ ταπεινωμένου, σήμερα, Πενταδάκτυλου, μὲ τὴ μισητὴ σφραγίδα τῶν ἀντιχριστῶν στὸ σῶμα του.

Θὰ χαιρετήσετε τὸν Ἅγιο Τύχωνα στὴν Ἀμαθοῦντα καὶ θὰ θυμηθεῖτε ἔντονα τὸν Ἅγιο Ἰωάννη τὸν Ἐλεήμονα, περνώνας ἀπὸ τὴ Λεμεσό.

Θὰ μιλήσετε καὶ μὲ τὸν Ἅγιο Αὐξίβιο στοὺς Σόλους, τὴν πόλη τῶν ὁποίων, δυστυχῶς, μόνο νοερὰ μπορεῖτε νὰ ἐπισκεφθεῖτε.

Θὰ νιώσετε κι ἐσεῖς, ὅπως νιώθουμε κι ὅλοι ἐμεῖς, τύψεις ἀντικρύζοντας ἀμίλητο τὸ μεγάλο ἡγέτη μας στὸν Κύκκο, γιὰτὶ δὲν τοῦ συμπαρασταθήκαμε, ὅσο ἔπρεπε, οὔτε καὶ τὸν προστατέψαμε, ὅταν ἀγωνιζόταν, πρὸς κάθε κατεύθυνση, γιὰ τὸ συμφέρον τῆς πατρίδας μας.

Κι ἀκόμα θὰ συγκινηθεῖτε στὴ θέα τῶν τόπων τοῦ ἔθνικοῦ μαρτυρίου μας: Στὴ θέα τοῦ ἱκριώματος τῆς ἀγγλῆς, τοῦ καμένου κρησφυγέτου τοῦ Αὐξεντίου, τοῦ ἀχυρώνα τοῦ Λιοπετρίου.

Περισσότερο θὰ κλάψετε γιὰτὶ δὲν θὰ μπορέσετε νὰ ἐπισκεφθεῖτε τὸ χῶρο τῆς θυσίας τοῦ Κυριάκου Μάτση, τὸν τόπο ὅπου ἔπεσε ἀγωνιζόμενος ὁ Χαράλαμπος Μοῦσκος, τὴ γενέτειρα τοῦ Μάρκου Δράκου.

Ἐπισκεπτόμενοι τὶς Μητροπόλεις μας, θὰ ἀντιληφθεῖτε ὅτι οἱ ἐπισκοπικοὶ μας θρόνοι ἀντὶ λαμπηδόνων φέρουν θρόμβους αἵματος, κι ἡ Ἐκκλησία μας ἔχει τὸ διαρκῆ ρόλο τοῦ Κυρηναίου στὴ συνεχῆ ἄρση τοῦ σταυροῦ τοῦ ποιμνίου της.

Μακαριώτατε! Ἡ ἐπίσκεψή σας στὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν ιδιαίτερη πατρίδα μας θὰ εἶναι ἓνα ὀδυνηρὸ προσκύνημα. Ὀδυνηρὸ, γιὰτὶ παντοῦ θὰ σᾶς θυμίζει τὸ δηλητήριο τῆς ἀδικίας πού γιὰ αἰῶνες πίνει ὁ λαός μας. Κι ἐμεῖς, οἱ συνοδοὶ σας, λόγῳ τοῦ δράματος τῆς πατρίδας μας, δὲν θὰ μπορούμε οὔτε γιὰ στιγμὴ νὰ ξεχασθοῦμε στὴ χαρὰ τῆς ἀναστροφῆς μαζί σας.

Καλωσορίζοντάς σας, καὶ πάλι, μαζί μὲ τὴν τιμία συνοδεία σας, σᾶς παρακαλοῦμε νὰ προσεύχεστε στὸ Θεὸ γιὰ τὸ λαό μας. Καὶ γιὰ τὴν πνευματικὴ του προκοπή, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἐθνικὴ του ἀποκατάσταση.

Ἀκολούθησε ἀντιφώνηση τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἑξῆς:

#### ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΗ

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ  
ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ  
ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΟΞΟΛΟΓΙΑΝ ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΔΡΙΚΟΥ  
ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ.

– Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Νέας Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Κύπρου κ. Χρυσόστομε,

- Σεβασμιώτατοι καὶ Θεοφιλέστατοι ἅγιοι Ἀρχιερεῖς,
- Τίμιον Πρεσβύτεριον,
- Χριστοῦ Διακονία,
- Προσφιλέστατε καὶ εὐλογημένε Λαὸ τοῦ Κυρίου.

*«Αὕτη ἡ ἡμέρα ἦν ἐποίησεν ὁ Κύριος, ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ».*

#### ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

Πράγματι ἡ παροῦσα ἡμέρα γιὰ μᾶς εἶναι ἡμέρα Κυρίου, ἡμέρα οὐρανίων ἐπιδαφιλεύσεων, καθ' ὅτι ἐντὸς πασχαλίου ἀτμοσφαίρας καὶ ἀνεκφράστου ἀναστασίμου χαρᾶς ἐν πλήρει ἀγαλλιάσει καὶ βαθυτάτη συγκινήσει ἀφίχθημεν, ἡ Μετριότης ἡμῶν καὶ ἡ περὶ ἡμᾶς τιμία Συνοδεία, σήμερον ἐνταῦθα εἰς τὴν ἡρωικὴν Μεγαλόνησον τὴν μεγαλώνυμον καὶ πολυαγαπημένην μας Κύπρον, διὰ νὰ ἐπιτελέσωμεν τὴν Εἰρηνικὴν ἡμῶν Ἐπίσκεψιν πρὸς τὴν Ἀγιοτάτην Ἀδελφὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου.

Σκοπὸς αὐτῆς τῆς ἐπισκέψεως εἶναι διὰ μίαν εἰσέτι φορὰν νὰ δώσωμεν τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς ὁμαίμονες ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ, ὡς μάρτυρες τῆς Ἀναστάσεως, ὡς ἄγγελοι τοῦ ζωοδόχου μηνύματος, χαρὰν κομίζοντες, ἀλλὰ καὶ περιχαρῶς μετέχοντες τῆς χαρᾶς τῆς ἐνταῦθα Ἀγιοτάτης Ἀδελφῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου ἐπὶ τῇ προσφάτῳ ἀναρρήσει εἰς τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν Θρόνον Αὐτῆς τοῦ Μακαριωτάτου καὶ λίαν ἀγαπητοῦ ἡμῖν ἀδελφοῦ κ. Χρυσόστομου, γεγονὸς τὸ ὁποῖον σηματοδοτεῖ μίαν νέαν πορείαν προόδου καὶ ἀναγεννήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου ἐνώπιον τῶν πολλῶν προβλημάτων ἐκ τῶν ἱστορικῶν συγκυριῶν εἰς τὴν Κύπρον ἀλλὰ καὶ τῶν πολλῶν προκλήσεων τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, τὰς ὁποίας καλούμεθα ἐν ἐνότητι νὰ ἀντιμετωπίσωμεν ὅλαι αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι καὶ ὁ χριστιανικὸς κόσμος ἐν γένει.

Ἀπευθύνομεν ὅθεν ἐπὶ τῇ ἀφίξει ἡμῶν πρὸς πάντας ὑμᾶς τὸν ἀναστάσιμον χαιρετισμὸν τῆς ἀγάπης ἀναφωνοῦντες τὸν παιάνα τῆς Νίκης καὶ τῆς Δόξης τῆς Ἐκκλησίας: ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!!

Ἀσπαζόμεθα μετ' ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ τιμῆς πρῶτον μὲν τὸν Σεπτὸν Προκαθήμενον τῆς ἐνταῦθα Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, τὸν Μακαριώτατον ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν ἡμῶν κύριον Χρυσόστομον

καὶ τὴν περὶ Αὐτὸν σεπτὴν χορείαν τῶν ἁγίων Ἱεραρχῶν, τὸν εὐλαβῆ κληρὸν καὶ τὸν πιστὸν λαόν, καὶ ἐν συνεχείᾳ τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, κομίζοντες πάσιν ὑμῖν εὐχὰς εἰρηνικὰς, εὐχὰς ζωτικὰς, ἵνα ἔτι καὶ ἔτι στηριχθῇ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Παρακλήτου Πνεύματος τὸ φρόνημα, ἡ ἐλπίς καὶ ἡ βεβαιότης ἡμῶν περὶ τῆς τελικῆς νίκης, ἥτις ἐστὶν ἡ πίστις ἡμῶν.

Μακαριώτατε Ἀδελφὲ κύριε Χρυσόστομε!

Ἡμεῖς, οἱ ἐξ Ἑλλάδος ἀδελφοὶ σας, ζήσαμε καὶ ζοῦμε, αἰσθανθήκαμε καὶ αἰσθανόμεθα περισσότερο ἀπὸ οἰονδήποτε ἄλλον ἄνθρωπον καὶ λαὸν ἐπὶ τῆς γῆς ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια τὸν πόνον, τὴν θλίψιν καὶ τὸ μαρτύριον τῶν ἀνθρώπων τῆς Κύπρου, διότι δι' ἡμᾶς οἱ Κύπριοι εἶναι καὶ θὰ εἶναι ἀδέλφια μας, σάρκα ἀπὸ τὴν σάρκα μας καὶ αἷμα ἀπὸ τὸ αἷμα μας.

Διὰ τοῦτο ἡ ἐπίσκεψίς μας στὴν Κύπρον ἀποτελεῖ καὶ ὀφειλόμενον ἱερὸν προσκύνημα εἰς τὴν νῆσον τῶν Μαρτύρων καὶ Ἀγίων ἀδελφῶν μας. Ἦλθαμε νὰ κλίνωμεν γόνυ εὐλαβείας πρὸ τῶν μαρτυριῶν καὶ τῶν ἀδίκων βασάνων τῶν ἐνταῦθα ἀδελφῶν μας. Ἦλθαμε νὰ ἀσπασθῶμεν τὸ χῶμα παλαιῶν καὶ νέων τάφων καὶ νὰ δεηθῶμεν πρὸς τὸν Ὑψιστον, ὅπως ἀναπαύῃ ἐν σκηναῖς δικαίων τοὺς πεσόντας.

Θαυμάζομεν τὴν ἀντοχὴν καὶ τὴν ἀγωνιστικότητα τοῦ προσφυγικοῦ κόσμου. Συμμεριζόμεθα τὴν ἀγωνίαν τῶν συγγενῶν τῶν ἀγνοουμένων. Συμπαριστάμεθα πρὸς τοὺς ἐγκλωβισμένους, οἱ ὁποῖοι φυλάττουν, ὑπὸ δυσμενεστάτας συνθήκας, τὰς νοητὰς Θερμοπύλας τοῦ Ἔθνους μας.

Εὐρισκόμεθα πλησίον ὑμῶν καὶ δὲν θὰ παύσωμεν νὰ ἀγωνιζόμεθα ἕως τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ τύχωμεν ἀπαντήσεως περὶ τῆς τύχης πάντων τῶν ἀγνοουμένων. Ἐπιθυμῶ νὰ διαβεβαιώσω ὑμᾶς ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ δι' ἐμὲ θέμα ὑψίστης προτεραιότητος καὶ θὰ παραμείνῃ μέχρι τῆς πλήρους διαλευκάνσεώς του.

Ἀπευθύνομαι τὴν στιγμὴν ταύτην πρὸς τοὺς πρόσφυγας, τοὺς ἐγκλωβισμένους καὶ τοὺς συγγενεῖς τῶν ἀγνοουμένων, διὰ νὰ τοὺς διαβεβαιώσω διὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν σκέψιν πάντων τῶν Ἑλλήνων δι' αὐτοὺς.

Εὐρισκόμενοι ἐνταῦθα ἀνατρέχομεν νοερῶς εἰς τὴν πλουσίαν ἱστορίαν σας, ἡ ὁποία βρίθῃ εὐκλεῶν κα-



τορθωμάτων, εὐγενῶν ἀγώνων καὶ αἱματηρῶν θυσιῶν εἰς τὰς ὁποίας πρωταγωνιστικὸν ρόλον διεδραμάτισεν ἡ Ἐκκλησία. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου ὄντως ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἡ πνευματικὴ Μητέρα καὶ Τροφὸς τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἡ ἐμπνευστικὴ πηγὴ ὅλων τῶν διαχρονικῶν καὶ συγχρονικῶν ἀγωνισμάτων τοῦ Ἔθνους καὶ ἡ σωστικὴ κιβωτὸς ὄχι μόνον τῶν ψυχῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς παραδόσεως τῆς ἐθνικοθηρησκευτικῆς τοῦ τόπου.

Διὸ καὶ συγχαιροῦμεν τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα καὶ τὴν περὶ Αὐτὴν Ἱερὰν Σύνοδον διὰ τὴν πρόσφατον ἀπόφασίν Σας νὰ φροντίσετε τοὺς εἰς τὰ Κατεχόμενα ἐδάφη τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας Ἱεροὺς Ναοὺς καὶ τὰ μνημεῖα ἀπὸ τὴν φθορὰν καὶ τὴν καταστροφὴν.

Οἱ κοινοὶ ἀγῶνες καὶ οἱ κοινοὶ κίνδυνοι ἐπιβάλλουν νὰ εἴμεθα πάντοτε ἐνωμένοι καὶ ἐδραῖοι εἰς τὰς ἐθνικὰς καὶ θρησκευτικὰς ἀξίας μας, μὴ πτοούμενοι καὶ μὴ καμπτόμενοι.

Εἰς τὴν δύσκολη σημερινὴ ἐποχὴ τοῦ ἀπομονωτισμοῦ, τῆς αὐταρκειᾶς, τοῦ ἀτομισμοῦ καὶ τοῦ συμφέροντος ἡμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι ἔχομεν χρέος ἱερὸν καὶ εὐθύνην ἐπιτακτικὴν ὄχι μόνον νὰ παραμεινώμεν σταθεροὶ καὶ ἀκλόνητοι εἰς τὰς ἐπιταγὰς τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ἀλλὰ καὶ νὰ βοηθήσωμεν τὰς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων συμβάλλοντες εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς καταλλαγῆς καὶ τῆς εἰρήνης μεταξὺ τῶν λαῶν. Τὸ θλιβερὸ γεγονός τῆς περιφρονήσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας καὶ ζωῆς κατὰ τὴν παροῦσαν ἐποχὴν τῆς παγκοσμιοποιήσεως προβάλλει ἐντονώτατα τὴν ἀξίαν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀποστολὴν τῆς Ἐκκλησίας νὰ δώσῃ εἰς τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον τὴν μόνην σῶζουσαν πρότασιν, τὴν ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου, ἡ ὁποία τυγχάνει ἡ μόνη ἀληθὴς ἐγγύησις τῆς ἀρετῆς ζωῆς καὶ τῆς εἰρηνικῆς συμβιώσεως τῶν ἀνθρώπων.

Ἀλλὰ καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση τῶν 27 Χωρῶν – Μελῶν ἐπιβάλλει τὴν κοινὴν κινητοποίησιν ὅλων τῶν Ὁρθόδοξων Λαῶν τῆς Εὐρώπης, οὐχὶ μόνον διὰ νὰ προκαλέσωμεν τὸν σεβασμὸν τῶν μὴ Ὁρθόδοξων, ἀλλὰ κυρίως διὰ νὰ προβάλωμεν καὶ νὰ ὑποστηρίξωμεν τὴν Ὁρθόδοξον πνευματικότητα καὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν καὶ Πολιτιστικὴν παράδοσιν τῶν Ἐκκλησιῶν μας ἐντὸς μιᾶς Εὐρώπης ποὺ ἀπαρνεῖται τὰς

ἀρχὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ προωθεῖ τὸ ἄθρησκον Κράτος.

Μὲ τοιαύτας σκέψεις καὶ προσδοκίας, ἀφίχθημεν πλησίον ὑμῶν, Μακαριώτατε ἅγιε Ἀδελφὲ Ἀρχιεπίσκοπε Νέας Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Κύπρου κ. Χρυσόστομε, καὶ ἐκφράζομεν διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἱκανοποίησίν μας διὰ τὴν εὐλογίαν αὐτὴν τοῦ Θεοῦ, ἐκ τοῦ σύνεγγυς νὰ συναναστραφῶμεν μετὰ τῆς Ὑμετέρας λίαν ἀγαπητῆς ἡμῖν καὶ φίλης Μακαριότητος, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν περὶ Ὑμᾶς ἁγίων Ἱεραρχῶν, ὡς ἐπίσης καὶ μετὰ τοῦ εὐλαβοῦς Κλήρου καὶ τῶν εὐσεβῶν ἀδελφῶν ἡμῶν Κυπρίων.

Εὐχαριστοῦμεν θερμῶς ἅπαντας διὰ τὴν λαμπρὰν ταύτην ὑποδοχὴν καὶ τὰς προσγενομένας ἡμῖν ἐξαιρέτους τιμὰς, τὰς ὁποίας καὶ ἡμεῖς ἐπιφυλασσόμεθα νὰ ἀνταποδώσωμεν κατὰ τὴν ἰδικὴν Σας ἐπίσημη Εἰρηνικὴ Ἐπίσκεψιν εἰς τὴν Ἀθήνα προσεχῶς καὶ ἀναφωνοῦμεν καὶ πάλιν ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

\* \* \*

Στὴ συνέχεια, ὁ Μακαριώτατος καὶ ἡ συνοδεία του ὁδηγήθηκαν στὸ Μέγα Συνοδικὸ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου, ὅπου δέχθηκαν τίς εὐχὰς καὶ τὸ θερμὸ καλωσόρισμα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, τῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Λευκωσίας.

Ἀκολούθως, ξεναγήθηκε εἰς τοὺς χώρους τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἐπισκέφθηκε τὰ ἰδιαίτερα δώματα τοῦ μακαριστοῦ Ἐθνάρχου Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', τὰ ὁποία σήμερα ἔχουν πάρεμ μουσειακὸ χαρακτῆρα, ἐνῶ ἐπισκέφθηκε καὶ τὸν βαρῆως ἀσθενοῦντα Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο πρ. Κύπρου κ. Χρυσόστομο.

#### 23ος ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ ΑΓΑΠΗΣ ΑΓΝΟΟΥΜΕΝΩΝ

Στὸ περιθώριον τοῦ προγράμματός του ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος συμμετέσχε εἰς τὴν Συνέντευξιν Τύπου ἐνόψει τοῦ 23ου Μαραθωνίου Ἀγάπης τοῦ Παγκυπρίου Ταμείου Ἀγνοουμένων τῆς τουρκικῆς εἰσβολῆς τοῦ 1974.

Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Διάσκεψης, τὸν λόγο πρῶτος ἔλαβε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Χρυσόστομος, ὁ ὁποῖος μίλησε ὡς ἑξῆς:



## ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ

ΤΗΣ Α.Μ. ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ  
κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ  
ΤΥΠΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΟΥ  
23ου ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΥ ΑΓΑΠΗΣ ΑΓΝΟΟΥΜΕΝΩΝ

Μία παροιμία τονίζει ότι «αὐτὸς ποὺ λέγει τὴν ἀλήθεια, δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ πολλὰ λόγια»! Καὶ ἐμεῖς θὰ εἴμαστε σύντομοι, γιατί μιλοῦμε μὲ τὴ γλῶσσα τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς εὐκρινείας.

Ὡς Ἐκκλησία τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα καὶ ὡς Κυπριακὸς Ἑλληνισμὸς χαίρομαστε ἰδιαίτερα, γιατί ἔχουμε τὴν ἐξαιρετικὴ τιμὴ καὶ τὴν ἰδιαίτερη εὐτυχία νὰ ὑποδεχόμαστε, καὶ νὰ ἔχουμε ἀνάμεσά μας, τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος καὶ ἀγαπητὸ ἐν Χριστῷ ἀδελφὸ κ. Χριστόδουλο.

\* \* \*

Παρὰ ταῦτα, ὁμως, ἂς μᾶς ἐπιτραπεῖ νὰ τονίσουμε ὅτι ἡ χαρὰ μας δὲν εἶναι πλήρης καὶ ἡ εὐτυχία μας δὲν εἶναι ὀλοκληρωμένη. Καὶ τοῦτο, γιατί ὁ 23ος, στὴ σειρά, Μαραθῶνιος Ἀγάπης Ἀγνοουμένων φέρνει ἐνώπιόν μας τὸ πελώριο πρόβλημα τῶν Ἀγνοουμένων μας. Συντηρεῖ ἀκόμη γενικότερα στίς σκέψεις μας τὸ χρέος καὶ τὴν εὐθύνη ὄλων μας ἀπὸ τὴ συνεχιζόμενη τουρκικὴ εἰσβολὴ στὴ νῆσο μας.

Ἐκφράζουμε τὴν ἀγανάκτησή μας, γιατί, ἂν καὶ πέρασαν τριάντα τρία χρόνια ἀπὸ τὴ βάρβαρη τουρκικὴ εἰσβολὴ στὴν Κύπρο, στίς 20 Ἰουλίου 1974, ἐντούτοις τὸ καθαρὰ ἀνθρωπιστικὸ τοῦτο πρόβλημα τῶν Ἀγνοουμένων μας δὲν ἔχει, δυστυχῶς, ἀκόμη βρεῖ πειστικὲς ἀπαντήσεις στὰ καίρια καὶ συγκλονιστικὰ ἐρωτήματα, ποὺ ἀφοροῦν τὴν ἐξακρίβωση τῆς ζωῆς τῶν Ἀγνοουμένων μας, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη λόγῳ τῆς προκλητικῆς ἀπάθειας καὶ τῆς ἀδιαφορίας τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς. Εὐκρινῶς λυπούμαστε γιὰ τὸ κατάντημα τοῦ σημερινοῦ μας πολιτισμοῦ, ὅταν ἓνα τόσο ξεκάθαρα ἀνθρωπιστικὸ πρόβλημα παραμένει γιὰ τόσα χρόνια ἄλυτο.

Ἀξιοποιοῦμε τὴν εὐκαιρία τῆς σημερινῆς δημοσιογραφικῆς διάσκεψης, γιὰ νὰ καλέσουμε τὸν ἀπροσκύνητο λαὸ μας νὰ ἀγκαλιάσει καὶ ἐφέτος μὲ ὅλη τὴ θέρμη τῆς ἀγάπης τοῦ τὸν Μαραθῶνιο Ἀγάπης Ἀγνοουμένων καὶ νὰ συμβάλλει στὴν ἐπιτυχία του.

Ἵπογραμμίζουμε, ἀκόμη, καὶ διακηρύσσουμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς νήσου μας δὲν θὰ ὑποστείλει τὴ σημαία. Ἀντίθετα, θὰ συνεχίσει νὰ βρίσκεται στὴν πρωτοπορία τοῦ ἀγώνα γιὰ τὴν ἐξακρίβωση τῆς ζωῆς καὶ τοῦ τελευταίου Ἀγνοουμένου μας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀπόδοση δικαιοσύνης σ' αὐτὸν τὸ μαρτυρικὸ τόπο.

Στὴν προσπάθεια καὶ στὸν ἀγώνα μας αὐτό, Μακαριώτατε ἅγιε Ἀδελφέ, εἴμαστε σίγουροι ὅτι θὰ συνεχίσουμε νὰ ἔχουμε καὶ στὸ μέλλον καὶ τὴ δική Σας ἀδελφικὴ βοήθεια καὶ συμπαράσταση. Τὴ βοήθεια καὶ τὴ συμπαράσταση τῆς ἀδελφῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς Μητέρας Πατρίδας. Ἰδιαίτερα, οἱ συγγενεῖς τῶν Ἀγνοουμένων μας ἀναμένουν, Μακαριώτατε ἅγιε Ἀδελφέ, νὰ ἀντλήσουν ἀπὸ τοὺς λόγους τῆς πατρικῆς Σας ἀγάπης θάρρος, δύναμη καὶ ἐνίσχυση στὸν ἀσήκωτο πόνο τους καὶ στὴ φοβερὴ δοκιμασία τους.

Ἐνῶστε, Μακαριώτατε ἅγιε Ἀδελφέ, τίς εὐχὲς καὶ προσευχὲς Σας μὲ τίς δικές μας, ὥστε ὁ ἐφετινὸς νὰ εἶναι καὶ ὁ τελευταῖος Μαραθῶνιος Ἀγάπης Ἀγνοουμένων, ποὺ γίνεται, καὶ σύντομα νὰ μᾶς ἀξιώσει ὁ Θεὸς νὰ γευθοῦμε τὴ μεγάλη καὶ μοναδικὴ χαρὰ τῆς δικαίωσης τοῦ κοινοῦ μας ἀγώνα, μὲ τὴν ἐπίλυση καὶ τοῦ καθαρὰ ἀνθρωπιστικοῦ μας αὐτοῦ προβλήματος τῶν Ἀγνοουμένων μας. Εὐχαριστοῦμε.

Ἀπὸ τὴ μεριά του, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος, μιλώντας στοὺς παρευρισκομένους παρατήρησε χαρακτηριστικὰ: «Ἐκφράζω τὸν ἀποτροπιασμό μου καὶ τὴν ἀγανάκτησή μου γιὰ τὸ γεγονὸς ὅτι, ἔπειτα ἀπὸ 33 χρόνια, δὲν ἔχουν δοθεῖ πειστικὲς ἀπαντήσεις γιὰ τὴν τύχη τῶν ἀγνοουμένων τῆς τουρκικῆς εἰσβολῆς. Δὲν εἶναι δυνατὸν στὸν αἰῶνα μας, ποὺ καίγονται λιβανωτοὶ στὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα, νὰ μὴ γίνονται σεβαστὰ τὰ δικαιώματα τῶν ἀγνοουμένων καὶ τῶν οἰκογενειῶν τους... Οἱ Ἕλληνες σεβόμαστε καὶ ζῶντες καὶ νεκροὺς. Ἄν ὑποτεθεῖ ὅτι οἱ ἀγνοούμενοι δὲν βρίσκονται στὴ ζωὴ, ἔχουμε δικαίωμα νὰ βροῦμε τοὺς τάφους τους γιὰ νὰ ἐπιτελέσουμε τὸ χρέος μας ἀπέναντι στὴ μνήμη τους...»

Τέλος, ὁ Μακαριώτατος, ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προσέφερε στὸ Ταμεῖο τὸ συμβολικὸ ποσὸ τῶν 20.000 ΕΥΡΩ γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν σκοπῶν του.

ΕΠΙΣΚΕΨΗ  
ΣΤΗΝ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ

Στή συνέχεια, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Κύπρου κ. Χρυσόστομο Β΄, ἐπισκέφθηκε ἐπισήμως τὴν προσφυγικὴ καὶ ἐκτοπισμένη, λόγῳ τῆς τουρκικῆς κατοχῆς, Ἱερὰ Μητρόπολη Κυρηνείας, στὴν προσωρινή της ἔδρα στὴν κοινότητα «Πλατὺ Ἀγλατζιάς», τὴν ὁποία ἀδελφικῶς παρεχώρησε, ἐκ τῆς Κανονικῆς του δικαιοδοσίας, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Χρυσόστομος.

Στὴν ἔδρα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ἐπιφυλάχθηκε θερμὴ καὶ ἐνθουσιώδης ὑποδοχὴ πρὸς τὸν Προκαθήμενο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τὸν Πανιερώτατο Μητροπολίτη Κυρηνείας κ. Παῦλο, ὁ ὁποῖος ἦταν ἐπικεφαλῆς τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου τῆς Μητροπόλεώς του, τῶν Ἀρχῶν καὶ τοῦ εὐσεβοῦς ποιμνίου του.

Ἀκολούθησε ἐπίσημη Δοξολογία στὸν Μητροπολιτικὸ Ναὸ Ἀποστόλου Ἀνδρέου, στὴν ὁποία ἔδωσαν τὸ παρὼν ὁ Βουλευτὴς Κυρηνείας κ. Σοφοκλῆς Φυττῆς, ὁ Δήμαρχος Ἀγλατζιάς κ. Ἀνδρέας Πέτρου, ἡ Δήμαρχος Κυρηνείας κ. Μαρία Ἰωάννου, ὁ Δήμαρχος Καραβᾶ κ. Ἰωάννης Παπαϊωάννου, καθὼς καὶ ὁ Δήμαρχος Λαπήθου.

Στὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας ὁ Ποιμενάρχης τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας προσφώνησε τὸν ὑψηλὸ του ἐπίσκεπτη μὲ λόγια ἄκρως θερμὰ καὶ συγκινητικά:

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ κ. ΠΑΥΛΟΥ

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλε,

Χριστὸς Ἀνέστη!

Σᾶς καλωσορίζουμε στὴ νῆσο τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα, τοῦ Ἁγίου Ἡρακλειδίου καὶ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος. Σᾶς ὑποδεχόμεθα μετὰ τῆς συνοδείας σας στὴ νῆσο τῶν Ἁγίων, ἡ ὁποία εἶναι ποτισμένη μὲ τὰ αἵματα τῶν μαρτύρων τῆς Πίστεως καὶ τῶν ἡρώων τῆς πατρίδος.

Δυστυχῶς, δὲν ἀξιωθήκαμε τῆς χαρᾶς νὰ σᾶς ὑποδεχοῦμε στὸν Καθεδρικὸ Ναὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μι-

χαήλ, τὴ μόνιμη ἔδρα μας, στὴν ὁμορὴ Κερύνειά μας, τὸ διαμάντι τῆς Κύπρου καὶ ἡ καθέδρα τοῦ προκατόχου μας Ἁγίου ἐνδόξου ἱερομάρτυρος Θεοδότου.

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολη Κυρηνείας, πλούσια σὲ ἱστορία καὶ παράδοση, ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένει σκλαβωμένη καὶ σταυρωμένη, καὶ νὰ ὑφίσταται τὴν καταστροφικὴ μανία τῶν κατοχικῶν στρατευμάτων. Οἱ Τούρκοι καὶ οἱ ἐδῶ ἐγκάθετοὶ τοὺς συνεχίζουν ἐπὶ συστηματικῆς βάσεως νὰ καταπατοῦν τὶς περιουσίες μας, νὰ ἀνασκάπτουν τοὺς τάφους τῶν προγόνων μας, νὰ βεβηλώνουν τὶς ἐκκλησίες μας, μετατρέποντάς τις σὲ στάβλους ζώων, ἀποθήκες, χώρους διασκέδασης καὶ μουσουλμανικὰ τεμένη. Ναοὶ καὶ παρεκκλήσια ἀπογυμνώνονται, τοιχογραφίες ἀφαιροῦνται, ἱερὰ σκευὴ ἀρπάζονται καὶ γίνονται ἀντικείμενο ἐμπορίου τῆς διεθοῦς παράνομης ἀγορᾶς. Τὸ κατοχικὸ καθεστῶς ἔχει λεηλατήσει ἀνεκτίμητους πνευματικὸς θησαυροὺς καὶ ἐπιτεύγματα πολιτισμοῦ, ποὺ διατηρήθηκαν μὲ σεβασμὸ ἐπὶ αἰῶνες.

Ἡ καταστροφή τῆς θρησκευτικῆς καὶ πολιτισμικῆς κληρονομιάς τοῦ νησιοῦ μας καὶ τὸ ἐθνικὸ ξεκαθάρισμα συντελέστηκαν, ἀσφαλῶς, γιὰ νὰ ἀλλοιώσουν τὸ δημογραφικὸ χαρακτῆρα τῶν κατεχομένων ἐδαφῶν μας, νὰ ξεριζώσουν τὴν Πίστη καὶ νὰ ἐξαφανίσουν τὴν Ἑλληνορθόδοξη Παράδοση τοῦ τόπου μας. Ἐπανειλημμένως ἔχουμε καταγγείλει τὴ θηριωδία καὶ τὴ βαρβαρότητα τῶν Τούρκων.

Οἱ ἄρχοντες καὶ ὁ προσφυγοποιημένος λαὸς τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐπαρχίας τῆς Κερύνειας, ἀτενίζοντας τὸ πρόσωπό σας ἐναποθέτουν πολλὰς ἐλπίδες ὅτι θὰ χρησιμοποιήσετε τὴν ἐπιρροή σας, ἀπαιτώντας συμπαραστάση ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς μας Ἑλλαδίτες, τὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση καὶ τὴν πολιτικὴ Ἡγεσία τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἀνυψώνοντας φωνὴ διαμαρτυρίας στοὺς Εὐρωπαίους ἐταίρους μας, γιὰ νὰ σταματήσει ἐπιτέλους ὁ συνεχιζόμενος ἀνελέητος καὶ ἀσταμάτητος βανδαλισμὸς εἰς βάρος τῶν Χριστιανικῶν μας μνημείων.

Ἐὰν ἡ Κύπρος θυσιασθεῖ χάριν μιᾶς εὐθραυστης Ἑλληνοτουρκικῆς φιλίας, αὐτὸ θὰ εἶναι ἡ ἀπαρχὴ νέων δεινῶν καὶ ταπεινώσεων τοῦ Ἔθνους. Μὲ τὸ καταπελτικὸ καὶ ὑπερήφανο ΟΧΙ τῆς πλειοψηφίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, τὸ ὁποῖο οἱ Ἕλληνες τῆς Κύπρου ἐξέφρασαν ἐνσυνείδητα καὶ δημοκρατικά

στο Δημοψήφισμα, ξεσκεπάστηκαν τὰ τεχνάσματα τῶν ἐνδοτικῶν, καταρρίφθηκαν οἱ ἀτεκμηρίωτες κινδυνολογίες, ἀκυρώθηκαν προσωρινὰ οἱ ξένες δολοπλοκίες, ἀποτράπηκε ὁ σταδιακὸς ἀφελληνισμὸς τοῦ νησιοῦ μας καὶ διασώθηκε ἡ Κυπριακὴ Δημοκρατία, ἡ ὁποία ἀκεραία εἰσηλθε στὴν Ἐνωμένη Εὐρώπη.

Στὴ σημερινὴ ἐποχὴ τῆς παγκοσμιοποίησης ξένα κέντρα λήψεως ἀποφάσεων ἐξακολουθοῦν νὰ σχεδιάζουν τὴν ἀλλοίωση τῆς πολιτιστικῆς καὶ ἐθνικῆς μας ταυτότητας, ὥστε νὰ ἀποδυναμωθεῖ ἡ Ὁρθόδοξη αὐτοσυνειδησία καὶ νὰ ἀλλοιωθεῖ ἡ ἑλληνικὴ ἰδιοπροσωπία τοῦ λαοῦ μας. Ὅμως ὁ ἀδούλωτος Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς λαὸς διατρανώνει καὶ πάλι τὴ θέλησή του νὰ μὴν ὑποκύψει σὲ πιέσεις, νὰ μὴν ἐνδώσει σὲ νόθευσεις, νὰ μὴν λυγίσει, ἀλλὰ νὰ ἀντισταθεῖ, νὰ ἀγωνισθεῖ γιὰ νὰ ἐξακριβώσει τὴν τύχη τῶν ἀγνοουμένων του, νὰ ἀνατρέψει τὰ τετελεσμένα τῆς τουρκικῆς εἰσβολῆς καὶ νὰ ἐπιβάλει λύση Εὐρωπαϊκὴ, ἡ ὁποία θὰ συνάδει μὲ τὸ Διεθνὲς Δίκαιο καὶ θὰ εἶναι συμβατὴ μὲ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα.

Δὲν θὰ δεχθοῦμε τὴν ἐπιχειρούμενη ἀπονέκρωση τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως καὶ τὴν καταπάτηση τῆς Πίστεως, ἐπειδὴ τὸ θέλουν εἴτε ἡ ψευτοδιανόηση εἴτε οἱ μεγάλες Δυνάμεις τῆς Δύσεως. Ἡ ἱστορία διδάσκει ὅτι μόνον ἂν διατηρήσουμε ἀνόθευτη τὴ σὺζουσα Εὐαγγελικὴ Ἀλήθεια καὶ ἀκέραιη τὴν Ἐθνικὴ μας Παράδοση, θὰ μποροῦμε νὰ προσφέρουμε λύση στὰ σύγχρονα προβλήματα καὶ τὰ ἐθνικὰ ἀδιέξοδα.

Στοὺς δύσκολους καιροὺς ποὺ διανύουμε, δὲν μᾶς διαφεύγει ὅτι ὁ Παντοδύναμος Θεὸς εἶναι τὸ μοναδικὸ στήριγμα καὶ ἡ καταφυγὴ μας. Χρειάζεται ὅμως πίστη ζωντανή, ταπείνωση, μετάνοια, ἐνότητα, συστράτευση καὶ ὁμοψυχία. Τότε θὰ μπορεῖ νὰ ἀποκατασταθεῖ ἡ νομιμότητα καὶ ἡ δικαιοσύνη σὲ ὁλόκληρη τὴν ἐπικράτεια τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, ὅπως αὐτὴ ἔχει διαφυλαχθεῖ μὲ τὴν ἀπόρριψη τοῦ διχοτομικοῦ Σχεδίου Ἀνάν.

Ὅταν ὁ Παντοδύναμος Θεὸς ἐπεμβαίνει, τότε τὰ ἀνθρώπινα, ὅσο δύσκολο καὶ ἂν φαίνεται αὐτὸ στὸ σύγχρονο ἄνθρωπο, ὑποκύπτουν στὴ Θεία Βουλή. Ὁ Ἄναστας Ἰησοῦς θὰ μᾶς βοηθήσει νὰ ἀπελευθερώσουμε καὶ νὰ ἐπανακτήσουμε τὰ σκλαβωμένα ἐδάφη μας, καὶ νὰ ἐγκαινιάσουμε καὶ νὰ ἐπαναλειτουργήσουμε τὶς συλημένες ἐκκλησιές μας, ἐὰν ἐμεῖς μετα-

νοημένοι γιὰ τὶς μέχρι τώρα ἁμαρτίες μας ζητήσουμε τὸ ἔλεός Του.

Μακαριώτατε καὶ ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ Ἀδελφοί,

Εὐχεσθε μαζί μὲ τὴ χαρὰ τῆς Ἀναστάσεως νὰ ζήσουμε καὶ τὴ χαρὰ τῆς ἀνάστασης τῆς Κύπρου μας. Τότε ἐλεύθεροι καὶ δικαιωμένοι θὰ ἐπιστρέψουμε στὰ σκλαβωμένα ἐδάφη τοῦ ὁμορφου νησιοῦ μας καὶ στὴν ἀγαπημένη Κερυνειώτικη γῆ μας, ὅπου θὰ ἔχουμε τὴ δυνατότητα νὰ σᾶς ὑποδεχθοῦμε, καὶ δεόντως νὰ σᾶς φιλοξενήσουμε.

Μακαριώτατε,

Σᾶς εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴν ἐπίσκεψή σας, καθὼς καὶ γιὰ τὴν εὐλογία ποὺ προσφέρετε σήμερα στὸ προσφυγοποιημένο ποιμνίό μας.

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος ἀντιφώνησε ὡς ἑξῆς:

#### ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΗ

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΙΝ ΑΥΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΝ ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ κ. ΠΑΥΛΟΝ

- Πανιερώτατε Μητροπολίτα Κυρηνείας καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφὲ κ. Παῦλε,
- Ἐξοχώτατοι ἐκπρόσωποι τῆς πολιτειακῆς καὶ πολιτικῆς ἡγεσίας,
- Ἐντιμώτατοι ἐκπρόσωποι τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως,
- Ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,

#### ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

Εἶναι εὐνόητη ἡ συγκίνηση ἀπὸ τὴν ὁποία διακατεχόμεθα ὅλοι κατὰ τὴ συνάντησή μας αὐτὴ μὲ τὴν Ἰμετέρα Σεβασμιότητα. Ἡ συγκίνησή μας εἶναι μεγάλη, γιατί στὸ πρόσωπό Σας βλέπουμε τὸν δεινῶς δοκιμαζόμενο γιὰ τρεῖς καὶ πλέον δεκαετίες εὐλαβῆ λαὸ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κερυνείας, ὁ ὁποῖος βιώνει στὴ σάρκα του τὶς τραγικὲς συνέπειες τῆς βίαιης ἐκτοπίσεως ἀπὸ τὶς ἐστίες του καὶ ἀπὸ τὴν ἱερὴ γῆ τῶν πατέρων του, κατὰ παραβίαση κάθε ἔννοιας δικαίου καὶ διεθνοῦς νομιμότητας. Ἡ συγκίνησή μας ὅμως γίνεται μεγαλύτερη, γιατί ὅλοι ἔχουμε τὴ βεβαιότητα τῆς ἐλπίδας ὅτι πλησιάζει ὁ καιρὸς γιὰ τὴν ἐπιστροφή τοῦ



ποιμνίου Σας στίς ἐστίες του καὶ γιὰ τὴ σύναξή του στοὺς ἱερούς ναοὺς τῆς Μητροπόλεώς Σας. Ἡ βεβαιότητα αὐτὴ πηγάζει ἀπὸ τὸν τηλαυγῆ φάρο τῆς ὀρθοδόξου πίστεώς μας, πολλῶ δὲ μᾶλλον καθ' ἣν στιγμὴν τῆς θεοσώστου Ἑμῶν λαχούσης παροικίας προΐσταται «*ἀνὴρ ἱεροπρεπής, καὶ κεκοσμημένος ὑφ' ἀπάντων τῶν προσόντων, τῶν εἰς ποιμένα ἀρμοζόντων τῆς λογικῆς ποιμνῆς τοῦ Χριστοῦ*». Ἐκεῖ θὰ συναντηθοῦν τὰ διασκορπισμένα μέλη τοῦ σώματος τῆς στρατευομένης ἐκκλησίας μὲ τοὺς προαπελθόντες ἁγίους καὶ μάρτυρας τῆς πίστεώς μας τῆς θριαμβευούσης Ἐκκλησίας εἰς μίαν Δοξολογικὴν καὶ Εὐχαριστιακὴν Σύναξιν. Ἐκλήθητε, ἅγιε Ἀδελφέ, νὰ ποιμάνετε τὸν πιστὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ στὴ δοκιμαζομένη Μητρόπολη Κυρηνείας μὲ τὴ μακρὰ σειρὰ τῶν διαλαμπάντων ἱεραρχῶν, ἀπὸ Θεοδότου τοῦ ἁγίου (δ' αἰ.) μέχρι καὶ τοῦ ἔθνομάρτυρος Μητροπολίτου Λαυρεντίου († 1821), ποιούμενος «*οὐ περὶ χρημάτων τὸν ἀγώνα... ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς*».

Ἡ Ἐκκλησία διατηρεῖ ζωντανὴ πάντοτε τὴν ἐλπίδα, ἢ ὅποια βεβαιώνεται εἰς τὸ πρόσωπό Σας καὶ δηλώνει ὅτι ἡ σιωπηλὴ Λειτουργία συνεχίζεται στοὺς κλειστοὺς ἱερούς ναοὺς μὲ τελεουργὸ τὸν ἴδιο τὸν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ συλλειτουργοὺς Του τοὺς ἁγίους Του καὶ ὅλους τοὺς προαπελθόντας προκατόχους Σας εἰς τὸν δοκιμαζόμενο τόπο τῆς Μητροπόλεως Κηρυνείας. Ὁ ἀποστολικὸς μαθητὴς ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος, πορευόμενος τὴν ὁδὸν τοῦ μαρτυρίου ἀπὸ τὴν Ἀντιόχεια πρὸς τὴ Ρώμη, ἐζήτηε μὲ τίς ἐπιστολές του πρὸς τίς Ἐκκλησίες τῆς Μ. Ἀσίας νὰ προσεύχονται γιὰ τὴ δοκιμαζομένη Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας, ἀλλὰ διεκήρυσσε καὶ τὴ βεβαιότητά του ὅτι κατὰ τὴν ἀπουσία του ἀνέλαβε τὴ διαποίμανσή της ὁ ἴδιος ὁ Χριστός: «*Χριστὸς ἐπισκοπήση καὶ ἡ ὑμῶν ἀγάπη*» τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας.

Ἡ διαχρονικὴ αὐτὴ συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας ἐκφράσθηκε πάντοτε μὲ ἐντυπωσιακὴ συνέπεια καὶ συνέχεια σὲ ὅλες τίς θεσμικὲς λειτουργίες της, γι' αὐτὸ θεωρεῖ πάντοτε ποιμαίνοντες τοὺς Ἀρχιερεῖς τῶν ἐμπεριστάπων Μητροπόλεων, μὲ τὴ βεβαιότητα τῆς ἐλπίδας ὅτι ἡ διασκορπισμένη ποιμνὴ θὰ ἐπισυναχθῆ μὲ τὸν ποιμένα της γύρω ἀπὸ τὴν Τράπεζα τοῦ Κυρίου καὶ θὰ συνεχισθῆ ἢ κοινωνία τῶν ἐν οὐρανοῖς ἁγίων μὲ τὴ στρατευομένη ἐπὶ τῆς γῆς τοπικὴ Ἐκκλη-

σία σὲ μία εὐφρόσυνη κοινὴ λειτουργικὴ ἐμπειρία. Ὅλοι μας εὐχόμεθα καὶ προσευχόμεθα νὰ εὐδοκήσῃ ὁ Κύριος γιὰ νὰ ἔλθῃ σύντομα ἢ ἡμέρα αὐτὴ γιὰ νὰ ἐνωθῆ ἡ δοξολογία τοῦ οὐρανοῦ μὲ τὴν εὐχαριστία τῆς γῆς στοὺς καθιερωμένους τόπους τῆς κοινῆς προσευχῆς. Εἴσθε, Πανιερώτατε, προικισμένος παρὰ Θεοῦ μὲ στερεὰν καὶ ἀκλόνητον πίστιν, μὲ γνησίαν Χριστοκεντρικὴν εὐσέβειαν, μὲ ἀνύστακτον ποιμαντικὴν φροντίδα καὶ μέριμναν διὰ τὸ Ποίμνιόν Σας, μὲ ἐνάρετον καὶ διδάσκοντα καθαρὸν βίον, μὲ ἔκδηλον πατριωτισμόν, μὲ ἀνυπόκριτον ἀγάπην πρὸς Κλῆρον καὶ Λαὸν καὶ μὲ θεολογικὴν καὶ πνευματικὴν κατάρτισιν οὐ τὴν τυχοῦσαν. Ἡ παρουσία Σας οὐ μόνον εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα τῆς πρεσβυγενοῦς καὶ ἱστορικῆς Ἐκκλησίας Σας, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἔθνικα ἐξ ὧν ἐξαρτῶνται ἢ ἑλληνικὴ αὐτοσυνειδησία τῶν Κυπρίων καὶ ὁ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν μόνιμος προσανατολισμὸς των, συνιστᾷ μίαν πολύτιμον καὶ εὐεργετικὴν παρέμβασιν, μίαν φωνὴν διάτορον καὶ ἀνυποχώρητον ἐν τῇ διεκδικήσει τῶν δικαίων τῆς μαρτυρικῆς νήσου σας. Εἶναι τὸ ἀδούλωτον φρόνημα τοῦ Ἑλληνοῦ Ἱεράρχου, τὸ ὑποβάλλον τὴν ὑπερήφανον συμπεριφορὰν ἐναντι παντὸς ὅστις ἐπιβουλεύεται τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν καὶ μεθοδεύει τὸν ἠθικὸν ἐξανδραποδισμόν τοῦ λαοῦ. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἔχετε, ἤδη, καθιερωθῆ στίς συνειδήσεις τῶν Πανελλήνων ὡς Ἱεράρχης τῆς παρρησίας καὶ τῆς ἱστορικῆς μνήμης καὶ ὡς ποιμὴν μὴ διστάζων νὰ ἐπιδίδεται καθημερινῶς εἰς αὐτοθυσιαστικὴν παρέμβασιν ὅπου, ὅποτε καὶ ὅπως δεῖ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀπαραγράπτων δικαιωμάτων τοῦ ποιμνίου σας. Ἦδη ἢ ἐκ μέρους τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Χρυσόστομου προσωρινὴ ἐκχώρησις ἐδαφικῆς περιφερείας ἐκ τῆς Ἱερᾶς αὐτοῦ Ἀρχιεπισκοπῆς εἰς τὴν ὑμετέραν δικαιοδοσιακὴν ποιμαντικὴν εὐθύνην συνιστᾷ ὄχι μόνον γενναίαν ἀδελφικὴν χειρονομίαν, ἀλλὰ καὶ ἐλπιδοφόρον κίνησιν, ἢ ὅποια ἀπὸ τῆς προσωρινότητος ἐκκινούσα, τὴν μονιμότητα τῆς ἐλευθέρας Κηρυνείας ὡς ἀρραβῶν ἐν τοῖς πράγμασιν εἰκονίζει. Πανιερώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

Εὐχόμεθα ὅπως ἐξακολουθήσητε τὴν δεξιὰ πηδαλιουχίαν τοῦ θεοτεύκτου σκάφους τῆς κατὰ Κυρήναιαν παροικούσης Ἐκκλησίας, πρὸς δόξαν τοῦ ἐν Τριάδι





Στιγμιότυπο από την συνάντηση του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Χριστοδούλου με τον Πρόεδρο της Κύπρου κ. Τάσσο Παπαδόπουλο.

Θεού και εύκλειαν της Αγιοτάτης ήμων Ἐκκλησίας, ἐπ' ἀγαθῷ δὲ τῆς ἐμπειστευμένης ὑμῖν Θεολέκτῳ Ποίμνῃς.

Ἀκολούθησε συνάντηση με τὸν Ἱερὸ Κλῆρο, τὶς Ἀρχές καὶ τὸν λαὸ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυρηνείας στὴν παρακείμενη μεγάλη αἴθουσα τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ.

#### ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

##### ΜΕ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Λίγο πρὶν τὸ μεσημέρι, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Κύπρου κ. Χρυσόστομο Β', συναντήθηκε με τὸν Πρόεδρο τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας κ. Τάσσο Παπαδόπουλο, στὸ Προεδρικό Μέγαρο.

Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς συνάντησης, ἡ ὁποία κράτησε περίπου μία ὥρα καὶ διεξήχθη σὲ φιλικὸ καὶ θερμὸ κλίμα, ὁ κ. Παπαδόπουλος χαρακτήρισε ἱστορικὴ τὴ στιγμή τῆς ἐπίσκεψης τοῦ Μακαριωτάτου καὶ τὸν συνεχάρη γιὰ τὶς σωστὲς καὶ συνετὲς θέσεις πού ἐκφρά-

ζει διαχρονικὰ γιὰ τὸ Κυπριακό, καθὼς καὶ γιὰ τὴ βοήθεια τὴν ὥρα τῆς κρίσης τῆς Κύπρου σχετικὰ μετὸ σχέδιο Ἀνάν. Ὅπως τόνισε χαρακτηριστικὰ, «πολλοὶ εἶναι οἱ φίλοι, ὅταν βρῖσκεσαι σὲ θέση ἰσχύος, ἀλλὰ τὴν ὥρα τῆς ἀνάγκης οἱ φίλοι εἶναι λίγοι καὶ πολυτιμώτατοι».

Στὴ συνέχεια, ὁ κ. Παπαδόπουλος ἀναφέρθηκε στὸ πολυσυζητημένο Σχέδιο Ἀνάν καὶ ὑπεστήριξε ὅτι οὐδέποτε δέχθηκε τὴν ἐφαρμογὴ του, παρὰ μόνο τὴ διενέργεια δημοψηφίσματος γι' αὐτό. Σχετικὰ μετὸ μέλλον τοῦ Κυπριακοῦ Προβλήματος σημείωσε: «Ἀγωνιζόμαστε νὰ δεχθεῖ ἡ Τουρκία οὐσιαστικὲς συνομιλίες καὶ νὰ κατανοήσει ὅτι δὲν ὑπάρχει ζήτημα ἐπαναφορᾶς τοῦ Σχεδίου Ἀνάν. Πιστεύω ὅτι ἀκολουθοῦμε τὴν μόνη ὑπάρχουσα καὶ σωστὴ γραμμὴ γιὰ τὸ Κυπριακό».

Ἀκολούθως, ὁ κ. Πρόεδρος ἐξήρε τὶς σχέσεις Ἐκκλησίας-Κράτους στὴν Κύπρο καὶ ἐξέφρασε τὴν ἱκανοποίησή του γιὰ τὴ συνεργασία μετὸν νέο Ἀρχιεπίσκοπο κ. Χρυσόστομο Β', τόσο στὸ ἐθνικὸ ὅσο καὶ σὲ εὐρύτερα κοινωνικὰ ζητήματα. Κατέληξε δὲ λέγο-



Στιγμιότυπο από τὸ Τρισάγιο στὰ Φυλακισμένα Μνήματα πὺν τέλεσε ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος εἰς μνήμην τῶν ἀπαγχονισθέντων καὶ πεσόντων μαχητῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀγῶνος τῆς Κύπρου (1955-59).

ντας ὅτι «Εἶναι ἀστεῖο νὰ λέμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ὑπῆρξε καὶ ἐθναρχοῦσα, δὲν ἔχει λόγο καὶ ρόλο στὶς ἐθνικὲς μας ἐξελίξεις».

Ἀπὸ τὴν πλευρὰ του, ὁ Μακαριώτατος κ. Χριστόδουλος εὐχαρίστησε γιὰ τὴ θερμὴ ὑποδοχὴ καὶ ἐπεσήμανε ὅτι τὰ ἐθνικὰ θέματα εἶναι ὑπερκομματικὰ καὶ ἐνδιαφέρουν τὴν Ἐκκλησία διαχρονικά. «Ὡς Ἐκκλησία», τόνισε, «μελετήσαμε τὸ Σχέδιο Ἀνὰν καὶ εἶδαμε ὅτι ὁδηγοῦσε στὴ διάλυση τῆς κρατικῆς ὑποστάσεως τῆς Κύπρου καὶ στὸν ἀφελληνισμό τῆς νήσου. Στὸ πρόσωπό Σας ἀναγνωρίζουμε τὸν γνήσιο πατριώτη καὶ ἀγωνιστῆ, πὺν σκέπτεται καὶ ἐργάζεται διαρκῶς γιὰ τὸ καλῶς νοούμενο συμφέρον τοῦ τόπου του. Σᾶς διαβεβαιώνουμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος θὰ εἶναι πάντα κοντὰ στὰ δίκαια τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ... Χαίρω, διότι ἀναγνωρίζετε τὸν ρόλο τῆς Ἐκκλησίας στὴν ἐπίλυση τοῦ Κυπριακοῦ Προβλήματος, καθὼς καὶ γιὰ τὶς ἀγαθότατες σχέσεις Σας μὲ Αὐτὴν καὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Χρυσόστομο Β΄,

πὺν συναντᾶ στὸ πρόσωπό Σας ἕναν θερμὸ συναντιλήπτορα».

Στὴ συνέχεια, οἱ δύο ἄνδρες μίλησαν γιὰ τοὺς βανδαλισμοὺς καὶ τὴν ἱεροσυλία πὺν ὑφίστανται ἱεροὶ τόποι (Ναοὶ καὶ Μονές) στὰ Κατεχόμενα καὶ ὁ Μακαριώτατος κ. Χριστόδουλος, ἐπισημαίνοντας τὴν ἀνάγκη διαρκοῦς ἀγῶνα γιὰ τὴν εὐαισθητοποίηση τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης ὡς πρὸς τὸ θέμα αὐτό, εἶπε ὅτι «ἡ σιωπὴ εἶναι ἀτιμία».

Ἐξερχόμενος τοῦ Προεδρικοῦ Μεγάρου, ὁ Μακαριώτατος προέβη στὴν ἀκόλουθη δήλωση πρὸς τὰ Μ.Μ.Ε.:

«Εἶχαμε ἐγκάρδια συνομιλία μὲ τὸν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας τῆς Κύπρου στὰ πλαίσια τῆς ἐπίσημης ἐπίσκεψῆς μας ἐδῶ στὴ Μεγαλόνησο. Ὁ κ. Πρόεδρος μᾶς ἀνέλυσε τὸ Ἐθνικὸ πρόβλημα καὶ τὶς δυσκολίες πὺν ἔχει καὶ μᾶς εὐχαρίστησε γιὰ τὴν συμπαράσταση τὴν ὁποία, ὡς Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἔχουμε προσφέρει καὶ τὰ προβλήματα πὺν ἀντιμετωπίζει ἡ Κυπριακὴ Κυβέρνηση. Μίλησε, ἐπίσης καὶ γιὰ τὴ συ-





‘Ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Χριστόδουλος κατά την επίσκεψή του στον τόπο απαγχονισμού των αγωνιστών της ΕΟΚΑ (1955-59).

μπαράσταση την οποία έχει από τις εκάστοτε Έλληνικές Κυβερνήσεις και από τη σημερινή.

Διαβεβαιώσαμε τον κ. Πρόεδρο ότι θα είμαστε πάντα συμπαραστάτες στον Κυπριακό Έλληνισμό, για κάθε δίκαιη διεκδίκησή του, για την απελευθέρωση των κατεχομένων εδαφών, για την επιστροφή των προσφύγων στίς εστίες τους και, γενικότερα, για την επίλυση και όλων των άλλων συναφών προβλημάτων αυτού του τόπου»

#### ΤΡΙΣΑΓΙΟ ΣΤΑ ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΑ ΜΝΗΜΑΤΑ

Από τις πλέον συγκινητικές στιγμές της επίσκεψης του Μακαριώτατου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Χριστοδούλου στην Έκκλησία της Κύπρου ήταν η επίσκεψή του στα «Φυλακισμένα μνήματα». Εκεί τον υπεδέχθησαν ο Πρόεδρος της Ελλάδος στην Κύπρο κ. Δημήτριος Ράλλης, ο Διοικητής της ΕΛ.ΔΥ.Κ. Συνταγματάρχης Αθανάσιος Κυριακόπουλος, Σύндеσμοι Αγωνιστών της Ε.Ο.Κ.Α., καθώς και συγγενείς των εκτελεσμένων του Κυπριακού Αγώνα 1955-1959.

‘Ο Μακαριώτατος τέλεσε Τρισάγιο και κατέθεσε στεφάνι δεκατριών ήρωομαρτύρων, από τους οποίους οι έννέα εκτελέστηκαν με απαγχονισμό στις Κεντρικές Φυλακές της Λευκωσίας, τρεις έπεσαν στο πεδίο της μάχης και ένας πέθανε σε στρατιωτικό νοσοκομείο, μετά τον τραυματισμό του σε μάχη. Το μοναδικό τους «έγκλημα» ήταν η αγάπη τους για την ελευθερία. Πρόκειται για τους: Μιχαλάκη Καραολή, Ανδρέα Δημητρίου, Ίάκωβο Πατάτσο, Ανδρέα Ζάκο, Χαρίλαο Μιχαήλ, Μιχαήλ Κουτσόφτα, Στέλιο Μαυρομάτη, Ανδρέα Παναγίδη, Ευαγόρα Παλληκαρίδη, Μάρκο Δράκο, Γρηγόρη Αύξεντίου, Στυλιανό Λένα, Κυριάκο Μάτση.

Την άθανασία τους δηλώνει επιγραφή στον τοίχο, στο βάθος του Κοιμητηρίου: «Τ’ άντρειωμένου ό θάνατος, θάνατος δέ λογίεται».

Μετά τό Τρισάγιο, ό Μακαριώτατος κ. Χριστόδουλος ξεναγήθηκε στους χώρους των φυλακών, καθώς και στον φρικτό χώρο των εκτελέσεων, όπου ακόμα και σήμερα η άγχόνη αίωρείται πάνω από την καταπακτή για να θυμίζει τους διωγμούς και τά πάθη των



Ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος καὶ ἡ συνοδεία του, μαζί με τὸν Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο Κύπρου κ. Χρυσόστομο Β΄ στὸν Τύμβο τῆς Μακεδονίτισσας (Μνημεῖο πεσόντων κατὰ τὴν Τουρκικὴ Εἰσβολὴ τοῦ 1974).

παιδιῶν τῆς Κύπρου γιὰ τὴν ἀνάκτηση τῆς ἐλευθερίας τους.

#### ΤΡΙΣΑΓΙΟ

##### ΣΤΟΝ «ΤΥΜΒΟ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΤΙΣΣΑΣ»

Ἀπὸ τὰ «Φυλακισμένα Μνήματα» ὁ Προκαθήμενος, τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετέβη στὸν «Τύμβο τῆς Μακεδονίτισσας», ὅπου τέλεσε Τρισάγιο καὶ κατέθεσε στεφάνι.

Ἀκολούθως ὁ Διοικητὴς τῆς 4ης Ταξιαρχίας Ταξίαρχος κ. Θεοφάνης Θεοφάνους παρουσίασε τὴν ἱστορία τοῦ χώρου καὶ τοῦ μνημείου. Πρόκειται γιὰ Στρατιωτικὸ Κοιμητήριο ποὺ βρίσκεται στὸ δυτικὸ ἄκρο τῆς Ἐγκωμης, προαστίου τῆς Λευκωσίας, ὅπου τὰ χαράματα τῆς 22ας Ἰουλίου 1974, κατέπεσε τὸ θρυλικὸ Noratlas «ΝΙΚΗ 4», ἓνα ἀπὸ τὰ δεκαπέντε ἀνάλογα ἀεροσκάφη, ποὺ μετέφεραν τὴν Α΄ Μοῖρα καταδρομῶν στὴν Κύπρο, ἐνῶ ἄλλα δύο ἀεροσκάφη δέχθηκαν πυρὰ, με ἀποτέλεσμα τὸν ἥρωικὸ θάνατο τριαντατριῶν (33) Ἀξιωματικῶν καὶ Ὀπλιτῶν.

Στὸ Κοιμητήριο, ἐπίσης, αὐτὸ βρίσκονται τὰ κενοτάφια Ἑλλαδιτῶν καὶ Ἑλληνοκυπρίων Ἀξιωματικῶν καὶ Ὀπλιτῶν ποὺ ἔπεσαν κατὰ τὴν Τουρκικὴ εἰσβολὴ τοῦ 1974, καθὼς ἐπίσης καὶ εἰκοσιπέντε (25) ἀνδρῶν ποὺ ἔπεσαν στὶς μάχες ΜΑΝΣΟΥΡΑΣ - ΚΟΚΚΙΝΩΝ τὸ 1964. Συνολικὰ, ὑπάρχουν 232 ἀτομικὰ καὶ 6 ὁμαδικὰ κενοτάφια ποὺ ἀντιστοιχοῦν σὲ 392 νεκρούς. Ἐπίσης, ὑπάρχουν τριανταεξὶ τάφοι ποὺ ἀντιστοιχοῦν σὲ ἰσάριθμους νεκρούς τῶν μαχῶν τοῦ 1974, τῶν ὁποίων ἡ ταυτότητα ἀναγνωρίστηκε με τὴν μέθοδο τοῦ DNA καὶ τῶν ὁποίων οἱ οἰκεῖοι ἐξέφρασαν τὴν ἐπιθυμία νὰ ταφοῦν στὸν χῶρο αὐτό.

Στὴ βάση τοῦ μνημείου δεσπόζει ἐγγάρακτη ἱστορικὴ ρήση τοῦ Ἐθνάρχου Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄, ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Ἡ ἐπιβίωση φυσικὴ καὶ ἐθνικὴ τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐδῶ καὶ τριανταπέντε σχεδὸν ἑκατονταετίες, ὀφείλεται στὴν ἀπαρασάλευτη προσήλωσή του πρὸς τὶς Ἑλληνικὲς πνευματικὲς ἀξίες, ὀφείλεται στὸν ἀρχέγονο ἀκατάλυτο δεσμό του με τὶς πηγὲς καὶ τὶς



ρίζες τῆς φυλετικῆς του προελεύσεως καὶ τῆς ἐθνικῆς του ὑποστάσεως. Αὐτοὶ οἱ πανάχραντοι δεσμοὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Κύπρου μὲ τὴν Ἑλλάδα διασταυρῶνται καὶ ταυτίζονται μὲ τὴν φύτρα τῆς ζωῆς του, μὲ τὴν ἴδια τὴ ζωὴ καὶ τὴν ὑπαρξὴ του καὶ εἶναι δεσμοὶ μόνιμοι καὶ ἀναλλοίωτοι πέρα ἀπὸ τὸ πρόσκαιρο καὶ τὸ ἐφήμερο, πάνω ἀπὸ κάθε ὑπολογισμό καὶ σκοπιμότητα»

Μακάριος Γ΄. Ἀθήνα 1977

ΤΡΙΤΗ 1 ΜΑΪΟΥ 2007

### ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΜΟΡΦΟΥ

Ἡ ἡμέρα ξεκίνησε μὲ τὴν ἐπίσημη ἐπίσκεψη τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου στὴν ἐκτοπισμένη Ἱερὰ Μητρόπολη Μόρφου, στὴν προσωρινή της ἔδρα τὴν πόλη Εὐρύχου.

Θερμὴ ὑποδοχὴ στὸν Προκαθήμενο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπεφύλαξαν ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης Μόρφου κ. Νεόφυτος, ὁ ἱερός Κληρὸς τῆς Μητροπόλεως, οἱ Ἀρχεῖς καὶ οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἀφίξη τοῦ Μακαριωτάτου τελέστηκε ἐπίσημη Δοξολογία στὸν Μητροπολιτικὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Εὐρύχου, στὸ τέλος τῆς ὁποίας ὁ Μητροπολίτης Νεόφυτος προσφώνησε, ἀπὸ στήθους, τὸν ἐξ Ἑλλάδος ὑψηλὸ ἐπισκέπτη ὡς ἐξῆς:

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ  
ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΜΟΡΦΟΥ  
κ. ΝΕΟΦΥΤΟΥ  
(Περίληψη)

«Μακαριώτατε,

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολη Μόρφου εἶναι γιὰ ἐσᾶς οἰκεία, τὴ γνωρίζετε καλὰ καὶ αἴτιος γι' αὐτὸ εἶναι ὁ μακαριστὸς προκατόχος μου Μητροπολίτης Χρῦσανθος, οἱ πνευματικοὶ σας δεσμοὶ μὲ τὸν ὁποῖον σᾶς ἔφεραν ἐδῶ κατὰ τὸ παρελθόν. Κοντὰ του γνωρίσατε τὴν σοφία τοῦ πόνου καὶ τὸν παρηγορήσατε...

Εἶστε ἐρχόμενος πρὸς τὸ ἡμέτερον πάθος, καθὼς ἡ Μητρόπολή μας ἀπὸ τὸ 1974 καὶ μετὰ, ζεῖ τὴν διχοτόμηση καὶ προσωποποιεῖ πάνω της τὴν τραγικὴ εἰκόνα τῆς σημερινῆς Κύπρου... Ἔχετε γνωρίσει τὸν πόνο

τῆς προσφυγιᾶς. Τίποτα, ὅμως, δὲν εἶναι πιὸ πικρὸ ἀπὸ τὸ νὰ εἶσαι πρόσφυγας στὸν τόπο σου καὶ νὰ ἀνεβαίνει στὴν καρδιά σου ὁ πόνος τῆς ἐξορίας ἀπὸ τὸν παράδεισο...

Ὁ πόθος μας, ὅταν ἀνοιξαν τὰ ὁδοφράγματα, ἦταν πιὸ δυνατὸς ἀπὸ τὴν λογικὴ. Πήγαμε γιὰ νὰ προσκυνήσουμε καὶ εἶδαμε τὶς Ἐκκλησίες μας, ἄλλες νὰ ἔχουν μετατραπῆ σὲ τεμένη, ἄλλες σὲ στάβλους καὶ μουσεῖα, ὅπως ὁ Ἅγιος Μάμας, γιὰ τὰ μάτια τῶν τουριστῶν...

Τὸ πρόβλημα τῆς σημερινῆς Κύπρου εἶναι νὰ ὑπάρξουμε ὡς Ἕλληνες Ὁρθόδοξοι καὶ νὰ συνυπάρξουμε μὲ τοὺς Τούρκους...

Σᾶς ὑποδεχόμαστε, Μακαριώτατε, μὲ χαρὰ καὶ ἐλπίδα στὴ γνήσια Χριστιανικὴ καὶ Ἑλληνικὴ καρδιά σας, πού ἔχει τὴ δύναμη νὰ εἰσέρχεται στὶς καρδιές τοῦ λαοῦ. Ζητοῦμε τὴν προσευχή σας νὰ κάνουμε λίγα λάθη καὶ πολλὰ καλὰ γιὰ τὸν τόπο καὶ τὴν Ἐκκλησία μας... Εὐχόμαστε αὐτὴ ἡ εὐλογημένη σύναξη νὰ ξαναγίνει ἐκεῖ πού ἀνήκουμε, στὸν Ἅγιο Μάμα, στὴ Μόρφου, ἐν ἐλευθερίᾳ...»

Ἀκολούθησε προσφώνηση τοῦ Προέδρου τοῦ Κοινοτικοῦ Συμβουλίου Εὐρύχου κ. Θεοφύλακτου Γεωργιάδη, ὁ ὁποῖος, μετὰξὺ ἄλλων, εἶπε καὶ τὰ ἐξῆς:

«Σήμερα βιώνουμε διπλὴ χαρὰ γιὰ τὴν ὑποδεχόμαστε τὸν Ἀρχιεπίσκοπο τοῦ ἔθνους μας καὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο τῆς ἰδιαίτερας μας πατρίδος... Καλωσορίζουμε τὸν Προκαθήμενο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Μητέρας Ἑλλάδος... Ἡ παρουσία σας μᾶς δίνει κουράγιο γιὰ νὰ συνεχίσουμε τὸν ἀγῶνα γιὰ λευτεριά... Προσευχόμαστε σύντομα νὰ σᾶς ὑποδεχθοῦμε στὴν κατεχόμενη ἔδρα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μας, στὸν Ἅγιο Μάμα...»

Στὴ συνέχεια τὸν Μακαριώτατο κ. Χριστόδουλο προσφώνησε ὁ Δήμαρχος τῆς κατεχομένης Μόρφου κ. Χαράλαμπος Πίττας, ὁ ὁποῖος σημείωσε καὶ τὰ ἐξῆς:

«Μὲ τὰ μάτια στραμμένα στὴν κατεχόμενη Μόρφου καὶ μὲ ἀνάμεικτα συναισθήματα, σᾶς ὑποδεχόμαστε στὴν προσωρινὴ ἔδρα τῆς Μητροπόλεώς μας καὶ τοῦ Δήμου μας. Νιώθω χαρὰ καὶ ὑπερηφάνεια, ἀλλὰ καὶ πίκρα γιὰ τὴν ὑποδοχὴ θὰ ἔπρεπε νὰ γίνετο στὰ πατρογονικά μας χῶματα. Ὁ κατακτητὴς, ὅμως καὶ ἡ ὑποκρισία τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, μᾶς κρατοῦν μακριά...»

Τριαντατρία (33) χρόνια ανεβαίνουμε Γολγοθά και αναζητούμε την Άνάσταση... Φύγαμε προδομένοι και λαβωμένοι από δικούς μας και ξένους, δὲ θὰ πεθάνουμε, ὅμως, σκλάβοι. Διεκδικούμε τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιστρέψουμε καὶ θὰ τὸ κλάνουμε... Ἡ ἡμισέληνος θὰ ἀντικατασταθεῖ μὲ τὸ λευκὸ καὶ τὸ γαλάζιο τῆς Ἑλλάδας καὶ τὸν Σταυρὸ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ...»

Ἀκολούθησε ἀντιφώνηση τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου, ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἑξῆς:

#### ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΗ

ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ  
ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ  
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΑΥΤΟΥ ΕΠΙΣΚΕΨΙΝ  
ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΝ ΜΟΡΦΟΥ

- Πανιερώτατε Μητροπολίτα Μόρφου κ. Νεόφυτε,
- Ἅγιοι Ἀδελφοὶ Ἀρχιερεῖς,
- Τίμοι ἐκπρόσωποι τῶν πολιτικῶν καὶ δημοτικῶν Ἀρχῶν,
- Ἀγαπητοὶ πατέρες,
- Λαὲ τοῦ Κυρίου εὐλογημένε,

#### ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

Μὲ τὸν ἀναστάσιμον αὐτὸν χαιρετισμόν, χαιρετίζω ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιάς μου τὸν εὐλογημένο καὶ πονεμένο λαὸ τῆς ἱστορικῆς ταύτης Μητροπόλεως. Βαθύτατα συγκινημένος προσέρχομαι διὰ πολλοστὴν φορὰν στὰ τιμημένα χώματα τῆς περιοχῆς σας καί, ἐπιτρέψτε μου, Πανιερώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ, νὰ ἐκφράσω τίς θερμὲς εὐχαριστίες μου γιὰ τὴν τόσο λαμπρὴ ὑποδοχὴ πὸν μοῦ ἐπεφυλάξατε, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀγάπη μὲ τὴν ὁποία ἐκδηλώσατε τὰ ποικίλα αἰσθήματα τοῦ εὐλαβοῦς ποιμνίου σας.

(Προσθήκη ἐκτὸς κειμένου)

[Ὁ λόγος σας εἶχε τὰ στοιχεῖα Ἑλληνοῦ Ὁρθοδόξου Ἱεράρχου... Δικαίως προβληματίζεστε γιὰ τὴν κατεχόμενη Μητροπόλὴ σας, πὸν κατέχεται, παρὰ πᾶσαν ἔννοιαν δικαίου, ἀπὸ τὰ στρατεύματα κατοχῆς, ἐδῶ καὶ τριαντατρία (33) χρόνια...]

Ἀντιλαμβάνομαι τὸν πόνο τῆς προσφυγιάς, πὸν εἶναι μαχαίρι στὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ πόνος σας εἶναι καὶ δικός μας πόνος, γιατί εἴμαστε ἀδέλφια. Ξέρουμε ὅτι, ἂν δὲ σταθοῦμε δίπλα σας, θὰ εἴμαστε

ἀνάξιοι τοῦ ὀνόματός μας καὶ τῶν Πατέρων μας, πὸν ἔχυσαν τὸ αἷμα τους γιὰ τὴν ἐλευθερία...

Κάποιοι νεορθόδοξοι μᾶς κατηγοροῦν ὅτι ἔχουμε ὑποβαθμίσει τὴν οἰκουμενικότητα τῆς Ὁρθοδοξίας χάρι τῆς ἐθνικῆς συνείδησης. Ἄλλο, ὅμως, εἶναι ὁ γνήσιος πατριωτισμὸς καὶ ἄλλο ὁ παθογενὴς ἐθνικισμὸς, μὲ ρατσιστικὰ μηνύματα, ἀντίθετα μὲ τὸ μήνυμα τῆς Ὁρθοδοξίας πὸν διδάσκει ὅτι καὶ ὅσοι δὲν ἀνήκουν στὴν Ἐκκλησία εἶναι παιδιὰ τοῦ Θεοῦ...

Εἶμαι ὑπερήφανος γιατί ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου διαθέτει Ἱεράρχες γιγαντόψυχους πὸν ἀκολουθοῦν τὰ βήματα τῶν Πατέρων τους... Διαπιστώνω τὸ ἀκμαῖο φρόνημα πὸν χαρακτηρίζει τὸν λαὸ σας. Θὰ περίμενε κανεὶς νὰ ἔχετε παραδώσει τὰ ὄπλα, νὰ ἔχετε ὑποτιμήσει τὸ αἶτημα γιὰ τὴν ἐπανεένωση τῆς νήσου. Ἡ διχοτόμηση δὲν ἀποτελεῖ λύση, ἀλλὰ διάλυση! Λύση εἶναι ἡ ἐπανεένωση ὥστε ἡ Κυπριακὴ Δημοκρατία νὰ ἀσκήσει τὰ δικαιώματά της ἐφ' ὅλης τῆς Κύπρου...

Ἡ εὐχή μου εἶναι σύντομα νὰ πᾶμε στὴ Μόρφου καὶ νὰ καταλάβουν ὅλοι ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτο ἡ Κύπρος, ὡς μέλος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης νὰ ὑφίσταται τὴν ἀπάνθρωπη κατοχὴ πὸν ἀποβλέπει στὴ δημιουργία τετελεσμένων καταστάσεων. Ὁ Θεὸς δὲν ἀνέχεται τὴν ἀδικία. Τὰ ὄραματά σας θὰ δικαιωθοῦν: Ἐλευθερία, Δικαιοσύνη καὶ Ἀνεξαρτησία...]

Εἶσθε νέος κατὰ τὴν ἡλικίαν Ἱεράρχης καί, ὡς ἐκ τούτου καὶ ριζοσπαστικὸς Ποιμενάρχης. Διαπνέεστε ἀπὸ τὴν ὀρμὴ τῆς καρδιάς σας καὶ δὲν διστάζετε νὰ πρωτοτυπεῖτε εἰς ἐνεργείας καὶ διαβήματα, τὰ ὁποῖα εἶναι φυσικὸν νὰ προκαλοῦν ἐνίστε καὶ ἀντιδράσεις. Πᾶς νεωτερισμὸς δὲν εἶναι, ὡς ἐκ τούτου καὶ μόνον ἀποδεκτὸς ἢ ἀπόβλητος, ὅπως καὶ πᾶς συντηρητισμὸς δὲν μπορεῖ νὰ θεωρεῖται, ἐκ τῶν προτέρων καλὸς ἢ κακός. Τὰ πάντα κρίνονται καὶ διακρίνονται καὶ ἐκ τῶν προθέσεων καὶ ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων. Κυρίως ἐξ αὐτῶν. Θαυμάζομεν τοὺς τολμῶντας, μετὰ διακρίσεως καὶ ὑποστηρίζομεν τοὺς, ἐπίσης μετὰ διακρίσεως, τὰς παραδόσεις τηροῦντας. Σεῖς Πανιερώτατε, ὡς εἶναι γνωστὸν, εἶσθε καὶ τολμηρὸς καὶ ρηξικέλευθος καὶ ἐπαναστατικὸς καὶ ἐν ταυτῷ φιλόρθωτος καὶ διακριτικὸς καὶ εὐλαβὴς καὶ φιλόχριστος. Καὶ ταῦτα πάντα σᾶς ἀναδεικνύουν ἤδη ὡς δυναμικὸν καὶ ἐπιδομητικὸν στέλεχος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἀγιωτάτης

Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου καὶ ἄξιον Ποιμενάρχην τῆς Ἱερᾶ ταύτης Μητροπόλεως.

Προσέρχομαι σὲ μία ἱστορικὴν καὶ μαρτυρικὴν Μητρόπολιν, διότι τὸ φῶς τῆς ἐλευθερίας δὲν ἔχει φωτίσει ἀκόμη κάθε γωνιὰ αὐτῆς τῆς γῆς, τῆς ἑλληνικῆς γῆς, πού ἐδῶ καὶ τόσους αἰῶνες γνωρίζει τὸν διωγμό, τὴ θλίψη, τὴν ἀγωνία, ἀλλὰ ταυτόχρονα καὶ τὴν πλούσια χάριν τοῦ πανάγαθου Θεοῦ, ὁ ὁποῖος σκέπει καὶ καθοδηγεῖ ἅπαν τὸ ἔθνος ἡμῶν εἰς δόξαν καὶ ἀγιασμόν.

Ἐδῶ, εἰς τὴν ὁμορφὴν πόλιν τῆς Εὐρύχου, προσωρινὴν ἔδραν τῆς Μητροπόλεώς σας, Πανιερώτατε, ἀπὸ τὴν ὁποίαν, ὡς ἀπὸ πνευματικοῦ ὄρητηρίου ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀοιδίμου Προκατόχου Σας κυροῦ Χρυσάνθου, ὡς Μητροπολίτης Δημητριάδος περιήλθον τὰς Μονὰς, τὰ Σχολεῖα, τὰ Στρατόπεδα, τὰς Ἱενορίας Σας διὰ νὰ κηρύξω τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Ἀνάστασίν Του, αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ ἀπευθύνω θερμὴν δέσιν πρὸς τὸν Ἀναστημένον Κύριό μας, ὅπως τάχιστα ἐπαναφέρει τὴν ἁρμονίαν, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀγαστὴν συμβίωσιν καὶ συνεργασίαν μετὰ τῶν Τουρκοκυπρίων ἀδελφῶν. Αὗται αἱ δύο ἀρεταὶ δὲν γνωρίζουν σύνορα καὶ πολιτικὲς ἐπιδιώξεις, διότι ἐδράζονται εἰς τὸ ἀνθρώπινον πρόσωπον, παράγοντα καθοριστικὸν διὰ τὴν ὀρθὴν λειτουργίαν τῆς κοινωνίας καὶ τῆς εὐημερίας τῶν λαῶν. Μέσα στὸ πλαίσιο τοῦ δυναμικοῦ ρεύματος τῆς παγκοσμιοποιήσεως, τὸ ἀνθρώπινον πρόσωπον κλυδωνίζεται καὶ ἐντάσσεται σὲ μία διαρκῆ πορεία ἀναζητήσεως ἰδανικῶν καὶ ἀρχῶν χωρὶς προϋποθέσεις, γεγονός τὸ ὁποῖον δηλώνει τὸν οὐσιαστικὸν χαρακτῆρα ἐκάστου ἀνθρώπου, δηλώνει τὴν ἀνάγκη ἐξευρέσεως νέων πηγῶν ἔμπνευσης, δηλώνει τὴν ἔντονη πρόκληση πού δέχεται ὁ Χριστιανισμὸς γιὰ ὀρθὴ μαρτυρία καὶ διακονία τῆς ἀγάπης εἰς τὸν σημερινὸ κόσμον.

Μπροστὰ σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς προκλήσεις, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία προβάλλει τὴν πλούσια παράδοσίν Της καὶ τὸ βίωμα τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης, πού προϋποθέτει ἰσχυρὴ πνευματικὴ ἀναφορὰ καὶ καλλιέργεια ἀπάντων ἡμῶν. Τόσον ἡ κοινωνία μετὰ τῶν ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ὅσον καὶ ἡ ἐπικοινωνία μὲ κάθε ἄλλην Ὁμολογίαν καὶ θρησκευτικὴν παράδοσιν ἐνισχύουν τὸν αὐθεντικὸ ζῆλο τῶν πιστῶν - μελῶν τῆς Ἐκκλησίας μας γιὰ συνεργασία,

καταλλαγὴ καὶ ἁρμονικὴ συμβίωσιν, καὶ εἶναι ἀναντίρρητο χρέος ἡμῶν τῶν ποιμένων νὰ ἀναλωνώμεθα σωματικὰ καὶ ψυχικὰ διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν παραπάνω ἀγαθῶν καὶ ἀξιῶν.

Κύπρος καὶ Ἑλλάδα ἀποτελοῦν, Πανιερώτατε, τὶς δύο ἑλληνόφωνες χῶρες - μέλη τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκογενείας, διασφαλίζοντας ἔτσι τὴν διατήρησιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, τὴν προβολὴν τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πνεύματος καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ διαλόγου ὡς μοναδικοῦ μέσου ἐπιλύσεως προβλημάτων καὶ διεκδικήσεων. Τὸ ὄραμα τῆς σημερινῆς Εὐρώπης, δηλαδὴ τῆς δημιουργίας ἑνὸς πολυεθνικοῦ πολιτικοῦ μορφώματος πού θὰ σέβεται τὴν ἰδιαιτερότητα τοῦ ἄλλου καὶ θὰ προωθῇ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν συνεργασίαν λαῶν καὶ πολιτισμῶν, ἀσπάζεται καθ' ὀλοκληρίαν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, καὶ θέλω νὰ πιστεύω πὺς σὲ αὐτὸν τὸν ἄξονα κινεῖται καὶ ἡ μαρτυρικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου.

Εὐχαριστῶ ἐγκαρδίως, Πανιερώτατε, διὰ μίαν εἰσέτι φορὰν διὰ τὴν γεμάτην ἀγάπην ὑποδοχὴν πρὸς τὴν ἐλαχιστότητά μου καὶ πρὸς τὰ μέλη τῆς συνοδείας μου.

Χριστὸς Ἀνέστη!

Στὸ τέλος τῆς ὁμιλίας του ὁ Μακαριώτατος, ἐξ ἀφορμῆς τῆς Ἑργατικῆς Πρωτομαγιάς, ἀπευθύνθηκε καὶ χαιρέτησε «τοὺς τίμιους ἐργάτες καὶ βιοπαλαιστὲς, ἐκείνους πού μοχθοῦν στὸ ἀμόνι τῆς καθημερινότητος»

#### ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΚΥΚΚΟΥ

Ἀκολούθησε ἐπίσκεψη στὴν Ἱερὰ Βασιλικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ Κύκκου, πού χρονολογεῖται περὶ τὸ 1100. Στὴν εἴσοδο τῆς Μονῆς τὸν Προκαθήμενο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑποδέχθηκε ὁ Ἡγούμενος τῆς Μονῆς Σεβασμιώτατος Ἐπίσκοπος Κύκκου κ. Νικηφόρος, ἐπικεφαλῆς τῆς Μοναστικῆς ἀδελφότητος καὶ πλῆθος προσκυνητῶν.

Ἀμέσως σχηματίστηκε λιτανευτικὴ πομπὴ πρὸς τὸ Καθολικὸ τῆς Μονῆς ὅπου τελέστηκε ἐπίσημη Δοξολογία, στὸ τέλος τῆς ὁποίας ὁ Σεβασμιώτατος κ. Νικηφόρος προσφώνησε τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο κ. Χριστόδουλο ὡς ἐξῆς:

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ



ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΚΚΟΥ  
κ. ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ

Μακαριώτατε Άρχιεπίσκοπε Άθηνών και πάσης  
Έλλάδος κ. Χριστόδουλε,

Τών Θεοσεβών και Χριστοφόρων Μοναστών της  
Κύκκου χορείας, νυμφοστολείται σήμερα ή ψυχή, κα-  
λωσορίζοντας την πρωθιεραρχική σας κορυφή, έδω  
στό Όρος τὸ ἅγιο της Κύπρου, πὸν προστατεύεται  
και περιφρουρείται ἀπὸ τὴν περίπτυστη εἰκόνα της  
Ύπεραγίας Θεοτόκου, της Ἐλεούσας τοῦ Κύκκου,  
πὸν ἀπὸ τὸ πνευματικὸ της πανεύσομο μῦρο, εὐωδιά-  
ζει ὀλόκληρη ή νήσος μας. Μπροστὰ στήν ἁγία εἰκό-  
να της Θεομήτορος, πὸν ζωγραφίστηκε ἀπὸ τὸν Ἀπό-  
στολο Λουκᾶ και εὐλογήθηκε ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Πανα-  
γία, χιλιάδες πιστῶν «ἀναψηλαφοῦν τὰ ἐνδότερα»,  
ἐκμυστηρεύονται τὶς μύχιες σκέψεις τους, ἀνιχνεύουν  
τὶς ἐλλείψεις τους και διορθώνουν τὰ σφάλματά τους.

Ἡ Θεοφροῦρητη τοῦ Κύκκου Μονή «ὡς πρυτα-  
νεῖον ἀρετῆς, ἐπιβοᾶται ἀξίως», γιατί ή ἱστορία της  
δὲν ὑπῆρξε ἀερῶδης, ἀλλὰ ἱστορία παλαισμάτων και  
ἐπιτευγμάτων, ἀποπνέουσα ὀσμήν εὐωδίας ἔργων θε-  
αρέστων, πνευματικῶν, κοινωφελῶν και ἔθνωφελῶν.

Σήμερα, μέσα στήν προμηθεϊκή αὐτὴ ἐποχή της θε-  
οποιημένης τεχνολογίας και της ὑλιστικῆς ἱσοπεδω-  
τικῆς παγκοσμιοποίησης, ή Ἱερὰ Μονή Κύκκου συνε-  
χίζουσα τὴν, ἀνὰ τοὺς αἰῶνες, ἀκτινοβολία της, ὡς  
κάστρο της Ὁρθοδοξίας και τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὑψώ-  
νεται ὡς ἀντίσταση, ὡς ἀντίλογος, ὡς ἄμυνα της συ-  
νειδησῆς μας και ὡς ὀχρῶμα της ψυχῆς μας ἀπὸ τὴν  
καταστροφική ἐπήρεια τῶν ἀντιρρόπων ἐπιρροῶν  
της Ἑλληνορθοδόξου ταυτότητός μας.

Μακαριώτατε,

Περώνονται σήμερα οἱ στοχασμοί μας και συγκλο-  
νίζεται ή ὑπαρξή μας, γιατί ὁ Κύριος μᾶς ἐπεφύλαξε  
τὴ μεγάλη τιμὴ νὰ ὑποδεχόμεστε ἐδῶ, στὸν εὐανθῆ  
αὐτὸν της ἀρετῆς λειμῶνα, τὸν Θεοτίμητο Πρωθιε-  
ράρχη της Ἐκκλησίας της σεβασμίας μητρὸς Ἑλλά-  
δος και τὴν ὑψηλὴ συνοδεία του. Στὸ πρόσωπό σας,  
Μακαριώτατε, βλέπουμε τὸν ἄοκνο συμπαρασάτη  
τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ και τὸν πιστὸ διερμη-  
νευτὴ και ἐνθουσιῶδη ἐμψυχωτὴ τῶν πόθων και τῶν  
ὀραματισμῶν του, τὸν δυνατὸ στή σύλληψη, τὴ σκέψη  
και τὴ δράση πνευματικὸ ἡγέτη, μὲ ἀκτινοβόλα δρᾶ-

ση και δημιουργική πνοή.

Μᾶς διδάσκετε, Μακαριώτατε και μᾶς γοητεύετε  
μὲ τὸ ἦθος και τὴν ποιότητα της προσωπικότητός σας,  
μὲ τὸν ἀπαραιμείωτο δυναμισμὸ τοῦ πνεύματός σας,  
μὲ τὸν ὑπέροχο Θεολογικὸ λόγο σας, μὲ τὴν ἀριστο-  
κρατικὴ διανόησή σας, μὲ τὸ διεισδυτικὸ βάθος τοῦ  
στοχασμοῦ σας. Θαυμάζουμε τοῦ λόγου σας τὴ γλα-  
φυρότητα και της πολυμάθειάς σας τὸν πλοῦτο, θαυ-  
μάζουμε τὴν πνευματικὴ σας εὐθυβολία και τὸ δημι-  
ουργικὸ σας πάθος, θαυμάζουμε τὴ ρητορεία σας,  
πὸν εἶναι σύμμετρη πρὸς τὸν ὑψηλὸ πυρετὸ τῶν  
ἐμπνεύσεών σας.

Ἡ παρουσία σας, Μακαριώτατε, ή παρουσία της  
Πρωθιεραρχικῆς σας μορφῆς στή νήσο αὐτὴ τῶν  
Ἁγίων και τῶν Μαρτύρων, στή νήσο αὐτὴ τὴν ποτι-  
σμένη ἀπὸ ὀδύνη και κλέος, στή νήσο αὐτὴ τοῦ спа-  
ραγμοῦ και τοῦ λυγμοῦ, ἀλλὰ και της ἀνάτασης της  
ἐθνικῆς ψυχῆς, στή νήσο τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα,  
τὴν αἱματοβαμμένη μὲ ἄφθοно Ἑλληνικὸ αἷμα, συ-  
γκινεῖ βαθύτατα τὴν ἐθνικὴ συνείδηση τοῦ Ἑλληνι-  
σμοῦ της Κύπρου, πὸν μάχεται για τὸ ὑπέρτατο δικαί-  
ωμα νὰ μείνει πιστὸς στήν ἱστορία του, στήν καταγω-  
γή του, στοὺς αἰῶνες της Ἑλληνικότητάς του, στήν  
ἐλευθερία και στήν ἀνεξαρτησία του.

Ἡ Ἀρχιεπισκοπική παρουσία σας ἐδῶ, στή νήσο  
τῶν Ἀχαιῶν, πὸν ἐπάνω της καμαρώνεται ὁ ἴδιος  
ἄβρὸς και βαθυγάλανος Ἑλληνικὸς οὐρανὸς και στὶς  
ἀκτές της βοστρυχίζεται ἀφροστεφάνωτο τὸ κῦμα της  
ἀνατολικῆς Μεσογείου, γλυκαίνει τὸν πόνο τοῦ Κυ-  
πριακοῦ Ἑλληνισμοῦ και ἐνισχύει τὸ φρόνημα, τὴν  
ἐλπίδα, τὴν ἀντοχή, τὴν καρτερία και τὴν πίστη του,  
ὄτι τὸ δίκαιο και ή ἠθικὴ θὰ ἐπικρατήσουν και ή Κύ-  
προς, πὸν αἰείποτε ὑπῆρξε ἀκραιφνῶς Ὁρθόδοξη και  
Ἑλληνικὴ στὸ νοῦ, στήν ψυχή και στήν καρδιά, θὰ  
σωθεῖ συντριβοντας τὰ δεσμά της.

Μὲ τὸ χαρμόσυνο ἀναστάσιμο χαιρετισμὸ «Χρι-  
στὸς Ἀνέστη» σᾶς καλωσορίζουμε και πάλιν, Μακα-  
ριώτατε, ἐδῶ στήν περίπτυστη τοῦ Κύκκου Μονή,  
ὄπου ή ἀγέρωχη ὑπερηφάνεια τοῦ τοπίου συνδέθηκε  
ἀναπόσπαστα μὲ τὴ μορφὴ τοῦ προμάχου της ἐλευθε-  
ρίας, της ἠθικῆς και τοῦ δικαίου, Ποιμενάρχη και  
Ἐθνάρχη Μακαρίου, πού, για τριάντα περίπου χρό-  
νια, ἐνσάρκωνε τοὺς πόθους, τοὺς ὀραματισμοὺς και  
τὶς προσδοκίες τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ, μὰ πὸν



Στιγμιότυπο ἀπὸ τὴν ὑποδοχὴ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου στὴν Ἱερὰ Μονὴ Κύκκου.

δὲν ἀξιώθηκε, δυστυχῶς, ἐξ αἰτίας τῶν ἀνόμων συμπεφρόντων τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, νὰ γευτεῖ τὴν ἐκπλήρωση τῶν ὄραματισμῶν καὶ τῶν προσδοκιῶν του.

Καλῶς μᾶς ἤλθατε, Μακαριώτατε, ἡ χαρὰ μας εἶναι μεγάλη καὶ οἱ εὐχές μας, γιὰ ὑγεία καὶ μακροημέρευση, ἀπὸ τὰ βᾶθη τῆς ψυχῆς μας.

Ἀκολούθησε ἀντιφώνηση τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἑξῆς:

#### ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΗ

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ  
κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΙΝ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ ΜΟΝΗΝ ΚΥΚΚΟΥ

- Θεοφιλέστατε Ἐπίσκοπε Κύκκου κ. Νικηφόρε καὶ Καθηγούμενε τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς,
- Ἀγαπητοὶ Πατέρες καὶ Ἀδελφοί,

– Πιστὲ καὶ εὐλογημένε λαὸ τοῦ Κυρίου,  
Χριστὸς Ἀνέστη!

Τὸν ἐπίνικιον παιᾶνα ἄδοντες, ἤλθομεν ἐνταῦθα, ἀγαλλομένω ποδί, μεταφέροντες τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀγάπην τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ πιστοῦ καὶ εὐσεβοῦς Αὐτῆς ποιμνίου.

Εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἀναγιγνώσκουμεν, ὅτι ὁ Ἀπόστολος Βαρνάβας, ἡ χαριτόβρυτος αὐτῆ μορφή τοῦ Ἀποστολικοῦ χοροῦ, παραγενόμενος τότε εἰς τὴν Ἀντιόχειαν εἶδεν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐχάρη. Καὶ ἡμεῖς χαρὰν ἀνεκκλάλητον χαίρομεν παραγενόμενοι εἰς τὴν παλαιάφατον, περιλάλητον, Ἱερὰν, Βασιλικὴν καὶ Σταυροπηγιακὴν Μονὴν Παναγίας τοῦ Κύκκου, τὸ Παλλάδιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου καὶ τὸ σέμνωμα τῆς καθ' ὅλου Ὁρθοδοξίας.

Μετὰ συνοχῆς καρδίας κλίνομε τὸ γόνυ πρὸ «τῆς παρ' Ἱερογράφου Λουκᾶ ἱστορηθείσης» εἰκόνας τῆς Παναγίας τῆς Κυκκωτίσης, τῆς Νήσου Κύπρου ἀρω-



γοῦ, βοηθοῦ καὶ ἀκέστορος καὶ φρυκτωρούσης τοὺς δρυμοὺς τοῦ Τρόοδου κατὰ τὸν ὑμνωδόν, ἡ Χάρις τῆς ὁποίας στέγει καὶ φυλάσσει ὄχι μόνον τὴν εὐλογημένην, ἁγιοτόκον καὶ ἡρωστόκον ταύτην Νῆσον, ἀλλὰ καὶ τὴν Οἰκουμένην ἅπασαν.

Ἀνάπτουμε καὶ ἡμεῖς νοερὰν κανδήλαν παρὰ τὰς πλείστας ὄσας Αὐτῆς ἀκοιμήτους καὶ πολυτίμους, διὰ τῆς ἐκ μυχίων προσευχῆς καὶ τῆς ἰκεσίας ἡμῶν ἐνώπιον τῆς σεπτῆς εἰκόνας τῆς Θεοτόκου ἐνθυμούμενοι ὅτι: *«Ταύτην ἰδοῦσα ἡ Παρθένος ἠγάσθη ἐπ' αὐτῇ καὶ εἶπεν: Ἡ χάρις τοῦ ἐξ ἐμοῦ τεχθέντος εἴη δι' ἐμοῦ μετ' αὐτῆς»*.

Μακαρίζομεν ὑμᾶς ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, διότι ἐπελέξατε νὰ κατοικήτε εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου καὶ τῆς Μητρὸς Αὐτοῦ, ὅπου ὁ πλοῦτος ὁ ἀρίφνητος καὶ ἡ χαρὰ ἡ ἀληθής. Ὁ Μοναχισμὸς ἐπὶ αἰῶνας ἐδοκιμάσθη ὑπὸ χιλιάδων ἀνθρώπων καὶ ἀπεδείχθη ὁδὸς σωτηρίας βεβαία. Ὅσοι ἐβάδισαν αὐτὴν θεαρέστως, ἐσώθησαν καὶ ἐθεώθησαν, ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ εὐωδιάζοντα ἅγια λείψανα καὶ αἱ ἰάσεις, αἱ ὁποῖαι παρέχονται δι' αὐτῶν.

Ἀλλὰ, ὡς καλῶς καὶ ὑμεῖς γνωρίζετε, ἡ προσφορὰ τῶν μοναχῶν εἶναι βεβαίως πνευματικὴ, ἀλλὰ ἐν ταυτῷ καὶ ἠθικὴ καὶ κοινωνικὴ καὶ ἐθνικὴ. Ὁ μοναχὸς, ὅταν ἀγωνίζεται διὰ νὰ καθαρῆ ἐκ τῶν παθῶν αὐτοῦ καὶ νὰ ἐνωθῆ μετὰ τοῦ Θεοῦ, ταυτοχρόνως ἀγιάζει καὶ τὸν κόσμον. Ὁ κόσμος ὅλος δέχεται τὸ φῶς καὶ τὴν ἀγιότητα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ὅταν ὑπάρχουν μοναχοὶ καταδαπανώμενοι εἰς τὸ καθῆκον ἀκριβῶς τῆς ὑπηρεσίας τῆς ἀγάπης αὐτῆς.

Ἡ ἐθνικὴ προσφορὰ τῆς Μονῆς Κύκκου εἶναι τεραστία. Λαμπρὸ παράδειγμα ποιμένος ὁ ἠγούμενος Ἰωσήφ πού μαζί με τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Κυπριανὸ καὶ ἄλλους Ἀρχιερεῖς καρατομήθηκαν τὸν Ἰούλιο τοῦ 1821.

Παραλλήλως ἡ Μονὴ ὑμῶν ἀπετέλεσε πνευματικὸν φάρον τῆς εὐρυτέρας περιοχῆς, ὅπως τοῦτο εἶναι γνωστὸ καὶ διὰ τὰς περισσοτέρας Μονὰς τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου. Ἡ διατήρησις τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας ὑπῆρξε πάντοτε βασικὸ μέλημα τῶν μοναχῶν αὐτῆς καὶ μάλιστα εἰς καιροὺς δυσχειμέρους, εἰς καιροὺς δουλείας.

Ἐδῶ ἀνέκαθεν ἐλειτούργει σχολεῖο καὶ μετὰξὺ τῶν

πλέον διακεκριμένων λογίων, οἱ ὅποιοι ἐδίδαξαν εἰς αὐτὸ συγκαταλέγονται, Ἐφραίμ ὁ Ἀθηναῖος καὶ ὁ Σεραφεῖμ ὁ Πισίδιος, διακεκριμένοι μορφαὶ τοῦ 18ου αἰῶνος. Ἀπὸ τοὺς πολυπληθεῖς μαθητάς, τοὺς λαβόντας ἐνταῦθα τὰ φῶτα τῆς γνώσεως καὶ τῆς πίστεως τὰ νάματα, δὲν ἦσαν ὀλίγοι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι παρέμειναν ἐδῶ, ὑπηρετοῦντες καὶ ἀσκούμενοι ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἀλλὰ καὶ πολλαπλάσιοι ἀπέβησαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ διδάσκαλοι οἱ διασκορπισθέντες εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία τῆς ἡρωικῆς Νήσου διὰ νὰ μεταδώσουν κατόπιν εἰς τοὺς νέους τὰ φῶτα, τὰ ὁποῖα καὶ ἐκεῖνοι εἶχον λάβει. Καί, ὅπως ἔγραφεν ὁ ἀοίδιμος προκάτοχος ἡμῶν Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυρὸς Χρυσόστομος, *«Μέγα κεφάλαιον δράσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς, πρωτοστατούσης πάντοτε τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ὑπῆρξεν ἰδίως ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ἱζ' αἰῶνος ἡ προστασία τῆς παιδείας»*.

Ταῦτα, ὅμως, δηλαδὴ ἡ προσφορὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Παιδεία τοῦ Γένους, θεωροῦνται κατὰ τὰς ἡμέρας μας *«λεπτομέρειαι»*. Ὑβριζόμεθα, διότι ἐλέγχομε ὄσους παραθεωροῦν τὴν προσφορὰν αὐτὴν. Δὲν θὰ παύσωμε, ὅμως, νὰ διακηρύσσωμε τὴν ἀλήθειαν, ὄχι ἐπειδὴ ἐπιζητοῦμεν ἀνταλλάγματα ἢ τὸν ἔπαινον, ἀλλὰ διότι κανεὶς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀλλοιώνει τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν. Ὁ χῶρος, ὅμως, εἶναι ἱερός, αἱ στιγμαὶ τῆς παρουσίας ἡμῶν μοναδικαὶ καὶ ἀνεπανάληπτοι καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διακατέχει τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν εἶναι ἡ συγκίνησις καὶ ὁ θαυμασμὸς διὰ τὸ *«καύχημα τὸ περιδοξὸν τοῦ Ἡσαΐου, τοῦ ἔμφορονος τῆς μονῆς δομήτορος»* καὶ δι' αὐτὴν ταύτην τὴν Μονήν.

Ἡ προσφορὰ αὐτῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν Παιδείαν, τὴν Νεότητα, τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τὴν κοινωνίαν, καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας ἡμῶν συνεχίζεται ὑπὸ τὴν ὑποδειγματικὴν καὶ ἀνυπολόγιστον προσφορὰν τοῦ Καθηγουμένου τῆς Μονῆς, Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Κύκκου κ. Νικηφόρου, Ἱεράρχου ὁ ὁποῖος φλέγεται ὑπὸ τῆς φλογὸς τῆς πίστεως καὶ καθοδηγεῖται ὑπὸ τοῦ ἐθνικοῦ παλμοῦ καὶ τῆς ἀφοσιώσεως εἰς τὸ καθῆκον πρὸς πραγμάτωσιν ἔργων σπουδαίων καὶ διαχρονικῶν.

Χαίρομεν καὶ συγχαίρομεν Ἅγιε Ἀδελφέ, διὰ τὸ





Στιγμιότυπο από τὸ Τρισάγιο στὸν τάφου τοῦ Μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ΄, ἀπὸ τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλο.

ὕφ' ὑμῶν καὶ τῆς ὑφ' ὑμᾶς Ἀδελφότητος ἐπιτελούμενον ἐνταῦθα ἔργον τῆς πρὸς τὸν Θεόν, τὴν Κυρίαν Θεοτόκον καὶ τὸν πλησίον ἀγάπης, ἡ ὁποία οὐδέποτε ἐκπίπτει, ἔργον εἰς τὸ ὅποιον ἐπεδόθητε ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας ὑμῶν.

Ἀναγνωρίζομεν εἰς τὸ πρόσωπόν σας τὸν δραστήριον καὶ δημιουργικόν, ἀλλὰ καὶ στοργικόν Ἡγούμενον καὶ Πατέρα τῆς Ἀδελφότητος ταύτης, τὸν ἀνήσυχον καὶ ἀγωνιῶντα διὰ τὴν προβολὴν τῆς ἁγίας Ὁρθοδόξου πίστεώς μας Ἐπίσκοπον. Τὸν ἐκσυγχρονιστικὸν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως δομῶν καὶ ἀκραιφνῆ τῶν Ἑλληνορθοδόξων παραδόσεων τηρητήν. Τὸν δυναμικὸν Ἱεράρχην τῆς Ἐκκλησίας, τὸν προχέοντα, μετὰ συνέσεως, τοὺς κρουνοὺς τῆς εὐεργεσίας πρὸς τοὺς ἐγγύς καὶ τοὺς μακρὰν, τὸν ἐφυᾶ τῆς μοναστηριακῆς παρουσίας ἀξιοποιητήν καὶ τοῦτο ἐπ' ὠφελεία καὶ τῆς πατρίδος καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ λαοῦ. Τὸν λόγιον μελετητὴν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας καὶ προτρέχοντα τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἐκκλησιαστικὸν ἠγέτην, πού εἶναι ἀνοιχτὸς καὶ πρόθυμος εἰς διάλογον μετ' ἄλλων, πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀληθείας τοῦ Χριστοῦ.

Διὸ καὶ εὐχόμεθα καὶ παρακαλοῦμε τὴν Παναγίαν

Δέσποιναν, τὸ ἀγλάισμα τῆς Κύπρου καὶ τὸ ἐγκαύχημα τῆς Μάνδρας τοῦ Κύκκου νὰ σκέπη καὶ νὰ καθοδηγῇ ὑμᾶς εἰς τὸν δόλιχον τῆς μοναχικῆς ζωῆς καὶ εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους διακονίαν ὑμῶν.

Στὴ συνέχεια, ὁ Μακαριώτατος μετέβη στὴν κορυφὴ τοῦ ὄρους, ἄνωθεν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κύκκου καὶ συγκεκριμένα στὴν θέση «Θρονί», ὅπου τέλεσε τρισάγιο ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄ καὶ κατέθεσε στεφάνι στὴ μνήμη τοῦ Ἐθνάρχου.

#### ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΧΡΥΣΟΡΡΟΪΑΤΙΣΣΗΣ

Ἐγκαταλείποντας τὴν Ἱερὰ Μονὴ Κύκκου καὶ κατευθυνόμενος πρὸς τὴν Πάφο, ὁ Μακαριώτατος ἐπισκέφθηκε τὴν ἀνδρῶα Ἱερὰ Μονὴ Παναγίας Χρυσορροϊατίσσης, ἡ ὁποία φέρεται νὰ χτίστηκε περὶ τὸ 1152.

Στὴν εἴσοδο τῆς Μονῆς τὸν Μακαριώτατο ὑποδέχθηκε ὁ Ἡγούμενος, Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμ. Διονύσιος, ἐπικεφαλῆς τῆς Μοναστικῆς ἀδελφότητος καὶ ἀρκετῶν προσκυνητῶν. Κατὰ τὴν προβλεπόμενη

τάξη, επίσημη Δοξολογία τελέστηκε στο Καθολικό τῆς Μονῆς.

ΕΠΙΣΚΕΨΗ  
ΣΤΗΝ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΠΑΦΟΥ

Παλλαϊκή ὑποδοχή ἐπιφυλάχθηκε σὸν Προκαθήμενο τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὴν ἐπίσημη ἐπίσκεψή του στὴν Πάφο καὶ τὴν τοπικὴ Ἐκκλησία. Μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Πανιερώτατο Μητροπολίτη Πάφου κ. Γεώργιο καὶ τὸν Δήμαρχο τῆς πόλης κ. Σάββα Βέργα, ὁ Ἱερός Κλῆρος καὶ ὁ εὐσεβὴς λαὸς τῆς Πάφου ὑποδέχθηκαν μὲ συγκίνηση καὶ ἐνθουσιασμό, τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο κ. Χριστόδουλο καὶ τοῦ ἀπέδωσαν τὶς προσήκουσες τιμές.

Ἀμέσως σχηματίστηκε λιτανευτικὴ πομπή, ἡ ὁποία κατέληξε σὸν Μητροπολιτικὸ Ναὸ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου, ὅπου τελέστηκε ἐπίσημη Δοξολογία, σὸ τέλος τῆς ὁποίας ὁ Μητροπολίτης κ. Γεώργιος προσφώνησε τὸν Ἀρχιεπίσκοπο κ. Χριστόδουλο ὡς ἑξῆς:

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ  
ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ  
ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟ ΑΘΗΝΩΝ  
ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟ

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν  
καὶ πάσης Ἑλλάδος,

Θεωρῶ τὸν ἑαυτὸ μου εὐνοημένο ἀπὸ τὸ Θεὸ γιὰ τὴν σᾶς ὑποδέχομαι σήμερα στὴν ἔδρα τῆς θεοσώστου ἐπαρχίας μας.

- Στὴν πρώτη Εὐρωπαϊκὴ πόλη ποὺ δέχθηκε ἐπίσημα τὸν Χριστιανισμό, ἀφοῦ πίστεψε ὁ Ρωμαῖος διοικητὴς τῆς.
- Στὴν πόλη ποὺ ἐνταφίασε τὸν Σαοῦλ καὶ ἀνάδειξε τὸν Παῦλο.
- Στὴν ἐπαρχία, τὴν ὁποία ἀγίασαν μὲ τὰ δάκρυα τῶν καρτερικῶν ἀγώνων τους μία πληθὺς ἀγίων, ποὺ λάμπουν –ἀστέρες πολύφωτοι καὶ αἰείφωτοι– σὸ νοητὸ στερέωμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ποὺ τὴν περιέπουν ἰδιαίτερα, ὅπως ὁ Ἅγιος Νεόφυτος καὶ ὁ Ἅγιος Πανάρετος, ὁ ἐν ἀγίοις προκατόχος μου, τὴ μνήμη τοῦ ὁποίου πανηγυρικὰ ἐορτάσαμε σήμερα.
- Στὴν καθέδρα τοῦ Ἐθνομάρτυρα Χρυσάνθου ποὺ

μὲ τὴ θυσία του ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἔγινε ὁρόσημο φωτεινὸ γιὰ ὅλες τὶς μετέπειτα γενιές.

- Στὸ χῶρο τοῦτο, ὅπου ἀντηγεῖ ἀκόμα ἡ ἀγωνιώδης κραυγὴ τοῦ Ἐθνάρχη Μακαρίου γιὰ τὴ σωτηρία τῆς Κύπρου.

Ἐχοντας τὸ βάρος καὶ τὴν εὐθύνη τῆς ἐκπροσώπησης τῶν γιγαντιαίων αὐτῶν μορφῶν στὴ σπάνια καὶ μοναδικὴ αὐτὴ στιγμή, καὶ ἐξ ὀνόματός τους, καθὼς καὶ ἐκ μέρους τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς ἐπαρχίας μας, σᾶς καλωσορίζω, Μακαριώτατε, μαζί μὲ τὴν τίμια συνοδεία σας. Σᾶς ἀπευθύνω τὸν ἀναστάσιμο χαιρετισμὸ «Χριστὸς Ἀνέστη» καὶ ἐπαναλαμβάνω τὸ Γραφικὸ: «Ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων τὴν εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθά».

Ἐπισκέφθηκαν, κατὰ καιροῦς, τὴν πόλη καὶ τὴν ἐπαρχία μας, προκαθήμενοι καὶ ἄλλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Νιώσαμε καὶ τότε συγκίνηση γιὰ τὴν ἴδια κοινὴ πίστη, τὸ ἐν ποτήριον, τὸ ἐν βάπτισμα. Δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιο ὁμως, σήμερα, μὲ σᾶς. Ἐσεῖς προέρεσθε ἀπὸ τὸν γεωγραφικὸ χῶρο τῶν ὀνείρων μας, τὴν Ἱερουσαλήμ τῶν ἐθνικῶν ὄραματισμῶν μας.

Στὸ πρόσωπό σας δὲν βλέπουμε μόνο τοὺς ἱεροὺς προκατόχους σας, τὸν Διονύσιο τὸν Ἀρεοπαγίτη, τὸν Ἱερόθεο, τὸν Λεωνίδην. Στὸ πρόσωπό σας βλέπουμε ν' ἀντικατοπτρίζεται ἡ Ἀκρόπολη, νὰ ἀνακλᾶται ὁ Παρθενώνας. Μᾶς ξυπνᾶτε πόθους ἀρχαίους, ὄραματα μὲ τὰ ὁποῖα ἔζησαν καὶ πέθαναν οἱ πρόγονοί μας.

Θὰ αἰσθάνεσθε καὶ ἐσεῖς ἤδη, Μακαριώτατε, συντονιζόμενος μαζί μας, κραδασμοὺς ἐσωτερικοὺς ἐντονότατους, πατώντας «οὔ ἔστησαν οἱ πόδες» τῶν θεοκηρῦκων Ἀποστόλων Βαρνάβα καὶ Παύλου, ἀντικρύζοντας μίαν πρὸ Ὀμηρικὴ Ἑλληνικὴ πόλη, ἀποκωδικοποιώντας ἦχους καὶ στεναγμοὺς ἑλληνικοὺς, ἡλικίας τρισήμισυ χιλιάδων χρόνων.

Δὲν εἶστε ἄγνωστος στὴν Πάφο, Μακαριώτατε. Ἀντίθετα μάλιστα. Εἶστε πολὺ γνωστὸς καὶ ἀγαπητός. Οἱ συχνὲς μεταδόσεις τῆς Θείας Λειτουργίας καὶ ἄλλων Ἀκολουθιῶν ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Τηλεόραση, οἱ ὁμιλίες σας ἀλλὰ καὶ οἱ εὐθαρσεῖς τοποθετήσεις σας σὸ ἐθνικὸ μας θέμα, συγκινοῦν τὸ λαὸ μας καὶ τὸν διαθέτουν εὐνοϊκὰ ὑπὲρ τῆς Μακαριότητάς σας. Καὶ χαίρουν σήμερα οἱ πιστοὶ μας, ἐπαναλαμβάνοντας τὸ

του Ἰώβ: «Ἀκοὴν μὲν ὥτὸς ἠκούομέν σου τὸ πρότερον. Νυνὶ δὲ ὁ ὀφθαλμὸς ἡμῶν ἑώρακέ σε».

Ἡ ἐπαρχία μας δὲν διέπρεψε μόνον ἐπ' ἀγιότητα. Ἀνεδείχθη καὶ πρωτοπόρος στους ἐθνικοὺς ἀγῶνες. Τὸ αἷμα τῶν παιδιῶν της ποὺ ἐπότισε καὶ ποτίζει, κατὰ καιροὺς, τὰ χώματά της, τῆς ἐλέπτυναν τὸ ἐθνικὸ αἰσθητήριο καὶ τῆς προσέδωσαν εὐαισθησίες πρωτόγνωρες καὶ μοναδικές στὸν Κυπριακὸ χῶρο. Ἀπόδειξη πὼς κι ὅταν ἀκόμα οἱ Ἑλληνοφωνοὶ ἐνταφιαστὲς τῶν πόθων τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπιχειροῦσαν φίμωση κάθε ὑγιοῦς φωνῆς, ἐδῶ δὲν μπόρεσε νὰ ἐπιβληθεῖ οὔτε φίμωση φωνῆς οὔτε νέκρωση ψυχῆς. Μὲ τὴν ἀντίσταση στὸ ἐπάρατο πραξικόπημα ἢ ἐπαρχία μας ἔσωσε τὸ γόητρο καὶ τὴν ἀξιοπρέπεια τῆς φυλῆς.

Καὶ στους σημερινούς δύσκολους καιρούς, ἡ πόλη τοῦ Ἀγαπήνορα καὶ τοῦ Κινύρα, ἡ ἐπαρχία τοῦ Μακαρίου καὶ τοῦ Παλληκαρίδη, ἀναμοχλεύει τὴν ἐθνικὴ συνείδηση τῶν Πανελλήνων. Κι ὑποδεικνύει σ' ὅλους τὸ χρέος, καλώντας ἀκόμα κι ἐσᾶς, τοὺς ὑψηλοὺς φιλοξενούμενούς μας –μᾶς τὸ δίνει αὐτὸ τὸ δικαίωμα ἢ κοινὴ μας καταγωγή– στὸν κοινὸ ἀγῶνα. Μπορεῖ ἡ ἀδήριτη ἀνάγκη νὰ περιορίσει σήμερα τίς ἐπιδιώξεις μας στὸ ἐφικτό. Μὰ τὸ ἐφικτό, ὅταν ὁ ἀγῶνας εἶναι γιὰ ἐπιβίωση δὲν μεταφράζεται στὸ νὰ περισώσουμε ὅ,τι μπορεῖ νὰ περισωθεῖ. Οὔτε καὶ ταυτίζεται μὲ τὴν καθήλωση σὲ μιὰν ἀρνητικὴ μοιρολατρία. Τὸ ἐφικτό ἐκφράζεται σὲ πολικὲς συντεταγμένες, γιὰτὶ εἶναι συνάρτηση τῆς γωνίας τῆς ἀποφασιστικότητας καὶ τῆς ἀκτίνας τῆς ἀγωνιστικῆς διάθεσῆς μας. Μπορεῖ, ἂν θέλουμε, νὰ φτάσει τὸ εὐκταῖο.

Εὐλογεῖστε, Μακαριώτατε, αὐτὴ τὴ διάθεση κι αὐτὸ τὸν πόθο μας. Κι ὅταν θὰ ὑψώνετε «χεῖρας ἰκέτιδας» πρὸς «τὸν ἀπτόμενον τῶν ὀρέων καὶ ποιοῦντα αὐτὰ καπνίζεσθαι» καὶ θὰ τὸν παρακαλεῖτε νὰ ἐπιβλέψει «ἐπὶ τὴν ἄμπελον ἣν ἐφύτευσεν ἡ δεξιὰ Του», εὐχεσθε καὶ γιὰ μᾶς. Παρακαλέστε τον καὶ γιὰ τὴν πνευματικὴ μας προκοπή, ἀλλὰ καὶ «ὅπως ἐπιβλέψη ἐπὶ τὴν κάκωσιν τῆς δούλης πατρίδος μας».

Καλῶς ἤλθατε καὶ πάλιν.

Ἀκολούθησε ἀντιφώνηση τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου.

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΑΥΤΟΥ ΕΠΙΣΚΕΨΙΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΝ ΠΑΦΟΥ

- Πανιερώτατε Μητροπολίτα Πάφου κ. Γεώργιε,
- Ἅγιοι Ἀδελφοὶ Ἀρχιερεῖς,
- Τίμιοι Ἐκπρόσωποι τῶν Πολιτικῶν καὶ Δημοτικῶν Ἀρχῶν,
- Ἀγαπητοὶ Πατέρες,
- Λαὲ τοῦ Κυρίου εὐλογημένε,

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

Σᾶς εὐχαριστῶ θερμῶς γιὰ τὴν ὑποδοχὴ ποὺ μοῦ ἐπεφυλάξατε καὶ γιὰ τοὺς λόγους ἀβροφροσύνης ποὺ μοῦ ἀπευθύνετε. Ἔρχομαι στὴν πόλη σας καὶ στὴν ἐπαρχία σας ὡς ταπεινὸς προσκνητής, ἐδῶ ποὺ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Κυρίου μας καὶ ἔριξε τὸν σπόρο γιὰ τὴν ἴδρυση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου. Αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Πάφος συνδέονται πέραν τῶν ἄλλων ἐθνικῶν καὶ ἀδελφικῶν δεσμῶν, καὶ διὰ τοῦ συνδέσμου τῆς ἀγάπης, τὸν ὁποῖο ἐδίδαξε καὶ στὶς δύο πόλεις ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν. Οἱ δύο ἀδελφές Ἐκκλησίες τῆς Κύπρου καὶ τῆς Ἑλλάδος δικαίως σεμνύνονται ὅτι εἶναι Παύλειοι Ἐκκλησίαι, διότι ἀμφοτέρες ἰδρύθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

Ἐνθυμούμεθα μὲ συγκίνηση ὅτι ὁ Ρωμαῖος Ἀνθύπατος τῆς Πάφου Σέργιος Παῦλος ὑπῆρξε ὁ πρῶτος κρατικὸς ἀξιωματοῦχος σὲ ὀλόκληρη τὴν εὐρωπαϊκὴ Ἱστορία ποὺ ἐπίστευσε στὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν μετὰ ἀπὸ τὴν διδασκαλία τοῦ Παύλου. Καὶ εὐχόμεσθε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, Ἀπόστολος τῆς Κύπρου, τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Εὐρώπης, νὰ πρεσβεύει πρὸς τὸν παντοδύναμον Θεὸν γιὰ τὴν διαφύλαξη τῆς εἰρήνης, τῆς Ἑλληνορθοδόξου παραδόσεως καὶ τῆς προόδου τῶν κατοίκων τῆς ἱστορικῆς ἐπαρχίας σας.

Ἦλθαμε, μετὰ τῆς συνοδείας μας, στὴν Πάφο γιὰ νὰ ἰχνηλατήσουμε μὲ δέος τὰ βήματα τοῦ Ἀποστόλου. Ἦλθαμε γιὰ νὰ προσκυνήσουμε στὴ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, ὁ ὁποῖος σὲ δύσκολες στιγμὲς τῆς Κυπριακῆς Ἱστορίας τόνωνε μὲ τὰ συγγράμματα ὄχι μόνο τὴν Χριστιανικὴ Πίστη, ἀλλὰ καὶ τὸ πατριωτικὸ φρόνημα τῶν Ἑλλήνων τῆς Κύ-



πρου, όταν αντιμετώπιζαν πολυαρίθμους εισβολείς. Ἦλθαμε γιὰ νὰ κλίνουμε εὐλαβῶς τὸ γόνυ στὴν ἱερὰ μνήμη τοῦ προκατόχου σας Χρυσάνθου Β΄, ὁ ὁποῖος ἐσφαγιάσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τὴν 9ῆ Ἰουλίου 1821 μαζί μὲ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Κυπριανό. Ἦλθαμε γιὰ νὰ τιμήσουμε τὸν τόπο καταγωγῆς τοῦ αἰοδίου Ἀρχιεπισκόπου καὶ Ἐθνάρχου Μακαρίου Γ΄. Ἦλθαμε γιὰ νὰ ἐκφράσουμε τὴν εὐγνωμοσύνη τῶν Πανελλήνων πρὸς τὸν ἔφηβο, Ἐθνομάρτυρα Εὐαγόρα Παλληκαρίδη, ἀπὸ τὴν Τσάδα τῆς Πάφου, τὸν ὁποῖο ἀπηγγόνισαν οἱ Ἄγγλοι πρὶν ἀπὸ 50 χρόνια ἀκριβῶς. Ἦλθαμε γιὰ νὰ συναντήσουμε τὸν κλῆρο καὶ τὸν λαὸ τῆς Μητροπολιτικῆς περιφερείας σας καὶ νὰ μεταφέρουμε τὸν ἀδελφικὸ χαιρετισμὸ τῶν Ὁρθοδόξων Ἑλλήνων, πού ἀποτελοῦν ποίμνιο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἦλθαμεν, ἐπίσης, διὰ νὰ θυμηθοῦμε, διὰ πολλοστήν φορὰν, τὸν εὐκλεῆ προκατόχον σας, σημερινὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου κ. Χρυσόστομον, ὁ ὁποῖος, ἐπὶ μίαν 30ετίαν περίπου, διεποίμανε θεοφιλῶς καὶ θεαρέστως τὴν ἱστορικὴν ταύτην Μητρόπολιν καὶ τὸν εὐγενῆ καὶ φιλόχριστον καὶ πιστὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, μὲ ταπεινώσιν, πρακτικότητα, ἀπλότητα, ἀγάπην, στοργὴν, κατανόησιν καὶ οἰκειότητα. Εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀθορύβως, ἀλλ' ἀποτελεσματικῶς ἀναδιοργάνωσε τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Πάφου, ἀνόρθωσε τὰ οἰκονομικά της, ἐνδιεφέρθη γιὰ τὶς πνευματικὲς καὶ ὑλικὲς ἀνάγκες τοῦ ποιμνίου του, ἐξησφάλισε ἐκλεκτοὺς συνεργάτες εἰς τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου καὶ ἀπέδειξεν ὅτι ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ ἐπιβλέπει *«ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσυχίον καὶ τρέμοντα τοὺς λόγους του»*.

Ἦλθαμε, βεβαίως, Πανιερώτατε καὶ γιὰ νὰ γνωρίσουμε καλύτερα καὶ νὰ τιμήσουμε τὴν δική σας ἐκκλησιαστικὴ, ἐκπαιδευτικὴ καὶ κοινωνικὴ δράση. Γνωρίζω ὅτι ὑπῆρξατε ἐπὶ ἔτη μάχιμος ἐκπαιδευτικὸς καὶ μάλιστα στὸν τομέα τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν καὶ ὅτι συνδυάζετε τὴν ἄριστη θεολογικὴ κατάρτιση μὲ τὴν εὐρεία γνώση τῆς θύραθεν παιδείας. Γνωρίζω καὶ ἐπαινῶ τὸ ιδιαίτερο ἐνδιαφέρον σας γιὰ τὰ θέματα τῆς Παιδείας, τῆς Γλώσσας καὶ τῆς διαφυλάξεως τῆς ἑλληνορθοδόξου ἰδιοπροσωπίας τῶν Κυπρίων. Γνωρίζω, καὶ χαίρομαι γι' αὐτό, ὅτι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου σᾶς ἔχει ὀρίσει ὡς Πρόεδρο

τῶν Ἐπιτροπῶν Βιοηθικῆς καὶ Παιδείας. Σᾶς εὐχομαι τὴν παρὰ Θεοῦ εὐδωξη τῶν προσπαθειῶν σας καὶ σᾶς ὑπόσχομαι ὅτι ὅλες οἱ ἀρμόδιες Συνοδικὲς Ἐπιτροπὲς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος θὰ εἶναι στὴν διάθεσή σας γιὰ ὅποιαδήποτε συνεργασία στοὺς κρίσιμους αὐτοὺς τομεῖς.

Ἐκτιμῶ, ἰδιαίτερος, Πανιερώτατε, τὸ ἀνύστακτο ἐνδιαφέρον σας γιὰ τὴν νεολαία καὶ τὴν ἐν Χριστῷ διαπαιδαγώγησή της. Οἱ νέοι μας καὶ οἱ νέες μας εὐρίσκονται καὶ πρέπει νὰ εὐρίσκονται στὸ ἐπίκεντρο τῆς ποιμαντικῆς μερίμνης ὄλων μας. Ἀγωνιοῦμε καθημερινὰ γιὰ τὰ ἀντικοινωνικά, ἀντιπαιδαγωγικά καὶ ἀντιχριστιανικά ἐρεθίσματα πού δέχονται. Εἶμαι αἰσιόδοξος διότι μαθαίνω ὅτι ἡ Κυπριακὴ νεολαία στὴν συντριπτικὴ της πλειοψηφία θέλει νὰ διαφυλάξει τὴν προσήλωσή της στὴν Ὁρθοδοξία καὶ στὴν Ἑλληνικὴ Παιδεία, χωρὶς βεβαίως νὰ ἀποκόπτεται ἀπὸ τὴν δημιουργικὴ ἀξιοποίηση τῆς τεχνολογίας καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Σᾶς εὐχομαι, Πανιερώτατε, καρποφορία καὶ ἐπιτυχία στὸ ἔργο σας ὑπὲρ τῆς νέας γενιᾶς καὶ γενικότερα σὲ ὅλες τὶς πτυχὲς τῆς πολυσχιδοῦς ποιμαντικῆς σας δραστηριότητος.

#### ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΕΥΑΓΟΡΑΣ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙΔΗΣ»

Τὸ πρόγραμμα τῆς ἡμέρας ὀλοκληρώθηκε μὲ μεγάλη πανδημοτικὴ ἐκδήλωση πού διοργάνωσε ὁ Πολιτιστικὸς Σύλλογος «Εὐαγόρας Παλληκαρίδης», πρὸς τιμὴν τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ πραγματοποιήθηκε στὴν αἴθουσα τελετῶν τοῦ Α΄ Λυκείου Πάφου «Μακάριος Γ΄».

Ἐξ ἀπὸ τὸ σχολεῖο τὸν Μακαριώτατο ὑποδέχθηκε ἐπισήμως ὁ Δήμαρχος Πάφου κ. Σάββας Βέργας, ὑπὸ τοὺς ἤχους τῆς Φιλαρμονικῆς τοῦ Δήμου καὶ ἀμέσως ἀκολούθησε κατάθεση στεφάνων στὸν ἀνδριάντα τοῦ ἥρωα τοῦ Κυπριακοῦ Ἀγώνα Εὐαγόρα Παλληκαρίδη ἀπὸ τοὺς Προκαθημένους τῶν Ἐκκλησιῶν Ἑλλάδος καὶ Κύπρου.

Στὴ συνέχεια, στὴν αἴθουσα τελετῶν τοῦ σχολείου παρουσιάστηκε τὸ ἔργο «Ἅγιος Νεόφυτος ὁ Ἑγκλειστος», σὲ μελοποίηση Ἀναστασίας Guy, ἀπὸ τὴ χορωδία τοῦ Συλλόγου, μὲ τὴ συμμετοχὴ σολίστ καὶ ὀρχήστρας.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ μουσικοῦ προγράμματος, ὁ

Πρόεδρος του Πολιτιστικού Συλλόγου Πάφου «Ευαγόρας Παλληκαρίδης» κ. Κενδέας Ζαμπυρίνης προσφώνησε τον Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο κ. Χριστόδουλο ως εξής:

#### ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

#### ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΕΥΑΓΟΡΑΣ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙΔΗΣ» κ. ΚΕΝΔΕΑ ΖΑΜΠΥΡΙΝΗ

Είναι πραγματικά ιδιαίτερη τιμή σε μένα, να απευθύνομαι σε σάς, Μακαριώτατε, και να σάς καλωσορίζω σ' αυτόν τον ιστορικό χώρο, που υπήρξε έθνικό φυτώριο Παιδείας για την Έπαρχία της Πάφου. Τα συναισθήματα που πλημμυρίζουν όλους όσους παρευρισκόμεθα εδώ, είναι συναισθήματα εὐγνωμοσύνης και ὑπερηφάνιας, γιατί ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εὐρίσκεται ανάμεσά μας, για να τιμήσει ἐκτός τῶν ἄλλων και τὸν ἥρωά μας, τὸν ἔφηβο ποιητὴ Εὐαγόρα Παλληκαρίδη.

Μεγάλοι ιστορικοί ἐπεσήμαναν στὴν προσπάθειά τους νὰ ἐρμηνεύσουν τὴν ἐπιβίωση τοῦ Ἑλληνισμοῦ σὲ αὐτὸ τὸ χῶρο πὼς ἡ Ὁρθοδοξία διέσωσε τὸν Ἑλληνισμό ἐδῶ σ' αὐτὸ τὸ νησί, τὸ ἀπομακρυσμένο ἀπὸ τὸν ἐθνικὸ κορμό.

Οἱ Ἑλληνοκύπριοι ἄλλαξαν πολλοὺς κατακτητές, ἀλλὰ διατήρησαν τὴ θρησκεία τους καὶ χάρη σ' αὐτὴν τὴν ἐθνικὴ τους συνείδηση.

«Πολλοὺς ἀφέντες ἄλλαξαν», ὅπως λέει καὶ ὁ Παλαμᾶς, «δὲν ἄλλαξαν καρδιά». Τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα ἐντονότατο στὴ νῆσο τῶν Ἁγίων, ὑπῆρξε κύριο χαρακτηριστικὸ καὶ τῶν ἀγωνιστῶν τῆς ΕΟΚΑ. Στὴ μεγάλη τους πλειοψηφία οἱ ἀγωνιστές μας ὑπῆρξαν μαθητές τῶν κατηχητικῶν σχολείων καὶ τῶν χριστιανικῶν ὁμάδων καὶ ἡ θρησκευτικὴ πίστη κατηύθυνε τὰ βήματά τους.

Ἀρκοῦν δύο παραδείγματα πὸν ἀφοροῦν δύο ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ἥρωες ἐκείνου τοῦ ἀγώνα γιὰ νὰ τὸ ἀποδείξουν. Κύκλους μελέτης Ἁγίας Γραφῆς ἔκανε μὲ τοὺς συμπολεμιστές του κρυμμένος στὸ κρησφύγετό του ὁ Γρηγόρης Αὐξεντίου. «Οὔτοι ἐν ἄρμασιν καὶ οὔτοι ἐν ἵπποις, ἡμεῖς δὲ ἐν ὀνόματι Κυρίου Θεοῦ ἡμῶν μεγαλυνθησόμεθα». Αὐτὸ ἦταν τὸ ἐδάφιο ἀπὸ τοὺς ψαλμοὺς πὸν ἐπανερχόταν στοὺς λόγους

τοῦ ὑπαρχηγοῦ τῆς ΕΟΚΑ.

Ἄλλὰ καὶ ὁ νεαρὸς ποιητής, ὁ δεκαοκτάρχρονος ἥρωάς μας, ὁ Εὐαγόρας, τὸ εὐαγγέλιο εἶχε συνεχῶς στὴν τσέπη του καὶ μιὰ εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ. Στὸ πρῶτο ἄδειο φύλλο τῆς Καινῆς Διαθήκης ἔγραφε: «Τὸ Εὐαγγέλιο ἐγράφη στὴ γλῶσσα μας καὶ σὲ μᾶς ὁ Θεὸς ἀνέθεσε νὰ τὸ μεταδώσουμε σὲ ὅλο τὸν κόσμο. Εἶναι τιμὴ σου ἂν τὸ κρατᾶς φυλαχτὸ καὶ τὸ μελετᾶς καθημερινά. 6-6-56». Καὶ πίσω ἀπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ εἶχε γράψει: «Ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου ἃς εἶναι ὁδηγὸς καὶ ἐμπνευστὴς εἰς τοὺς ἀγῶνες καὶ στὴ ζωὴ μας. 1.6.1956».

Ἄλλὰ τὸ πιὸ συγκινητικὸ ἦταν ἡ ἐπιθυμία του νὰ μὴν ἀποχωριστεῖ τὸν σταυρὸ του τὴν ὥρα τοῦ ἀπαγχονισμοῦ. Τὸν εἶχε ζητήσει ἀπὸ τὴ μητέρα του, στὴν ὁποία εἶπε ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπίσει τὸ δῆμο χωρὶς τὸν Ἐσταυρωμένο. Αὐτὸς ὁ ἀλύγιστος, μπροστὰ στοὺς ἀνακριτές, στὰ βασανιστήρια καὶ στὸν ἴδιο τὸν δικαστή, ὅπου συνεχῶς ἐπαναλάμβανε:

«Ὅ,τι ἔκαμα τὸ ἔκαμα ὡς Ἑλληὴν Κύπριος πὸν ζητᾶ τὴν ἐλευθερία του», αὐτὸς πὸν δὲν δέχθηκε καμιά ὑπεράσπιση στὸ δικαστήριό ἀπὸ τοὺς δικηγόρους του, ταπεινώνεται μόνον μπροστὰ στὴν ὑπέρτατη δύναμη καὶ ζητᾶ τὴν προστασία της.

Αὐτοῦ τοῦ ἐπιπέδου ἦσαν, Μακαριώτατε, οἱ ἥρωες τοῦ 55-59. Καὶ ἡ Ἐκκλησία ἔπαιξε, ὅπως ἀκριβῶς καὶ τὸ 1821, τὸν κυριότερο ρόλο στὸν ἀγώνα αὐτό. Ἀπὸ τὸν Ἐθνάρχη Μακάριο, τὸν ἐμπνευστὴ τοῦ ἀγώνα, ὡς τὸν παπᾶ τοῦ πιὸ μικροῦ χωριοῦ, πὸν ὄρκιζε τοὺς ἀγωνιστές στὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ ὡς τὶς Μονές πὸν ἔχουν ἄρρηκτα συνδέσει τὸ ὄνομά τους μὲ τοὺς ἥρωές μας. Στὴν Μονὴ Κύκκου ἔδρασε ὁ Χαράλαμπος Μοῦσκος, στὴ Μονὴ Μαχαιρὰ ἔγινε ὀλοκαύτωμα ὁ Γρηγόρης Αὐξεντίου καὶ ἡ Μονὴ Ἁγίου Νεοφύτου ὑπῆρξε τὸ καταφύγιο τοῦ Εὐαγόρα Παλληκαρίδη.

Οἱ ἐθνικοὶ ἀγῶνες δὲν εἶναι τυχαῖα ξεσπάσματα τῆς στιγμῆς, ἀλλὰ ἡ ἔκφραση τῶν ὀραματισμῶν καὶ τῶν προσδοκιῶν τοῦ Ἔθνους. Ὅς τέτοιοι ἔχουν τὶς ρίζες τους στὴ μακραίωνη ἱστορία μας καὶ ἡ προετοιμασία τους συντελεῖται μέσα στὰ ἐργαστήρια τῶν παραδόσεων καὶ τῶν ἰδανικῶν τῆς φυλῆς. Ἐνας τέτοιος ἀγώνας ἦταν καὶ ὁ ἀγώνας τοῦ 55-59 μὲ κύρια χαρακτηριστικά, τὴν πίστη στὸν Θεὸ καὶ στὴν Ἑλλάδα.

Καὶ ὁμοῦς ὁ ἀγώνας αὐτός, δὲν ἐστέφθη ἀπὸ τὴν

έπιτυχία πού είχαν δραματισθεί οί ήρωές μας. Άποκτήσαμε μιὰ κολοβή άνεξαρτησία και φθάσαμε, δυστυχώς έξαιτίας τής προδοσίας και τής τουρκικής εισβολής, νά έχομε σήμερα ένα μοιρασμένο νησί και έπιπροεμμάμενη τήν άπειλή τής όριστικής διχοτόμησης.

Και επί πλέον νά έλλοχεύει ό κίνδυνος τής σταδιακής ύποβάθμισης του έθνικού συναισθήματος.

Είναι πεποίθησή μας, πώς ή έλληνορθόδοξη Παιδεία είναι ή μόνη πού μπορεί νά προσφέρει πνευματικά και έθνικά άντισώματα στους Έλληνοκύπριους, ώστε νά μὴν ύποκύψουν στα καταστροφικά μηνύματα τής νέας έποχής και τής ίσοπεδοτικής παγκοσμιοποίησης. Ό άγώνας για τή συντήρηση τής έθνικής μας ταυτότητας είναι έξίσου ίερός με τόν άγώνα για τήν προάσπιση τής πατρίδας και τήν άπελευθέρωση τής τουρκοκρατούμενης γής τών πατέρων μας. Για τό σκοπό αυτό, είναι άνάγκη οί Έλληνες τής Κύπρου νά σφυρηλατήσομε τους πνευματικούς και πολιτισμικούς μας δεσμούς, με τους άδελφούς του μητροπολιτικού Έλληνισμού στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό.

Μόνο έτσι θα αισθανθοῦν ίκανοποίηση οί ψυχές τών ήρώων μας, πού πρόσφεραν τή ζωή τους για τό μεγάλο όνειρο τής Ένωσης με τήν Ελλάδα.

Κλείνοντας Μακαριώτατε, θέλω άκόμη μιάν φορά νά σάς ευχαριστήσω έκ μέρους του Δ.Σ. και τών Μελών του Συλλόγου μας, για τήν έδω, τιμητική σας παρουσία. Θερμές ευχαριστίες επίσης στον Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο Κύπρου κύριο Χρυσόστομο για τή συνεχή στήριξή του στο σύλλογό μας και τή συμβολή του στη πραγματοποίηση τής σημερινής εκδήλωσης.

Ευχαριστίες άπευθύνω στο Πανιερώτατο Μητροπολίτη Πάφου κ. Γεώργιο και τόν Δήμαρχο Πάφου κ. Σάββα Βέργα για τή βοήθειά τους, ως και στην Μουσικοσυνθέτρια Άναστασία Γκάη και τή Μαέστρο Βιολέττα Κακομανώλη.

Ευχαριστώ θερμά επίσης και όλους τους συντελεστές τής εκδήλωσης και ειδικά τους χορηγούς της και βεβαίως όλους έσας κυρίες και κύριοι, φίλοι και φίλες πού μās τιμάτε και μās ενισχύετε με τήν παρουσία σας.

Μακαριώτατε Άθηνών και πάσης Ελλάδος, πριν σας παραδώσω τό βήμα, αισθάνομαι τήν ύποχρέωση νά έπαναλάβω αυτά πού είπε πριν έναμιση μήνα στο

φιλολογικό μνημόσυνο του Εὐαγόρα Παλληκαρίδη από τό ίδιο αυτό βήμα ό διακεκριμένος πολιτικός και άκαδημαϊκός Γεώργιος Άλέξανδρος Μαγκάκης, ενώπιον του Αρχιεπισκόπου Κύπρου και του Ύπουργού Παιδείας και Πολιτισμού. Έχει φθάσει ή ώρα οί Κυβερνήσεις τής Ελλάδος και Κύπρου από κοινού, νά άνακηρύξουν τόν Έθνικό μας ήρωα Εὐαγόρα Παλληκαρίδη, ως άγωνιστικό σύμβολο τής Έλληνικής Παιδείας, τής όποίας τή βαθύτατη οὐσία έξέφρασε και καθηγήασε με τόν ήρωικό του θάνατο.

#### ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΗ

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ  
κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Αισθάνομαι τήν άνάγκη νά ευχαριστήσω από καρδιάς τόν έντιμώτατο Πρόεδρο του Πολιτιστικού Συλλόγου «Εὐαγόρας Παλληκαρίδης» Πάφου κ. Κενδέα Ζαμπυρίνη και τὰ άξιότιμα μέλη του ύπ' αυτόν Δ.Σ. για τήν ευγενική τους πρόσκληση νά όμιλήσω άπόψε στο καταπληκτικό τουτο κτίριο του Α΄ Λυκείου Πάφου. Και καθώς βρίσκομαι στην Πάφο ό νοῦς μου τρέχει στον ήρωά μας, τόν Εὐαγόρα Παλληκαρίδη, πού θυσιάστηκε για τήν λευτεριά τής Κύπρου. Συγκινοῦμαι, καθώς φέρω στη μνήμη μου τή θυσία τών 18χρονων παιδιών τής Κύπρου, πού έθυσίασαν τή ζωή τους για τήν γλυκεία πατρίδα και για τήν Πίστη. Άνάμεσά τους ό Εὐαγόρας Παλληκαρίδης, ό άμετακίνητος από τό χρέος πατριώτης, ό άγνός και άδολος ιδεολόγος, ό άποφασισμένος για όλα άγωνιστής, μά, ταυτόχρονα και ό ευαίσθητος ποιητής, ό συναισθηματικός νέος, ό έναρετος Χριστιανός, ό πνευματικός άνθρωπος.

Θαυμάζει κανείς τήν άντρειοσύνη και τό θάρρος αυτού του παιδιού, πού έρωτεύτηκε τή λευτεριά κι έσπευσε νά τήν συναντήσει. «Θά πάρω μιάν άνηφοριά, θα πάρω μονοπάτια. Νά βρω τὰ σκαλοπάτια πού πάν στη Λευτεριά». ΞΩ άθάνατη Έλληνική μουσα, πού έμπνέεις με τό ζείδωρο πνεῦμα τών ιδανικών τής φυλής τους νέους μας. Πού εκφράζεις τήν άδούλωτη, κατά τό φρόνημα, ελληνική ψυχή. Πού οδηγείς στο δρόμο τής δόξας τους φιλότιμους Έλληνες. Τὰ παλικάρια τής Κύπρου είναι άθάνατα γιατί ύπήρξαν άντρειωμένα. «Και του άντρειωμένου ό θάνατος, θά-



νατος δὲ λογᾶται»

Ἀκολούθησε ὁμιλία ἀπὸ στήθους τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου, μὲ θέμα «Ἡ Ἐθνική μας αὐτοσυνειδησία: ὄρος ἐπιβίωσής μας».

Στὴ διάρκεια τῆς ὁμιλίας του ὁ Μακαριώτατος ἀνέλυσε τὴ μεθοδευμένη προσπάθεια ὑπονόμευσης τῶν θεσμῶν τοῦ ἔθνους καὶ ἀλλοίωσης τῶν ταυτοτικῶν του στοιχείων. Ὡς στάδια ὑλοποίησης αὐτοῦ τοῦ σχεδίου ἐπεσήμανε τὴν ἀναθεώρηση τῆς Ἱστορίας, τὴν ἐκκοσμίκευση τῆς Ἐκκλησίας, τὸν ἐξωραϊσμό τοῦ ἀποκαλούμενου ἐκσυγχρονισμοῦ πρὸς χάριν δῆθεν τῆς ἀνταγωνιστικότητας, στὸ βωμὸ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ θυσιάζονται τὰ ιδιώματα τῆς ἰδιοπροσωπίας μας καὶ τὴν προβολὴ τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας μὲ ἀντάλλαγμα τὴν σιωπὴ μας καὶ τὸν περιορισμὸ τῶν πνευματικῶν καὶ ἀξιακῶν διεκδικήσεών μας. «Ἀπέναντι σὲ αὐτὴ τὴν κατάσταση», ὅπως ὑπογράμμισε ὁ Μακαριώτατος, «ὀφείλουμε νὰ ἀγωνισθοῦμε γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῶν ταυτοτικῶν μας στοιχείων, δηλαδή τῆς πνευματικῆς μας ταυτότητας καὶ τῆς ἐλληνορθόδοξης παράδοσής μας, κορυφαῖα στοιχεῖα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ Ὁρθόδοξη πίστη μας, ἡ κοινωνικὴ μας συνοχὴ καὶ ὁμοιογένεια, ἡ ἱερὴ ἐλληνικὴ γλῶσσα, ἡ οἰκογένεια καὶ ἡ γνήσια ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὸ ἔθνος...»

\* \* \*

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ὁμιλίας, ἡ ὁποία προκάλεσε τὸν ἐνθουσιασμό καὶ τὰ παρατεταμένα χειροκροτήματα τοῦ πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου, τὸ ὁποῖο γέμισε ἀσφυκτικὰ τὴν αἴθουσα τελετῶν τοῦ σχολείου, ὁ Πρόεδρος τοῦ Πολιτιστικοῦ Συλλόγου «Εὐαγόρας Παλληκαρίδης» ἀπένευσε στὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλο τὴν Ἀνώτατη Τιμητικὴ Διάκριση τοῦ Συλλόγου, τὸν «Χρυσὸ Ἄνδριάντα Εὐαγόρα Παλληκαρίδη» καὶ σχετικὴ ἀναμνηστικὴ τιμητικὴ πλακέτα, στὴν ὁποία ἀναγράφονταν τὰ ἑξῆς:

«Ὁ Πολιτιστικὸς Σύλλογος «Εὐαγόρας Παλληκαρίδης» Πάφου - Κύπρου ἀπονέμει, τιμῆς ἔνεκεν, στὸν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλο γιὰ τὸ σημαντικὸ Ἐκκλησιαστικὸ του ἔργο καὶ τὴ συνεχῆ ἐνδυνάμωση τῆς Ὁρθοδοξίας, ὡς καὶ γιὰ τὴν ἔμπρακτη καὶ σταθερὴ ὑποστήριξή του στὸν ἀγῶνα τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ γιὰ ἐπιβίωση καὶ

ἀποκατάσταση τῶν δικαιωμάτων του. Πάφος 1η Μαΐου 2007»

Ἀπονέμοντας δὲ τὴν τιμητικὴ διάκριση ὁ κ. Κενδέας Ζαμπυρίνης προσφώνησε τὸν Μακαριώτατο ὡς ἑξῆς:

#### ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ

ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ  
«ΕΥΑΓΟΡΑΣ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙΔΗΣ» ΚΑΤΑ ΤΗΝ  
ΕΠΙΔΟΣΗ ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΤΙΜΗΤΙΚΗΣ  
ΔΙΑΚΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΧΡΥΣΟΣ  
ΑΝΔΡΙΑΝΤΑΣ ΕΥΑΓΟΡΑ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙΔΗ» ΣΤΟΝ  
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ  
κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟ

Στὸ πρόσωπό σας Μακαριώτατε τιμοῦμε τὸν προκαθήμενο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας.

Τιμοῦμε τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος γιὰ τὸ σημαντικὸ ἐκκλησιαστικὸ καὶ κοινωνικὸ του ἔργο καὶ γιὰ τὴ μεγάλη συμβολὴ του στὴν ἐνδυνάμωση τῆς Ὁρθοδοξίας.

Σᾶς τιμοῦμε γιὰ τὴν ἔμπρακτη καὶ σταθερὴ ὑποστήριξή σας στὸν ἀγῶνα τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ γιὰ ἐπιβίωση καὶ ἀποκατάσταση τῶν δικαιωμάτων του.

Γιὰ ὅλη αὐτὴ τὴ προσφορὰ καὶ διακονία σας, τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Συλλόγου μας ἀποφάσισε νὰ σᾶς ἀπονείμει τὸν χρυσὸ ἄνδριάντα Εὐαγόρα Παλληκαρίδη πού ἀποτελεῖ τὴν ἀνώτατη τιμητικὴ διάκριση τοῦ Συλλόγου μας.

Αὐτὴ ἡ διάκριση Μακαριώτατε συμπυκνώνει ὅσα ἐμεῖς νιώθουμε γιὰ σᾶς καὶ παρακαλῶ νὰ τὴν δεχθεῖτε ὡς ἀνταπόδοση τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης μας.

ΤΕΤΑΡΤΗ 2 ΜΑΪΟΥ 2007

#### ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

Τὸ πρόγραμμα τῆς τέταρτης ἡμέρας τῆς ἐπισήμου ἐπισκέψεως τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου στὴν Ἐκκλησία τῆς Κύπρου ξεκίνησε μὲ προσκύνημα στὴν ἀνδρῶα Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου.

Στὴν εἴσοδο τῆς Μονῆς, τὸν Προκαθήμενο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὸν Προκαθήμενο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου καὶ τὴ συνοδεία τους ὑποδέχθη-

κε ό Ἡγούμενος τῆς Μονῆς, Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμ. Λεόντιος, ἐπικεφαλῆς τῆς Μοναστικῆς Ἀδελφότητος καί πλήθους εὐλαβῶν προσκυνητῶν. Ἀκολούθησε λιτανευτική πομπή πρὸς τὸ Καθολικὸ τῆς Μονῆς, ὅπου ἐψάλλη ἐπίσημη Δοξολογία, στὸ πέρας τῆς ὁποίας ὁ Πανοσιολογιώτατος Καθηγούμενος προσφώνησε τὸν Ἀρχιεπίσκοπο κ. Χριστόδουλο ὡς ἐξῆς:

#### ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ

ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΛΕΟΝΤΙΟΥ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ  
ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ  
ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ  
ΕΛΛΑΔΟΣ κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλε,

Μὲ αἰσθήματα πνευματικῆς ἀγαλλίασης καί ἱερῆς συγκίνησης ἡ μοναστικὴ μας ἀδελφότητα καί ἐγὼ προσωπικὰ σᾶς ὑποδεχόμαστε σήμερα στὴν Μονὴ τῆς Ἁγίας Ἐγκλειστρας.

Ἡ ἐπίσκεψή σας αὐτή, μετὰ τῶν μελῶν τῆς σεπτῆς συνοδείας σας, πληροῖ τὸ μέτρον τῆς πνευματικῆς μας χαρᾶς ὥστε ἀνυπόκριτα καί ἀπὸ τὸ κέντρο τῆς καρδιάς μας σᾶς ἀπευθύνουμε τό «καλῶς ἦλθατε».

Ἡ παρουσία σας στὴ Μονή μας, δὲν ἀποτελεῖ μόνο ἀφορμὴ μεγάλης χαρᾶς, ἀλλὰ καί ἐξαιρετικῆς τιμῆς γιατί στὸ πρόσωπό σας ὑποδεχόμαστε τὸν πεπνυμένο ἀγωνιστὴ τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς πίστεως καί τῶν δικαίων τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν ἔθνους.

Ἐχοντας βαθιὰ ἐπίγνωση αὐτῆς τῆς τιμῆς, ὀλόθερμες σᾶς ἀπευθύνουμε εὐχαριστίες καί σᾶς εὐχόμαστε υἱικὰ μακρότητα ἡμερῶν καί υγεία κατ' ἄμφω γιὰ νὰ ποιμαίνετε τὸν θεοφιλῆ Ἑλληνικὸν λαὸν μὲ τὴν διακρίνουσαν Ἑμᾶς σοφίαν καί στοργήν.

Ὁ χῶρος πού βρισκεστε σήμερα, Μακαριώτατε καί Σεβασμιώτατοι ἅγιοι ἀρχιερεῖς, εἶναι χῶρος καθγιασμένος ἀπὸ τὰ δάκρυα καί τοὺς ἰδρωτῆς τῶν ἀσκητικῶν ἀγῶνων ἐνὸς πνευματικοῦ τέκνου τῆς νήσου μας, τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλειστου, πού εἶναι καί ὁ ἰδρυτὴς αὐτῆς τῆς Μονῆς.

Τὸ βίό τοῦ Ἁγίου καί τὴν ἱστορία τῆς Μονῆς μας εἶμαι βέβαιος, Μακαριώτατε, ὅτι τὰ γνωρίζεται πολὺ καλά ἀπὸ προηγούμενες προσκυνηματικῆς σας ἐπι-

σκέψεις ὡς Μητροπολίτης Δημητριάδος. Παρακαλῶ ὁμως νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ ἀναφερθῶ μὲ συντομία σ' αὐτὰ γιὰ χάρη, κυρίως, τῶν μελῶν τῆς συνοδείας σας, πού πρώτη φορὰ μᾶς ἐπισκέπτονται.

Ὁ Ἅγιος Νεόφυτος, ἄξιο τέκνο τῆς ἰδιαίτερῆς μας πατρίδας, ἔζησε κατὰ τὸ δωδέκατο καί τὶς ἀρχές τοῦ δέκατου τρίτου αἰώνα.

Ἀπὸ πολὺ νωρὶς συνέλαβε τὸ πραγματικὸ νόημα τῆς ζωῆς καί κατόρθωσε μὲ αὐστηρὴ ἄσκηση νὰ ἀναδειχθεῖ σὲ μιὰ κατεξοχὴν ἀντιπροσωπευτικὴ μορφή τῆς ὀρθόδοξης χριστιανικῆς ἀγιότητος.

Στὴν ἡλικία τῶν δεκαοκτῶ χρόνων ἐγκαταλείπει τὸ πατρικὸ του σπίτι καί ἐγκαταβιώνει στὴν Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Χρυσσοστόμου, βόρεια τῆς Λευκωσίας, πού σήμερα δυστυχῶς βεβηλώνεται ἀπὸ τοὺς Τούρκους κατακτητές. Ἐκεῖ παραμένει πέντε περίπου χρόνια καί ἀσκεῖται στὸν πνευματικὸ ἀγῶνα κατὰ τῶν ψυχοκτόνων παθῶν καί στὴν κατάκτηση τῶν μοναχικῶν ἀρετῶν, ἐνῶ παράλληλα μανθάνει τὰ πρῶτα γράμματα καί ἐντρυφᾶ στὴ μελέτη τῶν θείων Γραφῶν.

Στὴ συνέχεια, μὲ εὐλογία τοῦ Γέροντά του, ἐγκαταλείπει τὴ Μονὴ καί ἐπισκέπτεται τὴν Ἱερουσαλὴμ καί ὅλα τὰ θεοβάδιστα μέρη τῆς Παλαιστίνης. Σκοπὸς του ἡ ἀναζήτησις αὐστηροῦ πνευματικοῦ πατέρα, στὸν ὁποῖο νὰ ὑποταχθεῖ, μὲ στόχο, μέσῳ τῆς ἄσκησης στὴν ὑπακοή καί στὴν ταπείνωση, τὴν πνευματικὴ καί ἠθικὴ του κατάρτιση.

Ἐπειδὴ ὁμως δὲ βρῆκε αὐτὸ πού ἐπιζητοῦσε ἀναγκάζεται νὰ ἐπιστρέψει στὴν Κύπρο γιὰ νὰ καταλήξει τελικὰ στὸ μέρος αὐτό, ὅπου μέσα στὸν ἀπέναντι βράχο, λαξεύει τὸ ἀσκητήριό του, τὴ γνωστὴ Ἐγκλειστρα, πού ἀποτελεῖ καί τὸν πυρῆνα τῆς Μονῆς μας. Μὲ φροντίδα τοῦ ἴδιου τοῦ Ἁγίου, ἡ Ἐγκλειστρα ἀγιογραφεῖται ἀπὸ τὸν ταλαντοῦχο Θεόδωρο Ἀψευδῆ μὲ ἐξαιρετικῆς τέχνης τοιχογραφίες, πού οἱ περισσότερες διασώθηκαν μέχρι σήμερα.

Μέσα σ' αὐτὴ, μόνος γιὰ ἔνδεκα ὀλόκληρα χρόνια καί στὴ συνέχεια μὲ τὴ συνοδεία μοναστικῆς ἀδελφότητος, ἔζησε τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς θεοφιλοῦς ζωῆς του μὲ αὐστηρὴ νηστεία, μὲ ὀλονύκτιες ἀγρυπνίες καί μὲ ἀδιάλειπτες θεομὲς προσευχῆς πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεὸ καί τὴν Ἑπεραγία Θεοτόκο.

Πέθανε γύρω στὰ 1219 καί τάφηκε ἀπὸ τοὺς μονα-

χούς του σὲ τάφο, πὸν ὁ ἴδιος ἐτοίμασε καὶ πὸν θὰ ἔχουμε τὴν εὐκαιρία νὰ δοῦμε σὲ λίγο.

Ἀργότερα, κατὰ τὸν 15ον αἰώνα, κτίστηκε ὁ ναὸς αὐτός, πὸν εἶναι ἀφιερωμένος στὴν Κοίμησι τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Διασώζονται καὶ ἐδῶ σπουδαίας τεχνοτροπίας τοιχογραφίες, καθὼς καὶ φορητὲς εἰκόνες, πὸν χρονολογοῦνται στὰ μέσα τοῦ 16ου αἰώνα. Ἐδῶ φυλάσσονται ἀκόμη, ὡς πολύτιμος θησαυρός, τὰ τίμια λείψανα τοῦ Ἁγίου μας, πὸν βρέθηκαν στὸν τάφο του στὴν Ἐγκλειστρα γύρω στὰ 1750 καὶ μετακομίσθηκαν μὲ τιμὲς στὸν Ἱερό χῶρο πὸν βρισκόμαστε.

Γύρω ἀπὸ τὸ Ναὸ κτίσθηκαν κατὰ καιροὺς τὰ κελιά τῶν μοναχῶν καὶ ἔτσι ἡ μοναστικὴ ζωὴ τῆς Ἐγκλειστρας μετακινεῖται ὕστερα ἀπὸ τρεῖς σχεδὸν αἰῶνες στὸ μέρος τοῦτο.

Τὸ 1570 ἡ Κύπρος κυριεύθηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι τὴν λεηλάτησαν συστηματικά. Ἀπὸ τὴν μανία τους δὲν γλίτωσαν οὔτε τὰ μοναστήρια, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ Μονὴ Ἁγίου Νεοφύτου. Τὸ 1585 μὲ ἐντολὴ τοῦ σουλτάνου Μουράτ, πωλήθηκαν τὰ μοναστήρια, μαζὶ καὶ ἡ Μονὴ αὐτὴ καὶ οἱ μοναχοὶ τότε ἀναγκάσθηκαν νὰ τὴν ἐγκαταλείψουν. Τὴν ἀναγέννησὴ τῆς πέτυχε ὁ ἱερομόναχος Λεόντιος, ὁ ὁποῖος συγκέντρωσε καὶ πάλιν τοὺς μοναχοὺς. Τὸ 1611 ζήτησε ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Χριστόδουλο τὴν ἀνακήρυξη τῆς Μονῆς σὲ Σταυροπηγιακὴ, πράγμα πὸν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἔπραξε μὲ τὴ σύμφωνη γνώμη τοῦ τότε Ἐπισκόπου Πάφου. Τὸ 1631, ὁ ἡγούμενος Λεόντιος γιὰ νὰ κατοχυρώσει πλήρως τὴν ἀνεξαρτησία τῆς Μονῆς ζήτησε ἀπὸ τὸν Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλο τὸ Λούκαρι νὰ ἐπικυρώσει τὸ Σταυροπήγιό της. Πράγματι ὁ Κύριλλος ὁ Λούκαρις ἐξέδωσε Πατριαρχικὸ Σιγίλλιο, μὲ τὸ ὁποῖο ἀνακήρυσσε τὴν Μονὴ Ἁγίου Νεοφύτου Σταυροπηγιακὴ. Τὸ Σιγίλλιο προσυπέγραψαν τὰ μέλη τῆς Πατριαρχικῆς Συνόδου, καθὼς καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Χριστόδουλος.

Ὁ Ἅγιος Νεόφυτος, Μακαριώτατε, ἂν καὶ ἀναλόγως μέχρι τὰ 18 του χρόνια καὶ στὴν συνέχεια αὐτοδίδακτος, καταξιώθηκε καὶ ὡς ἕνας ἀπὸ τοὺς διαπρεπέστερους ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεῖς καὶ λογίους τοῦ 12ου αἰώνα στὸν Ἑλληνικὸ χῶρο.

Σημαντικὸ μέρος τοῦ συγγραφικοῦ του ἔργου δια-

σώζεται μέχρι σήμερα σὲ μουσεῖα καὶ βιβλιοθῆκες τῆς Ἑλλάδος καὶ ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν.

Ἡ Μονὴ μας ἔχει ἀναλάβει κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια πρωτοβουλία γιὰ ἔκδοση τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν καὶ εἴμαστε εὐτυχεῖς πὸν πρόσφατα ἔχουμε ὀλοκληρώσει τὸ ἔργο σὲ πέντε καλαίσθητους τόμους. Θὰ ἀκολουθήσει ἕνας ἀκόμη τόμος πὸν θὰ περιλαμβάνει τοὺς πίνακες καὶ τὰ εὐρετήρια.

Μέσα ἀπὸ τὰ συγγράμματά του, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πνευματικὴ τροφή, πὸν προσφέρει στοὺς συμπατριῶτες του, ὁ Ἅγιος μᾶς διασώζει καὶ σημαντικὲς ἱστορικὲς μαρτυρίες γιὰ τὴν ἐποχὴ του, πὸν εἶναι ἐποχὴ μεγάλων δοκιμασιῶν γιὰ τὴν Κύπρο. Παράλληλα, ὁ Ἐγκλειστος ἀσκητὴς ἐρμηνεύει θεολογικὰ τὶς δοκιμασίες αὐτὲς καὶ δίνει στὸ λαὸ μηνύματα πνευματικῆς ἀντίστασης καὶ ἐργήγορσης γιὰ ὑπέρβασή τους.

Ὅπως εἶναι γνωστὸ, ὁ Κυπριακὸς λαὸς περνᾷ καὶ στὶς μέρες μας μιὰ μεγάλη δοκιμασία, μὲ τὴ στρατιωτικὴ κατοχὴ μεγάλου μέρους τῆς πατρίδας μας ἀπὸ τοὺς βάρβαρους Τούρκους εἰσβολεῖς.

Ἡ μελέτη τῶν ἔργων τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου εὐελπιστοῦμε ὅτι θὰ συμβάλει θετικὰ στὴν ἀντιμετώπιση τῆς δοκιμασίας αὐτῆς. Πιστεύουμε δὲ πὼς μὲ τὶς πρεσβεῖες του καὶ τὶς πρεσβεῖες ὄλων τῶν ἁγίων μας καὶ μὲ τὶς δικὲς σας θεοπειθεῖς προσευχῆς, ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ δικαιοσύνη σύντομα θὰ ἀποκατασταθοῦν στὴ μαρτυρικὴ αὐτὴ γῆ.

Τελειώνοντας, Μακαριώτατε, ἐπιτρέψατέ μου μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς σημερινῆς σας ἐπίσκεψης, νὰ ἐκζητήσω τὶς ἀρχιερατικὲς Σας εὐλογίες, καθὼς καὶ ἐκεῖνες τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν πὸν σᾶς συνοδεύουν, γιὰ πνευματικὴ πρόοδο τῆς ἀδελφότητος τῆς Μονῆς μας καὶ ὄλων τῶν ἐγκαταβιούντων σ' αὐτήν.

Ἐκ μέρους των δὲ σᾶς ἐκφράζω καὶ πάλι τὴ χαρὰ καὶ τὴ βαθύτατή μας συγκίνηση γιὰ τὴν ἐπίσκεψή Σας αὐτὴ καὶ Σᾶς ἀπευθύνω τὸ «Καλῶς μᾶς ἦλθατε». Εἰς ἔνδειξη δὲ τῆς εὐγνωμοσύνης μας καὶ εἰς ἀνάμνηση τῆς ἡμέρας αὐτῆς παρακαλῶ δεχθεῖτε τὸ σεπτὸ αὐτὸ εἰκόνημα τοῦ Ἁγίου μας.

Ἀκολούθησε ἀντιφώνηση τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου.



## ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΗ

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗ-  
ΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΑΥ-  
ΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ ΜΟΝΗΝ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ.

- Πανοσιολογιώτατε Καθηγούμενε τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς,
- Ἀγαπητοὶ Πατέρες καὶ Ἀδελφοί,
- Λαὲ τοῦ Κυρίου εὐλογημένε,

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

Μετὰ τῆς τιμίας Συνοδείας ἡμῶν κομίζομεν εἰς ὑμᾶς, τὸ τερπνὸν τῆς Ἀναστάσεως μήνυμα καὶ μετὰ πολλῆς συγκινήσεως ἀλλὰ καὶ χαρᾶς ἀσπαζόμεθα ὑμᾶς ἐπισκεπτόμενοι τὴν Ἱερὰν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἑγκλείστου, τῆς τόσον σπουδαίας αὐτῆς μορφῆς τοῦ Ὁρθοδόξου Μοναχισμοῦ, τῆς ἐξοχωτέρας ἴσως μεταξὺ τῶν ἀσκητῶν συγγραφέων τῆς γλυκειᾶς νήσου Κύπρου.

Ἀκολουθοῦμε καὶ ἡμεῖς τὰ βήματα τῶν μυριάδων πιστῶν, οἱ ὅποιοι συρρέουν ἐπὶ αἰῶνας διὰ νὰ προσκυνήσουν τὴν Ἑγκλείστραν, τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος ἐλάξεν εἰς τὸν βράχον καὶ ἔζησεν ἐπὶ ἔτη πολλά, προσευχόμενος καὶ συγγράφων κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς ἐκ τῶν πλέον δραματικῶν ἐποχῶν τῆς ἱστορίας τῆς Κύπρου, δηλαδὴ τῆς καταλήψεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων.

Δι' ἡμᾶς τοὺς Ὁρθοδόξους ἀποτελεῖ κλασικὸν παράδειγμα ἀντιπροσώπου τοῦ ἡσυχαστικοῦ ἀσκητισμοῦ καὶ ἐκφράζει ἐκεῖνο τὸ ὅποιο διετύπωνε ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων διὰ τὸν μοναχισμόν, δηλαδὴ τὴν «ἐντελῆ ἀπάρνησιν τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, στέρησιν ἀπάσης εὐπαθείας, καὶ τὴν διὰ τῆς στενῆς καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ κατόρθωσιν τῆς ψυχικῆς σωτηρίας».

Ἐὰν ἀνατρέξωμεν εἰς τὴν παράδοσιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἡ ἡσυχία, δηλαδὴ ἡ κατάστασις ἐκεῖνη, διὰ τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος κατορθώνει τὴν ἐσωτερικὴν αὐτοῦ ἐνότητα καὶ ἐπιτυγχάνει τὴν ἀφιέρωσίν του εἰς τὸν Θεόν, ἐκφράζεται διὰ τῆς ἀπολύτου πνευματικῆς ἐνεργοποιήσεως καὶ βιωματικῆς προσηλώσεως εἰς τὸν Πλάστην καὶ Δημιουργόν.

Ὁ μοναχὸς, αὐτοπεριοριζόμενος εἰς συγκεκριμένον

τόπον, ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ ἐξερευνᾷ τὸν ἀπέραντον ἐσωτερικὸν αὐτοῦ κόσμον καὶ νὰ ἐπιδιώκη τὴν ἀγιότητα, τουτέστιν τὸν ἀγιασμόν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ διὰ τοῦ ἀπηνοῦς πολέμου τῶν παθῶν. Δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου καθίσταται προφανὲς ὅτι ὁ μοναχὸς δὲν ἀποστρέφεται τὸν κόσμον, ἀλλὰ τὸ κοσμικὸν φρόνημα.

Ἀσφαλῶς, εἰς καιροὺς κατὰ τοὺς ὁποίους τὸ πνεῦμα καταρρακώνεται ἀπὸ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ὕλης, χρησιμοποιοῦμένης πολλάκις ὡς μοναδικοῦ σκοποῦ τῆς ζωῆς, ἢ ἀπομάκρυνσις ἐκ τοῦ κόσμου θεωρεῖται ὑπὸ πολλῶν ὡς ἄχρηστος καὶ ἐγωιστικὴ πράξις. Καὶ ὅμως, αὐτὴ ἡ ἀπόφασις ὁδηγεῖ πρὸς μίαν ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον κίνησιν, φέρουσαν εἰς τὴν ἐνότητα μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος ὅλης.

Πρόκειται διὰ μίαν πορείαν ἀνόδου πνευματικῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἡ συμβατικότης παραμερίζεται διὰ νὰ ἐπιδιωχθῆ τὸ ἀπόλυτον, ἢ ἔνωσις μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ὁ σκοπὸς οὗτος δὲν εἶναι ἀτομικὴ ἐπιδιώξις, ἀλλὰ συμπίπτει μετὰ τοῦ ἐξαγιασμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος συμπάσης.

Εἶναι χαρακτηριστικὰ τὰ ὅσα λέγει ὁ ὄσιος Νεόφυτος «Εἰς τὸν θεοφόρον πατέρα ἡμῶν καὶ θαυματουργὸν Ἱλαρίωνα», τὰ ὁποῖα σχολιάζουν εἰς ἀνύποπτον δι' ἡμᾶς χρόνον, τὰς σκέψεις τὰς ὁποίας ἐπεθυμήσαμεν νὰ μοιρασθῶμεν σήμερον μεθ' ὑμῶν κατὰ τὴν εὐσημον ταύτην ἡμέραν εἰς τὸν χῶρον, ὅπου οὗτος ἠσκήτευσεν. Λέγει λοιπόν: «Χαίροις, πάτερ Ἱλαρίων θεσπέσιε, ὅτι τῆς δεσποτικῆς σαγήνης εἴσω γενόμενος εἰσήχθης εἰς ἀγγεῖα βασιλικὰ τῆς ἄνω κληρουχίας, ἀγγέλοις συγχορεύων καὶ ἀγίοις καὶ δήμοις τῶν δικαίων, πρεσβεύων σὺν αὐτοῖς ὑπὲρ παντὸς τοῦ κόσμου, τοῦ λίαν παρανομοῦντος καὶ ἀξίως μαστιζομένου... Ἀλλὰ μὴ παύση, θεοφόρε, λιτανεύων σὺν τοῖς μετόχοις σου, ἕως οὔ ὁ χεიმῶν τῶν ἀνιαρῶν κατευνάσῃ νεύσει Θεοῦ».

Ὁ Ἅγιος Νεόφυτος ἀπομονωμένος εἰς τὴν Ἑγκλείστραν αὐτοῦ, δηλαδὴ εἰς τὸ ἐρημητήριόν του, ἀπέβη διὰ τὴν πάσχουσαν πατρίδα καὶ τὸν λαό του ἡ φωνή, ἡ πηγὴ παρακλήσεως καὶ δυνάμεως, ὅπως μαρτυροῦν τὰ συγγράμματα αὐτοῦ. Διὰ τῆς βιοτῆς καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ἔργων μαρτυρούντων λιπαρὰν παιδείαν, ἀπετέλεσεν ἐν σπάνιον παράδειγμα ἑλληνικοῦ καὶ ὀρθοδόξου ἠθους εἰς μίαν ἐποχὴν πολιτικῶν καὶ πολιτισμικῶν ἀνακατατάξεων, ὅπως ὑπῆρξεν ἡ ἐποχὴ τῶν

Κοιμητῶν καὶ τῶν Ἀγγέλων.

Παρόμοια φωναὶ εἶναι δυνατὸν νὰ προέλθουν μόνον ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι γνωρίζουν ὅτι μετέχουν τῆς ἰδίας ζωῆς, τῆς ὁποίας καὶ οἱ Πατέρες μετέσχον, ἦτοι τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ. Καὶ τοῦτο, κατὰ τὴν Ἁγίαν καὶ Ὁρθόδοξον ἡμῶν Ἐκκλησίαν, εἶναι ἡ πλεοναύθεντική μεταβίωσις τῶν Πατέρων. Ἀναγνωρίζουσα τὸν Νεόφυτον ὡς Ἅγιον, ἡ Ἐκκλησία του εἶδεν εἰς αὐτὸν ἓνα πραγματικὸν διάδοχον τῶν Πατέρων, ἓναν πράγματι ἐξ ἐκείνων. Ὁ λόγος του σαφῆς ἀλλὰ καὶ μεστός νοημάτων, προσκολλᾶται ἐπὶ τῶν ἁγίων μορφῶν τῶν ἀπεικονιζομένων ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ Οἴκου τούτου τοῦ Θεοῦ καὶ διαμηνύει εἰς τοὺς αἰῶνας:

*«Ἐὰν δὲ οἱ ἁμαρτωλοὶ πρὸς Κύριον ἐπιστρέψωμεν καὶ ποιήσωμεν αὐτῷ καρπὸν ἄξιον μετανοίας, πέπεισμαι, κατὰ τὰ αὐτοῦ παναληθῆ ἐπαγγέλματα, ὅτι οὐ μόνον ἀπλῶς τὴν αὐτοῦ θεασόμεθα δόξαν ἄρρητον, ἀλλὰ καὶ σὺν αὐτῷ, χάριτι αὐτοῦ, τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐπαπολαύσομεν καὶ εἶποι πάντως ἐν τούτῳ ἀρτίως*

*πᾶς ὁ λαὸς τὸ Ἀμήν».*

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἐντὸς τοῦ πανιέρου τούτου Ναοῦ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, τὸν ὅποιον δὲν εἶδεν διὰ τῶν ὑλικῶν αὐτοῦ ὀφθαλμῶν ὁ Ἅγιος Νεόφυτος ἀλλὰ στέγει καὶ εὐλογεῖ ἐκ τῶν οὐρανίων δωμάτων, εὐχαριστοῦμεν ὑμᾶς ἐκ βάθους καρδίας διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς καὶ τοὺς περὶ ἡμᾶς δοχὴν καὶ εὐχόμεθα ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἐνισχύει ὑμᾶς εἰς τὸν ἀνάντην δρόμον, τὸν ὅποιον ἐπελέξατε.

Ἀναχωρῶντας ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου καὶ καθ' ὁδὸν πρὸς τὴν Λεμεσό, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἐπισκέφθηκε τὸν Ἀρχαιολογικὸν χῶρον τῆς Πάφου, ὅπου σώζονται περίφημα ψηφιδωτὰ τῆς Ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, τὴν Παλαιοχριστιανικὴ Βασιλικὴ τῆς Πάφου, ὅπου, κατὰ τὴν παράδοση, βρίσκεται ἡ στήλη στὴν ὁποία μαστιγώθηκε ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν Παῦλος, καθὼς καὶ τὸν Ἀρχαιολογικὸν χῶρον τοῦ Κουρίου.

#### ΕΠΙΣΚΕΨΗ



Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος καὶ ἡ συνοδεία του κατὰ τὴν ἐπίσκεψή τους στὸν Ἀρχαιολογικὸν χῶρον τῆς Πάφου.

## ΣΤΗΝ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΛΕΜΕΣΟΥ

Άνεπανάληπτη ύποδοχή έπεφύλαξε ό λαός τής Λεμεσοῦ στόν Προκαθήμενο τής Έκκλησίας τής Έλλάδος, ό όποίος έπισκέφθηκε έπισήμως τήν πόλη και τήν τοπική Έκκλησία. Έντυπωσιακή ήταν ή παρουσία τών νέων τής πόλης, μαθητῶν και μαθητριῶν τών σχολείων όλων τών βαθμίδων, πού εκδήλωσαν τὰ αισθήματα τής αγάπης και τής συγκίνησης τους για τήν παρουσία ανάμεσά τους τοῦ Προκαθημένου τής Έκκλησίας τής μητέρας Έλλάδος.

Έπικεφαλής τοῦ λαοῦ ήταν ό Πανιερώτατος Μητροπολίτης Λεμεσοῦ κ. Άθανάσιος και ό Δήμαρχος κ. Άνδρέας Χρίστου, ό όποίος προσφώνησε στόν ειδικά διαμορφωμένο υπαίθριο χώρο ύποδοχής, τόν Μακαριώτατο κ. Χριστόδουλο, ως εξής:

## ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΛΕΜΕΣΟΥ, κ. ΑΝΔΡΕΑ ΧΡΙΣΤΟΥ  
ΣΤΗΝ ΠΑΛΛΑΙΚΗ ΥΠΟΔΟΧΗ

Μακαριώτατε Άρχιεπίσκοπε Άθηνῶν και πάσης Έλλάδος κ. Χριστόδουλε,  
Μακαριώτατε Άρχιεπίσκοπε Κύπρου και Νέας Ίουστινιανῆς κ. Χρυσόστομε,  
Πανιερώτατε,  
Κύριοι Βουλευτές, Κύριοι Δήμαρχοι,  
Κυρίες και Κύριοι, Δημότες τής Λεμεσοῦ,

Με αισθήματα μεγάλης χαρᾶς και τιμῆς ύποδεχόμαστε σήμερα τόν Άρχιεπίσκοπο Άθηνῶν και πάσης Έλλάδος κ.κ. Χριστόδουλο και διαβιβάζουμε τόν έγκάρδιο χαιρετισμό και τήν ξεχωριστή εκτίμηση όλόκληρης τής πόλης μας.

Στό πρόσωπο τοῦ Μακαριωτάτου χαιρετοῦμε τήν Έλλάδα και τόν έλληνικό λαό, τήν πολιτεία και τήν Έκκλησία, οί όποιοι χωρίς ύπολογισμούς, συμπαραστάθηκαν άταλάντευτα στόν κυπριακό λαό στίς κρίσιμες ὥρες τών δοκιμασιῶν του.

Βρίσκεστε Μακαριώτατε σέ μιὰ πόλη με μεγάλη ιστορία και μακροαίωνα παράδοση, πού λάμπρυναν φλογεροί δάσκαλοι, σπουδαίοι στοχαστές και διανοούμενοι, ἄξιοι ιερόρχες, ἄνθρωποι σημαντικοί τών γραμμάτων και τών τεχνῶν, ήγέτες κοινωνικῶν και πολιτικῶν αγώνων, αγωνιστές για τήν έλευθερία και τή δημοκρατία, πρωτοπόροι όραματιστές τοῦ έργατι-

κοῦ κινήματος τής Κύπρου.

Βρίσκεστε σέ μιὰ πόλη, όπου για πάρα πολλά χρόνια συνυπήρχαν, και συμβίωναν ειρηνικά Έλληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι, Άρμένιοι, Μαρωνίτες και Λατῖνοι, συνεργαζόμενοι στα πλαίσια τοῦ ενιαίου Δημοτικοῦ Συμβουλίου για τὸ καλὸ τής πόλης και τοῦ τόπου μας.

Βρίσκεστε σέ μιὰ πόλη, τὴ μοναδική τής Κύπρου, όπου δὲν υπήρξε διαχωριστική, ή λεγόμενη πράσινη γραμμὴ μεταξύ τών δύο κοινοτήτων.

Έντελῶς συμπτωματικά ή περιοχή αὐτὴ στήν όποία σᾶς ύποδεχόμαστε, κατοικεῖτο ανάμικτα από οίκογένειες Ε/Κ και Τ/Κ, γι' αὐτὸ και εξακολουθεῖ νὰ κουβαλᾷ ἀκόμη τὰ σημάδια και τίς μνήμες τών παλιῶν καλῶν εποχῶν, πρὶν ή λαίλαπα τών ξένων έπεμβάσεων, τοῦ πραξικοπήματος και τής εισβολῆς καταστρέψει τὰ πάντα.

Έπίσκεψή σας πραγματοποιεῖται σέ μιὰ περίοδο πού ό λαός μας ανασυντάσσει τίς δυνάμεις του και διακαῶς έπιζητεῖ τήν ἔναρξη τής διαδικασίας εκείνης πού θὰ οδηγῆσει σέ εξεύρεση ειρηνικῆς λύσης τοῦ Κυπριακοῦ προβλήματος, μιὰ λύση, ή όποία θὰ επανεκτιμῆσει τήν πατρίδα μας και θὰ δημιουργεῖ τίς προϋποθέσεις για σταθερότητα, πρόοδο και εὐημερία για όλους τοὺς Κυπρίους.

Εἴμαστε βέβαιοι ότι σέ αὐτὴ μας τὴ δύσκολη πορεία θὰ ἔχουμε ὅπως πάντοτε τὴ δικὴ σας ύποστήριξη, ὅπως και όλόκληρου τοῦ έλληνικοῦ λαοῦ, πρὸς τόν όποιο ἀκόμα μιὰ φορὰ εκφράζουμε ευγνώμονες ευχαριστίες.

Εἴμαστε βέβαιοι ότι ή επίσκεψή σας θὰ εἶναι ἄκρως επιτυχῆς και καρποφόρα, πρὸς ὄφελος τών λαῶν μας, πρὸς ὄφελος τής Κύπρου και τής Έλλάδας.

Μακαριώτατε, καλωσορίσατε στὴ Λεμεσό.

Ώς εὖ παρέστητε!

Άκολούθησε ἀντιφώνηση τοῦ Μακαριωτάτου Άρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου, ό όποίος, ἀπό στήθους, εἶπε, μεταξύ ἄλλων:

«Κύριε Δήμαρχε...

Βλέπω ότι ό λαός σας διαπνέεται ἀπό ἀκμαῖο έθνικό φρόνημα. Δὲν ξεχάσατε στήν πορεία τοῦ χρόνου, τὸ μεγάλο πρόβλημα πού απασχολεῖ τόν Έλληνισμό... Βλέπω τὴν Έκκλησία νὰ εἶναι πρωτοπόρα στίς δίκαιες διεκδικήσεις τοῦ λαοῦ, σὰν μητέρα του, πού διατη-



ρεϊ ύψηλότατη θέση στη συνείδησή σας, με τούς διαχρονικούς αγώνες και τις ιστορικές της περγαμινές...

Διαπίστωσα τόν σύνδεσμό σας με την Έκκλησία. Όλοι αγωνίζεστε για τὸ καλὸ αὐτοῦ τοῦ τόπου, πού πρωτίστως εἶναι πνευματικό... Οἱ Κύπριοι πιστεύετε στίς κοινές μας ρίζες, εἶστε προσηλωμένοι στίς ἀρχές τῆς Ἑλληνορθοδοξίας, τῆς μεγάλης μας δυνάμης...

Ἡ Τοπικὴ Αυτόδιοίκηση εἶναι προσανατολισμένη στὸν κοινὸ πόθο για τὴν ἐπανένωση τῆς Κύπρου. Ἐνα κράτος χωράει ἐδῶ και οἱ Ἕλληνες ἔχουμε ἀποδείξει ὅτι μπορούμε νὰ συμβιώσουμε εἰρηνικά με ὄλους, γιατί πιστεύουμε ὅτι ὁ διπλανός μας εἶναι εἰκόνα τοῦ Θεοῦ...

Σᾶς εὐχαριστῶ, γιατί κάτω ἀπὸ τὸν φλογερὸ ἥλιο, στέκεστε με ὑπομονή για νὰ με ὑποδεχθεῖτε και νὰ τιμήσετε στὸ πρόσωπό μου τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος πού στηρίζει ἐξ ἀρχῆς τὰ δίκαια τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ...»

Ἀκολούθως, σχηματίστηκε λιτανευτικὴ πομπή και κατευθύνθηκε πρὸς τὸν Μητροπολιτικὸ Ναὸ τῆς Παναγίας Παντανάσσης (Καθολικῆς) Λεμεσοῦ, ὅπου τελέστηκε ἡ προβλεπόμενη ἐπίσημη Δοξολογία.

Στὸ πέρας τῆς ἀκολουθίας ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης Λεμεσοῦ κ. Ἀθανάσιος προσφώνησε τὸν Προκαθήμενο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὡς ἑξῆς:

#### ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ

ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΛΕΜΕΣΟΥ κ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ  
ΠΡΟΣ ΤΟ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟ ΑΘΗ-  
ΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ  
κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟ

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν και πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλε, Χριστὸς Ἀνέστη!

Μέσα σ' αὐτὴν τὴν χαρμόσυνη ἀναστάσιμη περίοδο ἡ κατὰ πόλιν και Ἐπαρχίαν τῆς Λεμεσοῦ «παρηκοῦσα Ἐκκλησία Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν», σᾶς ὑποδέχεται σήμερα με αἰσθήματα μεγάλης χαρᾶς και ἄφατης ἀγαλλίασης, βλέπouσα τὸν Προκαθήμενον τῆς Ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας τῆς Μητέρας Πατρίδος μας Ἑλλάδας «ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν».

Ἡ ἔλευσή σας στὴν Κύπρο μας, τὴν «γλυκείαν αὐτὴν χώραν», γέμισε αἰσιοδοξία και θάρρος τῆς ψυχῆς μας γιατί βλέπουμε τώρα και ἀπὸ κοντὰ τὴν παρηγοίαν τοῦ λόγου σας ἐκ τῆς δυνάμεως τῶν ἔργων σας, τῆς

ὀρθῆς τοποθετήσεως σας και ἀκριβεῖς κρίσεις σας περὶ τῶν ἀπασχολούντων τὸν κόσμον σήμερα ὀδυνηρῶν θεμάτων και προβλημάτων.

Πρὸ πάντων ὅμως εἶδαμε μέσα ἀπὸ τὴν «μεθ' ἡμῶν ἀναστροφῆν» σας τὸν ποιμένα τὸν καλόν, τὸν κατὰ μίμησιν τοῦ Ἀρχιποίμενος Χριστοῦ πορευόμενον τὴν ὁδὸν τοῦ καθημερινοῦ μαρτυρίου και τῆς μαρτυρίας τοῦ Εὐαγγελίου στὸν σύγχρονον ἄνθρωπον. Βλέπουμε στὸ σεπτὸ πρόσωπό σας τὸν ἐργάτην τὸν πιστὸν και φρόνιμον, πού δαπανᾷ τὴν ψυχὴν του ὑπὲρ τῶν τοῦ Χριστοῦ λογικῶν προβάτων και πού πρόθυμα και ἀγόγγυστα αἶρει τὸν σταυρὸν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ.

Σᾶς παρακολουθοῦμε Μακαριώτατε ἐμεῖς οἱ πτωχοὶ και ἀδύναμοι κυριολεκτικὰ «με τὴν ψυχὴν στὸ στόμα» κατὰ τὴν λαϊκὴν ῥῆση, βλέποντάς σας καθημερινὰ νὰ θηριομαχεῖτε ὑπὲρ Χριστοῦ στὸ στάδιο τοῦ παρόντος κόσμου, κρατώντας ψηλὰ τὴν ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου και τὸν σωτήριο λόγο τῆς Ἐκκλησίας του Χριστοῦ μας. Σᾶς συμπαριστάμεθα πάντοτε με τὴν ἀγάπη μας και τῆς ταπεινῆς προσευχῆς μας.

Εὐρίσκεσθε Μακαριώτατε στὴν πανέμορφη πόλη τῆς Λεμεσοῦ, πού φημίζεται για τὴν χαρὰ και τὴν ὁμορφιά της, τὸν ὠραῖο και ἀνοικτόκαρδο λαὸ της και τὴν μεγάλη ἱστορία της. Διάδοχος τῶν τριῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν πόλεων Ἀμαθοῦντος, Κουρίου και Νεαπόλεως ἀρχίζει τὴν χριστιανικὴ ζωὴ της με τὴν παρουσία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου και Βαρνάβα στὴ Νῆσο μας και στὴ συνέχεια ὅταν μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα ὁ Ἅγιος Ἀπόστολος Παῦλος ἀποστέλλει τὸν συνεργάτη του Ἀπόστολον Τυχικὸν και τὸν ἐγκαθιστᾷ πρῶτον Ἐπίσκοπον Νεαπόλεως, τῆς σημερινῆς δηλαδὴ Λεμεσοῦ. Ἀπὸ τὰ πρῶτα ἀποστολικά χρόνια ἔχουμε ἐπίσης Ἐπίσκοπο στὴν Ἀμαθοῦντα τὸν Ἀριστοκλειανό, καθὼς και τὸν Φιλάγριο Ἐπίσκοπο στὸ Κούριον.

Ἐκτοτε οἱ Ἐπίσκοποι Ἀμαθοῦντος, Κουρίου και Νεαπόλεως ἢ Θεοδοσιανῆς λαμβάνουν μέρος σὲ πολλές Οἰκουμενικῆς και τοπικῆς συνόδους και ἔχουμε τὴν μεγάλη εὐλογία ἡ τοπικὴ Ἐκκλησία μας νὰ ἔχει ἀναδείξει 25 συνολικὰ ἀνεγνωρισμένους ἐπισήμως Ἁγίους, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ δεκαῆξι ἦσαν Ἐπίσκοποι και οἱ ἄλλοι Ὅσοι και μάρτυρες τῆς πίστεώς μας.

Κρῦβει λοιπὸν ἰσχυρὰ πνευματικὰ ἀντισώματα, βα-

θιᾶς ρίζες εὐσεβείας καὶ ἰσχυρὰ στηρίγματα πίστεως ὁ λαὸς μας καὶ εὐχαριστοῦμε γι' αὐτὸ τὸν Θεὸν τῶν Πατέρων μας γιὰ τὸ ἄπειρον ἔλεος καὶ τὴν πολλὴν πρός ἡμᾶς ἀγάπην καὶ πρόνοιάν Του.

Εἴμαστε ὅμως Μακαριώτατε ὅλοι ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες Κύπριοι καὶ βαθειὰ πληγωμένοι ἀπὸ τὴ σκλαβιά τῆς ἡμικατεχόμενης Πατρίδας μας. Ἡ Κύπρος μας, μᾶς πονᾷ καὶ μᾶς τραυματίζει καὶ παρὰ τὴν φαινομενικὴν χαρὰν μας στὸ βάθος τοῦ εἶναι μας τὸ τραῦμα αὐτὸ τῆς Πατρίδας μας αἰμορραγεῖ ἐπώδυνα καὶ γίνεται ἀκοίμητος βᾶσανος καὶ ἰκεσία ἀδιάλειπτος γιὰ τὴν ἐλευθερία τοῦ ἁγιασμένου τόπου μας, γιὰ τὴν δικαιοσύνη τῶν ἀγώνων τῶν παιδιῶν καὶ πατέρων μας, πού προσκυνήσατε αὐτὲς τίς μέρες τοὺς τόπους τῶν μαρτυριῶν τους καὶ τοὺς βωμοὺς τάφους τους.

Γι' αὐτὸ ἡ παρουσία σας μᾶς εἶναι ἀπαραίτητη καὶ πολὺτιμη. Ἔχουμε ἀνάγκη τῆς βοήθειας καὶ τῶν προσευχῶν σας. Γι' αὐτὸ παντοῦ σᾶς ὑποδεχόμαστε σὰν ἄγγελον Θεοῦ πού κομίζει ἀναψυχὴν στὶς πονεμένες καρδιᾶς τοῦ λαοῦ μας, πού τονώνει τὸ ἐθνικὸ φρόνημά μας καὶ στηρίζει τίς τραυματισμένες ψυχές μας.

Εὐλογήσατε παρακαλῶ Μακαριώτατε τὸν Ἱερὸν Κλῆρον τῆς Ἐκκλησίας μας, τοὺς ἄρχοντες καὶ τὸν λαὸν τῆς πόλης μας καὶ εὐχεσθε πάντοτε ὑπὲρ πάντων ἡμῶν.

Εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐπισκέψεώς σας δεχθεῖτε παρακαλῶ τὸν ἀναμνηστικὸν αὐτὸν δίσκον μὲ τὸν πολιούχον Ἅγιό μας Ἰωάννην τὸν Ἐλεήμονα, γέννημα καὶ θρέμμα τῆς πόλεώς μας.

Καλῶς ἤλθατε Μακαριώτατε μετὰ τῆς ἐκλεκτῆς συνοδείας σας.

Ἀκολούθησε ἡ ἀντιφώνηση τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Χριστοδοῦλου.

#### ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΗ

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΑΥΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΝ ΛΕΜΕΣΟΥ

κ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΝ

– Πανιερώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφεῖ Μητροπολίτα Λεμεσοῦ κ. Ἀθανάσιε,

– Ἐξοχώτατοι ἐκπρόσωποι τῆς πολιτειακῆς καὶ πολι-

τικῆς ἡγεσίας,

– Ἐντιμώτατοι ἐκπρόσωποι τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως,

– Ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

Μὲ βαθυτάτην συγκίνησιν καὶ εὐχαριστίαν ὀλόθερον πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεὸν ἐπισκεπτόμεθα σήμερον μετὰ τῆς συνοδείας ἡμῶν τὴν καθ' Ἑμᾶς Ἱερὰν Μητρόπολιν Λεμεσοῦ καὶ ἀπευθύνομεν πρὸς τὴν Ἑμετέραν Πανιερότητα, ἀπὸ βάθους καρδίας, τὸν νικητήριον, ἀναστάσιμον, θριαμβευτικὸν χαιρετισμὸν ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ! καὶ περιπτυσσόμεθα ἀδελφικῶς Ἑμᾶς καὶ εὐλογοῦμεν πατρικῶς τοὺς περὶ Ἑμᾶς εὐλαβεστάτους Κληρικοὺς καὶ τὸν περισσῶτα λαὸν τῆς καθ' Ἑμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτῶν.

Ἡ ἄφιξις παντὸς ἐπισκέπτου εἰς τὴν Ἱερὰν νῆσον Κύπρον, εἰς τὴν ὁποίαν, κατὰ τὸν ποιητὴν, «στάζει τὸ μέλι διαλεχτὸ σὰν πρῶτα» καὶ «ἀκόμη γίνεται τὸ ὀλόγλυκο κρασί», διαζωγραφίζει ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ ἀνεξίτηλον τὴν εἰκόνα τῆς. Ἰδιαίτερος, ὅμως, ἡ ἄφιξις ἐνὸς ἐκκλησιαστικοῦ καὶ πνευματικοῦ ἡγέτου εἰς αὐτὴν ὑπερβαίνει τὰ πλαίσια τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ζωῆς, ὅταν μάλιστα ἐπισκέπτεται τὰς κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διαίρεσιν αὐτῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεις. Καὶ τοῦτο διότι ἐπισκέπτεται μίαν ἱστορικὴν Ἑλληνικὴν νῆσον, τὴν Ἐκκλησίαν τῆς ὁποίας οἱ ἰδρυταὶ αὐτῆς Ἅγιοι Ἀπόστολοι Παῦλος καὶ Βαρνάβας ἐθεμελίωσαν ἐπὶ τὴν πέτραν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως. Καὶ ἡ πίστις αὐτῆ ἐρρίζωσε καὶ ἔφερε καρπὸν πολὺν καὶ κατέστη κιβωτὸς ἀγάπης, ζωῆς πνευματικῆς καὶ σωτηρίας.

Ἐπισκεπτόμενοι, ἅγιε Λεμεσοῦ, τὴν καθ' Ἑμᾶς Ἱερὰν Μητρόπολιν καὶ ἰστάμενοι ἐν τῷ Ναῷ τῆς Παναγίας τῆς Παντανάσσης, ἔνθα ἡ καθέδρα τῆς Ἑμετέρας ἀγαπητῆς ἡμῖν Πανιερότητος, εὐλογοῦμεν μετ' ἀγάπης πολλῆς, τὸ ὑπὸ τὴν Ἑμετέραν ποιμαντοριὰν ἐπιτελούμενον ἐκκλησιαστικὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον μετ' ἐνδιαφέροντος παρακολουθοῦμεν διὰ τοῦ εἰδικοῦ ἀφιερώματος τοῦ περιοδικοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σας, «Παράκληση». Ὁ δημοσιευθεὶς πίναξ τῶν ἔργων διακονίας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σας προκαλεῖ ὄχι μόνον εὐχάριστον ἔκπληξιν διὰ τὸ πολυποί-

κιλον λειτουργικόν ποιμαντικόν, πνευματικόν, ἐπισημονικόν, ἐπιμορφωτικόν, φιλανθρωπικόν, ἀνακαινίσεως Μονῶν καὶ Ναῶν, διαφυλάξεως τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας κειμηλίων, συμπαραστάσεως γονέων, ἀσθενῶν, στηρίξεως ἐφήβων κ.λπ. ἔργον, ἀλλὰ προβάλλεται καὶ ὡς πρότυπον ἔργον πρὸς μίμησιν. Συγχαίρομεν ἀπὸ καρδίας Πανιερώτατε ἀδελφὲ καὶ ἐπαινοῦμεν Ὑμᾶς καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς Σας συνεργάτας, κληρικούς τε καὶ λαϊκοὺς καὶ εὐχόμεθα πλούσιον τὸν ἀμητὸν εἰς ἀπάσας τὰς ἐκφάνσεις τοῦ ἔργου τῆς διακονίας Σας ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου Σας καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

Μεταξὺ τῶν προτεραιοτήτων τῆς πολυδιαστάτου Ὑμετέρας ἀρχιερατικῆς διακονίας ὑπὲρ τοῦ Ποιμνίου Αὐτῆς, τὴν προσοχὴν Ὑμῶν καὶ τὸ πατρικὸν ἐνδιαφέρον εὐλόγως ἐπισύρει περισσότερον παντὸς ἄλλου ἢ νεολαία. Καὶ ὀρθῶς. Διότι οἱ νέοι καὶ οἱ νέες μας ἀποτελοῦν τὴν ἐνσάρκωσιν ἑνὸς καλυτέρου μέλλοντος διὰ τὸν συνολικὸν Ἑλληνισμὸν καὶ διὰ τὸν Ἑλληνισμὸν τῆς Κύπρου εἰδικώτερον. Διότι εἰς σᾶς παιδιὰ μου ἀγαπητά, κορίτσια καὶ ἀγόρια, ἡμεῖς οἱ μεγαλύτεροι, δὲν θαυμάζομεν τὸ ἤδη δεδομένον, αὐτὸ πὸν εἶστε δηλαδή, ἀλλὰ κυρίως τὸ ἀναμενόμενον, αὐτὸ πὸν περιμένομεν ἀπὸ σᾶς, τὸ νὰ ἀναδειχθεῖτε δηλαδή «πολλῶ κάρρονες» ἡμῶν τῶν μεγαλύτερων σας. Διότι σεῖς εἶστε ἡ ἀναδυομένη νέα ἀνθρωπότητα. Σᾶς μεταφέρω τοὺς ἀδελφικούς χαρμὸς συνους Ἀναστασίμους χαιρετισμοὺς τῶν νέων τῆς Ἑλλάδος καὶ εὐχομαι ὀλοψύχως καὶ ἐκ τῆς πατρικῆς μου καρδίας ὁ Θεὸς νὰ εὐλογῇ τὰ νῦν κοσμοῦντα προσόντα σας: ἀγνότητα, ἀγωνιστικότητα, εἰλικρίνειαν καὶ πρὸ πάντων τὸν ἐνθουσιασμὸν σας, τάλαντα πὸν σᾶς καθιστοῦν ἐτοιμοὺς διὰ πᾶσαν εὐγενῆ ἐξόρμησιν καὶ θυσίαν ὥστε νὰ ἀποκτήσετε καὶ τὰ ἐπίκτητα ἀγαθὰ: τῆς παιδείας, τῆς γνώσεως, τῆς μεθόδου, τῆς πείρας κ.λπ. Ἔχετε ὅλες τὶς δυνατότητες νὰ γίνετε ὀδηγοὶ καὶ ἀναμορφωτὲς τῆς κοινωνίας τοῦ μέλλοντος καὶ τῆς πατρίδος σας ὥστε ὅλα γύρω σας καὶ ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Αἰωνίου Νέου καὶ μεγάλου Φίλου σας, τοῦ Ἀναστάσιου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ τῆς Ἐκκλησίας Του καὶ λουσιμένοι εἰς τὸ φῶς τῆς Ἀναστάσεώς Του νὰ γίνετε σεῖς, αὐτὸ πὸν σᾶς εὐχῆθηκα πρὶν, ὀδηγοὶ καὶ ἀναμορφωτὲς τῆς Κύπρου μας. Δῶστε τὰ χέρια σας στὸν Χριστὸ καὶ Ἐκεῖνος θὰ σᾶς δώσῃ τὴν καρ-

διά Του.

Πανιερώτατε ἄγιε ἀδελφέ,

Εὐχαριστοῦντες Ὑμᾶς χαιρετίζομεν καὶ αἴθις τοὺς μεθ' Ὑμῶν συναχθέντας ἐνταῦθα ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Κυρίου πρὸς ὑποδοχὴν ἡμῶν. Κατασπαζόμεθα τὴν ὑμετέραν Πανιερότητα (καὶ τοὺς παρόντας ἁγίους Ἀρχιερεῖς) καὶ εὐλογοῦμεν πατρικῶς τὸν ἱερὸν Κλῆρον καὶ τὸν περισσῶτα λαὸν ἐκ τοῦ πνευματικοῦ ποιμνίου Σας. ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

Μετὰ τὸ ἐπίσημο γεῦμα πὸν παρέθεσε ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης Λεμεσοῦ κ. Ἀθανάσιος πρὸς τιμὴν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου, τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Χρυσόστομου καὶ τῆς συνοδείας τους, ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατευθύνθη πρὸς τὸν τάφο τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ε.Ο.Κ.Α. Ἀντιστρατήγου Γεωργίου Γρίβα - Διγενῆ, ὅπου τέλεσε τρισάγιο καὶ κατέθεσε στεφάνι.

Καθ' ὁδὸν πρὸς Λευκωσία, ὁ Μακαριώτατος ἐπισκέφθη τὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίου Ἀλεξάνδρου (τῶν ἀγνοουμένων), ὁ ὁποῖος χτίσθη ἀπὸ τὸν πρῶτο πρόεδρο τοῦ Συλλόγου Ἀγνοουμένων π. Χριστόφορο Οἰκονόμου, στὸ ὄνομα τοῦ ἀγνοουμένου υἱοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου, πὸν στὴν πορεία τοῦ χρόνου ἀπεδείχθη ὅτι εἶναι νεκρὸς, καθὼς βρέθησαν τὰ λείψανά του. Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος συναντήθη μετὰ τὶς μητέρες καὶ τὶς συζύγους τῶν ἀγνοουμένων καὶ διαβεβαίωσε ὅτι τόσον ὁ ἴδιος ὅσο καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος θὰ εἶναι ἄοκνοι συμπαράστατες τους στὸν διαρκῆ καὶ ἐπίπονο ἀγῶνα τους γιὰ τὴν διακρίβωση τῆς τύχης τῶν ἀγνοουμένων συγγενῶν τους.

#### ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

Κατὰ τὴν ἐπιστροφή του στὴν Λευκωσία ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο κ. Χρυσόστομο, ἐπισκέφθη τὸν Πρόεδρο τῆς Κυπριακῆς Βουλῆς κ. Δημήτρη Χριστόφια, στὸ γραφεῖο του στὸ Κοινοβούλιο.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς συνάντησης, ἡ ὁποία διεξήχθη σὲ ἰδιαίτερα θερμὸ καὶ ἐγκάρδιο κλίμα, ὁ Μακαριώτατος προέβη στὴν ἀκόλουθη δήλωσι πρὸς τὰ





Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος κατὰ τὴν συνάντησή του μὲ τὸν Πρόεδρο τῆς Κυπριακῆς Βουλῆς κ. Δημήτρη Χριστόφια.

Μ.Μ.Ε.: «Θέλω νὰ εὐχαριστήσω τὸν κ. Πρόεδρο γιὰ τὴν ἐγκαρδιότητα ποὺ ἐπικράτησε στὴν διάρκεια τῆς συνάντησης. Μᾶς ἀνέλυσε διάφορες πτυχὲς τοῦ Κυπριακοῦ προβλήματος, τοῦ ὁποῖου ἡ λύση ἐξαρτᾶται ἐν πολλοῖς καὶ ἀπὸ τὴν πολιτικὴ κατάσταση, ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ στὴ γειτονικὴ χώρα τὴν Τουρκία. Στὴ συνέχεια συζητήσαμε γιὰ τὸν ἄνθρωπο τῶν ἡμερῶν μας, γιὰ τὶς ἀνάγκες του, ἀλλὰ καὶ τὸ καθῆκον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας νὰ στέκονται στὸ πλευρὸ τοῦ ἀγωνιζομένου, τοῦ ἐργαζομένου, τοῦ πάσχοντος ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴν βοήθειά μας γιὰ νὰ ὑπερκεράσει τὰ πολλαπλὰ βιοπαλαιστικά, βιοποριστικά, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ πνευματικά προβλήματα ποὺ τὸν ἀπασχολοῦν. Διαβεβαιώσαμε τὸν κ. Πρόεδρο ὡς ἐκπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν μας ὅτι στὸν κοινωνικὸ τομέα οἱ Ἐκκλησίες μας εἶναι στὸ πλευρὸ τοῦ λαοῦ μας».

Μετὰ τὴ συνάντησή του μὲ τὸν Πρόεδρο τῆς Κυ-

πριακῆς Βουλῆς, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος ἐπισκέφθηκε τὴν ἱερατικὴ Σχολὴ «Ἀπόστολος Βαρνάβας», ὅπου τὸν ὑποδέχθηκαν οἱ διδάσκοντες καὶ οἱ νεαροὶ σπουδαστές. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος μίλησε στὰ παιδιά γιὰ τὴν ἀξία καὶ τὴ σημασία τοῦ ἱερατικοῦ λειτουργήματος καὶ ἔδωσε πολὺτιμες πατρικὲς συμβουλὲς στοὺς ὑποψηφίους καὶ μελλοντικὸς κληρικούς, οἱ ὁποῖοι μέλουν νὰ ἀναλάβουν κάποια στιγμὴ ἐνεργὸ καὶ υπεύθυνη διακονία στὸ ἱερατικὸ σῶμα τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας.

#### ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΤΗΣ ΕΛ.ΔΥ.Κ.

Τὸ Στρατόπεδο τῆς ΕΛ.ΔΥ.Κ. ἐπισκέφθηκε, κλείνοντας τὸ πρόγραμμα τῆς ἡμέρας, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος, ὅπου ἔγινε δεκτὸς ἀπὸ τὸν Διοικητὴ, Συνταγματάρχη κ. Ἀθανάσιο Κυ-



Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος καὶ ἡ συνοδεία του μετὸν Πρόεδρο τῆς Κύπρου κ. Τάσσο Παπαδόπουλο καὶ τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Κύπρου κ. Χρυσόστομο Β΄.

ριακόπουλο, καὶ τὸν Πρόεδρο τῆς Ἑλλάδος κ. Δημήτριο Ράλλη.

Ὁ Μακαριώτατος ἐτέλεσε Τρισάγιο στὴ μνήμη τῶν Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν, ὑπαξιωματικῶν καὶ ὀπλιτῶν, πού ἔπεσαν μαχόμενοι κατὰ τὴν τουρκικὴ εἰσβολὴ τοῦ 1974. Ἀμέσως μετὰ, παρακολούθησε 15λεπτο φιλμ ἀπὸ τὴν τουρκικὴ εἰσβολὴ τὸ 1974, καθὼς καὶ τὴν ἐπίθεση πού δέχθηκε τὸ στρατόπεδο τῆς ΕΛ.ΔΥ.Κ. ἀπὸ τοὺς εἰσβολεῖς, στὴ διάρκεια τῆς ὁποίας καταγράφηκαν ἥρωικὲς στιγμὲς ἐθνικοῦ μεγαλείου ἀπὸ τοὺς Ἀξιωματικούς καὶ τοὺς ὀπλίτες τῆς Ἑλληνικῆς Δύναμης. Στὸ βιβλίο ἐπισκεπτῶν τοῦ στρατοπέδου δέ, ἔγραψε τὰ ἐξῆς:

«Ἄκουσε ἐδῶ Λοχία.

Ἐδῶ εἶναι Ἑλλάδα. Θὰ μείνουμε, θὰ πολεμήσουμε καὶ θὰ πέσουμε ἕως ἐνός»

Μὲ τέτοια παλικάρια οἱ Ἕλληνες, γιὰ πίστη καὶ πατρίδα, θυσιάζουν τὰ πάντα.

Διαχρονικὸ μῆνυμα ἐλπίδας γιὰ ὅλους μας.

Ὁ Θεὸς νὰ προστατεύει Ἑλλάδα καὶ Κύπρο.

† Ὁ Ἀθηνῶν Χριστόδουλος

2.5.2007

Ἀκολούθησε δεξίωση πρὸς τιμὴν τοῦ Μακαριωτά-

του, στὴ διάρκεια τῆς ὁποίας ὁ Διοικητὴς, Συνταγματάρχης κ. Ἀθανάσιος Κυριακόπουλος καλωσόρισε θερμὰ τὸν Προκαθήμενο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ σημείωσε χαρακτηριστικά: «Σᾶς διαβεβαιῶ ὅτι ὅλοι μας ἔχουμε συναίσθηση τῶν εὐθυνῶν μας καὶ τοῦ χρέους καὶ εἴμαστε ἔτοιμοι νὰ τὸ ἐκπληρώσουμε καὶ νὰ φανοῦμε ἀντάξιοι τῶν ἥρωικῶν προκατόχων μας...» Ἀπὸ τὴ μεριά του ὁ Μακαριώτατος, ἀπευθυνόμενος στὰ στελέχη τῆς ΕΛ.ΔΥ.Κ. καὶ στὶς οἰκογένειές τους χαρακτήρισε αὐτόνοητο χρέος καὶ καθήκον τὴν ἐπίσκεψη καὶ ἐπεσήμανε χαρακτηριστικά: «Εἶμαι βέβαιος ὅτι, ὅπως καὶ οἱ ἥρωικοὶ προκατόχοί σας, ἔχετε γαλουχηθεῖ μετὰ τὰ νάματα τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδας τῶν δύο αὐτῶν ἱερῶν μεγεθῶν, γιὰ τὰ ὁποῖα ἔγιναν πλεῖστοι ὄσοι ἀγῶνες στὴ διάρκεια τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας. Πολλοὶ μᾶς ἐπικρίνουν, γιὰτὶ συνδέουμε τὰ δύο αὐτὰ μεγέθη, καθὼς, ὅπως ἰσχυρίζονται, ἔχουν διαφορετικὸ περιεχόμενο. Στὴν Ἑλλάδα ὁμως πορεύθηκαν χέρι-χέρι καὶ ἔγραψαν κορυφαῖες σελίδες δόξης καὶ ἱστορικοῦ μεγαλείου».

(Συνεχίζεται)

## Οί Θρησκείες στο νέο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι\*

### 1. Το φαινόμενο της Ευρωπαϊκοποίησης

Η σχέση των διαφόρων θρησκειών με την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και μάλιστα με τα θεσμικά ευρωπαϊκά όργανα έχει αποτελέσει αντικείμενο άρκετων μέχρι σήμερα μελετών. Οί μελέτες αυτές ασχολούνται με το αυξημένο ενδιαφέρον που έχει επιδείξει η ΕΕ, από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 και έπειτα, για τον ρόλο της θρησκείας και των φιλοσοφικών-ούμανιστικών οργανώσεων, στην διαμόρφωση του ευρωπαϊκού οικοδομήματος όσο και με την αντίστοιχη αυξημένη δραστηριότητα των Έκκλησιών στον ευρωπαϊκό χώρο<sup>1</sup>. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 και έπειτα, άρχισε να αναπτύσσεται μία νέα, απ' ευθείας σχέση ανάμεσα στην ΕΕ και τις Έκκλησίες, η οποία αναπτύσσεται παράλληλα με την ήδη υπάρχουσα σχέση Έκκλησιών-Κρατών σε έθνικό επίπεδο. Πρόκειται για μιὰ σχέση διαλόγου και επικοινωνίας ανάμεσα στα δύο μέρη, η οποία όμως δίνει την ευκαιρία στις Έκκλησίες απ' ενός μὲν να επαναπροσδιορίσουν τον ρόλο τους στο ευρωπαϊκό επίπεδο ως παράγοντες που συμβάλλουν στην διαδικασία της ευρωπαϊκής οικοδόμησης και απ' άλλου να προωθήσουν τις απόψεις και τις θέσεις τους στον χώρο αυτό.

Η άπουσία όμως αντίστοιχων μελετών που διαπραγματεύεται την επίδραση της ΕΕ στα κράτη-μέλη γίνεται ακόμα πιό αισθητή, εάν αναλογιστεί κανείς το αυξημένο έρευνητικό ενδιαφέρον που έχει εκδηλωθεί στον χώρο των ευρωπαϊκών σπουδών, από την δεκαετία του 1990 και έπειτα, για την επίδραση της Ευρώπης σε έθνικό καθαρά επίπεδο. Πιό αναλυτικά, ξεκινώντας από το σκεπτικό ότι η Ευρώπη είναι σημαντική για τα κράτη-μέλη ένα ιδιαίτερα αυξημένο έρευνητικό ενδιαφέρον άρχισε να αναπτύσσεται, την περίοδο αυτή, για την επίδραση της ΕΕ, των ευρωπαϊκών διαδικασιών, πολιτικών και θεσμών, στο έθνικό επίπεδο, θέτοντας εκ νέου υπό συζήτηση την σχέση ευρωπαϊκού και εθνικού χώρου κάτω από ένα διαφορετικό, αυτή την φορά, πρίσμα.

Έτσι, ένας νέος χώρος έρευνας και γνώσης θα αναπτυχθεί γύρω από τον όρο *Europeanisation* (ή κατά άλλους *Europeanization* - ο όρος αποδίδεται ως *Ευρωπαϊκοποίηση* ή *Εξευρωπαϊσμός* στην ελληνική γλώσσα). Αυτό σημαίνει την ανταπόκριση των εθνικών δομών στην επίδραση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και στις πολιτικές της ΕΕ, που στόχο έχει να μελετήσει και να αναλύσει το πώς ακριβώς, δηλαδή, μέσα από ποιους μηχανισμούς και διαδικασίες και σε ποιό, βαθμό, το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο και γενικότερα οί εξελίξεις στο ευρωπαϊκό επίπεδο καθώς και η διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, επηρεάζουν τόσο τα ίδια τα κράτη-μέλη και τις πολι-

\* Η παρούσα μελέτη αποτελεί μέρος εισήγησης που παρουσιάστηκε στο Β' Διαβαλκανικό Συνέδριο, το οποίο είχε ως θέμα «Ο ρόλος των νέων στην Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση των Βαλκανικών Κρατών» και διεξήχθη στο Βόλο (3-6 Δεκεμβρίου 2006).

1. Κων. Ζορμπά, *Ευρώπη, Θρησκεία, Πολιτισμός*, έκδ. Αποστολική Διακονία, Αθήνα 2003. Του ίδιου, *Το θρησκευτικό φαινόμενο και το Μάθημα των θρησκευτικών στην προοπτική του ευρωπαϊκού μέλλοντος*, έκδ. Τέρπος, Βόλος, 2006.



τικές τους, όσο και τους άλλους οργανισμούς, θεσμούς ή άτομα και πρόσωπα που ένυπαρχουν και λειτουργούν μέσα σε αυτό (π.χ. Έκκλησίες).

Ήν και νεο-εμφανιζόμενη, ή σχετική βιβλιογραφία βρίσκεται σε φάση πλήρους δημιουργικής εξέτασης με αποτέλεσμα την εμφάνιση ενός σημαντικού όγκου μελετών σχετικών με την συγκρότηση μιας πλούσιας αναλυτικής θεματολογίας, ή όποια χαρακτηρίζεται όχι μόνο από τον μεγάλο αριθμό, αλλά και από την ποικιλία των επιλεγόμενων αναλυτικών μονάδων, στην βάση των όποιων μελετάται και αναλύεται ή επίδραση της Εύρώπης στο επίπεδο των κρατών-μελών<sup>2</sup>.

Η δυσκολία να ορίσει κανείς την έννοια της *ευρωπαϊκοποίησης* δημιουργεί πολλά ερωτηματικά και στη σχέση της με τις διάφορες Έκκλησίες και θρησκευτικές οργανώσεις στην Εύρώπη. Η ποικιλία και οι αντιπαραθέσεις στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζεται και ή σύγκυση μεταξύ *αμερικανοποίησης* ή ακόμη και του λεγόμενου *έκσυγχρονισμού*, δέν επιτρέπει μιάν λεπτομερή ανάλυση του φαινομένου αυτού, στην παρούσα εργασία, ώστε να κατανοηθεί ή επίδρασή της στις Έκκλησίες<sup>3</sup>.

2. Βλ. ένδεικτικά S. Bulmer και M. Burch, *The "Europeanization" of central government*, στο G. Schneider και Aspinwall (έπιμ.), *The Rules of Intergration. Institutional Approaches to the Study of Europe*, έκδ. Manchester University Press, 2001, σελ. 73-96. S. Bulmer και C. Lequesne, *New perspectives on EU-member state relationship*. Manchester/Paris: Paper for the European Community Studies Association biennial conference, May 31-June 2 2001. J. A. Caparaso και A. Stone Sweet, *Conclusion: Institutional logics of European integration*, στο A. Stone Sweet, W. Sandholtz και N. Fliegstein, *The Institutionalization of Europe*, έκδ. Oxford University Press, 2001, σελ. 221-236.

3. Βλ. T. Jansen, *Europe, and religions: the dialogue between the European Commission and Churches or religious communities*, στο Περιοδικό *Social Compass* 47 (2000/1) 103-105. Προβλ. Sabrina Ramet, *The Way we were - and should be again? European Orthodox Churches and the "idyllic past"*, στο Timothy A. Byrnes και Peter J. Katzenstein, *Religion in an Expanding Europe*, έκδ. Cambridge University Press, 2006 σελ. 148-175. J. P. Willaime (έπιμ.), *Strasbourg, Jean-Paul II et l'Europe*, έκδ. Cerf, Paris, 1991. Του ίδιου, "Les religions et l'unification européenne", στο G. Davie και D. Hervieu-Léger (έπιμ.), *Identités religieuses en Europe*, έκδ. La Découverte, Paris, 1996. Περιοδικό *Ευρωπαϊκή Έκφραση*, Φάκελος Θρησκεία και Εύρώπη, 62 (2006).

Η ασάφεια αυτή που σύντομα παρουσιάσαμε παραπάνω προέρχεται από την έλλειψη μιας ξεκάθαρης στάσης για το ρόλο της θρησκείας στην ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα. Η ασάφεια αυτή σχετίζεται επίσης και με τη βασική αντίθεση μεταξύ δύο θεμελιωδών αρχών της ΕΕ που αφορούν τη θρησκεία, δηλαδή την αρχή της *έπικουρικότητας* και την αρχή του *πλουραλισμού*. Η αρχή της έπικουρικότητας υπαγορεύει στα κράτη μέλη της ΕΕ ότι τα προβλήματα που μπορούν να επιλυθούν σε έθνικό επίπεδο θα πρέπει να αντιμετωπίζονται εκεί, χωρίς παρέμβαση της Ένωσης, για λόγους σεβασμού της εθνικής ιδιομορφίας. Από την άλλη βέβαια, ή ΕΕ ισχυρίζεται ότι τηρεί ουδέτερη στάση σε θρησκευτικά και φιλοσοφικά ζητήματα και εφαρμόζει με άφοσωση την αρχή του πλουραλισμού. Σκοπός της είναι συνεπώς να άνθει στα κράτη μέλη ή ποικιλομορφία και ο πλουραλισμός.

Όμως και οι δύο επιδιώξεις της ΕΕ –ή έπικουρικότητα και ο πλουραλισμός– έρχονται συχνά σε αντίθεση μεταξύ τους, όταν εφαρμόζονται σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, όπως για παράδειγμα όταν ο χειρισμός θρησκευτικών ζητημάτων σε συγκεκριμένα κράτη μέλη δέν συμβαδίζει με την αρχή του πλουραλισμού. Επιπλέον ή υιοθέτηση από την ΕΕ αυτών των δύο συχνά αντιφατικών αρχών έχει ως αποτέλεσμα τα κράτη μέλη να λαμβάνουν αντιφατικά μηνύματα για θέματα που αφορούν τη θρησκεία. Η αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος, όπως και του ερωτήματος για το ρόλο της θρησκείας στην ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα, δέν έχουν βρει ακόμη αναγνωρίσιμο χώρο συζήτησης εντός της Ένωσης και δέν μπορούμε παρά να αναρωτηθούμε πόσο ακόμη θα καθυστερήσει ή συζήτηση, δεδομένης της αυξανόμενης σημασίας που της αποδίδεται σε πολλά κράτη μέλη, αλλά και στην ίδια την ΕΕ, όπως θα δούμε παρακάτω.

## 2. Οι θρησκείες στο νέο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι. Έπιστροφή ή απομάκρυνση;

Η ανάλυση του θρησκευτικού φαινομένου στη δημόσια ή την ιδιωτική έκδοχή του παρουσιάζει σήμερα μεγάλο ένδιαφέρον, τόσο έπειδή οδηγεί σε έπανεξέταση τα κυρίαρχα παραδείγματα για την έκκοσμίκευση και τη νεωτερικότητα, όσο και έπειδή αποτελεί μιάν ύψη της μεταβαλλόμενης ευρωπαϊκής ταυτότητας. Οι

έξελιξίς στον ευρωπαϊκό χώρο μετά την πτώση του τείχους, ή αύξηση της μετανάστευσης και ή ένταξη νέων Κρατών στην ΕΕ όδήγησαν σε νέους προβληματισμούς σχετικά με τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης και σηματοδότησαν σημαντικές αλλαγές στο θρησκευτικό της χάρτη. Ἡ ἀναθέριμανση τοῦ ἐνδιαφέροντος για τῆ θρησκεία εἶναι ιδιαίτερα ἐμφανῆς ἀνάμεσα στους νέους τῶν πρώην σοσιαλιστικῶν Χωρῶν, ἐνῶ ή ἐπιρροή τῶν ἐκεῖ Ἐκκλησιῶν εἶναι ἀντιστρόφως ἀνάλογη τοῦ μειωμένου κύρους τῶν δυτικῶν ὁμολόγων τους.

Για νὰ κατανοηθεῖ ὅμως ή θρησκευτικότητα στην ΕΕ θα μᾶς βοηθοῦσε μιὰ συγκριτική μελέτη με τὴν θρησκευτική πραγματικότητα τῆς Ἀμερικῆς, μιᾶς πραγματικότητας πὸν ἔχει μελετηθεῖ ποικιλοτρόπως στη διεθνή βιβλιογραφία<sup>4</sup>. Ἡ σύγκριση μεταξύ τῆς Εὐρώπης και τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν Ἀμερικῆς εἶναι θεωρητικά στρατηγικῆς σημασίας για τὴν Κοινωνιολογία τῆς Θρησκείας. Ἡ Ἀμερική ἀποτελεῖ, πράγματι, μιὰ ιδιαίτερη πραγματικότητα. Ἐντούτοις, αὐτή ή ιδιαιτερότητα δὲν ἐπεκτείνεται στη σφαῖρα τῆς θρησκείας. Ἡ θρησκεία ἀποτελεῖ μιὰ σημαντική δύναμη στην ἀμερικανική πολιτική, τὴν ταυτότητα και τὸν πολιτισμό. Διαμορφώνει τὸ χαρακτήρα τοῦ ἀμερικανικοῦ ἔθνους και ἐπιηρεάζει τὸν τρόπο, με τὸν ὁποῖο οἱ Ἀμερικανοὶ ἀνταποκρίνονται στις ἐξωτερικὲς ἐθνικὲς προκλήσεις. Ἡ θρησκεία δίδει νόημα στην ἀμερικανική ήθική πὸν λειτουργεῖ ὡς καθῆκον ὡστε νὰ διαδώσουν τίς παγκόσμιες ἀξίες. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν ἀμερικανῶν πολιτῶν εἶναι βαθιά θρησκευόμενο και ή ἀμερικανική κοινωνία εἶναι ἔντονα μιὰ θρησκευτική κοινωνία. Ἀκόμη οἱ Ἡνωμένες Πολιτεῖες, πὸν μποροῦν μετὰ βίας νὰ περιγραφοῦν ὡς λιγότερο σύγχρονες ἀπὸ τὴ δυτική Εὐρώπη, εἶναι ἀρκετὰ θρησκευόμενες σε σύγκριση με τὴν τελευταία.

4. Peter Berger, Συζήτηση στο The Pew Forum on Religion & Public Life and the Council on Foreign Relations με θέμα: "Secular Europe and Religious America: Implications for Transatlantic Relations" στις 21.4.2005. Πρβλ. Danièle Hervieu-Léger., *Catholicisme, la fin d'un monde*, ἔκδ. Bayard, Paris, 2003. Les Catholiques Français, Περιοδικὸ *Le Monde des religions*, 21(2007). Peter Berger, Grace Davie, Efi Fokas, *Eurosecularity: a Theme and Variations* (Ashgate Press, ὑπὸ ἔκδοση 2007), μελέτη πὸν ἀναφέρεται στη σύγκριση τῶν τάσεων τῆς θρησκευτικότητας στις Ἡνωμένες Πολιτεῖες και στην Εὐρώπη.

Ἡ ἰδέα τῆς ἀμερικανικῆς ἐξαίρεσης —exceptionalism— ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἔρευνας στο χώρο τῆς Κοινωνιολογίας τῶν Θρησκειῶν.

Κατὰ συνέπεια, ή συμβατική διάκριση γίνεται μετὰξὺ τῆς «θρησκευόμενης Ἀμερικῆς» και τῆς «κοσμικῆς Εὐρώπης». Ἀλλὰ ή ἐξαίρεση εἶναι μᾶλλον ή Εὐρώπη, δηλαδή ή δυτική και κεντρική Εὐρώπη, παρὰ ή Ἀμερική. "Ολοι οἱ ἀντικειμενικοὶ δείκτες τῆς θρησκευτικῆς συμπεριφορᾶς εἶναι πολὺ ὑψηλότεροι στην Ἀμερική σε ἀντίθεση με τὴν "ἀποϊδρυματοποίηση" τῆς θρησκείας στην Εὐρώπη. Ἡ ἐκκλησιαστική ζωὴ στην Ἀμερική συνεχίζεται με αὐξητικὸς ρυθμούς, παρὰ τὴν πτώση πὸν ὑπῆρξε στις ἀποκαλούμενες προτεσταντικὲς Ἐκκλησίες. Ἡ Εὐρώπη ὅμως εἶναι ή ἐξαίρεση, και ή ἐξαίρεση εἶναι πάντα πὸν ἐνδιαφέρουσα ἀπὸ τὸν κανόνα. Ἄρα, ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς συγκριτικῆς Κοινωνιολογίας τῆς θρησκείας, ή δυτική και ή κεντρική Εὐρώπη εἶναι οἱ πὸν ἐνδιαφέρουσες περιοχὲς στον κόσμο, ἀκόμη και ἀπὸ αὐτὴ τοῦ Ἰράν.

Μιὰ ἐπιπρόσθετη πραγματικότητα εἶναι ή νεωτερικότητα, ή ὁποία για πολλοὺς ὀδηγεῖ ἀπαραιτήτως και στην παρακμὴ τῆς ἴδιας τῆς θρησκείας. Ἡ ἔννοια τοῦ νεωτερισμοῦ, ή ὁποία εὐνοεῖται πάρα πολὺ στο χώρο τῆς ΕΕ, εἶναι εὐρέως διαδεδομένη τόσο στους ἱστορικούς ὄσο και τους κοινωνικούς ἐπιστήμονες. Πιστεύουμε ὅμως ὅτι ή νεωτερικότητα δὲν ὀδηγεῖ ἀπαραιτήτως στην παρακμὴ τῆς θρησκείας. Αὐτὸ πὸν ἴσως ὀδηγεῖ στην παρακμὴ εἶναι ὁ πλουραλισμός, δηλαδή ή συνύπαρξη μέσα στην ἴδια κοινωνία διαφορετικῶν θρησκευτικῶν, φυλετικῶν ή ἐθνικῶν ὁμάδων. Αὐτὸ εἶναι κοινὸ χαρακτηριστικὸ και στην Εὐρώπη και στην Ἀμερική. Ἡ νεωτερικότητα μπορεῖ νὰ ἐμφανιστεῖ κάτω ἀπὸ διαφορετικὰ πολιτικά και νομικά καθεστῶτα, ἀλλὰ ὁ πλουραλισμός πὸν προκαλεῖται ἐνισχύεται προφανῶς κάτω ἀπὸ τὰ δημοκρατικά καθεστῶτα πὸν ἐγγυῶνται τὴ θρησκευτική ἐλευθερία. Ὁ αὐστηρὸς χωρισμός τῆς Ἐκκλησίας-Κράτους στη Γαλλία, 100 χρόνια τώρα, τείνει νὰ πάρει στις ἡμέρες μας μιὰ διαφορετικὴ στάση. Οἱ ἄνθρωποι ἔχουν μιὰ ἐπιλογή, ἀκόμη κι αὐτοὶ πὸν ἐπιθυμοῦν νὰ εἶναι παραδοσιακοὶ. Με ἄλλα λόγια, οἱ πιστοὶ ἔχουν μιὰ διαφορετικὴ σχέση με τίς Ἐκκλησίες. Ἡ σχέση τους εἶναι περισσότερο μιὰ ἐθελοντική σχέση, πὸν στηρί-

ζεται στη θρησκευτική κατανάλωση, ως έναλλακτική λύση απέναντι στο μόνιμο και τὸ σταθερό. Ἡ απόσυρση τῆς κρατικῆς υποστήριξης ἀνάγκασε τὶς ἀμερικανικὲς Ἐκκλησίες νὰ ἀνταγωνιστοῦν μεταξύ τους. Ἐξίσου σημαντικὲς εἶναι, ἐν τούτοις, οἱ Ἐκκλησίες πού δὲν προσδιορίζονται μὲ τὸ κράτος, δὲν ὑφίστανται τὶς δυσαρέσκειες πού, σύντομα ἢ ἀργότερα, θὰ κατευθυνθοῦν ἐνάντια στὰ τελευταῖα.

Ἐὰν συγκρίνει κανεὶς τὶς δύο περιοχές, τὴν Ἀμερικὴ καὶ τὴν Εὐρώπη, μερικὰ πράγματα εἶναι πολὺ διαφορετικὰ ἀπὸ τὴν ἄποψη τῶν θρησκειῶν. Ἡ σημαντικότερη διαφορά εἶναι ἡ θεσμικὴ ἐκκλησιαστικὴ συμπεριφορά. Οἱ Ἐκκλησίες, στὴ δυτικὴ καὶ κεντρικὴ Εὐρώπη, προτεσταντικὴ καὶ καθολικὴ, ἔχουν τεράστια προβλήματα. Ἡ συμμετοχὴ τῶν ἀνθρώπων στὶς διοικητικὲς ὑπηρεσίες, ἡ πίστη, ἡ προσέλευση στὴν ἱεροσύνη, οἱ οικονομικὲς συνεισφορές, ἡ ἐπιρροή στὴ δημόσια σφαῖρα κ.ἄ., ἔχουν ὑποστῆ μὴ ἐπικίνδυνη πτώση, ἡ ὁποία ὅμως δὲν μοιάζει καθόλου μὲ αὐτὴ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Στὶς περισσότερες Ἐκκλησίες τῆς Ἀμερικῆς τὰ παραπάνω στατιστικὰ στοιχεῖα δὲν εὐσταθοῦν, ἐνῶ ἀναπτύσσεται μὴ τεράστια παρουσία τοῦ εὐαγγελικοῦ Προτεσταντισμοῦ, –οἱ «ἀναγεννημένοι Χριστιανοί»–, πού κυμαίνεται μεταξύ 50 ἕως καὶ 70 ἑκατομμύρια Ἀμερικανῶν. Ἐὰν καὶ εἶναι δύσκολη ἡ περιγραφή μιᾶς θρησκευτικῆς δημογραφίας, ὅπως ἐπισημαίνει ὁ Walter Russel Mead, ἐντούτοις ἡ θρησκευτικὴ δημογραφία τῆς Ἀμερικῆς συνεχῶς ἀλλάζει μὲ τὴν ἐπιστροφή ἑκατομμυρίων Ἀμερικανῶν στὶς Ἐκκλησίες, κάτι πού δυστυχῶς, δὲν παρατηρεῖται στὴν ΕΕ.

Κοινὸ χαρακτηριστικὸ στοιχεῖο καὶ στὶς δύο πλευρὲς εἶναι ἡ ἔννοια τῆς θρησκευτικῆς *προτίμησης* ἢ *ἐπιλογῆς*. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ θρησκεία δὲν ἐνσωματώνεται πλέον στὸν πολιτισμὸ μὲ ἕναν συγκεκριμένον τρόπο, ἀλλὰ μᾶλλον γίνεται ἀντικείμενο μεμονωμένης ἐπιλογῆς. Ὅλοι σχεδὸν οἱ Κοινωνιολόγοι τῆς Θρησκείας, μὲ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο, συμφωνοῦν σὲ αὐτὴ τὴν προσέγγιση. Ὁ Γάλλος Κοινωνιολόγος Danielle Hervieu-Leger χρησιμοποιεῖ τὸν ὄρο τοῦ Levi-Strauss «ἐπιδιόρθωση» (*bricolage*), δηλαδή τὴ συμπλήρωση διαφόρων κομματιῶν τοῦ “πάζλ”, γιὰ νὰ περιγράψει τὴν θρησκευτικὴ πραγματικότητα. Ἕνας ἄλλος Κοινωνιολόγος τῆς Θρησκείας, ὁ ἀμερι-

κανὸς Robert Wuthnow, χρησιμοποιεῖ τὸν ὄρο “θρησκεία προσθηκῶν” (*patchwork religion*) γιὰ τὴν περιγραφή τοῦ ἴδιου θρησκευτικοῦ φαινομένου. Ἀλλὰ ἀνάμεσα στὰ δύο ὑπάρχει μὴ οὐσιαστικὴ διαφορά. Στὴν Εὐρώπη οἱ πιστοὶ-ἄνθρωποι ἐκφράζουν τὴ θρησκευτικότητά τους μέσα ἀπὸ τὶς τυπικὲς διαδικασίες ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας. Στὴν Ἀμερικὴ ἰδρύνουν Ἐκκλησίες. Ἡ πρωτότυπη ἀμερικανικὴ Ἐκκλησία αὐτοῦ τοῦ εἴδους εἶναι ἡ ἐνωτικὴ κοινότητα καὶ ἡ ὁποία καθορίζεται ἐπίσημα ὡς «κοινότητα ἀναζητητῶν». Οἱ Ἀμερικανοὶ κάνουν τὶς θρησκευτικὲς «προσθήκες» τους ἐντὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν καθιδρυμάτων. Σταματοῦν ἢ ξεκινοῦν μὴ νέα θρησκεία ἐντὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν πλαισίων, ἀπορρίπτοντας μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ τὸν ἀτομικισμὸ τῆς κοινωνίας. Ἀπεναντίας μιλοῦμε γιὰ μὴ συνεταιριστικὴ Χώρα, ἡ ὁποία δημιουργεῖ ἐλεύθερα ποικίλες θρησκευτικὲς κοινότητες, κάτι τὸ ὁποῖο δὲν συμβαίνει στὴν Εὐρώπη.

Τελικὰ, ἐκεῖνο πού μπορούμε νὰ παρατηρήσουμε ἀπὸ τὴν παραπάνω σύντομη περιγραφή εἶναι ὅτι ἡ πολυσυζητημένη θέση περὶ τῆς “ἐπιστροφῆς ἢ ἀπομάκρυνσης τῶν θρησκειῶν” στὴν ὑστερὴ νεωτερικότητα εἶναι μερικῶς λανθασμένη. Παρὰ τὴν ἐκκοσμίκευση τῆς νεωτερικῆς κοινωνίας, οἱ θρησκείες ἦταν πάντα ἐδῶ, μὲ ἔμμεση καὶ μὲ ἄμεση παρουσία στὴ δημόσια καὶ τὴν ἰδιωτικὴ σφαῖρα πού –ἄλλοτε λιγότερο καὶ ἄλλοτε περισσότερο– ἐπηρέαζαν τὴν πολιτικὴ ἐξουσία καὶ τὶς ἀντιλήψεις τῆς κοινωνίας. Ἐξάλλου, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν ἀνάλυση τοῦ Peter Berger, κάθε ἐποχὴ ἔχει τὴ δική της “ἐπιστροφή τῶν θρησκειῶν” – ἡ δεκαετία τοῦ 1950 μὲ τὴν αὐξηση στὸν ἀριθμὸ τῶν ἐκκλησιαζόμενων χριστιανῶν, ἡ δεκαετία τοῦ 1970 μὲ τὴν προσαρμογὴ τοῦ θρησκευτικοῦ/ἐκκλησιαστικοῦ λόγου στὰ δεδομένα τῆς μαζικῆς ἐπικοινωνίας καὶ ἡ δεκαετία τοῦ 1980 μὲ τὴν ἐνδυνάμωση τῶν “νέων θρησκευτικῶν κινήματων”<sup>5</sup>.

Πρέπει νὰ σημειώσουμε, ἐπίσης, κάτι πού ἐγκαίρως εἶχε ἐπισημανθεῖ στὴ βιβλιογραφία, ὅτι δηλαδή ἡ “ἐπιστροφή τῶν θρησκειῶν” δὲν συνοδεύεται πάντοτε ἀπὸ “ἐπιστροφή τοῦ Θεοῦ”. Μὲ ἄλλα λόγια, οἱ

5. Βλ. περισσότερα Βασ. Γεωργιάδου, *Θρησκείες καὶ Πολιτικὴ στὴ Νεωτερικότητα*, στὸν Κων. Ζορμπᾶ (ἐπιμ.), *Θρησκείες καὶ Πολιτικὴ*, ἔκδ. Παπαζήση, Ἀθήνα 2007, σελ. 52-70.



θηρησκείες έπιστρέφουν περιβεβλημένες από έναν έκκοσμιευμένο “ψευδο-θηρησκευτικό μανδύα” και άπογυμνωμένες από πνευματικά και ύπερβατολογικά νοήματα. Οί θρησκείες στην Εύρώπη κατά την προχωρημένη μεταπολεμική έποχή είσήλθαν σέ μιá περίοδο κρίσης, όμως αναβιώνουν στην παγκοσμιοποιημένη μεταψυχροπολεμική και μετακομμουνιστική έποχή, ως άποτέλεσμα κυρίως του “ιδεολογικού κενού” και της “περαιτέρω άποδυνάμωσης των κρατικών θεσμών και των έθνικών ταυτοτήτων”. Το έρώτημα είναι τί είδους θρησκείες αναβιώνουν σήμερα και γιατί.

Στίς ημέρες μας οί θρησκείες εμφανίζονται ως συστήματα πίστης “κατά παραγγελία”, στα όποια τί είναι θεϊκό και τί είναι θρησκευτικό όρίζεται (όρθότερα ‘κατασκευάζεται’) από τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους. Η ‘αναβίωση των θρησκειών’ είναι συνυφασμένη με μιá νέα θρησκευτικότητα, στο πλαίσιο της όποιας παρατηρείται μιá ‘χαλαρή σχέση’ των θρησκειών των ίερών κειμένων με τó πιστεύειν των ανθρώπων. Πρόκειται για έναν τύπο ‘έξατομικευμένης και ύποκειμενοποιημένης θρησκευτικότητας’, που προσφέρει δυνατότητες προσωπικών χρήσεων των θρησκειών. Πλέον, τó ζητούμενο δέν είναι ή λύτρωση και ή σωτηρία στη μετά θάνατον ζωή, αλλά οί άτομικές ίκανοποιήσεις και ή αναπλήρωση *έδω και τώρα* της ανάγκης για άυτογνωσία, συλλογικότητα, ασφάλεια και αίσθηση του άνήκειν. Οί θρησκείες που αναβιώνουν διαθέτουν πιστούς που δέν πιστεύουν ή πιστεύουν με τόν δικό τους τρόπο σέ έναν Θεό (“belonging without believing” ή “belonging with variations in believing”), που πιστεύουν σέ έναν Θεό χωρίς νά τόν λατρεύουν στην Έκκλησία (“behaving without believing”) ή χωρίς νά τόν συνδέουν με μιá όμολογία πίστης (“believing without belonging”), που άνήκουν σέ μιá Έκκλησία χωρίς νά ασπάζονται τη δική της θρησκευτική όμολογία (“behaving without believing”).<sup>6</sup> Με άλλα λόγια πολλοί άνθρωποι δέν

χρησιμοποιούν την Έκκλησία, αλλά την θέλουν νά βρίσκεται εκεί – άκριβώς σέ περίπτωση που μπορεί νά απαιτηθεί, ή ως συμβολική παρουσία που κανείς δέν θέλει νά χάσει.

Στήν ύστερη νεωτερικότητα ή έμφανιζόμενη “έπιστροφή των θρησκειών” δέν είναι παρά ή αντίδραση στη χαμένη συλλογικότητα, την έλλειψη έπαρκούς κοινωνικο-οικονομικής βεβαιότητας, της έθνικο-πολιτισμικής ανασφάλειας και της άπώλειας νοήματος και ταυτότητας. Το αίσθημα της άνημπόριας έπικαιροποιείται σέ συγκυρίες άτομικής ή/ και κοινωνικής κρίσης, με άποτέλεσμα κάθε (άτομικό ή συλλογικό) έγχείρημα έλέγχου και τιθάσευσης άυτής της κρίσης νά προσλαμβάνει (και) θρησκευτικές διαστάσεις.

Η έμπειρικά διαπιστωμένη άυτή πραγματικότητα, δηλαδή ή πίστη χωρίς ένταξη ή χωρίς δόγμα, ή πίστη ως άτομική έπιλογή δέν ταυτίζεται με την έκκοσμιευτική διαδικασία, ούτε δηλώνει νεωτερική ύστέρηση. Μάλλον πρόκειται για την έκφραση μιáς θρησκευτικότητας χωρίς Έκκλησία, κάποιες φορές και μιáς πίστης χωρίς Θεό. Το «παράδοξο» άυτό έρχεται σέ αντίθεση με την κλασική θεωρία της έκκοσμίευσης, ή όποια έρμηνεύει τη συρρίκνωση της συλλογικής έμπειρίας του ιερού στην ιδιωτική σφαίρα ως τó αναπόδραστο τέλος της παράδοσης.

Η τάση της «θηρησκείας χωρίς έκκλησία» δείχνει ότι ή έκκοσμίευση στο κοινωνικό ή θεσμικό επίπεδο δέν συνδέεται άπαραίτητα με την έκκοσμίευση στο άτομικό επίπεδο ούτε άκολουθεί μιá γραμμική εξέλι-

6. G. Davie, *Religion in Britain since 1945*, London, Blackwell, 1994. Του ίδιου, *Europe: The Exceptional Case. Parameters of Faith in the Modern World*, London, Darton, Longman, Todd, 2002. Από τά έμπειρικά δεδομένα της Εύρωπαϊκής Κοινωνικής Έρευνας (European Social Survey), ή όποια διενεργήθηκε σέ δύο γύρους, τó 2002-2003 και τó 2004-2005, σέ περισσότερες από

23 Εύρωπαϊκές Χώρες, μεταξύ των όποιων και ή Ελλάδα, άναδεικνύονται οί άντιλήψεις και οί στάσεις των εύρωπαϊων πολιτών σέ μιá σειρά από μείζονα πολιτικά και κοινωνικά θέματα. Από τη άνάλυση γίνεται φανερό ότι ύπάρχουν τύποι θρησκευτικότητας που φαίνεται ότι διατρέχουν τόν εύρωπαϊκό χώρο άνεξαρτήτως θρησκείας και είναι κοινοί σέ τμήματα του πληθυσμού διαφόρων Χωρών, έμφανίζονται ταυτόσημες συμπεριφορές και στάσεις άπέναντι στα θρησκευτικά ζητήματα και συμπεριφορές που συναρτώνται με άντίστοιχα επίπεδα έμπιστοσύνης στους θεσμούς. Το πιό άξιοπρόσεκτο σημείο είναι ή μεγάλη διασπορά άυτών των τύπων θρησκευτικότητας που έπιβεβαιώνουν τη θεωρία των «πολλαπλών νεωτερικότητων» του Eisenstadt, αλλά και τη ρευστότητα των έκδηλώσεων θρησκευτικής ένταξης και πίστης. Βλ. τη σχετική άνάλυση Θεώνη Σταθοπούλου, *Θρησκευτικότητα και Έμπιστοσύνη στους θεσμούς. Διαφανόμενες τάσεις στην Ελλάδα και την Εύρώπη, στο Κων. Ζορμπά (έπιμ.), Θρησκείες και Πολιτική, έκδ. Παπαζήση, Άθήνα, 2007, σελ. 161-186.*

ξη. Οί διαφορετικές πολιτισμικές και κοινωνικο-οικονομικές τροχιές τῶν εὐρωπαϊκῶν Χωρῶν προσδίδουν διαφορετικὸ περιεχόμενον καὶ ρυθμὸ στὴν ἐκκοσμίκευτικὴ διαδικασία καὶ συνθέτουν πολλαπλὲς ἐκδοχὲς τοῦ μοντέρνου, «πολλαπλὲς νεωτεριστικότητες»<sup>7</sup>. Ἡ ἀνομοιομορφία τῆς Εὐρώπης ὡς πρὸς τὸν κοσμικὸ καὶ θρησκευτικὸ της χαρακτήρα δὲν συμβαδίζει μὲ τὴ σχεδὸν ὁμοιομορφία θρησκευτικὴ ἐπίρροση σὲ ἄλλα μέρη τοῦ κόσμου καὶ ἰδιαίτερα στὴν Ἀμερική. Ἡ Εὐρώπη χαρακτηρίζεται πλέον ὡς μία «ἐξαίρεση» στὸν κανόνα μιᾶς ἀντίστροφης πορείας τῆς ἐκκοσμίκευσης<sup>8</sup>.

### 3. Ἀπὸ τὸ Ἰσλάμ στὴν Εὐρώπη... πρὸς ἓνα εὐρωπαϊκὸ Ἰσλάμ

Ἐὰν τὰ παραπάνω ἐκφράζουν, ὡς ἓνα βαθμὸ, τὴν εὐρωπαϊκὴ θρησκευτικὴ κατάσταση ὑπάρχει ἓνας πολὺ σημαντικὸς παράγοντας πού ἐπηρεάζει τὴ θέση τῆς θρησκείας στὴ δημόσια σφαῖρα καὶ δημιουργεῖ νέες προκλήσεις στὴν ΕΕ. Αὐτὸς εἶναι ἡ παρουσία τοῦ Ἰσλάμ. Ἐκεῖνο πού μπορούμε νὰ παρατηρήσουμε εἶναι ὅτι ἡ ἐξέταση τῶν εὐρωπαϊκῶν κοινωνιῶν σήμερον ἀποκαλύπτει ἓναν ἀριθμὸ συγκρούσεων πού περιστρέφονται –ἔστω ἐπιφανειακά– γύρω ἀπὸ τὸ Ἰσλάμ. Οἱ συνέπειες τῆς ἐκρηξης πού προκλήθηκε ἀπὸ τὰ σκίτσα τοῦ Μωάμεθ ἐξακολούθουν νὰ εἶναι αἰσθητὲς στὴν Εὐρώπη καὶ τὸν ὑπόλοιπο κόσμον σὲ συζητήσεις γιὰ τὴν ἰδανικὴ ἰσορροπία μεταξὺ τῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου καὶ τῆς δίωξης γιὰ πρόκληση θρησκευτικοῦ μίσους<sup>9</sup>.

Ἐν τῷ μεταξὺ σὲ διαφορετικὲς εὐρωπαϊκὲς Χῶρες διεξάγονται ἐκ νέου δημόσιες συζητήσεις γιὰ θέματα ὅπως τῆς χρήσης τῆς παραδοσιακῆς μουσουλμανικῆς μαντίλας σὲ δημόσια σχολεῖα, τῆς σούπας μὲ χοιρινὸ

κρέας σὲ γαλλικὰ λαϊκὰ συσσίτια καὶ ἀπ' ὅπου ἀποκλείονται ἔτσι οἱ μουσουλμάνοι (καὶ οἱ Ἑβραῖοι), καὶ τῆς ἔνταξης πού προκαλεῖται ἐξ αἰτίας τῆς ἀνέγερσης τζαμιῶν σὲ εὐρωπαϊκὲς πόλεις. Τέλος, ἡ ἀσάφεια, ἡ ἀναποτελεσματικὴ καὶ ἡ ἐπικινδυνότητα συγγέονται συνεχῶς. Π.χ. στὶς Κάτω Χῶρες τὸ 64% τῶν πολιτῶν δὲν ἀνήκει σὲ κάποια θρησκευτικὴ κοινότητα καὶ τὸ σύνολο τῶν Ἐκκλησιῶν στὰ ἐπόμενα χρόνια θὰ καταρρεύσει, διότι δὲν ὑπάρχουν τὰ σχετικὰ οικονομικὰ κονδύλια. Ἀπάντηση στὸ πρόβλημα αὐτὸ εἶναι ἡ ἀναζήτηση ἑνὸς «γαλλικοῦ» μοντέλου μὲ τὴν πληρωμὴ ἑνὸς ἐκκλησιαστικοῦ φόρου. Πρόσφατα στὴ Γαλλία τὸ τηλεοπτικὸ κανάλι Direct 8, δημιούργησε μιὰ νέα ἐκπομπή «Les Enfants d' Abraham», ὅπου γιὰ 18 ὥρες κάθε μῆνα θὰ παρουσιάζονται ἐνημερωτικὲς ἐκπομπὲς γιὰ τὶς τρεῖς μονοθεϊστικὲς θρησκείες.

Τὸ θέμα τοῦ Ἰσλάμ στὴν Εὐρώπη εἶναι ἀρκετὰ ἐπικαιρο καὶ αὐτὸ γιὰτὶ δὲν εἶναι ἓνα θέμα πού ἔρχεται ἀπὸ τὸ παρελθὸν ἀλλὰ ἀπὸ τὸ παρὸν τοῦ σημερινοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ μας. Περίπου 15 ἑκατομμύρια μουσουλμάνων ζοῦν σήμερον στὴν ΕΕ, εἴτε ὡς μετανάστες εἴτε ὡς ἐργαζόμενοι πολῖτες. Σίγουρα ἡ διαμάχη γιὰ τὴν ἔνταξη τῆς Τουρκίας στὴν ΕΕ ἔχει ἀναδείξει ἀκόμη περισσότερο τὸ θέμα, κυρίως κατὰ πόσον μιὰ Χώρα μὲ μουσουλμανικὴ πλειοψηφία, θὰ μπορούσε νὰ ἀποτελέσει μέρος τοῦ «χριστιανικοῦ κλάμπ» τῆς ΕΕ<sup>10</sup>. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἔνταξη ἑνὸς ἀριθμοῦ νέων κρατῶν-μελῶν ἀπὸ τὸ χῶρον τῶν Βαλκανίων, τὰ ἐπόμενα χρόνια, θὰ φέρει πρὸς κοντὰ τὸ μουσουλμανικὸ στοιχεῖο καὶ θὰ διπλασιάσει τὸ μουσουλμανικὸ πληθυσμὸ.

Ἐντοπισμὸς καὶ ἡ ἀνάλυση τῶν θεμάτων πού σχετίζονται μὲ τὴν ἐνσωμάτωση τῶν μουσουλμάνων στὴν ΕΕ δὲν εἶναι εὐκόλα, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει ἰδιαίτερη

7. Peter L. Berger καὶ Samuel P. Huntington (ἐπιμ.), *Many Globalizations: Cultural Diversity in the Contemporary World*, Oxford University Press, Oxford, 2002.

8. Krzysztof Michalski καὶ Nina zu Fürstenberg, *Secular Europe and the Puzzle of Region: Ten Replies on What Holds the Union Together*, ἔκδ. Marsilio, Venice, 2005. Πρὸβλ. Camillo Ruini, *New Signs of the Times: The Prospects for Faith in an Era of Change*, ἔκδ. Mondadori, Milan, 2005.

9. Βλ. τὴν ἀντίδραση τῆς ΕΕ διὰ τοῦ στόματος τοῦ Προέδρου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς José Manuel Barroso, *Statement on the issue of the cartoons of prophet Muhammad*, Speech-06-86.

10. Στὸ κοινὸ Ἀνακοινωθὲν μεταξὺ τῆς Α.Μ. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου Α' καὶ τῆς Α.Α. τοῦ Πάπα Βενέδικτου ΙΣΤ', σημειώνεται, μεταξὺ ἄλλων, ὅτι, «ἐν Εὐρώπῃ παραμένοντες ἀνοικτοὶ πρὸς τὰς ἄλλας θρησκείας καὶ πρὸς τὴν συμβολὴν αὐτῶν εἰς τὸν πολιτισμὸν, ὀφείλουσιν νὰ ἐνώσουν τὰς προσπάθειάς των διὰ τὴν διαφύλαξιν τῶν χριστιανικῶν ριζῶν, παραδόσεων καὶ ἀξιῶν, ὥστε νὰ διασφαλίσωμεν τὸν σεβασμὸν τῆς ἱστορίας καὶ νὰ συμβάλωμεν ἐπίσης εἰς τὸν πολιτισμὸν τῆς μελλοντικῆς Εὐρώπης καὶ εἰς τὴν ποιότητα τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων εἰς πάντα τὰ ἐπίπεδα» (30.11.2006).

Ευρωπαϊκή πολιτική. Την ίδια στιγμή υπάρχουν δύο σοβαρά προβλήματα: Το πρώτο, αφορά την ένότητα του Ίσλάμ. Ένω οι μουσουλμάνοι στην Ευρώπη έχουν κοινή θρησκευτική κοινότητα, δεν μπορούν να σχηματίσουν μία ένοποιημένη υπερεθνική θρησκευτική κοινότητα εξαιτίας τόσο της ποικιλίας των Χωρών προέλευσης, τις διάφορες ανάμεσα στις γενιές και τις ποικίλες αποκλίσεις που υπάρχουν τόσο σε θρησκευτικό όσο και σε πολιτικό επίπεδο. Το δεύτερο πρόβλημα είναι οι διάφορες έρμηνείες που δίδονται από τους μη μουσουλμάνους στην ΕΕ. Καθημερινά διαπιστώνουμε μία πληθώρα πολιτικών, σχετικά με το Ίσλάμ, που θυμίζει σταυρόλεξο. Για παράδειγμα: Η διεύθυνση ενός 'σουπερμάρκετ' στη Δανία άπολύει μία ταμία με τη δικαιολογία ότι η μουσουλμανική μαντίλα της θα μπορούσε να μπλεχτεί στο συρτάρι του ταμείου. Το γερμανικό κρατίδιο της Βάδης-Βιττεμβέργης άπαγορεύει στις εκπαιδευτικούς να φορούν μαντίλες, αλλά όχι και στις φοιτήτριες. Η Γαλλία άπαγορεύει έξ ολοκλήρου τη μαντίλα στα σχολεία επικαλούμενη το Άρθρο 9 της Ευρωπαϊκής Συνθήκης των Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων. Βρετανικό δικαστήριο, επικαλούμενο το ίδιο Άρθρο, υπερασπίζεται το δικαίωμα μαθήτριας να φοράει το πολύ συντηρητικότερο κάλυμμα του προσώπου<sup>11</sup>.

Οι πρόσφατες διεθνείς έξελιξεις, οι τρομοκρατικές επιθέσεις στη Μαδρίτη και το Λονδίνο, αλλά και η έλλειψη πολιτικής στην ΕΕ, όσον αφορά τη θρησκεία, έχουν βοηθήσει στην ανάπτυξη διαφόρων παρανοήσεων και στη δημιουργία ανακριβών στερεοτύπων για τους μουσουλμάνους στην ΕΕ. Όμως έφόσον και στο βαθμό που αυτή η πολιτική πηγάζει από την «κοσμική ουδετερότητα», ίσως θα πρέπει να έπανεξεταστεί, διότι όπως αναφέρθηκε πιο πριν, η Ευρώπη δεν είναι ούτε τόσο κοσμική όσο φαίνεται, ούτε αυτή η «πολιτική» άποδεικνύεται ουδέτερη<sup>12</sup>. Άντιθέτως, η ΕΕ μεταφέρει διφορούμενα και αντιφατικά μηνύματα, τα όποια προκαλούν διαμάχες. Η αντίφαση αυτή είναι περισσότερο έμφανής στις αντικρουόμενες

έρμηνείες που βασίζονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων (Άρθρο 9).

Παράλληλα με τα παραπάνω μιá ακόμη πρόκληση είναι η διαφορετική πολιτική στα κράτη-μέλη της ΕΕ γύρω από το θέμα των μεταναστών. Τον τελευταίο καιρό διεξάγεται δημόσια συζήτηση για το θέμα της ύποβολής μεταναστών σε «έξετάσεις ύπηκοότητας» με σκοπό να αξιολογηθεί κατά πόσο οι άξιες τους είναι σύμφωνες με αυτές της κοινότητας, στην όποία πρόκειται να ένταχθούν. Το παράδειγμα της Όλλανδίας είναι το πιο χτυπητό, καθώς δείχνει μικρή άνοχη έναντι των μεταναστών που δεν άσπάζονται τη σχετικά «ριζοσπαστική» όλλανδική άνεκτικότητα. Η πολιτική της όλλανδικής κυβέρνησης θεωρείται «άπαράτητη για τη διατήρηση των πολιτισμικών άξιων, καθώς ο άύξανόμενος μουσουλμανικός πληθυσμός άμφισβητεί παραδοσιακές έκφάνσεις της ευρωπαϊκής ταυτότητας»<sup>13</sup>.

Η γηραιά ήπειρος βρίσκεται σήμερα άντιμέτωπη με τα έκατομμύρια των πολιτών, μετανάστες πρώτης ή δεύτερης γενιάς, που απέκτησαν την ύπηκοότητα μιáς ευρωπαϊκής Χώρας, αλλά είναι μουσουλμάνοι στο θρήσκευμα. Με τον τρόπο αυτό το Ίσλάμ καθίσταται πλέον ευρωπαϊκή θρησκεία, ή δεύτερη στη Γαλλία (4 έκατομμύρια μουσουλμάνοι, δηλ. το 6% του γαλλικού πληθυσμού), σύμφωνα με την πρόσφατη Έκθεση Machelon. Το άνακύπτον πρόβλημα είναι αυτό της θρησκευτικής ένταξης στις άντίστοιχες ευρωπαϊκές κοινωνίες. Άκόμη και σε Χώρες πλήρους χωρισμού Κράτους-Έκκλησίας, ύπάρχει άπουσία κρατικής άρωγής πολιτιστικής ένσωμάτωσης σε τομείς, όπως είναι αυτός της θρησκείας. Π.χ. η άπουσία τόπων λατρείας, πράγμα επικίνδυνο, καθώς προστίθεται το γεγονός ότι οι μουσουλμάνοι ευρωπαίοι πολίτες άνήκουν σε χαμηλά κατώτερα κοινωνικά στρώματα<sup>14</sup>. Άκόμη, η «θρησκευτική γκετοποίηση» καθιστά έξαιρετικά δυσκολότερη ύπόθεση την άναζήτηση της διαμόρφωσης ενός «ευρωπαϊκού Ίσλάμ», μιáς θρησκείας συμβατής με τις θεμελιώδεις ευρωπαϊκές άντιλήψεις των άνθρωπίνων δικαιωμάτων και άξιων.

11. Βλ. σχετικά το περιοδικό *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 31 (2005) 6.

12. Βλ. σχετικά John Madeley και Zsolt Enyedi (έπιμ.), *Church and State in Contemporary Europe: the Chimera of Neutrality*, Frank Cass, London 2003.

13. Βλ. περισσότερα στην ιστοσελίδα [www.csmonitor.com](http://www.csmonitor.com) (2007).

14. Πρόσφατα έγκρίθηκε κατά πλειοψηφία ο νόμος για την άνέργεση τζαμιού και στην Άθήνα (25.10.2006).



Τὸ ἐρώτημα, λοιπόν, παραμένει ὡς πρὸς τὸ εὐρωπαϊκὸ Ἰσλάμ ἢ πρὸς τὸ Ἰσλάμ στὴν Εὐρώπη<sup>15</sup>. Στὴν πρώτη περίπτωση τίθεται τὸ ἐρώτημα κατὰ πόσον ἡ Εὐρώπη εἶναι ἕτοιμη νὰ δεχθεῖ ἕναν ἐμπλουτισμὸ ἐνὸς νέου πολιτισμοῦ ποὺ τῆς εἶναι μέχρι σήμερα σχεδὸν ἄγνωστος. Στὴ δεύτερη περίπτωση τίθεται σοβαρὰ τὸ ἐρώτημα τῆς ἐνσωμάτωσης τοῦ Ἰσλάμ στὴν ΕΕ. Ὁ «εὐρωπαϊκὸς ἰσλαμικὸς πολιτισμὸς», σύμφωνα μὲ τὸν Tariq Ramadan, σημειώνει «τὸ πέρασμα ἀπὸ μιὰ ἀπλή ἔνταξη μέσα στὴν κοινωνία ὅπου κανεὶς μπορεῖ νὰ βρεῖ τὴ θέση του μὲ τὴ συμμετοχὴ του στὸν ἐμπλουτισμὸ τῆς ΕΕ»<sup>16</sup>. Βέβαια ὁ κίνδυνος γιὰ τὸν Ἰσλάμ εἶναι μιὰ ἐνδεχόμενη εὐρωπαϊκοποίησή του. Ὅπως ἔχουμε ἤδη σημειώσει παραπάνω, οἱ δημοκρατικοὶ θεσμοὶ τῆς ΕΕ ἐπιτρέπουν τὸν πλουραλισμὸ τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν πρακτικῶν, ἀλλὰ ὑπὸ τὴν ἐπίδραση τῆς ιδιωτικοποίησης καὶ τῆς ἐκκοσμίκευσης τῆς θρησκείας. Αὐτὸ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νὰ κάνει δύσκολη τὴν προσφορὰ τοῦ Ἰσλάμ στὴν ΕΕ, κυρίως ὅταν αὐτὸ ἀναπτύσσεται μέσα ἀπὸ τὸν ἀκραῖο φονταμενταλισμὸ<sup>17</sup>.

Τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ ΕΕ ἔχει γίνεи τόπος ἐκλογῶν γιὰ τὰ ἰσλαμικὰ φονταμενταλιστικὰ κινήματα ὅπου κυριαρχεῖ ὁ οὐαχαμπιτισμὸς τῆς Σαουδικῆς Ἀραβίας καὶ ἄλλων νοεσαλαφικῶν ἐπιρροῶν, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ μιὰ ἀντίδραση στὸν πολιτικὸ καὶ πολιτιστικὸ ἐπεκτατισμὸ τῆς Δύσης<sup>18</sup>. Ἄν εἶναι ἔτσι ὅμως τὰ πράγματα –ἀναρωτιέται ὁ γνωστὸς Γάλλος ἰσλαμολόγος Olivier Roy– γιὰτὶ οἱ νεαροί, «ἀναγεννημένοι» μου-

σουλμάνοι δεύτερης γενιᾶς τοῦ δυτικοῦ κόσμου δὲν πηγαίνουν στὸ Ἰράκ, ἀλλὰ προτιμοῦν τὸ «ἑξωτικό» τζιχάντ τῆς Βοσνίας, τοῦ Ἀφγανιστάν, τοῦ Κασμίρ, τῆς Τσετσενίας<sup>19</sup>.

Ἡ ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα εἶναι ὅτι ὁ στόχος τῶν νεοφονταμενταλιστῶν δὲν εἶναι τόσο ἡ Δύση ὅσο τὸ «διαστρεβλωμένο» Ἰσλάμ. Ὁ σαλαφισμὸς ἀποτελεῖ σήμερα ἕνα ἐργαλεῖο γιὰ τὸ ξερίζωμα, –ὄχι τὴ βελτίωση τῆς παραδοσιακῆς μουσουλμανικῆς κουλτούρας–, καὶ τὴν ἀντικατάστασή της ἀπὸ μιὰ οἰκουμηνικὴ θρησκευτικὴ ταυτότητα ποὺ θὰ εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπὸ δυτικὰ στοιχεῖα. Ἡ παγκοσμιοποίησις, ποὺ ἔχει ἀκυρώσει τὶς διαχωριστικὰ γραμμὰς ἀνάμεσα στὴ θρησκεία, στὸν πολιτισμὸ καὶ τὴ Χώρα διαμονῆς, βοηθᾷ στὴν ἐπίτευξη αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ. Εἴτε πρόκειται γιὰ νέους ποὺ ἐκδιώχθηκαν ἀπὸ τὰ σχολεῖα τους εἴτε γιὰ φυλετικὰς μειονότητες ἢ γενικότερα γιὰ ἐπαναστάτες χωρὶς αἰτία, οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἀναζητοῦν σὲ μιὰ φανταστικὴ «οὔμα» (μιὰ οἰκουμηνικὴ κοινότητα πιστῶν μουσουλμάνων) τὴν εὐκαιρία νὰ οἰκοδομήσουν μιὰ καινούργια ταυτότητα<sup>20</sup>.

Ἀπέναντι στὴ νέα αὐτὴ μηδενιστικὴ τάση τοῦ Ἰσλάμ στὴν ΕΕ, ἡ εἴσοδος στὴν ΕΕ νέων κρατῶν – μελῶν (Βουλγαρία καὶ Ρουμανία), ἄρα καὶ ἐνὸς Βαλκανικοῦ Ἰσλάμ, θέτει νέες προοπτικὰς. Ἐκεῖνο ποὺ διαφοροποιεῖ τὸ εὐρωπαϊκὸ Ἰσλάμ ἀπὸ τὸ Βαλκανικὸ Ἰσλάμ εἶναι ἡ ἀντίληψη ποὺ ἔχουν ὡς πρὸς τὶς ἐθνικὰς τάσεις. Στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη παρὰ τὴν ἀνάπτυξη διαφόρων ἰσλαμικῶν Ὀμοσπονδιῶν, σουφιστικῶν ταγμάτων καὶ προσηλυτιστικῶν κινήματων μπορεῖ νὰ παρατηρεῖται μιὰ προβολὴ διαφόρων θρησκευτικῶν αἰτημάτων ποὺ δὲν ἀμφισβητοῦν ποτὲ τοὺς πολιτικὸς θεσμοὺς καὶ ἀκόμη λιγότερο τὴν ἐδαφικὴ ἀκεραιότητα τῶν ὑπαρχόντων ἐθνικῶν κρατῶν. Ἀπεναντίας, οἱ πολιτικὲς οἰκογένειες ποὺ ἐκπροσωποῦν τοὺς μουσουλμάνους στὰ Βαλκάνια –καὶ στὴν Τουρκία– ἔχουν δημιουργηθεῖ στὴ βάση τῆς ἐθνικῆς καταγωγῆς καὶ προβάλλουν πολιτιστικὰ αἰτήματα ποὺ φθάνουν μέχρι καὶ τὸ αἶτημα γιὰ ἐδαφικὴ αὐτονομία. Οἱ σημαντικὲς αὐτὲς διαφορὲς σχετίζονται ὄχι μόνο μὲ τὸ γεγονός ὅτι οἱ μουσουλμανικοὶ πληθυσμοὶ εἶναι

15. Βλ. σχετικὰ Tariq Ramadan, *Peut-on vivre avec l' Islam?* ἔκδ. Bayard, Paris 1998. Τοῦ ἰδίου, *Western Muslims and the Future of Islam*, ἔκδ. Oxford Press, 2004. Πρβλ. Κων. Πάτελος, *Τὸ σύγχρονο Ἰσλάμ. Ἡ συνάντησις μὲ τὴ Δύση*, ἔκδ. Σιδέρης, Ἀθήνα, 2006.

16. Βλ. Tariq Ramandan, *Etre musulman européen. Etude des sources islamiques a la lumière du contexte européen*, εκδ. Tawhid, Paris, 1999, σελ. 34. Πρβλ. καὶ τὴν ἴστοσελίδα <http://jm.saliege.com//islam1.htm> (2007).

17. Βασ. Γιούλτση, *Κοινωνιολογία...*, σελ. Τοῦ ἰδίου, Ὁ φονταμενταλισμὸς ἀπειλὴ τῆς ἐνδοεκκλησιαστικῆς καὶ διανθρώπινης ἐνότητας, στὸ Ὁρθοδοξία ἢ τῶν πάντων ἐνότῃς, Ἱερὰ Μονὴ Κουτλουμουσίου, Ἄγιον Ὅρος, 1997, σελ. 231-242.

18. Ὁ νεο-σαλαφισμὸς ἀποτελεῖ στὶς ἡμέρες μας τὴν πιὸ ἀκραία καὶ φιλοπολεμικὴ ἐρμηνεύα τῆς ἰσλαμικῆς πίστεως. Βλ. Islamisation de l'espace public français: vers la fin du conflit?, Ἐφημερίδα *Le Monde diplomatique*, Avril 2000, σελ. 31.

19. Oliver Roy, *Vers un islam européen*, ἔκδ. Esprit, Paris 1999, σελ. 65.

20. Ἐφημερίδα *Τὰ Νέα*, 14.10.2004, σελ. Ν55.

«αυτόχθονες» ή όχι, αλλά και με τὸ γεγονός ὅτι στὰ Βαλκάνια ἡ δημιουργία ἐθνικῶν κρατῶν παραμένει μιὰ ἐν ἐξελίξει διαδικασία, ἐνῶ στὴν ΕΕ εὐνοεῖται ὁ πλουραλισμός και κατ' ἐπέκταση ὁ ὑπερεθνικός προσδιορισμός τῆς πολιτικῆς κοινότητος.

Κατὰ συνέπεια, οἱ θρησκευτικοὶ παράγοντες και τὰ θρησκευτικὰ σύμβολα παίζουν διαφορετικό ρόλο ὡς πρὸς τὴ συσπείρωση τῶν μουσουλμανικῶν πληθυσμῶν. Στὴν ΕΕ ἡ ὑπεράσπιση κοινῶν αἰτημάτων βοηθᾷ στὴν προσέγγιση τῶν μονοεθνικῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων, ἐνῶ στὰ Βαλκάνια οἱ ἰσλαμικοὶ θρησκευτικοὶ θεσμοὶ ἀποσταθεροποιοῦνται ἀπὸ τις διαφορετικὲς φυλετικὲς και ἐθνικὲς ταυτότητες<sup>21</sup>.

Παρὰ τις ἐνδεικτικὲς διαφορὲς ἀνάμεσα στὸ δυτικὸ Ἰσλάμ και τὸ Βαλκανικὸ Ἰσλάμ δὲν ἀποκλείουν τὴν ὑπαρξὴ σημαντικῶν δεσμῶν ποὺ ὀδηγοῦν σὲ μιὰ πιθανὴ ἀνάδειξη ἐνὸς εὐρωπαϊκοῦ Ἰσλάμ. Εἶναι φανερό ὅτι ἡ μελλοντικὴ πολιτικὴ ἀνάπτυξη τῶν μουσουλμανικῶν ἢ μὴ μουσουλμανικῶν κοινοτήτων στὶς διάφορες περιοχὲς τῆς Ἰβηρικῆς Χερσονήσου ἐξαρτᾶται, πάνω ἀπ' ὅλα ἀπὸ τὴν ἐπίλυση τῶν συγκρουσέων ποὺ ὑπάρχουν και τὴ βελτίωση τῆς οἰκονομικῆς κατάστασης. Ἡ διεύρυνση τῆς ΕΕ, εἴτε μετὴν ἄμεση μορφή τοῦ μέλους, εἴτε μετὴν ἔμμεση μορφή τῆς μεταβατικῆς περιόδου ἔχει νόημα μόνο ἐὰν συμβάλλει ἀποτελεσματικὰ στὴν ἐπίτευξη τῶν παραπάνω δύο στόχων. Ἡ διεύρυνση τῆς ΕΕ μετὴν νέα κράτη - μέλη θὰ ἐπηρεάσει τὴν τρέχουσα πραγματικότητα ἀφενός, δίδοντας ἢ ἴδια ἢ ΕΕ προτεραιότητα σὲ εἰδικὰ θέματα ποὺ ἀφοροῦν τις μουσουλμανικὲς θρησκευτικὲς κοινότητες και ἀφετέρου, νὰ ἐπιταχύνει τὸν ἐπαναπροσδιορισμὸ τῆς σχέσης ἀνάμεσα στὰ Βαλκανικὰ Κράτη και στὶς ἱστορικὲς θρησκείες τῆς περιοχῆς, ἀλλὰ και εὐρύτερα, ἀνάμεσα σὲ πολιτικούς και θρησκευτικούς

21 Αὐτὴ ἡ προσέγγιση εἶναι σημαντικὴ, ἰδίως ἐὰν θέλουμε νὰ ἐξετάσουμε τὴ σχέση θρησκείας και ἔθνος στὸ χῶρο τῆς Ὀρθόδοξων κρατῶν. Γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ βλ. Ἰ. Πέτρου, *Ἐκκλησία και Πολιτικὴ στὴν Ἑλλάδα (1750-1909)*, ἔκδ. Κυριακίδης, Θεσσαλονίκη, 1992. Νίκη Παπαγεωργίου, *Ἡ Ἐκκλησία στὴ νεοελληνικὴ κοινωνία. Γλωσσικοκοινωνιολογικὴ ἀνάλυση τῶν ἐγκυκλίων τῆς Ἱεραρῆς Συνόδου*, ἔκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2000. Ἀρχιμ. Ἀνδρέα Νανάκη (νῦν Μητροπολίτη Ἀρχαλοχωρίου και Βιάννου), *Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης στὴν ἐπανάσταση τοῦ 1897-98. Ἀπὸ τὴν ἐθναρχικὴ στὴν ἐθνικὴ συνείδηση*, ἔκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 1998.

παράγοντες και στὸ πεδίο τῆς δημόσιας και τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς. Αὐτὲς οἱ ἀλλαγὲς εἶναι πολὺ πιθανὸν νὰ εὐνοήσουν μιὰ ἐνδεχόμενη ἰσλαμικὴ σύγκλιση και νὰ συμβάλλουν οὐσιαστικὰ στὸν προσδιορισμὸ ἐνὸς εὐρωπαϊκοῦ Ἰσλάμ<sup>22</sup>.

#### 4. Οἱ διαθρησκευτικοὶ διάλογοι, ζητούμενο στὴν πορεία τῆς ΕΕ

Ἀπὸ κοινωνιολογικῆς ἄποψης τὰ παραπάνω στοιχεῖα ἀναδεικνύουν ποικίλα πολιτικὰ και κοινωνικὰ ζητήματα. Πρωτίστως ἀναδεικνύεται τὸ ζήτημα τῆς συνοχῆς και τῆς πολιτιστικῆς ταυτότητας τῆς ΕΕ. Πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ κινεῖται τὰ τελευταῖα χρόνια και ἡ προσπάθεια στὰ θεσμικὰ εὐρωπαϊκὰ ὄργανα νὰ ἐπαναφέρουν τὴ θρησκεία στὸ δημόσιο βίον, ἐφόσον οἱ θρησκείες ἀποτελοῦν ἀναπόσπαστη συνιστώσα τῶν διαφόρων πολιτισμῶν ποὺ βρίσκονται στὴν Εὐρώπη. Ἡ πολιτικὴ ἡγεσία τῆς ΕΕ ἔχει λάβει τις ἀπαραίτητες πολιτικὲς ἀποφάσεις, ἐν ὄψει μελλοντικῶν στόχων τῆς εὐρωπαϊκῆς προοπτικῆς, ποὺ ἀναδεικνύουν τὴν σημασία τῆς θρησκευτικῆς παράδοσης, καθορίζοντας τὰ περιεχόμενα ἐκεῖνα ποὺ συγκροτοῦν τὸν «εὐρωπαϊκὸ πολιτισμὸ» μετὰ βάση τὰ ἱστορικὰ και πολιτισμικὰ δεδομένα.

Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι τὴν ἀνοιξη τοῦ 2002, ὁ τότε Πρόεδρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς Romano Prodi, ζήτησε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτοῦτο Ἀνθρωπιστικῶν Ἐπιστημῶν στὴ Βιέννη νὰ συγκροτήσῃ μιὰ ομάδα Εὐρωπαίων, προκειμένου νὰ ἐξετάσουν τις ἀξίες οἱ ὁποῖες ἔχουν ἰδιαίτερη συνάφεια μετὰ τὴ συνεχιζόμενη διαδικασία τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐνοποίησης και νὰ τὸν συμβουλευσοῦν στὸν τομέα αὐτό. Στὸ τελικὸ κείμενο, γιὰ τὸ θέμα τῶν θρησκείων στὴν ΕΕ, σημειώνεται, μετὰξὺ ἄλλων, ὅτι στὴν «Εὐρώπη, ὅπου ὁ ἐκσυγχρονισμός και ἡ ἐκκοσμίκευση φαίνονται νὰ συμπορεύονται, ὁ δημόσιος βίος χωρὶς θρησκεία εἶναι ἀδιανόη-

22. Αὐτὲς τις ἀλλαγὲς προωθεῖ ἔντονα ὁ Μουσουλμάνος θρησκευτικὸς ἡγέτης τῆς Βοσνίας-Ἑρζεγοβίνης Moustafa Cerić, ὁ ὁποῖος συμμετέχει ἐνεργῶς στὸ Πανεὐρωπαϊκὸ Φόρουμ European Council for Fatwa and Research (βλ. τὴν ἴστοσελίδα [www.e-cfr.org](http://www.e-cfr.org)), τονίζοντας τὴν ἀνάγκη νὰ συγκροτήσουν οἱ μουσουλμανικὲς κοινότητες μιὰ Ἰσλαμικὴ Ὁμοσπονδία σὲ εὐρωπαϊκὸ ἐπίπεδο. Βλ. H. Meesmann, *Af dem Weg zum Euro-Islam*, Περιοδικὸ *Publik-Forum*, 20 (2006) 55.

τος. Ἡ δύναμη τῶν θρησκειῶν τῆς Εὐρώπης, ἡ ὁποία καλλιεργεῖ τὴν κοινότητα, πρέπει νὰ ὑποστηριχθεῖ καὶ νὰ χρησιμοποιηθεῖ ἐκ μέρους τῆς συνοχῆς στὴ νέα Εὐρώπη»<sup>23</sup>.

Ὁ δημόσιος ρόλος τῆς θρησκείας στὴν ΕΕ βρίσκεται τὸν τελευταῖο καιρὸ στὴν ἐπικαιρότητα λόγω καὶ τῆς νέας διεύρυνσης τῆς ΕΕ, –τῆς Ρουμανίας καὶ τῆς Βουλγαρίας–, τῆς ταχείας μετανάστευσης Μουσουλμάνων στὴν Εὐρώπη, τῆς προοπτικῆς ἔνταξης τῆς Τουρκίας στὴν ΕΕ, πού ἐπαναθέτουν ἓνα καιρὸ ἐρώτημα ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴ συνάφεια τοῦ Ἰσλάμ στὴν ΕΕ. Εἶναι δύσκολο νὰ ἀρνηθοῦμε τὴν αὐξανόμενη παρουσία διαφόρων μορφῶν τοῦ Ἰσλάμ στὸν εὐρωπαϊκὸ δημόσιο χῶρο, ὁ ὁποῖος παρουσιάζει νέες εὐκαιρίες ἀλλὰ καὶ νέους κινδύνους γιὰ τὴν εὐρωπαϊκὴ ὀλοκλήρωση. Ὡστόσο, ὁ μόνος ἐφικτὸς τρόπος γιὰ τὴν ἐπίλυση τῶν προβλημάτων πού ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν παρουσία διαφόρων θρησκευτικῶν κοινοτήτων στὴν Εὐρώπη εἶναι ἡ μεταξὺ κατανόησή τους, καὶ ὄχι ἡ κατὰ μέτωπο ἀντιπαράθεσή τους. Ἐκτὸς τῶν ἀξιῶν πού ἀναφέρονται στὴν ἠθικὴ, ἡ συνεισφορὰ τῶν θρησκειῶν εἶναι σημαντικὴ καὶ γιὰ τὶς δέσμες τῶν ἀξιῶν πού πρέπει νὰ χαρακτηρίζουν τὶς κοινωνίες. Κάθε θρησκεία ἔχει συμβάλει μὲ τὸ δικό της τρόπο στὴν ἀναζήτηση τῆς ἀλήθειας καὶ τὴν ἀνάδειξη διαφόρων πλευρῶν μιᾶς κοινωνικῆς ἠθικῆς στὴν ΕΕ.

Τὶς πανανθρώπινες αὐτὲς ἠθικὲς ἀξίες προωθοῦν καὶ πολλὲς Διακηρύξεις περὶ ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τοῦ ΟΗΕ, τῆς UNESCO, καθὼς καὶ ἄλλων θρησκευτικῶν ὀργανώσεων ὅπως τοῦ «Κοινοβουλίου τῶν Θρησκειῶν τοῦ Κόσμου» (Parliament of the World's Religions), πού συνῆλθε στὸ Σικάγο τὸ 1993, μὲ τὴ γνωστὴ «Διακήρυξη πρὸς μία Παγκόσμια Ἠθικὴ» (Declaration Toward a Global Ethic), ἢ «Οἰκουμενικὴ Διακήρυξη μιᾶς παγκόσμιας Ἠθικῆς» (Universal Declaratio of a Global Ethic) τοῦ L. Swidler κ.ἄ. Ἀσφαλῶς στὶς προσπάθειες αὐτὲς θὰ πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ πολλὲς πρωτοβουλίες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως<sup>24</sup>, τοῦ

Πατριαρχείου τῆς Μόσχας<sup>25</sup>, τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος<sup>26</sup> ἀλλὰ καὶ πολλῶν εὐρωπαϊκῶν ὀργανισμῶν. Παρὰ τὶς ἀντιρρήσεις πού κατὰ καιροὺς ἔχουν διατυπωθεῖ γιὰ τὶς παραπάνω πρωτοβουλίες ἀπὸ διαφόρους ἐκπροσώπους ἀσιατικῶν θρησκειῶν, ἀλλὰ ἀκό-

τριαρχεῖο συνεχίζει «τὴν συμβολὴν αὐτοῦ εἰς τὴν ἐμπέδωσιν ἀρμονικῆς συνεργασίας μετ' αὐτῶν ἐπὶ τῷ τέλει τῆς εἰρηνικῆς διαβιώσεως λαῶν, οἱ ὁποῖοι ἀκολουθοῦν διαφόρους θρησκείας. Ὁ διαθρησκειακὸς διάλογος ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον μέσον ἐπικοινωνίας καὶ καταλλαγῆς μεταξὺ τῶν λαῶν μὲ διαφορετικὰς πολιτικὰς, θρησκευτικὰς καὶ κοινωνικὰς παραδόσεις. Εἰς μίαν δὲ ἐποχὴν, ὡς ἡ σημερινή, καθ' ἣν ἡ συνεργασία καὶ ἡ συνύπαρξις εἶναι ἔτι περισσότερον ἀναγκαῖα, ἢ ἀπὸ κοινοῦ μελέτη τῶν προβλημάτων καὶ ἡ προώθησις τῆς συνεργασίας μεταξὺ Χριστιανῶν, Ἰουδαίων καὶ Μουσουλμάνων εἶναι ἀπαραίτητος καὶ ἐπιβεβλημένη» ([www.ec-patr.org/arxio/d2003-02.htm](http://www.ec-patr.org/arxio/d2003-02.htm)).

25. Βλ. τὸ Μήνυμα τοῦ World Summit of Religious Leaders στὴ Μόσχα (3-5 Ἰουλίου 2006) στὴν ἱστοσελίδα [www.orthodoxeurope.org](http://www.orthodoxeurope.org) (2007).

26. Στὴν Κοινὴ Δήλωση τῆς Α.Α. τοῦ Πάπα Βενεδίκτου ΙΣΤ' καὶ τῆς Α.Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Χριστοδούλου σημειώνεται γιὰ τὸ ἴδιο θέμα: «Ὡς χριστιανοὶ ἡγέται προτρέπομεν ἀπὸ κοινοῦ τὸ σύνολον τῶν θρησκευτικῶν ἡγετῶν, ὅπως συνεχίσωσι καὶ ἐνδυναμώσωσι τὸν Διαθρησκειακὸν Διάλογον καὶ ἐργασθῶσι διὰ τὴν δημιουργίαν μιᾶς κοινωνίας εἰρήνης καὶ ἀδελφότητος μεταξὺ προσώπων καὶ λαῶν. Αὕτη εἶναι μία ἐκ τῶν ἀποστολῶν τῶν θρησκειῶν. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην, οἱ χριστιανοὶ ἐπιβάλλεται ὅπως ἐργάζωνται καὶ ὅπως συνεχίσωσι νὰ ἐργάζωνται ἐν τῷ κόσμῳ, ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καλῆς θελήσεως, ἐν πνεύματι ἀλληλεγγύης καὶ ἀδελφότητος...». Παράλληλα ὁ Μακαριώτατος σὲ συνέντευξί του στὴν ἐφημερίδα Ἐθνικὸς Κήρυκας Νέας Ὑόρκης γιὰ τὸ ταξίδι στὸ Βατικανό, πρόσθεσε ἀκόμη ὅτι «πρέπει ὅλοι νὰ καταλάβουν ὅτι ζοῦμε σὲ μιὰ ἐποχὴ καὶ σὲ ἓναν Κόσμο ὅπου τὰ τεῖχη γκρεμίζονται τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο. Οἱ λαοὶ ἀπαιτοῦν ἐνότητα σὲ ὅλα τὰ επίπεδα. Οἱ ἐποχὲς τῶν διαχωρισμῶν καὶ τῶν διαχωριστικῶν γραμμῶν ἔχουν πρὸ πολλοῦ παρέλθει καὶ ὅπου αὐτὸ δὲν συμβαίνει, ὀφείλομε ὅλοι νὰ ἀγωνιστοῦμε γιὰ νὰ συμβεῖ. Οἱ θρησκείες καὶ οἱ Ἐκκλησίαι πρέπει νὰ δίδουν τὸ καλὸ παράδειγμα πρὸς τὴν κατεύθυνση αὕτη καὶ ν' ἀναζητοῦν ἐκεῖνα πού τοὺς ἐνώνουν, γιὰ νὰ καταφέρουν ἔτσι νὰ συμβάλλουν στὴν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων πού ἀντιμετωπίζει ὁ σύγχρονος κόσμος. Πιστεύω ὅτι πλέον οἱ ἀπόψεις αὐτὲς ἀρχίζουν νὰ παγιώνονται καὶ ὁ λαὸς καταλαβαίνει ὅτι δὲν μπορούμε νὰ στεκόμαστε στὸ σύγχρονο κόσμο περιχαρακωμένοι στὴν αὐτάρκεια ἐνὸς ρομαντικοῦ παρελθόντος, ἐνεργώντας σήμερον μὲ τὰ δεδομένα τοῦ χθές. Ὅλα αὐτὰ βέβαια, ἐπαναλαμβάνω ὅτι δὲν ἀφοροῦν τὰ θεολογικὰ καὶ δογματικὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα συζητοῦνται σὲ ἄλλο ἐπίπεδο, μὲ ἐντεταμένους ἐπὶ τούτου ἐκπροσώπους μας» (11.12.2007). Βλ. τὴν ἱστοσελίδα [www.ecclesia.gr](http://www.ecclesia.gr) (2007).

23. European Commission, *The Spiritual and Cultural Dimension of Europe*, Reflexion Group, EUR 21360, Vienna/Brussels, 2004, σελ. 11.

24. Σὲ δήλωση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γιὰ τοὺς Διαθρησκειακοὺς διαλόγους σημειώνεται ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸ Πα-



μη και όρισμένων χριστιανικών Έκκλησιών, τὰ κείμενα αὐτὰ συγκεντρώνουν ὄλο και περισσότερο τὴ συγκατάθεση τῶν ὁπαδῶν διαφόρων θρησκειῶν και συμβάλλουν στὴ διαμόρφωση μιᾶς ἠθικῆς ὁρολογίας με δεσπόμενα χαρακτηριστικά τὴν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια, τὴν ἐλευθερία, τὴν ἀνεξιθρησκεία, τὴν εἰρήνη.

Παρὰ τὸν ἐνθουσιασμό πὸν χαρακτηρίζει, τὰ τελευταῖα χρόνια, τὸν διαθρησκειακὸ διάλογο σίγουρα ὑπάρχουν σοβαρὲς ἐπιφυλάξεις και ἀπογοητεύσεις. Πολλοὶ φοβοῦνται τὸ ἐνδεχόμενο ἑνός «θρησκευτικοῦ συγκρητισμοῦ»<sup>27</sup> και τὴ σταδιακὴ ἀλλοίωση τῆς πίστεώς τους, καθὼς και νέους ἐσωτερικοὺς διχασμοὺς. Εἶναι ἀναγκαῖο, λοιπόν, νὰ ἐπιδιώκεται με διάκριση ἢ προσέγγιση και ἢ εἰρηνικὴ συνύπαρξη, χωρὶς νὰ θυσιάζεται ἢ ἰδιοπροσωπία ὁμάδων και λαῶν.

Ὡς Ἕλληνες εἶμαστε πιστοὶ και πολῖτες. Και ὅπως ὁ κάθε πολῖτης, συμμετέχουμε και ἐμεῖς ὑπεύθυνα στὴ διαδικασία τῆς ὁλοκλήρωσης τῆς Εὐρώπης. Εἶμαστε μέλη τῆς «Μίας, Ἀγίας, Καθολικῆς και Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας». Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὅλοι μας συμμετέχουμε ὑπεύθυνα σὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας μας, δηλαδή στὴν καρδιά τῆς κοινωνίας μας, μαρτυρώντας τὶς εὐαγγελικὲς ἀξίες. Ἀπὸ τὴ μία συμμετέχουμε ὡς λαϊκοὶ σὸ ἔργο τῆς «κοινωνίας τῶν πιστῶν» και ἀπὸ τὴν ἄλλη συμμετέχουμε ὡς πολῖτες στὴν «κοινωνία τῶν πολιτῶν». Συμμετέχουμε σὶς συζητήσεις, εἴτε πρόκειται γὰ θέματα ἠθικῆς εἴτε γὰ θέματα πολιτικῆς, τὰ ὁποῖα συνδέονται ἄμεσα με τὴν Ἐκκλησία και τὶς ἐνοριακὲς μας κοινότητες. Ἔχουμε δικαίωμα σὸν λόγο, στὴν ἀξιολόγηση τῆς ἀνθρώπινης ἐμπειρίας, τῆς πίστες, στὴν ἐνεργοποίηση τῆς ἠθικῆς και τῶν ἀποφάσεων πὸν λαμβάνονται σὸ δημόσιο βίο μας<sup>28</sup>.

27. Βασιλ. Γιούλτση, *Κοινωνιολογία τῆς Θρησκείας*, ἔκδ. Πουρναρᾶς, Θεσσαλονίκη, 1996<sup>3</sup>, σελ. 117. Πρὸβλ. Ἀπ. Β. Νικολαΐδη, Ὁ Κοινωνικὸς ἐξεικονισμὸς τοῦ θρησκευτικοῦ συγκρητισμοῦ, σὸ *Τιμητικὸ ἀφιέρωμα γὰ τὸν Κωνσταντῖνο Δ. Μουρατίδη*, ἔκδ. Πανελλήνιος Ἐνωσις Θεολόγων, Ἀθήνα, 2003, σελ. 639.

28. Βλ. Ἀλ. Σμέμαν, *Ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας σὸ σύγχρονο κόσμο*, μετ. Ἰ. Ροΐδης, ἔκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα, 1993<sup>2</sup>. Πρὸβλ. Μητρ. Ναυπάκτου και Ἀγίου Βλασίου Ἱεροθέου, Ἡ ποιμαντικὴ τῆς πολυπολιτισμικότητας, σὸ *Θρησκεία και Ἐκκλησία*

Οἱ Ἐκκλησίες ἀσφαλῶς και δὲν ἔχουν τὸν τελικὸ ρόλο σὶς πολιτικὲς ἀποφάσεις. Μποροῦν ὅμως νὰ ἔχουν ἀποφασιστικὸ ρόλο στὴν προσπάθεια διαμόρφωσης αὐτῆς τῆς κοινωνίας. Γι' αὐτὸ και ἡ συνεργασία τῶν Ὁρθόδοξων σὶς Βρυξέλλες κρίνεται ἀναγκαῖα και ἀπαραίτητη. Τὰ Ὁρθόδοξα Γραφεῖα σὶς Βρυξέλλες πρέπει νὰ ἐνισχυθοῦν δημιουργώντας ἑνα παν-ευρωπαϊκὸ ὁρθόδοξο λόμπυ. Χρειάζεται πλέον μιὰ εὐρωπαϊκὴ κοινὴ κοινωνικὴ δράση στὴν πλουραλιστικὴ φύση τῆς σύγχρονης δημοκρατικῆς κοινωνίας ὡστε νὰ μπορεῖ νὰ ἐκφράζεται και νὰ ἐνεργεῖ μέσα σὸ πλαίσιο τῆς κοινωνίας τῶν πολιτῶν. Αὐτὴ ἢ παρεμβάση πρέπει νὰ εἶναι βασισμένη στὴ θεολογικὴ παράδοση χωρὶς νὰ υἰοθετεῖ οὔτε ἑνα ἄκριτο σχετισμὸ οὔτε μιὰ ἀποκλειστικότητα πὸν ὀδηγοῦν σὲ πολιτιστικὸ ὁλοκληρωτισμὸ, τὴν παρακμὴ και τὴν ἐπικράτηση τῆς βίας.

στὴν Κοινωνία, Λεβαδεία, 2006, σελ. 453-486. Ἐμμ. Κλάψη (ἐπιμ.), *Οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες σὲ ἑνα πλουραλιστικὸ κόσμο. Ἐνας οἰκουμενικὸς διάλογος*, ἔκδ. Καστανιώτη, Ἀθήνα, 2006.

**Τὸ τελικὸ πόρισμα τῆς Ἀκαδημίας γιὰ τὸ βιβλίον τῆς ΣΤ' δημοτικοῦ**

Ἐδημοσιεύθη στὸν γραπτὸ καὶ ἠλεκτρονικὸ Τύπο τὸ τελικὸ καὶ ἐπίσημο Πόρισμα τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ὡς πρὸς τὰ ἀτοπήματα καὶ τὶς παραλείψεις τοῦ πολυσυζητημένου σχολικοῦ βιβλίου Ἱστορίας τῆς Στ' Δημοτικοῦ. Τὸ κείμενο ὑπὸ τὸν τίτλο «Κριτικὲς παρατηρήσεις στὸ βιβλίον τῆς Ἱστορίας τῆς Ἑκτῆς Δημοτικοῦ» καὶ μὲ ἡμερομηνία 22 Μαρτίου 2007 συνετάγη ἀπὸ τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς καὶ καθηγητὲς τῆς Ἱστορίας κ.κ. Μιχ. Σακελλαρίου καὶ Κων. Σβολόπουλο, οἱ ὁποῖοι ἔλαβαν ὑπ' ὄψιν τοὺς καὶ τὶς παρατηρήσεις τῶν ὑπολοίπων μελῶν τοῦ Ἀνωτάτου Πνευματικοῦ Ἰδρύματος τῆς χώρας μας. Στὸ προοίμιο τοῦ ἐκτενοῦς κειμένου σημειώνονται μεταξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς: «Συμπερασματικά, τὸ κείμενο τοῦ διδακτικοῦ ἐγχειριδίου. Α. Δὲν συμβάλλει στὴν ἐνίσχυση τῆς ἐθνικῆς μνήμης καὶ τῆς ἐλληνικῆς αὐτογνωσίας. Β. Ἐπιδεικνύει προχειρότητα κατὰ τὴν προσέγγιση μείζονος σημασίας ζητημάτων τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος καὶ ἀδυναμία διακρίσεως τοῦ ἐκάστοτε οὐσιώδους ἀπὸ τὸ ἐπουσιῶδες. Γ. Παρουσιάζει ἱκανὸ ἀριθμὸ ἀνακριβειῶν, λαθῶν καὶ παραλείψεων οὐσιώδους συχνὰ σημασίας». Καὶ τὸ Προοίμιο καταλήγει μὲ τὴν ἑξῆς ἐξόχως σημαντικὴ ἐπισημάνση: «Στὴν τελικὴ κρίση περὶ τοῦ ἐγχειριδίου ὀφείλει νὰ ἀποδοθεῖ ἡ ἐπιβεβλημένη βαρῦτης στὴν ἐπιταγὴ τοῦ Συντάγματος γιὰ τὴν ἀνάπτυξη μέσω τῆς παιδείας τῆς «ἐθνικῆς συνειδήσεως τῶν Ἑλλήνων». Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι τὸ Πόρισμα τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἐντοπίζει 81 λάθη καὶ ἀνακρίβειες μέσα στὶς 140 σελίδες τοῦ βιβλίου. Καὶ μόνον αὐτὸ τὸ γεγονός προβληματίζει σοβαρὰ κάθε Ἑλληνα πολίτη γιὰ τὴν μέθοδο ἐργασίας τῶν συγγραφέων καὶ τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου πού εἶχε τὴν ἐποπτεία τοῦ ὅλου ἔργου. Γιατί νὰ μετατρέπονται οἱ μαθητὲς καὶ οἱ μαθήτριες τῶν 11 ἐτῶν σὲ πειραματόζωα; Πιστεύουμε ὅτι χρειάζεται μεγαλύτερος σεβασμὸς πρὸς τὴν Ἱστορία καὶ πρὸς τὴν νέα γενιά.

Κ.Χ.

**Τὸ τελικὸ πόρισμα τῆς Ἀκαδημίας γιὰ τὸ βιβλίον τῆς ΣΤ' Δημοτικοῦ**

**Ὁρθοδοξία καὶ Ἐθνικὴ Συνείδηση**

**Νέοι Μητροπολίτες στὴν Ἐκκλησία τῆς Κύπρου**

**Γαλλία: Στὸ προσκήνιο οἱ θρησκευτικὲς ἀναφορὲς**

**Τὸ Περιοδικὸ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας**

**Ὁρθοδοξία καὶ Ἐθνικὴ Συνείδηση**

Στὸ ἴδιο πόρισμα τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν γιὰ τὸ ἐπίμαχο σχολικὸ βιβλίον –ἢ σχετικὴ ἀνακοίνωση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος δημοσιεύεται στὸ τεῦχος Ἀπριλίου 2007 τοῦ περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ– περιλαμβάνεται μίᾳ ἐνδιαφέρουσα ἀναφορὰ ὡς πρὸς τὴν σύνδεση τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀφυπνίσεως τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ. Ἐπίσης ἐπισημαίνεται ἡ τάση τοῦ σχολικοῦ βιβλίου νὰ ἐξωραΐζει τὴν Ὀθωμανικὴν περίοδο κατοχῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Παραθέτουμε τὶς σχετικὲς παραγράφους: «9. Δὲν παρουσιάζονται οἱ πτυχὲς τῆς τουρκοκρατίας πού ἦσαν δυσμενεῖς γιὰ τοὺς Ἕλληνες καὶ συντέλεσαν σὲ διαδοχικοὺς ἐξισλαμισμούς-ἀφελληνισμούς καὶ δραματικὴ μείωση τοῦ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ. 10. Μέσα στὰ πλαίσια τοῦ ἱστορικοῦ θέματος περὶ τῆς ἐλληνικῆς «ἀπαντήσεως» στὸν ξένο ἐπικυρίαρχο τοποθετοῦνται μερικὰ θέματα, εἰδικότερα, ἀλλὰ τὸ ἴδιο σπουδαῖα ἀπὸ γενικὴ ἱστορικὴ ἄποψη. Αὐτὰ εἶναι: ἡ στενὴ διασύνδεση τῶν Ἑλλήνων

μέ συγκεκριμένη Πίστη και Ἐκκλησία και ἡ Παιδεία τους. Οἱ Ἕλληνες ταυτίζονταν τότε ὡς μέλη τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας τόσο ὑποκειμενικά (αὐτοπροσδιορισμός) ὅσο και ἀπὸ τὸ περιβάλλον, ἐπίσημο και ἰδιωτικό. Ὑπενθυμίζουμε ὅτι οἱ Ὀθωμανοὶ δὲν διέκριναν ἐθνότητες, ἀλλὰ μιλιέτ, θρησκευτικὲς κοινότητες. Ἔτσι κατέτασσαν τοὺς Ἕλληνες στὸ «μιλιέτ τῶν Ρούμ», ἐπικεφαλῆς τοῦ ὁποῖου ἀναγνώριζαν τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη (ἡ σχετικὴ ἀναφορὰ τοῦ βιβλίου στὴν σελίδα 18 περιορίζεται σὲ μία ἐξωτερικὴ περιγραφή). Συνέπεια αὐτῶν τῶν ἀντιλήψεων ἦταν τὸ ὅτι ἐξισλαμισμὸς Ἑλλήνων σήμαινε και ἀπώλεια τῆς ἐθνικῆς ταυτότητάς τους, ἐκτουρκισμὸς. Οἱ ἐκτουρκισμένοι Ἕλληνες διατηροῦσαν γιὰ μερικὲς γενεὲς τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἀλλὰ θεωροῦσαν τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς Τούρκους. Ἐνῶ, ἀντίθετα, οἱ γλωσσικὰ ἐκτουρκιζόμενοι Ἕλληνες παρέμεναν μέλη τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας και Ρωμιοὶ (= Ἕλληνες). Ὁρισμένοι κληρικοὶ πρόσφεραν ἐπίσης παιδευτικὸ ἔργο, ἄλλοι ἠγοῦντο ἐπαναστατικῶν κινημάτων. Καὶ οἱ μὲν και οἱ δὲ ἀναφέρονται ἀπὸ πηγὲς και ἔχουν ἀπασχολήσει τὴν ἔρευνα. Ἐν τούτοις τὸ ὑπὸ κρίση βιβλίο ἀγνοεῖ τὸ πρῶτο ἀπὸ αὐτὰ τὰ θέματα και ἀναφέρεται ἀνεπαρκῶς στὸ δεύτερο». Βλέπουμε, λοιπόν, ὅτι τὸ Πόρισμα τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἐπισημαίνει ὀρθῶς ὅτι περισσότερο και ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα ἡ Ὁρθόδοξος Πίστις διεφύλαξε τὴν ἐθνικὴ συνείδηση τῶν ὑποδούλων. Ἐπισημαίνουν δὲ οἱ συντάκτες τοῦ Πορίσματος ὅτι τὸ σχολικὸ βιβλίο Ἱστορίας τῆς Στ' Δημοτικοῦ οὐσιαστικὰ ἀγνοεῖ τὸν πατριωτικὸ ρόλο τοῦ κλήρου μας και στὸν χῶρο τῆς παιδείας και στοὺς ἐνόπλους ἀγῶνες. Ἄς ἐλπίσουμε νὰ εἰσακουσθοῦν μὲ προσοχὴ οἱ προτάσεις τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία παρενέβη καταλυτικὰ κατόπιν αἰτήματος τῆς Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας και Θρησκευμάτων κ. Μαριέττας Γιαννάκου.

K.X.

### Νέοι Μητροπολίτες στὴν Ἐκκλησία τῆς Κύπρου

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου προέβη ἐντὸς τοῦ μηνὸς Μαΐου τ.ἔ. στὴν ἐκλογή δύο νέων Μητροπολιτῶν. Ἄλλωστε ἡ αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Μητροπόλεων και τῶν Χωρεπισκοπῶν ἦταν μία ἀπὸ

τὶς θεμελιώδεις ἐξαγγελίες τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Χρυσόστομου Β' κατὰ τὸν ἐνθρονιστήριο λόγο του. Συγκεκριμένα συνεστήθησαν δύο νέες Μητροπόλεις, ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Ἀμμοχώστου-Κωνσταντίας, και ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Κύκκου-Τηλλυρίας. Στὴν πρώτη ἐξελέγη ὡς Μητροπολίτης ὁ Χωρεπίσκοπος Τριμυθοῦντος κ. Βασίλειος, ὁ ὁποῖος θὰ ποιμαίνει τὶς ἐλεύθερες περιοχὲς τῆς Ἐπαρχίας Ἀμμοχώστου μὲ προσωρινὴ ἔδρα τὸ Παραλίμνι. Ὡς γνωστὸν ἡ πόλις τῆς Ἀμμοχώστου και μεγάλο μέρος τῆς ὁμωνύμου Ἐπαρχίας κατέχεται ἀπὸ τὰ στρατεύματα τοῦ Ἀττίλα. Ἡ ἐνθρόνισή του ἔγινε στὶς 12 Μαΐου τ.ἔ. Ὡς Μητροπολίτης Κύκκου-Τηλλυρίας ἐξελέγη ὁ Ἐπίσκοπος Κύκκου και ἠγούμενος τῆς ὁμωνύμου ἱστορικῆς Μονῆς κ. Νικηφόρος. Θὰ εἶναι πλέον ἐπαρχιοῦχος Μητροπολίτης, διότι ἡ Μητροπολιτικὴ του περιφέρεια θὰ περιλαμβάνει κομοπόλεις και χωριὰ ποὺ εὐρίσκονται στὴν περιοχὴ πέριξ τῆς Μονῆς Κύκκου. Ἡ ἐνθρόνισή του ἔλαβε χώραν στὶς 13 Μαΐου τ.ἔ. Ἐντὸς τοῦ Ἰουνίου ἀναμένεται ἡ ἐκλογή και ἐνθρόνισις τοῦ νέου Μητροπολίτου Ταμασοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ ποιμαίνει τὴν περιοχὴ ποὺ εὐρίσκεται ἀκριβῶς στὸ κέντρο τῆς Μεγαλονήσου. Τὸν τίτλο τοῦ Ἐπισκόπου τῆς ἱστορικῆς Ἐπισκοπῆς Ταμασοῦ ἔφερε ὁ Ἅγιος Ἡρακλείδιος. Κοντὰ στὰ ἐρεῖπια τῆς ἀρχαίας Ταμασοῦ λειτουργεῖ σήμερα ἡ γυναικεῖα κοινοβιακὴ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἡρακλειδίου. Εὐχόμεστε στοὺς Κυπρίους Ἱεράρχες καλὴ ἐπιτυχία και πνευματικὴ καρποφορία στὰ νέα τους καθήκοντα πρὸς δόξαν Θεοῦ και γιὰ τὴν πνευματικὴ ἐνίσχυση τοῦ Ὁρθοδόξου λαοῦ τῆς δοκιμαζομένης νήσου Κύπρου.

K.X.

### Γαλλία: Στὸ προσκήνιο οἱ θρησκευτικὲς ἀναφορὲς

Οἱ πρόσφατες Προεδρικὲς ἐκλογὲς στὴν Γαλλία ἔδωσαν τὴν εὐκαιρία στοὺς ὑποψηφίους νὰ ἐκφράσουν τὶς ἀπόψεις τους γιὰ θέματα θρησκευτικοῦ ἐνδιαφέροντος, γεγονὸς ἰδιαίτερας σημασίας σὲ μία χώρα στὴν ὁποία ἰσχύει ἀπὸ τὸ 1905 ὁ πλήρης διαχωρισμὸς τοῦ θρησκευτικοῦ φαινομένου ἀπὸ κάθε κρατικὴ δράση και ἐκδήλωση. Συγκεκριμένα ὁ νεοεκλεγείς Πρόεδρος Νικολὰ Σαρκοζὶ ἀναγράφει στὸ βιο-



γραφικό του ότι εφοίτησε σὲ ἰδιωτικὸ σχολεῖο τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐδήλωσε δὲ ὅτι ἀναμένει νὰ ἀκούεται ἀκόμη πιὸ συχνὰ καὶ δυνατὰ ἢ ἄποψη τῶν θρησκευτικῶν ἡγετῶν γιὰ τὰ μείζονα κοινωνικὰ θέματα. Ἡ ἀντίπαλός του στὸν β' γύρο τῶν Προεδρικῶν ἐκλογῶν Σεγκολὲν Ρουαγιαλ παρεδέχθη ὅτι εφοίτησε καὶ αὐτὴ σὲ ἰδιωτικὸ σχολεῖο τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅτι οἱ ἀρχές πού ἔλαβε ἀπὸ τὴν ἐκπαίδευσή της τὴν βοήθησαν στὴν ζωὴ της. Ἐξ ἄλλου ὁ τρίτος σὲ δύναμη ψήφων ὑποψήφιος Φρανσουά Μπαϊροῦ τόνισε ὅτι εἶναι συνειδητὸς Χριστιανὸς καὶ ὅτι ἐκκλησιάζεται τακτικά. Βλέπουμε, λοιπόν, ὅτι ἀκόμη καὶ σὲ μία χώρα μὲ νομοθετημένο τὸ πλήρως ἐκκοσμικευμένο κράτος (ÉTAT LAIQUE) οἱ δημόσιες συζητήσεις καὶ τοποθετήσεις μὲ θρησκευτικὲς ἀναφορὲς γίνονται ὄλονεν καὶ συχνότερες. Θὰ πρέπει μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ νὰ συντομισθοῦν δραστικώτερα οἱ προσπάθειες τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν ὥστε νὰ ζητηθεῖ καὶ πάλιν ἡ ἀναφορὰ στὶς Χριστιανικὲς ρίζες τῆς Εὐρώπης, ἂν καὶ ὅταν ἐπανεέλθει ἡ ἐπίσημη συζήτηση γιὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Συνταγματικὴ Συνθήκη.

K.X.

### Τὸ Περιοδικὸ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας

Ὑπὸ τὸν τίτλο ΑΓΙΟΣ ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ ἐκκυκλοφορήθη τὸ τεῦχος ὑπ' ἀριθμ. 1 τῆς περιοδικῆς ἐκδόσεως τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Τὸ τεῦχος αὐτὸ περιλαμβάνει ἐκτενὲς ἀφιέρωμα στὸν ἀείμνηστο Μητροπολίτη κυρὸ Θεόκλητο, καθὼς καὶ ἐνδιαφέροντα ἄρθρα γιὰ τοὺς Ἁγίους τῆς περιοχῆς καὶ γιὰ τὴν τοπικὴ ἐκκλησιαστικὴ ἐπικαιρότητα. Σὲ μῆνυμά του ὑπὸ τὸν τίτλο «Προλεγόμενα» ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας κ. Κοσμᾶς γράφει: «Χριστὸ καὶ Ἑλλάδα ἐκήρυσσε ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός. Χριστὸ καὶ Ἑλλάδα ἐπιθυμοῦμε καὶ ἐμεῖς νὰ ὁμολογῆ καὶ νὰ κηρύσσει τὸ περιοδικὸ μας..... Ἐάν μὲ τὰ πνευματικά του ἄρθρα τὸ περιοδικὸ ΑΓΙΟΣ ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ ὠφελήσῃ καὶ μία ψυχὴ καὶ τὴν ὁδηγήσῃ στὴν Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, θὰ εἶναι γιὰ μᾶς αὐτὴ ἡ ὠφέλεια ἢ μεγαλυτέρα χαρὰ καὶ εὐλογία». Εὐχόμεθα καλὴ ἐπιτυχία στὸ νέο αὐτὸ ἐκκλησιαστικὸ περιοδικό, τὸ ὁποῖο συνδυάζει τὴν ποιότητα μὲ τὴν προσεγμένη ἐμφάνιση.

K.X.



## Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

### Οι Έργασίες τῆς Δ.Ι.Σ. μὲνὸς Ἀπριλίου

Συνήλθε στὶς 18,19 καὶ 20 Ἀπριλίου ἐ.ἔ. ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῆς 150ῆς Συνοδικῆς Περιόδου. Κατὰ τὴν διάρκειά τῶν ἐργασιῶν.

A. Ὁ Μακαριώτατος ἐνημέρωσε τὴν Δ.Ι.Σ.

– Γιὰ τὸ ἀποτρόπαιο ἔγκλημα τῆς σφαγῆς τῶν τριῶν ἀνθρώπων στὴν Μαλάτια τῆς Τουρκίας καὶ ὕστερα ἀπὸ διαλογικὴ συζήτηση ἡ Δ.Ι.Σ. ἐξέφρασε τὴν ἀγωνία τῆς γιὰ τὴν καταπάτηση τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ τῶν θρησκευτικῶν ἐλευθεριῶν στὴ γείτονα χώρα. Ἡ ἀγωνία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κορυφώνεται μὲ τὸ ἐνδεχόμενο τόσο τῶν θρησκευτικῶν ὅσο καὶ τῶν πολιτικῶν κινήτρων τῆς σφαγῆς, καθὼς τὸ φρικτὸ γεγονός ἀκολουθεῖ μετὰ τὴ δολοφονία τοῦ Ἰταλοῦ Καθολικοῦ Ἱερέα πέρυσι καὶ τοῦ Τούρκου, ἀρμενικῆς καταγωγῆς, δημοσιογράφου τὸν περασμένο Ἰανουάριο. Ἡ Δ.Ι.Σ. ἐξέφρασε τὴν εὐχὴ οἱ δηλώσεις τοῦ Τούρκου Πρωθυπουργοῦ καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας νὰ ὀδηγήσουν στὴν διασφάλιση τῶν θρησκευτικῶν ἐλευθεριῶν στὴν Τουρκία, προϋπόθεση ἀπαραίτητη γιὰ τὸν ἐκδημοκρατισμὸ καὶ τὸν εὐρωπαϊκὸ προσανατολισμὸ τῆς.

– Γιὰ τρέχοντα διοικητικὰ καὶ ποιμαντικὰ ζητήματα.

B. Ἡ Δ.Ι.Σ.

– Συζήτησε διεξοδικῶς γιὰ τὸ θέμα τοῦ Πανελληνίου Μαθητικοῦ Διαγωνισμοῦ περὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὁ ὁποῖος διενεργήθη κατὰ τὸ 2006 ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας διὰ τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων καὶ περὶ τοῦ Προσκυνηματικοῦ Διάπλου, ὁ ὁποῖος πραγματοποιήθηκε ἐπίσης πρὸς τιμὴν τῶν ἐκπαιδευτικῶν ποὺ εἶχαν συγκροτήσει Ἐπιτροπὲς Ἀξιολόγησης τῶν ἔργων τῶν μαθητῶν, κατὰ τὸ περασμένο φθινόπωρο ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Τουριστικῆς Ἀνάπτυξης στὰ πλαίσια προγράμματός του μὲ θέμα τὸν Θρησκευτικὸ Τουρισμὸ.

– Σχετικὰ μὲ τὸν ἐν ἐξελίξει ἐφετινὸ Πανευρωπαϊκὸ Μαθητικὸ Διαγωνισμὸ μὲ τὸ ἴδιο θέμα, στὸν ὁποῖο ἤδη μετέχουν 1.700 περίπου μαθητὲς ἀπὸ 17 χώρες καὶ τὴν καταληκτικὴ ἐπιβράβειυσή τους μὲ τὸν Προσκυνηματικὸ Διάπλου τὸν ἐρχόμενο Ἰούλιο, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος, μὲ ἀφορμὴ τὰ ὅσα ἐπικριτικὰ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐλέγχθησαν αὐτὲς τὶς ἡμέρες καὶ ἀποδόθηκαν ἄδικοι σὲ Αὐτήν, πρότεινε στὴ Δ.Ι.Σ. νὰ ἐγκρίνει τὴν τροποποίηση τοῦ προγράμματος τῶν σχετικῶν ἐκδηλώσεων ἐξ αἰτίας τοῦ ὑψηλοῦ κόστους των. Ἡ Δ.Ι.Σ. υἱοθέτησε τὴν πρότασιν αὐτή.

– Ἐνημερώθηκε καὶ συζήτησε διεξοδικὰ γιὰ τὸ κοινωνικὸ καὶ φιλοanthρωπικὸ ἔργο τῆς Μ.Κ.Ο. «Ἀλληλεγγύη», στὴν ὁποία μετέχουν τὸ Διορθόδοξο Κέντρο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν. Ὅλα τὰ Μέλη τῆς Δ.Ι.Σ., ἀνεξαιρέτως, ἐξέφρασαν τὴν στήριξή τους καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη τους στὸ ἐπιτελούμενο ἔργο τῆς Μ.Κ.Ο. «Ἀλληλεγγύη». Μὲ τὰ προγράμματα ποὺ ὑλοποιεῖ αὐτὸς ὁ Ὄργανισμός ἡ Ἐκκλησία μας ἔχει εἰσεέλθει

Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἱεραὶ Μητροπόλεις

Μονεμβασίας  
καὶ Σπάρτης

Σύρου

Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας

Ι.Μ. Εἰρηνουπόλεως

για πρώτη φορά δυναμικά, με αυτή τη μορφή, μέσα στην ελληνική, και όχι μόνο, κοινωνία διενεργώντας τομείς και προσφέροντας, με τις καλύτερες ποιοτικές δυνατότητες, υπηρεσίες στην ανάπτυξη, την κοινωνική ενσωμάτωση και συνοχή, καθώς και στην φιλανθρωπική εν γένει διακονία.

Γ. Ἡ Δ.Ι.Σ. ἐνέκρινε:

– Ἀποσπάσεις Κληρικῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στοῦ Ἐξωτερικό.

– Προτάσεις για τὴν εὐρυθμὴ λειτουργία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Βιβλιοθήκης.

– Τὴν ἐπιχορήγηση 810 χριστιανικῶν οἰκογενειῶν τῆς Θράκης με τρίτο τέκνο. Τὸ ποσὸ ἀνέρχεται για τὸ δῖμνο Μαρτίου-Ἀπριλίου 2007 στὰ 184.292,00 €.

– Τὴν ἔκδοση τοῦ Λειτουργικοῦ Βιβλίου «Τὸ Μέγα Εὐχολόγιον» με εὐθύνη τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως.

– Τὴ σύσταση καὶ λειτουργία Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας σὲ διάφορες Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

– Τὴν ἀποστολὴ νέων ὡς Συνέδρων στοῦ Β΄ Διεθνῆς Συνέδριο Ὁρθοδόξου Νεολαίας, τὸ ὁποῖο θὰ συγκληθεῖ στὴν Κωνσταντινούπολη τὸν ἐρχόμενο Ἰούλιο, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Δ. Ἡ Δ.Ι.Σ. ἀποφάσισε:

Τὴ συμβολικὴ οικονομικὴ ὑποστήριξη τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀχρίδος κ. Ἰωάννου, ἀνήκοντος στοῦ Πατριαρχεῖο τῆς Σερβίας, στὴν περιοχὴ τῶν Σκοπίων, για τὴν συνέχιση τοῦ ποιμαντικοῦ του ἔργου, τὸ ὁποῖο προχωρεῖ παρὰ τὶς ἀλλεπάλληλες φυλακίσεις του καὶ τὶς ἀντίξοες συνθῆκες για τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανοὺς τῆς χώρας.

Ε. Τέλος ἡ Δ.Ι.Σ. συζήτησε καὶ ἔλαβε ἀποφάσεις σχετικά με τρέχοντα ὑπηρεσιακὰ ζητήματα.

## ΙΕΡΑΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΣ

### Ἱερά Μητρόπολις Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης

#### Ἐγκαινιάστηκε τὸ ἐνδέκατο ἴδρυμα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως

Στὶς ἡμέρες μας σπάνιες εἶναι οἱ περιπτώσεις ποὺ τὰ λόγια ἢ τὰ γραπτὰ δὲν μποροῦν νὰ ἀποδώσουν στὴν ὀλότητά του ἓνα ἔργο. Ὅταν, ὅμως, αὐτὸ συμβαίνει, θὰ πρέπει ὅσοι ἀπολαμβάνουν τὰ ὀφέλη αὐτοῦ τοῦ ἔργου ἀφ' ἐνὸς νὰ τὸ ἀναγνωρίζουν, ἀφ' ἑτέρου νὰ

ἀποδίδουν τὶς ἀνάλογες τιμὲς σὲ ὅσους τὶς ἀξίζουν. Ὁ εὐσεβὴς λαὸς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης βιώνοντας ἐπὶ εἰκοσιπέντε καὶ πλεόν χρόνια μία πρωτόγνωρη κοσμογονία, ὅσον ἀφορᾶ τὴν κατασκευὴ καὶ λειτουργία Ἐκκλησιαστικῶν Ἰδρυμάτων πολυποικίλης κοινωνικῆς προσφορᾶς, δὲν μπορεῖ νὰ εὐγνωμονεῖ τὸ Θεό, ποὺ ἐπέλεξε τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη κ. Εὐστάθιο για νὰ καθοδηγήσει πνευματικὰ τὸν εὐλόγημένο αὐτὸ τόπο.

Στὴν τελετὴ τῶν ἐγκαινίων παραβρέθηκαν ὁ Ὑπουργὸς Ὑγείας καὶ Κοινωνικῆς Ἀλληλεγγύης κ. Δημήτριος Ἀβραμόπουλος, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἰδρύματος “Σταῦρος Νιάρχος” κ. Γεώργιος Ἀγουρίδης, ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἰδρύματος “Σταῦρος Νιάρχος” κ. Ἐπαμεινώνδας Φαρμάκης, οἱ Βουλευτὲς Λακωνίας κύριοι Παναγιώτης Σκανδαλάκης καὶ Θανάσης Δαβάκης, ὁ Νομάρχης Λακωνίας κ. Κωνσταντῖνος Φούρκας, ἀρκετοὶ Δήμαρχοι τῆς Λακωνίας, ἀλλὰ καὶ ὁ Δήμαρχος Λεωνίδου, ὁ Διοικητὴς τοῦ ΚΕΕΜ Ταξίαρχος Κωνσταντῖνος Τσιαμπᾶς, ὁ Ἀστυνομικὸς Διευθυντὴς Λακωνίας κ. Παναγιώτης Ραϊκάκος, οἱ Διοικητὲς τῶν Νοσοκομείων Σπάρτης καὶ Μολάων κύριοι Χρῆστος Βιρβίλης καὶ Πέτρος Μπαλαούρας ἀντίστοιχα, ἐκπρόσωποι φορέων καὶ Συλλόγων, καθὼς καὶ πλῆθος κόσμου ἀπὸ τὴν εὐρύτερη περιοχή. Τοὺς ἐπισήμους ὑποδέχθηκε ἡ φιλαρμονικὴ τοῦ Δήμου Βοϊῶν, ἡ ὁποία ἔδωσε ἓνα ξεχωριστὸ «χρῶμα» στὴν ἐκδήλωση.

(Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως)

### Ἱερά Μητρόπολις Σύρου

#### Δραστηριότητες τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου

Ἐρμούπολη 15 Μαΐου 2007

Τὸ Σάββατο καὶ τὴν Κυριακὴ 12 καὶ 13 Μαΐου ὁ Σεβασμιώτατος κ. Δωρόθεος μετέβη ὅπως εἶχε ἀνακοινωθεῖ κατόπιν Συνοδικῆς ἐξουσιοδοτήσεως στὴν Κύπρο, ὅπου καὶ ἐξεπροσώπησε τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος στὶς ἐνθρονίσεις δύο νέων Μητροπολιτῶν, τῆς ἐπανασυσταθείσης μετὰ ἀπὸ 9 αἰῶνες Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κωνσταντίας καὶ Ἀμμοχώστου κ. Βασιλείου Γ΄ καὶ τῆς νεοσυσταθείσης Κύκκου καὶ Τυλληρίας κ. Νικηφόρου.

Στὶς ἀνωτέρω ἐνθρονίσεις οἱ ὁποῖες ἔγιναν με τὴν παρουσία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Χρυσόστο-



μου Β΄ και τῶν Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου, ἐκπροσώπων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῶν Πατριαρχείων ἐπίσης Ἀλεξανδρείας, Ἱεροσολύμων, Ρουμανίας, Γεωργίας και τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας Ταϊλάνης και Αἰθιοπίας, ἐν μέσῳ ἐνθουσιώδους πλήθους πιστῶν, ὁ Σεβασμιώτατος μετέφερε τις συχαρητήριες προσήσεις και εὐχὲς τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν και πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου.

Τὸ Σάββατο 12 Μαΐου, στὴν κατάμεστη αἴθουσα τοῦ Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου Κυκλάδων πραγματοποιήθηκε ἡ λήξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ Κέντρου Μέρμνας γιὰ τὴν Οἰκογένεια μὲ κεντρικὴ ὀμιλήτρια τὴν Ψυχολόγο-Ψυχοθεραπεύτρια κυρία Φιφὴ Βερβελίδου.

Τὸ θέμα τὸ ὁποῖο ἀνέπτυξε ἦταν:

«ΕΥΤΥΧΙΑ

Χίμαιρα; Συμπτώσεις; ἡ φιλοσοφία ζωῆς;

Τί πιστεύουμε γιὰ τὴν εὐτυχία και πῶς οἱ ιδέες μας ἐπηρεάζουν τὴ ζωὴ μας.

(Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως)

## ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Εἰρηνουπόλεως

Τὸ πρῶτο Ὁρθόδοξο Νηπιαγωγεῖο στὴν Τανζανία

Μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ και τὸ ἱεραποστολικὸ ζῆλο τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου κ. Δημητρίου, συνεχίζεται ἡ διάδοση τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ὁ εὐαγγελισμὸς τῶν ἀφρικανῶν ἀδελφῶν μας (1.697 βαπτίσεις νεοφωτίστων κατὰ τὴν Μεγ. Τεσσαρακοστὴ 2007) και τὸ φιλιανθρωπικὸ ἔργο στὴν Τανζανία.

Οἱ προσφορὲς τῶν φίλων τῆς ἱεραποστολῆς γίνονται ἔργα στὰ χέρια τοῦ Σεβασμιωτάτου, μὲ ἀποτέλεσμα σὲ λιγότερο ἀπὸ ἓνα χρόνο νὰ ὀλοκληρωθοῦν οἱ ἐργασίες ἀνοικοδόμησις τοῦ πρῶτου Ὁρθόδοξου Νηπιαγωγείου «ΠΑΝΑΓΙΑ ΣΟΥΜΕΛΑ». Μὲ δωρεὰ τῆς «Ἀδελφότητος Ὁρθόδοξου Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς Θεσσαλονίκης», στὸ Ἱεραποστολικὸ Κέντρο τῆς πόλεως Kidamali στὴν Κεντρικὴ Τανζανία.

Τὸ Νηπιαγωγεῖο περιλαμβάνει ἐκτὸς ἀπὸ τὴν μεγάλη αἴθουσα διδασκαλίας, γραφεῖο διδασκόντων, παιδικὴ βιβλιοθήκη, μεγάλη κουζίνα και τραπεζαρία μὲ δυνατότητα φιλοξενίας 180 παιδιῶν και αἴθουσα ἀναπαύσεως και περιθάψεως πτωχῶν και ἀσθενικῶν νηπίων.

Ἕνα ἔργο ποῦ ἤδη ἄρχισε νὰ δίνει ζωὴ σὲ ἑκατοντάδες παιδιὰ τῆς περιοχῆς, ἀφοῦ μὲ τὴν βοήθεια ἀνωγύμων δωρητῶν, ἡ Ὁρθόδοξη Ἱεραποστολὴ προσφέρει κάθε πρῶτὴ σὲ 180 νήπια γάλα και βιταμινούχα μπισκότα. Ἀξίζει νὰ τονίσουμε ὅτι γιὰ ἀρκετὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ παιδιὰ εἶναι ἴσως και τὸ μοναδικὸ γεῦμα, ἀφοῦ οἱ τροπικὲς ἀσθένειες, ἡ ἀνομβρία και τὰ μοηυσιμένα ὕδατα ἔχουν σὰν ἀποτέλεσμα πολλὰ ἐξ αὐτῶν νὰ εἶναι ὀρφανά.

Ἐπίσης πραγματοποιήθηκε γεώτρηση μὲ δωρεὰ τοῦ Συλλόγου Ἐπιστημόνων Χοιλαργοῦ-Παπάγου «ΤΙΜΙΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ», μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ὑπάρχει ἄφθονο καθαρὸ νερὸ τόσο γιὰ τις ἀνάγκες τοῦ Νηπιαγωγείου, ὅσο και γιὰ τις χιλιάδες τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς οἱ ὁποῖοι καθημερινὰ πεθαίνουν ἀπὸ τὰ μοηυσιμένα ὕδατα (Ματθ. 10,42) και τις τροπικὲς ἀσθένειες.

«Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοί, ἐποιήσατε (Ματθ. 25,40)».

(Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως)



## ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

**Προκηρύξεις****Ἱερῶν Μητροπόλεων:****Κυθήρων****Ἡλείας****Καισαριανῆς,  
Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ****Καρπενησίου****Θηβῶν  
καὶ Λεβαδείας****Παροναξίας****Σερβίων  
καὶ Κοζάνης****Φθιώτιδος****Βεροίας, Ναούσης  
καὶ Καμπανίας****Ἄρτης****Κυδωνίας  
καὶ Ἀποκορώνου****Ἱερὰ Μητρόπολις Κυθήρων**

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 "Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος" καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου, νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἀγίας Τριάδος Ἀλεξανδράδων,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Κυθήροις τῇ 12ῃ Ἀπριλίου 2007

† Ὁ Κυθήρων ΣΕΡΑΦΕΙΜ

**Ἱερὰ Μητρόπολις Ἡλείας**

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 "Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος" καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου, νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

Ἀγίου Διονυσίου Πετρουλῶν,

Ἀγίου Νικολάου Κολοκυθᾶ,

Ἀγίου Γεωργίου Παλαιοχωρίου,

Ἀγίου Κωνσταντίνου Βουηρασίου,

Ἀγίου Νικολάου Λάττα,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Πύργῳ τῇ 27ῃ Ἀπριλίου 2007

† Ὁ Ἡλείας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

**Ἱερὰ Μητρόπολις Ἡλείας**

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις· α) τῶν ἄρθρων 38 παρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977, καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν θέσεων τακτικῶν Διακόνων ἐν τοῖς ἰ. ναοῖς

Ἀγίας Κυριακῆς Πύργου,

Ἀγίου Γεωργίου Ἀμαλιάδος,

Ἀγίου Δημητρίου Λεχαιῶν,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὰς Διακονικὰς ταύτας θέσεις καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα,

ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Πύργῳ τῆ 27ῆ Ἀπριλίου 2007

† Ὁ Ἡλείας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

### **Ἱερὰ Μητρόπολις Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ**

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ Ν. 3475/2006 (Φ.Ε.Κ. τ. Α' 146/13.7.2006) καὶ τὴν ὑπ' ἀριθμὸν ΔΙΠΠ/Φ. ΕΓΚΡ. 10/8/22741 π.ἔ./16.1.2007 Ἀπόφασιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν μιᾶς (1) κενῆς θέσεως ἡλαϊκοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὑπαλλήλου Κηάδου Π.Ε. Οἰκονομικοῦ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἱερᾷ Μητροπόλει, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ τυπικὰ καὶ οὐσιαστικὰ προσόντα, ὅπως, ἐντὸς 20 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν τῇ Γραμματείᾳ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ (Ὁδὸς Ὑμηττοῦ 47-51 Καισαριανή), κατὰ τὰς ὥρας ἀπὸ 10.00 ἕως 13.00 καθ' ἐκάστην, σχετικὴν αἴτησιν.

Οἱ ὑποψήφιοι διὰ τὴν κάλυψιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως, ἵνα ἔχωσι:

α) Ἄπαντα τὰ δι' ἐκκλησιαστικούς ὑπαλλήλους προσόντα, ὡς ταῦτα ὀρίζονται ἐν τοῖς ἄρθροισι 6 ἕως 13 τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 5/1978 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Κώδικος Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπαλλήλων» (Φ.Ε.Κ. τ. Α', 48/3.4.-1978).

β) Ἄδειαν ἐξασκήσεως ἐπαγγέλματος οἰκονομολόγου τοῦλάχιστον τρίτης (Γ') κατηγορίας.

γ) Ἀνάλογον προῦπηρεσίαν εἰς ἐκκλησιαστικὰς διαχειρίσεις Ν.Π.Δ.Δ.

Ἐν Καισαριανῇ τῆ 5ῆ Μαΐου 2007

† Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ  
ΔΑΝΙΗΛ

### **Ἱερὰ Μητρόπολις Καρπενησίου**

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 "Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος" καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

«Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων", προκειμένου, νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

Ἀγίου Νικολάου Κρικέλλου Εὐρυτανίας, Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Φουρνᾶ Εὐρυτανίας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Καρπενησίῳ τῆ 7ῆ Μαΐου 2007

† Ὁ Καρπενησίου ΝΙΚΟΛΑΟΣ

### **Ἱερὰ Μητρόπολις Θηβῶν καὶ Λεβαδείας**

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 "Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος" καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων", προκειμένου, νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

Γενέσιον τῆς Θεοτόκου Ξηρονομῆς Θηβῶν,

Ἀγίου Νικολάου Πηλαταιῶν,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Λεβαδείᾳ τῆ 8ῆ Μαΐου 2007

† Ὁ Θηβῶν καὶ Λεβαδείας ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

### **Ἱερὰ Μητρόπολις Παροναξίας**

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐξαίρεσιν δι' ἐπιλογῆς κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 14, 15 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 5/1978 Κανονισμοῦ «Περὶ Κώδικος Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπαλλήλων», πλήρωσιν δύο (2) θέσεων Κηάδου ΠΕ Διοικητικοῦ - Οἰκονομικοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱ. Μητροπόλεως, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τῶν ὑπὸ τῶν κειμένων διατάξεων καὶ Κανονισμῶν προσόντων ὅπως ἐντὸς εἰκοσαήμερου ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτού-



μενα δικαιολογητικά εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱ. Μητροπό-  
λεως.

Ἐν Νάξω τῆ 25 Ἀπριλίου 2007

† Ὁ Παροναξίας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

### Ἱερὰ Μητρόπολις Σερβίων καὶ Κοζάνης

Ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις· α) τῶν ἄρθρων 38 παρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977, καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν θέσεων τακτικῶν Διακόνων ἐν τοῖς ἱ. ναοῖς

Ἁγίου Νικολάου Κοζάνης,

Ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης Κοζάνης,

Ἁγίου Δημητρίου Κοζάνης,

Ἁγίου Νικάνορος Κοζάνης,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὰς Διακονικὰς ταύτας θέσεις καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προβληπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Κοζάνη τῆ 4ῃ Μαΐου 2007

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης ΠΑΥΛΟΣ

### Ἱερὰ Μητρόπολις Φθιώτιδος

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐξαίρεσιν δι' ἐπιλογῆς κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 14, 15 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 5/1978 Κανονισμοῦ «Περὶ Κώδικος Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπαλλήλων», πλήρωςιν μιᾶς (1) θέσεως Κλήδου ΔΕ Ὁδηγοῦ Αὐτοκινήτου τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱ. Μητροπόλεως, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τῶν ὑπὸ τῶν κειμένων διατάξεων καὶ Κανονισμῶν προσόντων ὅπως ἐντὸς εἰκοσαήμερου ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱ. Μητροπό-  
λεως.

Ἐν Λαμῖα τῆ 8ῃ Μαΐου 2007

† Ὁ Φθιώτιδος ΝΙΚΟΛΑΟΣ

### Ἱερὰ Μητρόπολις Φθιώτιδος

Ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 "Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος" καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων", προκειμένου, νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

Ἁγίου Ἀθανασίου Παύλιανης,

Ἁγίου Δημητρίου Βασιλικῶν Ὑπάτης,

Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Ροδωνιάς,

Ἁγίου Ἀθανασίου Παναγίτσας,

Κοιμήσεως Θεοτόκου Ξυνιάδος,

Ἁγίου Γεωργίου Λογγοῦ,

Ἁγίου Ἰωάννου Παλαιᾶς Γιαννιτσοῦς,

Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Παλαιοβράχας,

Ἁγίου Γεωργίου Φτέρης,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Λαμῖα τῆ 8ῃ Μαΐου 2007

† Ὁ Φθιώτιδος ΝΙΚΟΛΑΟΣ

### Ἱερὰ Μητρόπολις Βεροίας, Ναούσης καὶ Καμpanίας

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐξαίρεσιν δι' ἐπιλογῆς κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 14, 15 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 5/1978 Κανονισμοῦ «Περὶ Κώδικος Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπαλλήλων», πλήρωςιν μιᾶς (1) θέσεως Κλήδου ΔΕ Γραμματέων τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱ. Μητροπόλεως Βεροίας καὶ Ναούσης, ἐγκριθείσης διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. ΔΙΠΠ/Φ. ΕΓΚΡ. 10/18/22741 π.ε./16.1.2007 Π.Υ.Σ., καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τῶν ὑπὸ τῶν κειμένων διατάξεων καὶ Κανονισμῶν προσόντων ὅπως ἐντὸς εἰκοσαήμερου ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱ. Μητροπό-  
λεως.

Ἐν Βεροία, τῆ 26ῃ Μαΐου 2007

† Ὁ Βεροίας καὶ Ναούσης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

**Ἱερά Μητρόπολις ἹΑρτης**

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 "Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος" καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεραῖς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου, νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἁγίας Παρασκευῆς Γλυκορίζου ἹΑρτης,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν ἹΑρτη τῇ 18ῃ Μαΐου 2007

† Ὁ ἹΑρτης ΙΓΝΑΤΙΟΣ

**Ἱερά Μητρόπολις Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου**

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 24/2007 Πράξεως ἡμῶν προκηρύσσομεν τὰς Ἐφημερικὰς θέσεις τῶν Ἐνοριῶν: 1) "Ἁγίου Στυλιανοῦ" Κηλαδισσοῦ, 2) "Μεταμορφώσεως τῶν Ἐνοριῶν: 1) "Ἁγίου Στυλιανοῦ" Κηλαδισσοῦ, 2) "Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος" Μοδίστου Κυδωνίας, 3) "Γενεσίου τῆς Θεοτόκου" Γέρο Λάκκου Κυδωνίας, 4) "Ἱεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου" Χανίων (β. θέσις), 5) "Ἁγίου Νικολάου" Σπλιάντζιας Χανίων (β. θέσις), 6) "Ἁγίου Νεκταρίου" Παχιανῶν Χανίων (γ. θέσις), 7) "Ἁγίου Χαραλάμπους" Λενταριανῶν Χανίων (β. θέσις), 8) "Ἁγίου Ἰωάννου" Χανίων (β. θέσις) καὶ 9) "Ἁγίου Στεφάνου" Κουμπέ Χανίων (β. θέσις), προσκαλοῦμε δὲ τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νομιμα προσόντα, ὅπως ἐνεργήσουσιν τὰ δέοντα διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Χανίοις, τῇ 2ῃ Μαΐου 2007

† Ὁ Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

